

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא

א א מ"י פ"ב מהלכות
גזילה הלכה יב סמג
לאזין ס"י קמא קנו טור
ש"ע מ"מ ס"י ש"ס
סע"ף ה :

ב ב מ"י ש"ס הל' ז ושו"ע
בבבבבבבבבבבבבבבבבבבבבב
ש"ע טושי"ע מ"מ ס"י
סמג סע"ף ח :

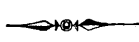
ג ג מ"י ש"ס טושי"ע
ס"י טושי"ע א :

ד ד מ"י ש"ס הלכה
א טושי"ע ש"ס סע"ף א
וסי' ש"ס סע"ף א וס"י
סמג סע"ף א :

ה ה ר מ"י ש"ס הל' יב
סמג ש"ס טושי"ע מ"מ
ס"י ש"ס סע"ף א :

ו ו מ"י פ"י מהלכות
גזירות הלכה ה' יב
עשין קמא טושי"ע מ"מ
ס"י שלג סע"ף ג :

ז ז מ"י פ"ב מהלכות
גזילה ואבדה הל' יב
סמג עשין קמא טושי"ע
מ"מ ס"י ש"ס סע"ף א
וע"פ :

הגהות הב"ח

(ה) גמ' השתא (יש לומר).
תא"ז וי"ב תוס' לא
גמ' י"ה : (ג) תוס'
ד"ה עצים וכו' וכן כשהוא
ועבדיה נכרים .

הגזול עצים . תנא דידן תנא שניו דרבנן . וא"ת ולרבה דליה ליה אפילו שני החוזר לבריייתו הוי דאורייתא כדפי' במרובה (לעיל דף סה: ושם) הכי משני מחמתין כדלכזי לא מלי לשניו וכרב אשי נמי לא דרב אשי מוקי לה דוקא בשניו שאין חוזר ויש לומר דהוה משני דמתני' לרבנא נקט עצים משופים ועשאן כלים לאשמועינן דאפי' שני החוזר לבריייתו קני ובריייתא קמשמע לן דשינוי בעלמא הוי שניו אף על פי שאין שם כלי עליהן :

עצים ועשאן כלים בזכני . דוקא שיפו כי האי שנעשה בכך בזכני מועיל להשיב שניו ממשע וכן (ג) עבדיה נכרים נמי מהני אבל שיפו שאין משמנה שמו בכך לא מהני וכן אמרינן לקמן (דף י"ז:) גזל דיקלא וקטליה לא קני דיקלא ועבדיה גזבי לא קני גזבי דדיקלא מקרי אבל גזבי ועבדיהו כשורי קני מעיקרא גזבי והשתא כשורי :

לא הספיק ליתנו לו עד שלבנו . פירשתי במרובה (לעיל דף סו:):

שוואו וחרגו . וא"ת חרגו תיפוק ליה משום שוואו וי"ל מאי

אריגה תיכי דכה"ג מפרש בסוף מחילתין (דף קט"ז): **הא** דמוריה חוריה והא דמוריה כווריי . ובריייתו אליבא דכ"ע דמוריה חוריה אפילו לר"ש לא הוי שינוי וכוריה כווריי אפי' לרבנן הוי שינוי ורבא לא רלה לתרץ כן דקבכר כוריה כווריי לא מקרי ליבון אלא לביעה והא דלא נקט רבי חייה בר אבין הא דנפליה נפוליה הא דמוריה כווריי הא דנפליה אפילו לר"ש מודה דלא הוי שינוי כדמוכח במילתיה דרבא יש לומר אורחא דמי לתא נקט כל חד וחד דקודם סרוק עושין גיפון ואין משנהין זה אחר זה אלא מיד מסרקין וקודם כוריה עושין חווריי והשתא נפוליה וחיווריי לכ"ע לא הוי שינוי ובכוריי לכלי עלמא הוי שינוי ובסרוק פליגי וי"ס שכתוב בהן במילתיה דרבי חייה בר אבין הא והא רבנן וליגרי' זו לרדך לומר דבמיוורי נמי פליגי כמו בסרוק ותימה למה לא העמיד תרויהו ככ"ע והא דנפליה נפוליה והא דמוריה כווריי ושמא קבכר רבי חייה בר אבין נדנפוליה נמי פליגי :

השתא לבנו לר"ש לא הוי שינוי . לרבא דשני הא והא כר"ש הוי מלי למיטרך מלבד אלבע : **בקלא** אינן דלא עבר . והא דמפליג בין ליבון לביעה בזביעה גופא הו"מ לפלוגי בין עוברת לשאין עוברת אלא דעדיפא ליה לאיפלוגי בין קלא אינן לליבון דמיווריי לא הדרי לבריייתן ולרבא לרבי שמעון עדיף ליבון דלא הדר מלבד דהדר ורבנן עדיף להו לבד אט"ג דהדרא לפי שהוה שינוי מרובה מליבון שהוא שינוי מועט אט"ג דלא הדר : **רבי** משמעון בן יהודה הא דלחמן . תימה הא בטוואו וארגו מודה ולא פליג אלא בזבנו משום דלא השיב ליה שינוי לפי שלא נשתנה גוף

הגזול עצים . משלם כשעת הגזילה . דמי עצים ולומר ואין חייב להחזיר לו כלים דקני בשניו : **ודמי רחל הטעונה ליגזו** . והעודף שקוה עכשוו הולך והגזיה ויחר שלו הוא דקננהו בשניו : **גמ'** שפוי שיך בעלים וכתתיהו בזבניו ושינהן לשון תיקון שמתקן ומחליקן : **ונקאו** . מן הנעורת :

הגזול *עצים ועשאן כלים צמר ועשאן בגדים *משלם כשעת הגזילה *גזול פרה מעוברת וילדה רחל טעונה וגזוה משלם דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומדת ליגזו *גזול פרה ונתעברה אצלו וילדה רחל ונטענה אצלו וגזוה משלם כשעת הגזילה *זה הכלל *כל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה : **גמ'** אמרי עצים ועשאן כלים אין שיפן לא צמר ועשאן בגדים אין ליבנן לא ורמינהי *גזל עצים ושיפן אבנים וסיתתן צמר וליבנן פשתן ונקדו משלם כשעת הגזילה אמר אביי תנא דידן קתני שינוי דרבנן דהדרא וכל שבן שינוי דאורייתא עצים ועשאן כלים בעצים משופין ומאי נינהו נכרים דשינוי דהדר לבריייתא הוא דאי בעי משליף להו צמר ועשאן בגדים בצמר טווי דשינוי דהדר לבריייתא הוא דאי בעי סתר ליה וכל שבן שינוי דאורייתא ותנא ברא שינוי דאורייתא קתני ושינוי דרבנן לא קתני רב אשי אמר 'תנא דידן נמי שינוי דאורייתא קתני עצים ועשאן כלים בוכאני דהיינו שיפן צמר ועשאן בגדים נמטי דהיינו שינוי דלא הדר וליבון מי הוי שינוי ורמינהי *ילא הספיק ליחנו לו עד שצבעו פמור לבנו ולא צבעו חייב אמר אביי לא קשיא הא רבי שמעון הא רבנן דתניא גזו שוואו וארגו אין מצטרף לבנו רבי שמעון אומר אין מצטרף והכמים אומרים מצטרף רבא אמר הא והא רבי שמעון ולא קשיא "הא דנפציה נפוצי הא דסרוקיה סרוקי רבי חייה בר אבין אמר הא דמוריה חוריי הא דכבריה כבוריי השתא (ה) יש לומר צבע לרבי שמעון לא הוי שינוי ליבון הוי שינוי דתניא *גזו ראשון ראשון וצבעו ראשון ראשון ושוואו ראשון ראשון וארגו אין מצטרף רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון צבעו מצטרף אמר אביי לא קשיא הא רבנן אליבא דר"ש הא ר"ש בן יהודה אליבא דר"ש רבא אמר לעולם לא פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן יהודה ושאני צבע הואיל ויכול להעבירו ע"י צפון וכו' קתני התם לא הספיק ליחנו לו עד שצבעו פמור ואוקימנא כדברי הכל בקלא אילן דלא עבר אמר אביי ר' שמעון בן יהודה ובית שמאי ור' אליעזר בן יעקב ור"ש בן אלעזר ורבי ישמעאל כוליהו סבירא להו שינוי במקומו עומד רבי שמעון בן יהודה הא דאמרן ב"ש מאי היא דתני' *נחן לה חמין באהגנה ועשאן סולת זיתים ועשאן שמן ענבים ועשאן יין תני חדא אסור ותניא אידך מותר ואמר רב יוסף תני גוריון דמאספודק

הצמר וי"ל דלאו דוקא אמרו דבר אחד אלא כלומר בשיטה אחת הן וכה"ג איכא בכמה דוכתי :
ואלפאה

לעיל סו.
[המורה ו.]

[לקמן סה:]

[פסחים לב.
לקמן קי.
צ"ע מג.]

לעיל סו.
[לקמן ס"ד:]
מזלין קלה.

[ע"י חוכמות
לעיל סו.
ל"ה

[צ"ל וטוואה
מכ"ל"ש]

לעיל סה:
תמורה ל:

מחלספודק
ואלפאה

{ צג ע"ב }

משנה. הגוזל עצים ועשה מהם כלים, [או גזל] צמר ועשה מהם בגדים, משלם כשעת הגזלה¹ [פי' דמי עצים וצמר ואין חייב להחזיר לו כלים שכן קנה אותם בשינוי]. גזל פרה מעוברת וילדה², [או] רחל טעונה [צמר] וגזזה, משלם דמי פרה העומדת לילד, או דמי רחל העומדת ליגזז. גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה³, [או] רחל ונטענה אצלו וגזזה, משלם כשעת הגזלה [והעודף ששזה עכשיו הולד והגזיה יותר שלו הוא שקנה אותו בשינוי]. זה הכלל, כל הגזלים משלמים כשעת הגזלה⁴.

גמ'. אמרו [התלמידים בבית המדרש, מה שכתוב הגוזל] עצים ועשה אותם כלים, כן [קנה בשינוי, אבל אם לא עשה אותם כלים אלא רק], שיפן [פי' תיקון והחלקה], לא [קנה בשינוי. וכן הגוזל] צמר ועשה אותם בגדים, כן [קנה בשינוי, אבל אם לא עשה אותם בגדים, אלא רק], ליבן אותם, לא [קנה בשינוי]. ושאלו סתירה, גזל עצים ושיפן⁵, [או] אבנים וסיתתן, [או] צמר וליבנן, [או] פשתן ונקחו [מן הנעורת], משלם כשעת הגזלה [אם כן קשה על המשנה, למה כתב שעשה אותם לכלים, אם שיפו מספיק לעשות שינוי לקנות].

אמר אביי, התנא שלנו כתב שינוי דרבנן שחוזרת, וכל שכן שינוי דאורייתא, [ולכן מש"כ במשנה] עצים ועשה אותם כלים, [מדובר] בעצים משופים, ומהם. נסרים, שהוא שינוי שחוזר לקדמותה. שאם רצה הוא מנתק [הנסרים זו מזו והרי הם נסרים כבתחילה. וכן הגוזל] צמר ועשה אותם בגדים, [מדובר] בצמר טווי, שהוא שינוי שחוזר לקדמותו, שאם הוא רוצה הוא יכול לפרק אותו [והוא חוזר להיות חוטים], וכל שכן שינוי דאורייתא. והתנא החיצוני [פי' של הברייתא, שהוא מחוץ למשניות], כתב בשינוי דאורייתא, ושינוי דרבנן לא כתב.

רב אשי אמר [דלא כאביי], התנא שלנו כתב גם כן בשינוי דאורייתא [פי' שינוי שלא חוזר, ומה שכתב] עצים ועשה אותם כלים, [מדובר בכלים] בוכאני [פי' משטח לכתישה, שאין בו חקיקה אלא רק שיוף], והיינו [בדיוק כמו שכתוב בברייתא] שיפן. [ומה שכתוב גזל] צמר ועשה אותם בגדים, [מדובר בבגדים] נמטי [פי' מצעים של לבד, ובבגדים אלו לא מלבנים את הצמר, ואין הצמר חוזר לקדמתו להיות כל נימא ונימא בפני עצמה], היינו שינוי שלא חוזר [לקדמותו].

וכי ליבון רישו. ושאלו סתירה, [הגוזל ראשית הגז] ולא הספיק⁶ ליתנו [לכהן] עד שצבעו, פטור [שהבעלים קנו אותו בשינוי, וכל זמן שלא

הגיע לידו אין גזל, ולכן לא משלם לו כלום. אמנם אם] לבנו ולא צבעו, חייב [בראשית הגז, אם כן ליבון אינו שינוי כדלעיל].

אמר אביי, אין קושי, זה [שכתוב שליבון הוא שינוי הוא כדעת] רבי שמעון, זה [שכתוב שליבון הוא איננו שינוי הוא כדעת] רבנן. שלמדנו, גזזו, טוואו וארגו, אין מצטרף [פי' אין חיוב ראשית הגז עד שתהיה כמות מרובה, ואם לפני שהוא הביא את הראשית הגז לכהן הוא טוואו וארגו, אז הוא לא מצטרף לשיעור המחייב בראשית הגז, בגלל השינוי. אבל אם רק] לבנו, רבי שמעון אומר, אין מצטרף [שלדבריו זה שינוי], וחכמים אומרים, מצטרף [שזה איננו שינוי].

רבא אמר, שיהיה רבי שמעון, ואין קושי, זה [מדובר] שנפץ אותם [ביד ואיננו שינוי], זה [מדובר שלא נפץ אותם ביד אלא] שסרק אותם [במסרק, וזה היה שינוי].

רבי חייה בר אבין אמר, זה מדובר שלבנו, וזה מדובר שכברו [פי' לבנו בגפרית, שהוא מתלבן יפה].

עכשיו יש לומר לפי רבי שמעון צבע לא הוי שינוי, ליבון הוי שינוי. שלמדנו, גזז ראשון ראשון וצבעו, [או גזז] ראשון ראשון וטוואו, [או גזז] ראשון ראשון וארגו, אין מצטרף [לשיעור מרובה]. רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון, צבעו, מצטרף.

אמר אביי, אין קושי, זה רבנן לפי ר"ש, זה ר"ש בן יהודה לפי ר"ש. רבא אמר, באמת לא חולקים רבנן עליה דרבי שמעון בן יהודה, וצבע שונה, והואיל ויכול להעבירו ע"י סבון [אבל ליבון אי אפשר להעבירו]. וכי כתוב שם לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו, פטור, והעמדנו אותו לפי כולם. [שם שונה שמדובר] בקלא אילן [פי' צבע הדומה לתכלת], שלא עובר.

אמר אביי, ר' שמעון בן יהודה ובית שמאי ור' אליעזר בן יעקב ור"ש בן אלעזר ורבי ישמעאל, כולם סוברים ששינוי עומד במקומו [אין זו מרשות בעלים הראשונים ואפילו נשתנה]. רבי שמעון בן יהודה, זה שאמרנו.

ב"ש מה היא. שלמדנו, נתן [לזונה] חטים באתנן שלה והיא עשה אותם סולת, [או שנתן לזונה] זיתים, והיא עשה אותם שמן, [או שנתן לזונה] ענבים, והיא עשה אותם יין, תנא אחד [אמר שזה] אסור [למזבח], ו[תנא] אחר לימד, מותר [למזבח].

ואמר רב יוסף, תני גוריון

ביאור: משלם כשעת הגזילה - ע"פ אין הנגזל זוכה בהשבת, כי אם כמות שהיתה בשעת גזילה, ומפרש ואזיל שלפעמים גם גוף הגזילה נשאר ביד הגוזל ומשלם לנגזל דמיה, היינו כשכבר ילדה וגזזה, דכיון זוכה בגזיה וולדה זכה ג"כ בעצמה, ולפעמים נוטל הנגזל הכל ונותן להגזל דמי השבת, והיינו כשעדיין לא גזזה וילדה. ועיין מה שכתבתי לעיל סימן ש"ד ס"א ד"ה משלם כשעת [סמ"ע].

ואם עדיין לא ילדה כו' - דס"ל דעיבור וטעינת גזיה לא מחשב שינוי, ואפילו ילדה עצמה ס"ל דלא ה"ל דין שינוי גמור אלא כשינוי החוזר וכמ"ש בסעיף שאחר זה [סמ"ע].

⁴ עי' שו"ע (ח"מ סי' שסב ס"א): הוב"ד בהערה.

עי' שו"ע (ח"מ סי' שס ס"ה): הוב"ד לעיל הערה.

עי' שו"ע (ח"מ סי' שנג ס"א): הוב"ד לעיל הערה.

⁵ עי' שו"ע (ח"מ סי' שס ס"ו): אבל הגוזל עצים ושיפן וקצצן, או חקק בהם ועשה כלים, או שגזל צמר וצבעו, או נפצו או לבנו, או עשאו לבדים, או שגזל לבינה ועשאה עפר, או אבנים וסתתן, או מעות והתיבן, הרי זה שינוי בידו שאם יעשה מעות אחרות פנים חדשות הן, וכן כל כיוצא בזה, ואין נקרא שינוי אלא אם כן נשתנה שם הגזילה מכח השינוי:

ביאור: אבל הגוזל עצים ושיפן וקצצן כו' - שיפוי עצים לא מיקרי שינוי אא"כ שיפן ונעשה בזה שינוי השם כגון שיפה העץ ועשה ממנו מכתשת [סמ"ע]. וקצצן - פי' או קצצן [סמ"ע].

צמר וצבעו - היינו בצבע שאינו יכול להעבירו וכמ"ש בסימן ש"ח ס"ב ברמ"א [סמ"ע].

או לבנו כו' - היינו דבתר הנפוץ מלבנו ע"י גפרית הוי שינוי, ומ"ש "או לבנו" צ"ל "ולבנו" (ש"ך), והוא שינוי גמור מן התורה (פ"ת בשם המהר"ם).

נשתנה שם הגזילה - ומהאי טעמא כתב המחבר עצמו אחר זה בסעיף ט' בגזל קורות גדולות ועשה מהן קטנות דלא קנה, ובקצצן עד שנשתנה שמו קנה [סמ"ע], ממילא אין בזה מחלוקת אלא הוא לכו"ע (ש"ך), נשתנה שם הגזילה נראה דלא היינו שינוי השם ממש, דא"כ שינוי מעשה לא משכחת כלל, כיון דאם לא נשתנה שמו לא קנה ובנשתנה שמו תיפוק ליה דהוי שינוי השם, אלא דשינוי השם בלא שינוי מעשה דהיינו שינוי השם שהוא חשוב כמו גבי גנב טלה ונעשה איל, ובשינוי מעשה סגי לה בנשתנה שם הגזילה אפילו שינוי שמו בשינוי כל דהו [קצה"ח], עיין סימן ש"ס ס"ב סק" [נתה"מ].

⁶ עי' שו"ע (י"ד שלג ס"ג): גזז הצמר ולבנו, חייב. אבל אם צבעו, פטור. ביאור: חייב - שלא עשה בגוף הצמר כלום הלכך חייב אף אחר שלבנו אבל כשגזז וצבעו קודם שיתן פטור מראשית הגז שקנאו בשינוי והוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור כדלעיל (סי' סא ס"א).

¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' שס ס"ה): הוב"ד לעיל הערה.

² עי' שו"ע (ח"מ סי' שסב ס"ח): גזל פרה מעוברת ונתייאשו הבעלים ואחר כך ילדה, רחל טעונה ונתייאשו הבעלים ואחר כך גזזה, משלם דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומדת ליגזז, ואם לפני יאוש וקודם שנשנית ילדה או גזזה, הרי הגיזות והולדות של בעלים, ואע"פ שנתעברה או נטענה ביד הגזלן, והואיל ולא נתייאשו הבעלים ולא נשתנית הגזילה היא ברשות בעליה אע"פ שהגזלן חייב באונסים. הגה: כל אלה דברי הרמב"ם, אבל יש חולקין וכמו שנתבאר ריש סימן שנד ושנו, ואפילו שינוי החוזר לברייתו כגון עפר ועשאו לבנים, אע"ג דלא קנה כדלעיל סימן שס שבת מיהא קני וצריך להחזיר לו שבו:

ביאור: דמי פרה העומדת לילד - ר"ל אף אם הגיע זמנה לילד בשעת גזילה, אפ"ה אינו משלם כאילו ילדה בשעת גזילה, כי ידוע שלא היתה הבהמה שוה כל כך קודם לידה (שיש בה חשש סכנה לפרה עצמה וג"כ שמא יהיה הולד נפל), כמו שהיתה שוה אחר לידה. ואם גזלה בתחילת או באמצע עיבורה אינו משלם כ"כ כמו שהבהמה שוה בעת שהיא עומדת לילד דהיינו גמר עיבור, אלא הכל לפי שומת שויה (סמ"ע), דבריו תמוהים מאד, דהא אפילו נתפטמה מאליה דינה כהוקרה דהיא של הנגזל כמבואר בסימן ש"ד סעיף ד' ברמ"א, ועוד, דא"כ אפילו גזל טלה ונתגדל מעט אצל הגזלן יהיה של הגזלן (נתה"מ).

אבל יש חולקין - ר"ל חולקין במ"ש דלא קנה הגזלן השבת שנשבת קודם שנתייאשו הבעלים, וס"ל להחולקין דקנה, ולא מיבעיא שינוי גמור אלא אפילו בשינוי החוזר קנה השבת וכדמסיק. ונראה דה"ה אם אין בו שינוי כלל, כגון גזלה כשהיא מעוברת או טעונה בגזיה ונשתנתה ביד הגזלן ונתרבה עליה הגזיה או הולד, אף על פי שהוציאה מידו בעודה טעונה או מעוברת משלם לו העודף כשיעור שנשבת בידו, ועיין מה שכתבתי בסימן ש"ג סעיף ה' ד"ה ואם שכרה [סמ"ע].

עי' גר"ח: שיטת הרמב"ן במלחמות ב'פ' הגוזל עצים (דף ל"ד ע"א בדפי הרי"ף) דלידה וגזיה ל"ה שינוי אלא לקנות הולד והגזיה ולא בהפרה, אכן התוס' והרא"ש (בריש הגוזל) שנתפנקו אם לידה וגזיה הוי שינוי החוזר לברייתו, מוכח לדלדיהו הוי שינוי לקנות גם גוף הפרה, דלענין הולד הרי פשיטא דלא הוי שינוי החוזר, דא"א שתתחבר שוב הגזיה לרחל והולד להיות עובר. עי' המשך בהערה א.

³ עי' שו"ע (ח"מ סי' שסב ס"ז): כבר נתבאר שהגזילה שהשביחה אחר יאוש או אחר שנשתנית השבת לגזלן אע"פ שהשביחה מאליה. כיצד: רחל ונטענה אצלו, אצלו, בין שילדה קודם שתבעו בדין בין שעדיין לא ילדה, גזל רחל ונטענה אצלו, בין שגזזה קודם שתבעו בדין בין שעדיין לא ילדה, והואיל ונתייאשו הבעלים משלם כשעת הגזילה, ואם ילדה וגזזה הגזות והולדות של גזלן, ואם עדיין לא ילדה ולא גזזה, שמין לו ונוטל השבת מהנגזל ומחזיר הבהמה עצמה:

{ צד ע"א }

אמר רבא, מאיפה [אבי יודע שכל התנאים סוברים ככ"ש]. אולי עד רבי שמעון בן יהודה לא אמר שם [הלכה שלון], אלא בצבע, הואיל ויכול להעבירו על ידי סבון. ולא אמרו ב"ש שם, אלא לגבוה [פי' לענין המזבח], משום שנמאס. ור' אליעזר בן יעקב לא אמר שם, אלא לענין ברכה, משום דהוה לו מצוה הבאה בעבירה. ור"ש בן אלעזר לא אמר הלכה שלו שם, אלא בהכחשה שחזור [פי' מפטמו וחזור לקדמותו], ור' ישמעאל לא אמר הלכה שלו שם, אלא לענין פאה, משום שנאמר "תעזוב" מיותרת. ואם תאמר, שתלמד ממנו [לכל התורה].

מתנות עניים שונה, כמו שר' יונתן שאל, שר' יונתן שאל, מהו טעמו של ר' ישמעאל. משום שהוא סובר שינוי אינו קונה, או אולי בעלמא הוא סובר שינוי קונה, וכאן משום שנאמר "תעזוב" מיותר. ואם תמצי לומר, טעמו של ר' ישמעאל משום שהוא סובר שינוי אינו קונה, למה כתב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] "תעזוב" מיותר [הרי בכל ענין לא קנה בשינוי]. ועוד, לפי רבנן למה כתב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] "תעזוב" מיותר.

צריכים אותו לכמו שלמדנו, המפקיר כרמו, והשכים בבוקר ובצרו [קודם שבאו עניים], חייב בפרט [בכרם ולקט בעקמה] ובעוללות ובשכחה ובפאה, ופטור מן המעשר⁹. אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. וכי שמואל אמר כך. והרי שמואל אמר, אין שמים לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין. זה מובן לפי רבא, שאמר, ר' שמעון בן אלעזר אמר שם דווקא בהכחשה דהדר, אין קושי, ומה שאמר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר ששינוי במקומו עומד, [היינו] בהכחשה דהדר. ומה ששמואל אמר שם, אין שמים לא לגנב ולא לגזלן¹⁰ [פי' אם נפסד הגניבה לא שמים את זה והגנב משלם השאר, אלא הגנב לוקח הגניבה ומשלם א' שלם] אלא לנזקין¹¹, [מדובר] בהכחשה שלא חוזר. אלא לאביי, שאמר, זה שרשב"א אמר היינו בהכחשה שלא חוזר, מה נאמר. אביי למד כך, אמר רב יהודה אמר שמואל,

[מ'עיר] אספורק, בית שמאי אוסרים, וב"ה מתירים. מאי טעמם של בית שמאי. נאמר בפסוק, "גם שניהם", לרבות שינויהם. ובית הלל [לומדים] נאמר בפסוק, "הם", [ודורשים דווקא הם] ולא שינויהם. ובית שמאי הרי כתיב "הם" [ואיך הם דורשים אותו המילה]. צריכים אותו [ללמד דווקא] "הם" ולא ולדותיהם. ובית הלל [איך הם לומדים. ב"ה לומדים שאפשר] ללמוד שניהם, "הם", ולא שינויהם, "הם", ולא ולדותיהם. ובית הלל גם כתוב "גם" [ואיך הם לומדים אותו המילה]. לב"ה [פירוש המילה] "גם" קשה.

מהו [ההלכה של] רבי אליעזר בן יעקב [שסובר שינוי לא קונה]. שלמדנו, ר' אליעזר בן יעקב אומר, הרי שגול סאה של חטים, טחנה, לשה ואפאה והפריש ממנה חלה, כיצד מברך. אין זה מברך אלא מנאץ [פי' מגדף], ועל זה נאמר "בוצע ברך נאץ ה'".

מהו [ההלכה של] ר' שמעון בן אלעזר [שסובר שינוי לא קונה]. שלמדנו, כלל זה אמר ר' שמעון בן אלעזר, כל שבח שהשביח גזלן, ידו על העליונה. רצה, נוטל שבחו, רצה, אומר לו הרי שלך לפניך. מה הוא אמר [פי' שמדובר בשבח וכתוב "הרי שלך לפניך" ולשון זה לא שייך לומר אלא דבר שכיח מקדמותו שיאמר לו קחנו כמו שהוא כחוש]. אמר רב ששת, כך הוא אמר, השביחה? נוטל שבחו. כחש, אומר לו הרי שלך לפניך, ששינוי עומד במקומו. אם כן, אפילו השביח גם [שיהא דינו כך]. אמרו [התלמידים בבית המדרש], מפני תקנת השבים [בתשובה לא מחייבים אותו להחזיר הדבר אלא כמו שגזלן].

מהו [ההלכה של] ר' ישמעאל [שסובר שינוי לא קונה]. שלמדנו, מצות פאה להפריש מן הקמה⁸, לא הפריש מן הקמה, מפריש מן העומרים, לא הפריש מן העומרים, מפריש מן הכרי עד שלא מרחו [פי' מחליק את הכרי ברכת ומירוח היו גמר מלאכה למעשר, לכן מעשר כל מעשרותיו תחיל הואחר כך נותן לו פאה של איפסיד העני שאם נותנו קודם מירוח מפסיד לעני], מרחו, מעשר ונותן לו. אמרו בשם ר' ישמעאל, אף מפריש מן העיסה ונותן לו [אם לא נתנו לו לפני כן, אבל לפי התנא הראשון לא נותן מן העיסה שקנאו בשינוי].

א"ל רב פפא לאביי, וכי טרחו ונתקבצו כל אלה התנאים ללמד כב"ש [והרי אין הלכה כב"ש]. א"ל, כך נאמרו [התלמידים בבית המדרש], לא נחלקו בית שמאי וב"ה בדבר זה.

ולשו - שעשה גם שינוי השם: ואפאו פת - שעשה כל הני שינויים מ"מ צריך ליתנו לעני [ואין יכול להפטר בדמים] דילפי' מדכתוב תעזוב יתירא [חד בקדושים וחד באמור] דשינוי אינו קונה בזה מיהו אם נותן אחר מירוח צריך בעה"ב לעשר תחלה כדלקמן פ"ב ה"א ואח"כ יתן לו שיעור הפאה כדי שלא יפסיד העני.

נותן ממנו - מן הפת ואם לא עשאו אלא קמח נותן מהקמח. חש"ו שהי' להן שדה ועברו ונטלו הפאה ואח"כ נתגדל הקטן ונתפסק השוטה וישנם המתנות תח"י צריך ליתנם לעניים אף אם שינה אותן אך אם נשרפו או נאבדו פטור.⁹ המפקיר את כרמו והשכים בבקר וזכה בו לעצמו ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה שהרי שדך וכרמך אני קורא בו מפני שהיה שלו והרי הוא שלו, אבל אם זכה מן ההפקר בשדה של אחרים הרי זה פטור מן הכל, ובין כך ובין כך פטור מן המעשרות כמו שיתבאר.

דרך אמונה: המפקיר את כרמו. וה"ה את שדהו ודוקא אם הפקיר גם הפירות או אפי' הפירות לבד אבל אם הפקיר הקרקע ולא הפירות אין נחשב הפקר כלל לענין מתנע.

וזכה בו לעצמו. בתורת זוכה מן ההפקר ולא בתורת חזרה, שאם רוצה לחזור בו גם במעשר חייב מדרבנן תוך ג' ימים, כמ"ש רבנו (נדרים פ"ב ה"ז), מיהו אם קדם אחר וזכה יש דעות בין הראשונים אם עדיין יכול הבעלים לחזור בו. ואם זוכה בסתמא, דעת הר"ן דהוי כחזור בו, ודעת הרשב"א והמאירי דהוי כזוכה מהפקר וי"א דגם בזוכה בתורת זכי' מההפקר חייב במעשר מדרבנן, אבל רוב הראשונים הסכימו לדעה ראשונה.

ובפאה - וה"ה בלקט גבי שדה, דמרבין כולהו מתעזוב יתירא דכתיב גבי מתנע לחייב וכתבו התוס' דדוקא אם זכה בקרקע אבל אם זכה בפירות ולא בקרקע פטור מכולן ואפשר דכונת התוס' דוקא כשזוכה אחר תלישה אבל כשזוכה במחורב חייב.

שהרי שדך וכרמך אני קורא כו' - ר"ל למה מרבין דוקא כשזכה בו הוא עצמו ולא כשזכה בו אחר משום דלגבי דידי' הי' מעיקרא שדך וכרמך וכן עכשיו משא"כ גבי אחר.

אבל אם זכה כו' - וי"א דאף אם זכה בשדה של אחרים מההפקר כיון שזכה במחורב אפי' זכה בפירות ולא בקרקע חייב במתנע אבל דעת רוב הראשונים כדעת רבנו וכן גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והחזיק אחד בשדהו או בפירות תלוי בדעות אלו.

פטור מן המעשרות - ומן התרומות כיון שהי' הפקר שעה אחת. כמו שיתבאר - בפ"ב מתרומות ה"א ושם יתבאר כל דיני הפקר בתר"מ בעז"ה.

7 ע"י שר"ע (או"ח סי' קצו ס"א): אכל דבר איסור, אף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן, אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו לא בתחלה ולא בסוף. משנה ברורה: ואין מברכין עליו - וה"ה שאין עונין אמן על ברכתו. לא בתחלה וכו' - הואיל ודבר איסור הוא ויש עבירה באכילתו, מנאץ את ה' בברכתו ע"ז וכענין שנאמר בוצע בך נאץ ה'.

ולא בסוף - ואפילו אם אכל כדי שביעה ואם אכל, בשוגג וזכר אחר אכילתו דעת הט"ז ועוד כמה אחרונים דבזה יוכל לברך בסוף [והיינו אפילו לא אכל כדי שביעה] דבזה לא שייך נאץ אלא דלענין זימון, אפילו בשוגג אין לזמן ע"ז דאכילת איסור לא חשיבא קביעות. אם גנב או גזל חטים וטחנן ואפאן, "א שאע"פ שקנאן בשינוי והרי הם שלו אלא שחייב לשלם לו דמים עבורם מ"מ אסור לברך ע"ז בין ברכה ראשונה ובין בהמ"ז, דלענין ברכה דאית בה הזכרת השם חמיר טפי ותמיד הוא בכלל נאץ [ע"י או"ח סי' תרמט ס"א - גזל לולב ושיפהו, כשר, דקנייה בשינוי מעשה ומיהו לא יברך עליו], וי"א דהואיל וקנה יכול לברך ודעת המ"א דלענין בהמ"ז אם אכל כדי שביעה יש להורות בזה שיברך בהמ"ז, דהוא דאורייתא ויש להחמיר ולברך.

8 ע"י רמב"ם (מתנות עניים פ"א ה"א): הקוצר את שדהו לא יקצור את כל השדה כולה אלא יניח מעט קמה לעניים בסוף השדה שנאמר לא תכלה פאת שדך בקצרך אחר הקוצר ואחד התולש, וזה שמניח הוא הנקרא פאה.

9 ע"י רמב"ם (מתנות עניים פ"א ה"ב): וכשם שמניח בשדה כך באילנות כשאוסף את פירותיהן מניח מעט לעניים, עבר וקצר את כל השדה או אסף כל פירות האילן לוקח מעט ממה שקצר או ממה שאסף ונותנו לעניים שנתיתנו מצות עשה שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם, ואפילו טחן הקמה ולשו ואפאו פת הרי זה נותן ממנו פאה לעניים.

דרך אמונה: מניח מעט. היינו מדאורייתא אבל מדרבנן צריך להניח אחד מששים ואם לא הניח יתבאר לקמן בהט"ו בעז"ה.

כל פירות האילן - ר"ל כל הפירות של כל האילנות ממין זה שהיו בשדה זו. לוקח מעט - היינו ג"כ מה"ת אבל מדרבנן צריך ליטול אחד מששים.

ממה שקצר - ובלבד שלא יטול משבולת הראשונה שהיא פטורה מפאה ואם הפרישה לא חל עליה שם פאה וחייבת במעשר.

ונותנו לעניים - אבל אין מחלק להם אלא מניח בשדה והם יזבזו כדלקמן. שנתיתנו מ"ב - ר"ל אחר שעבר הלאו נתקו הכתוב לעשה שיתן לעניים דהא דכתיב תעזבו אותם היינו אם לקטן באיסור מ"מ צריך לעזבם וליתנם לעניים ואם אינו נותן עובר בבל תאחר ועובר לאלתר וא"צ ג' רגלים. ואפי' טחן הקמה - שעשה שינוי מעשה.

הגזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

ותנן לא הספיק ליתנו לו כו'. תימה דלא מייתי מתני' דכמהו והזקינה עבדים והזקינה דמשלם כשעת הגזילה לקמן (דף טו) ואפי' ר"מ לא פליג אלא בעבדים דליכא למימר לדברייהם דרבנן קאמר להו כדבעי למימר לקמן (דף נה) דהא ר"מ אית ליה דשינוי

יא א מיי' פ"ב מהל' גזלה ואכזה הלכה ב ועיין בהשגות ונמ"מ סמך עשין עג עוש"ט ח"מ ס"י שסכ סעי' ב :

יב ב מיי' טס מהל' סמך טס עוש"ט ח"מ ס"י שסכ סעי' ב :

יג ב מיי' פ"א מהל' גזלה ואכזה הלכה יג ופ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ס סמך לאוין קבז ועשין עג עוש"ט ח"מ ס"י שסכ סעי' א :

יד ד מיי' פ"ד מהל' מלוה ולוה סמך לאוין קבז ועש"ט ח"מ ס"י קבא סעי' ז :

טו ה ו ז עוש"ט ח"מ ס"י שסכ סעי' ב :

טז ה מיי' פ"א מהל' גזלה ואכזה הלכה יג סמך עשין עג עוש"ט ח"מ ס"י שסכ סעי' א :

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אין חיביבוכי וקסבר רשות ר"ב ע"ל כפי' כהנ"ל (ב) דף ק"ב : (ג) תני' ד"ה ותנן וכו' שאפרש לקמן : ר"ב ב"ד נה ע"ב ב"ד"ה בשבט לוי פ"ה"ט : (ד) ד"ה אי עש"ט וכו' כפי' ריב"ז שפירש למורא ניתן לירא את' ה' שיש לו להחזיר מיראמו :

ב"מ [מח:] ס"י יבמות כ"ב סנהדרין ס"ה ב"ב"ד די מכות ח' :

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין רוח חכמים כו' אין רוח חכמים ע"י מיי' פ"ב מהל' טס ה' דלמות :

אמרו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר . כלומר הכי אמר שמואל יש שאומר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר וליה לא סבירא ליה : פנשמית . אע"פ שנשקה חוזרת בעיניה כמות שהיא עכשיו ואפי' השכיחה דשינוי לא קני : ואפי' משנתנו . דקתני דלא משלם תורה אור כלים אלא דמי עליס אלמא קני

אמרו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר וליה לא סבירא ליה א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן דבר תורה גזילה הנשתנית חוזרת בעיניה *שנאמר והשיב את הגזלה אשר גזל מכל יי' מקום ואם האמר משנתנו *משום תקנת השבים ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן *לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור אמר להו ההוא מדרבנן ורבי יעקב שמויה לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן כגון שגול עצים משופין ועשאו כלים דהוה ליה שינוי החזור לבריותיו : *תנו רבנן הגזלנין זמלוין ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן והמקבל מהן אין רוח חכמים נוחה הימנו אמר רבי יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו דתניא מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה א"ל אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה אפילו אבנא אינו שלך ונמנע ולא עשה תשובה באותה שעה אמרו הגזלנין ומלווי רביות שהחזירו אין מקבלין מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו מיתבי *תניה להם אביהם מעות של רבית אע"פ שהן יודעין שהן רבית אין חיביבין להחזיר אינהו הוא דלא הא אביהם חיביב להחזיר בדין הוא דאביהם נמי אינו חיביב להחזיר והא דקתני בדידהו *משום דקא בעי למתני סיפא הניח להם אביהם פרה ומלית וכל דבר המסויים חיביבין להחזיר מפני כבוד אביהם הנא רישא נמי בדידהו ומפני כבוד אביהם חיביבין להחזיר אקרי כאן

בשינוי : עד שצבעו פטור . לגמרי והכל תקנת השבים אינה ואפי' הכי קני בשינוי : ממיתין מוקי לה רבי יוחנן בגזול עליס משופים כו' . משום הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום תקנת השבים הוא דשינוי כי הוי לאו שינוי הוא : אין רוח חכמים נוחה הימנו *אין רוח חכמה והסדרות בקרבנו : אין מייבן להחזיר . דכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל והני לא גזול מדי דקניניהו בשינוי רשות וקסבר רשות (ה) יורש כרשות לוקח דמי : המסויים . דבר הניכר לרבים זו היא שגזל פלוני והניחה לירשיו : בעושה מעשה עמך . וזה לא עשה מעשה עמו ואין מייבן בכבודו : רב פנחס כהנאמר בקדוש (מנינה כו') : ואי לא גזול לא גזול . ואמאי קרי להו גזלנין : אע"פ שגזבו וכל שכן לא גבו דמקריעניה שטרא . פרושים . גזלנים הם לרשות בתיבות בשדות אחרים : נכסים . של מן לגבות כסף וגולתא וארנוכא ושקלי טפי : משום פקסא . שגזלו הרבים ואין יודעים למי להחזיר : ומחזירין למכירין . למי שמכיר שלו שגזלוהו : כרות שמיין ומערוס . להכניס בן מים לשפות דהוי דבר השריך לכל ויהנו מהן הגזולים אלמא אהדורי בעי : קודם פקסא . שבמי רבי נשנית משנה זו דמחייב למהדר : גזילה

בשינוי : עד שצבעו פטור . לגמרי והכל תקנת השבים אינה ואפי' הכי קני בשינוי : ממיתין מוקי לה רבי יוחנן בגזול עליס משופים כו' . משום הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום תקנת השבים הוא דשינוי כי הוי לאו שינוי הוא : אין רוח חכמים נוחה הימנו *אין רוח חכמה והסדרות בקרבנו : אין מייבן להחזיר . דכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל והני לא גזול מדי דקניניהו בשינוי רשות וקסבר רשות (ה) יורש כרשות לוקח דמי : המסויים . דבר הניכר לרבים זו היא שגזל פלוני והניחה לירשיו : בעושה מעשה עמך . וזה לא עשה מעשה עמו ואין מייבן בכבודו : רב פנחס כהנאמר בקדוש (מנינה כו') : ואי לא גזול לא גזול . ואמאי קרי להו גזלנין : אע"פ שגזבו וכל שכן לא גבו דמקריעניה שטרא . פרושים . גזלנים הם לרשות בתיבות בשדות אחרים : נכסים . של מן לגבות כסף וגולתא וארנוכא ושקלי טפי : משום פקסא . שגזלו הרבים ואין יודעים למי להחזיר : ומחזירין למכירין . למי שמכיר שלו שגזלוהו : כרות שמיין ומערוס . להכניס בן מים לשפות דהוי דבר השריך לכל ויהנו מהן הגזולים אלמא אהדורי בעי : קודם פקסא . שבמי רבי נשנית משנה זו דמחייב למהדר : גזילה

בשינוי : עד שצבעו פטור . לגמרי והכל תקנת השבים אינה ואפי' הכי קני בשינוי : ממיתין מוקי לה רבי יוחנן בגזול עליס משופים כו' . משום הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום תקנת השבים הוא דשינוי כי הוי לאו שינוי הוא : אין רוח חכמים נוחה הימנו *אין רוח חכמה והסדרות בקרבנו : אין מייבן להחזיר . דכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל והני לא גזול מדי דקניניהו בשינוי רשות וקסבר רשות (ה) יורש כרשות לוקח דמי : המסויים . דבר הניכר לרבים זו היא שגזל פלוני והניחה לירשיו : בעושה מעשה עמך . וזה לא עשה מעשה עמו ואין מייבן בכבודו : רב פנחס כהנאמר בקדוש (מנינה כו') : ואי לא גזול לא גזול . ואמאי קרי להו גזלנין : אע"פ שגזבו וכל שכן לא גבו דמקריעניה שטרא . פרושים . גזלנים הם לרשות בתיבות בשדות אחרים : נכסים . של מן לגבות כסף וגולתא וארנוכא ושקלי טפי : משום פקסא . שגזלו הרבים ואין יודעים למי להחזיר : ומחזירין למכירין . למי שמכיר שלו שגזלוהו : כרות שמיין ומערוס . להכניס בן מים לשפות דהוי דבר השריך לכל ויהנו מהן הגזולים אלמא אהדורי בעי : קודם פקסא . שבמי רבי נשנית משנה זו דמחייב למהדר : גזילה

בשינוי : עד שצבעו פטור . לגמרי והכל תקנת השבים אינה ואפי' הכי קני בשינוי : ממיתין מוקי לה רבי יוחנן בגזול עליס משופים כו' . משום הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום תקנת השבים הוא דשינוי כי הוי לאו שינוי הוא : אין רוח חכמים נוחה הימנו *אין רוח חכמה והסדרות בקרבנו : אין מייבן להחזיר . דכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל והני לא גזול מדי דקניניהו בשינוי רשות וקסבר רשות (ה) יורש כרשות לוקח דמי : המסויים . דבר הניכר לרבים זו היא שגזל פלוני והניחה לירשיו : בעושה מעשה עמך . וזה לא עשה מעשה עמו ואין מייבן בכבודו : רב פנחס כהנאמר בקדוש (מנינה כו') : ואי לא גזול לא גזול . ואמאי קרי להו גזלנין : אע"פ שגזבו וכל שכן לא גבו דמקריעניה שטרא . פרושים . גזלנים הם לרשות בתיבות בשדות אחרים : נכסים . של מן לגבות כסף וגולתא וארנוכא ושקלי טפי : משום פקסא . שגזלו הרבים ואין יודעים למי להחזיר : ומחזירין למכירין . למי שמכיר שלו שגזלוהו : כרות שמיין ומערוס . להכניס בן מים לשפות דהוי דבר השריך לכל ויהנו מהן הגזולים אלמא אהדורי בעי : קודם פקסא . שבמי רבי נשנית משנה זו דמחייב למהדר : גזילה

לעיל סו'
[שבת מו"ט ג']
[מחזין קלה]
[לעיל סו' ג']

[תוס' שביעית פ"ח]

ב"מ סכ' [תוס' ד"ב ס"ה]
לקמן ק"י

[שבת ל' ושי"ג נדרים כח]
[וש"ג]

שמות כב
מגילה כו'

כ"ט סכ'

[תוספתא ד"ב פ"ח]

ג"ה כ"ט ע"ט

[יש ש] אמרו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר, והוא [פי] שמואל עצמו לא סובר כך.

א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, מן התורה, גזילה שנשנית חוזרת כמות שהוא [וישנוי לא קונה], שנאמר "והשיב את הגזולה אשר גזל", בכל ענין. ואם תאמר, [איך אפשר ללמוד כך אחר מה שלמדנו ב]משנתנו, [שכתוב שלא משלם כלים אלא דמי עצמי, אם כן רואים ששינוי כן קונה. שם שונה והוא רק מדרבנן] משום תקנת השבים¹⁰.

וכי ר' יוחנן אמר כך, והרי רבי יוחנן אמר, הלכה כסתם משנה [פי] משנה שאין כתוב מי חיבורו, ולמדנו, לא הספיק ליתנו לו [לכהן ראשית הגז] עד שצבעו, פטור [מראשית הגז שכן קנאו בשינוי, ואין תקנת השבים, כנ"ל שאין מי שיתבע את זה, ועכ"ז קנה בשינוי].

אמר לו אותו תלמיד ששמו רבי יעקב, אני מפרש את דברי רבי יוחנן [שהמשנה מדובר] כגון שגזל עצים משופים ועשה מהם כלים, שהוא שינוי החוזר בברייתו¹¹ [שאינו שינוי גמור, ולכן קונה רק מפני תקנת חכמים. אבל בשינוי גמור שאינו חוזר לקדמותו, מודה רבי יוחנן כי אף מדין תורה קונה הגזלן את החפץ, וכמו שנתבאר במשנה לגבי ראשית הגז].

הרבנים למדו, הגזלנים¹² ומלוי ברבית¹³ שהחזירו [מה שגזלו וגבו בריבית], אין מקבלים מהן. ומי שמקבל מהן, אין רוח חכמים נוחה הימנו [פי] אין רוח חכמה וחסידות בקרבן¹⁴.

אמר רבי יוחנן, בימי רבי נלמדת משנה זו, שלמדנו, מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה, א"ל אשתו, ריקה [], אם אתה עושה תשובה, אפילו אבנט [שאתה לובש] אינו שלך. ונמנע ולא עשה תשובה, באותה שעה אמרו, הגזלנים ומלוי רביות שהחזירו, אין מקבלים מהם, והמקבל מהם, אין רוח חכמים נוחה הימנו.

שאלו סתירה מברייתא, הניח להם אביהם [כירושא אחרי מותו] מעות של רבית, אף על פי שהן יודעים שהן רבית, אין חייבים להחזיר [שנאמר "והשיב את הגזולה אשר גזל" ואלה יתומים לא גזול שום דבר וקנוהו בשינוי רשות, וכעת סובר הגמ' רשות יורש דינו כרשות לוקח. אבל משמעות הברייתא שדווקא] הם [פי] היתומים לא [חייבים להחזיר], הרי אביהם חייב להחזיר. מעיקר הדין אביהם גם כן אינו חייב להחזיר, אבל הברייתא מדבר בהם [פי] ביתומים, ולכן אין לרדיק ממנו. משום שרצו ללמוד את סוף [הברייתא], הניח להם אביהם פרה וטלית וכל דבר המסוים [פי] שניכר לרבים זו היא שגזל פלוני והניחה לירושון, חייבים להחזיר מפני כבוד

אביהם, ולכן גם ההתחלה כתוב בהם [ביתומים]¹⁴. ו[כי] מפני כבוד אביהם חייבים להחזיר. שנקרא? כאן "ונשיא בעמך לא תאור", [אין חיוב כלפי נשיא אלא כש]עושה מעשה עמך [ולא ברשע, והוא הדין, אין חיוב לדאוג לכבוד אביהם אם היה רשע]¹⁵.

[זה] שאמר רב פנחס [הגנבים שנכנסו לבית, אינו טמא אל מקום דריסת רגלם, והרי הגמ' קורא להם גנבים, והם נאמנים וטעם הדבר שמדובר], ב[אדם] שעשה תשובה, וכן כאן [מדובר שאביהם] שעשה תשובה. אם עשה תשובה, למה זה אצלו. הוא רצה להחזירו ולא הספיק להחזיר עד שמת.

בא ושמע, הגזלנים ומלוי ברבית אף על פי שגבו, מחזירים. גזלנים איזה "גבו" ישנם אצלם. אם [הם] גזלו, [אז אין מקום ל"גביה" אלא הדבר] גזול, ואם לא גזלו, אין [דבר] גזול [אצלם], ולמה נקראו גזלנים. אלא אימא, הגזלנים, ומהם. מלוי רביות, אף על פי שגבו [רבית מהלוה], מחזירים. אמרו [התלמידים בבית המדרש], מחזירים ואין מקבלים מהם. אלא למה מחזירים. לצאת ידי שמים.

בא ושמע, הרועים¹⁶ [גזלנים הם לרעות בהמות בשדות אחרים], והגבאים [של מלך לגבות כסף מסיס כפי הבני אדם, וכפי הרכוש, ולוקחים יותר ממה שצריכים לגבות], והמוכסים?, תשובתן קשה [שגזלו הרבים ואין יודעים למי להחזיר], ומחזירים [אלה שהם] מכירים [שגזלו]. אמרו [התלמידים בבית המדרש], מחזירים ואין מקבלים מהם. ואלא למה מחזירים. לצאת ידי שמים. אם כן, למה תשובתן קשה. ועוד, [אין מובן מה שכתוב בסוף [הברייתא], ושאין מכירים [פי] אין יחזיר לאלה שלא מכירים אותם שגזלו], יעשה בהן צרכי ציבור. ואמר רב חסדא, [שישלם לכרות] בורות, שיחם ומערות [להכניס בהן מים לשתות שהוא דבר הצריך לכל, ויהנו מהן הנגזלים, רואים אם כן, שיש חיוב השבה]. אלא אין קושי, כאן [פי] המשנה שרבי לימד שחייב להחזיר מדובר] קודם התקנה, כאן [מדובר] לאחר תקנה. ועכשיו שאמר רב נחמן [שכל זה מדבר] כשאין הגזילה קיימת¹⁷, אפילו אפשר לור שניהם מדוברים לאחר תקנה, ואין קושי,

¹⁰ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסב ס"ב): הוב"ד לעיל הערה ג.

¹¹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסב ס"ח): הוב"ד לעיל הערה 2.

¹² ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסו ס"א): גזלן מפורסם שעסקו בכך ותשובתו קשה הבא לעשות תשובה מעצמו, אם אין הגזילה קיימת אין מקבלין ממנו כדי שלא ימנע מלעשות תשובה, ואם רצה לצאת ידי שמים והחזיר אין מוחין ביד הנגזל מלקבלו. הגה: וכן אם לא בא לעשות תשובה מעצמו רק שהנגזל צריך לתבעו מחייבים אותו להחזיר:

ביאור: ותשובתו קשה - שגזלן כי האי כל אשר לו לא יספיק לו כשיחזיר לכל אחד מה שגזלו, ואף אם הגזלן הוא עשיר, מ"מ כיון דיצטרך לבזוז ולהוציא מידו ממון הרבה לא יחזור בתשובה, גם אינו יודע למי ישיב כיון שעסקו בכך וגזל הרבה (סמ"ע), מש"כ "גם אינו יודע למי ישיב" כו'. אע"ג דאמרין לקמן ס"ב יעשה בהן צרכי רבים, מ"מ לאו תשובה מעלייתא היא (פ"ת).

אם אין הגזילה קיימת - אפילו אם היא קיימת אם בנה עליה בנין אין צריך להחזיר, מיהו דוקא בכי האי גוונא שגנב דבר המטלטל, אבל אם השיג גבול רעהו בקרקע ובנה כותל בשל חבירו, אפילו בנה עליה בנינים גדולים חייב לשתור הכל, שלא עשו תקנת השבים בקרקע, וכל זה לענין גזלן שאינו מפורסם לענין חזרה, ונראה דה"ה וכו' הוא לענין גזלן מפורסם (סמ"ע).

אין מקבלין ממנו - פירוש, חז"ל תיקנו שלא יקבלו ממנו כדי לפתוח לו פתח לדרכי התשובה, והמקבל ממנו אין רוח חכמים נוחה הימנו, ופי', אין רוח חכמה וחסידות בקרבן (סמ"ע), וכ"ז דוקא כשהנגזל אין חייב לאחרים, אבל אם הנגזל חייב לאחרים ואין לו מה לפרוע, יש לקבל כדי שיפרע לבעלים חובות שלו (ש"ך).

[ע"י ש"ך רפ"ב ס"א שהוא בגדר עברייני].

ואם רצה לצאת ידי שמים כו' - פירוש, דאומר הגזלן אף על פי שאינך רוצה לקבלו ממני ומחלת לי, אני רוצה להחזיר לך כדי לצאת ידי שמים, אזי אין מוחין כו' (סמ"ע).

¹³ ע"י ש"ע (י"ד סי' קסא ס"ז): אם בא לעשות תשובה מעצמו להחזיר הרבית, אם הוא דבר מסויים מקבלים ממנו. ואם אינו דבר מסויים, אם רוב עסקו ומחיינו ברבית, אין מקבלין ממנו, כדי לפתוח לו דרך לתשובה; וכל המקבל ממנו, אין רוח חכמים נוחה הימנו.

ביאור: מעצמו. אבל עומד במרדו מוציאין ממנו בע"כ.

¹⁴ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסז ס"ד): מת הנגזל, כשבא הגזלן לעשות תשובה יחזיר לירושא או הגזילה בעין, ואם אינה בעין או שנשתנית, יחזיר להם דמיה כשם שהיה מחזיר למורישם

וע"י רע"א: בתשו' סי' ס"ח כתב רבינו למאי דקי"ל כיבוד אב משל אב ד"ל דאין היורשים צריכים לקיים צוואת אביהם בדבר שיש בו חסרון כיס מממון הירושה דכיון דירשו הממון היו ממון שלהם, ואח"כ כתב וז"ל: וההיא דהניח להם רבית דבר מסוים ל"ל דהתם הוי זילותא לאביו אבל מדין כיבוד ל"ל דלא מיחייבו וצ"ע. ¹⁵ ע"י ש"ע (י"ד סי' רמ ס"ח): ממזר חייב בכבוד אביו ובמוראו אפילו ה' אביו רשע ובעל עברות מכבדו ומתירא ממנו: הגה ו"א דאינו מחוייב לכבד אביו רשע אא"כ עשה תשובה.

ביאור: דאינו מחוייב - מיהו לצערו אסור כדלקמן סימן רמא סעיף ד' וה' (ש"ך), היינו בשינה בו, אבל פעם אחת אינו בגדר אינו עושה מעשה עמך (פ"ת).

וע"י י"ד סי' ש"מ ס"ה: העומד בשעת יציאת נשמה של איש או אשה מירשאל חייב לקרוע. ואפילו אם לפעמים עשה עבירה לתיאבון או שמיניח לעשות מצוה בשביל טורח. הגה, אבל רגיל לעשות עבירה, אין מתאבלין עליו. וע"י ב"י משום שמאחר שעושה הרבה נחשב כפורש מדרכי ציבור. וע"י אב"ל פ"ב מ"י: כל הפורש מדרכי צבור אין מתעסקין עמו בכל דבר אחיהם וקרוביהו לובשין לבנים ומתעטפין לבנים ואוכלין ושותין ושמים שנאבד שונאו של מקום שנא' (תהלים קלט) הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט (מפני מה ש) תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי.

¹⁶ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסו ס"ב): הרועים והגבאים והמוכסים, תשובתן קשה מפני שגזלו את הרבים ואין יודעים למי יחזרו, לפיכך יעשו בו צרכי רבים כגון בורות שיחין ומערות. הגה: גזלן שהחזיר, אם צריך דעת בעלים דינו כמו בגנב ועיין לעיל סימן שנה:

ביאור: צרכי רבים - דאז גם הנגזל יהנה מן הדברים הנעשים מדמי הגזילה (סמ"ע), דהאי תקנה דאין מקבלין מהם הוא רק אם יודע למי גזל ורוצה להחזיר להנגזל עצמו, אבל אם אינו יודע למי גזל ומדינא צריך לעשות צרכי רבים, בזה לא שייך האי תקנה שלא לקבל מהם. וטעם הדבר הוא על פי מ"ש הש"ך (י"ד סי' קס"א סק"ג) שגזלן חייב להחזיר הגזילה, רק על הנגזל גזרו שלא יקבל ממנו ומחול לו, א"כ באינו יודע למי גזל שאין הנגזל לפנינו מי ימחול לו, וכל זמן שאין הנגזל מוחל לו עדיין מחוייב הוא להחזיר (פ"ת).

גזלן שהחזיר אם צריך דעת בעלים דינו כמו בגנב כו' - בסימן שני' סעיף א' נתבאר דאם לא ידעו הבעלים מהגניבה אינם צריכים ל"כ לידע מהחזרה, ודין זה אין שייך בגזלן, שסתם גזילה הוא שגזול מיד הנגזל ונמצא דהנגזל ידע מהגזילה, וממילא היה לרמ"א לכתוב גזלן שהחזיר צריך להחזירה מדעת בעלים ועל דרך שנתבאר בסימן שני' בגנב (סמ"ע).

¹⁷ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסו ס"א): הוב"ד לעיל הערה 12.

כאן [מדובר] בגזילה קיימת [או חייב להחזירה], כאן בשאין גזילה קיימת [מפני תקנת השבים לא צריך להחזיר דמיה].

והרי [כל המעשה התחילה עם זה שאשתו אמרה עליו שהאבנט שלו אינו שלו], והוא גזילה קיימת. מה [פירוש דבריה] "אבנט". דמי אבנט.

[וכן] כל מקום שגזילה קיימת, הרבנים לא עשו תקנה. והרי קורה שהוא גזילה קיימת, ולמדנו במשנה, על הקורה הגזול שבנאו בארמון [שלא צריך לשבור את הארמון כדי להחזיר הקורה, אלא מספיק], שיטול דמיו, מפני תקנת השבים. שם שונה, כיון שיש הפסד של הארמון, הרבנים עשוהו כאילו אינו קיימת [עכ"ז צריך לשלם את דמיה].

גזל פרה מעוברת וילדה וכו'. הרבנים למדו, הגזול רחל וגזזה, [או] פרה וילדה, משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה [היינו כל מה שגזל ממנה וגם מה שנשבת וגם מה שלקח ממנה], דברי רבי מאיר. ר' יהודה אומר, הגזילה [עצמה] חוזרת כמו שהיא [עכשיו, היינו ריקנית, ומשלם דמי גיזות ועובר כמו שהיתה שוה בשעת הגזילה, אבל כל שבחו של הגזול]. רבי שמעון אומר, רואים אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף [משעת הגזילה ומשלם דמים כשעת הגזילה].

שאלו אותו, מהו טעמו של רבי מאיר. משום ש[הוא] סובר שינוי במקומו עומד, או אולי בדרך כלל שינוי קונה, וכאן קנס הוא שנקנס [שלא יהא חוט שנכר בגזילה ליטול את השבח]. לאיזה חילוק הלכתי יש [בין ב' הפירושים]. לאיפה שנכחש [שואם אין שינוי קונה, מחזיר הגזילה כמו שהיא עכשיו, ואם זה קנס, אז צריך לשלם כשעת הגזילה].

בא ושמע, גזל בהמה והזקינה, [או] עבדים והזקינה [שנשתנו לחסרון], משלם כשעת הגזילה. רבי מאיר אומר, בעבדים, אומר לו הרי שלך לפניך [שעבדים דינם כקרקע וקרקע אינה נגזלת ואין בו שינוי קונה], אבל בהמה, כשעת הגזילה. ואם את חושב שרבי מאיר סובר שינוי במקומו עומד, אפי' בהמה גם כן [שיגיד הרי שלך לפניך]. אלא לא [כך הוא אלא] למדנו מזה, שר' מאיר סובר שינוי קונה, וכאן קנס הוא שנקנס.

אמרו [התלמידים בבית המדרש], רבי מאיר אמר [דבריו שם] לפי דבריהם של הרבנים [הסוכרים שינוי קונה, שר"מ אמר] לדידי שינוי אין קונה, ואפילו בהמה גם כן [שיגיד הרי שלך לפניך], אלא לפי אתם שאומרים שינוי קונה, אתם מודים לי בעבדא [דינו] כמו קרקע, וקרקע אינה נגזלת. ואומרים לו רבנן, לא, עבד [דינו] כמו מטלטלים.

בא ושמע, [המביא בגד לצבע] לצבוע לו אדום וצבעו שחור, [או] שחור וצבעו אדום, ר' מאיר אומר, [הצבע] נותן לו [לבעלים] דמי צמרו [כמו שהיתה מתחילה, אע"פ שעכשיו שוה יותר שנצבע, שהרי הזיקן]. כן [צריך לתת] דמי צמרו, ולא דמי צמרו ושכחו, ואם תחשוב שר"מ סובר שינוי אין קונה, הוא צריך להביא לו דמי צמרו ושכחו. אלא לא, למדנו מזה, שר"מ סובר שינוי קונה, וכאן קנס הוא שנקנס [אבל בצמר הרי אינו גזול] אלא שוגג, ואין כאן חטא, שלא יהיה חוטא נשכר, וכך למסקנה [לומדים מזה].

יש שאומרים, זה אינו [אפילו] שאילה, מזה שרב הפך ולמד, גזל פרה והזקינה, עבדים והזקינה, משלם כשעת הגזילה, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים, בעבדים, אומר לו הרי שלך לפניך. ודאי לפי רבי מאיר שינוי קונה, וכאן קנס הוא שנקנס לו, מה ששאלו, כך שאלו, כאשר קנסו במזיד, אבל בשוגג לא קנסו [כגון לוקח שלא ידע שזה גזול], או דילמא אפי' בשוגג נמי קנסו.

בא ושמע, חמשה גובים מנכסים בן חורין [ולא משועבדים], ואלו הן, פירות¹⁸, ושבח פירות¹⁹, והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו²⁰, ושטר חוב שאין בו אחריות, וכתובת אשה שאין בה אחריות. מיהו ששמענו שאמר [אם לא כתוב] "אחריות" [בשטר, פ"י שלא שיעבד לו לזה בשעת הלואה את נכסיו, ולא כתב לו, "כל נכסי אחראין לך לפרוע מלוה זה", זה] אינו טעות סופר [שואם זה טעות סופר, אז גובים מהשטר, שודאי היתה הלואה באחריות]. רבי מאיר, וכתוב, פירות ושבח פירות. איך מדובר "שבח פירות". כגון שגזל שדה מחבירו²¹ ומכרה לאחר והשביחה, והרי היא יוצאה מתחת ידו, כשהוא גובה [הלוקח חוזר על הגזול שהנגזל בא ונוטל שדהו כמות שהוא והלוקח חוזר על הגזול שמכרה לו באחריות].

באלף והזולו קרקעות ועמדה קרקע כזו על ת"ק, רק שקרקע זו אסקה שרטון והיא שוה אלף, והלה אומר הנה נתתי אלף כסף ונתחייבת להחזיר לי, ועוד, מה שנתחייבת לי אחריות השבח ג"כ ת"ק זו, וזה אומר כיון שאתה רוצה באחריות של שבח, א"כ אין לך לקבל יותר כי אם שוויה של קרקע זו עכשיו, והרי אינה שוה עכשיו כי אם אלף אף לאחר דאסקה שרטון, היכי לידינו להאי דינא כו', אם כן הוה ספק ואין מוציאים [פ"ת].

ושאר השבח מנכסים בני חורין - עיין מזה לעיל סי' קט"ו ס"א, אבל הקונה דבר ונתיקר ועמד על יותר, ונמצא גזול, דינו כמטלטלין, וכן לעיל סי' שנד ס"א ובסי' שסב ס"ח בהג"ה ע"ש (ש"ך).

אלא הקרן בלבד - כיון ידע הלוקח בשעה שלקחה דגולה היתה, לא נתן לו הדמים בשבילה בתורת מקח אלא בהלואה, ואם היה נוטל יותר ממה שנתן לו היה מחזי כריבית. ובשבח דממילא כ"ע ס"ל דאינו נוטל, אבל בשבח דע"י הוצאה פליגי, דהמחבר סובר דנוטל דמי הוצאה וידו על התחוננה, דכיון דהוציא דמי הוצאה נוסף על דמי הקרן לא מחזי כריבית במה שחוזר ולקוח כמה שהוציא וכדמסיק המחבר, והרמ"א ס"ל דגם זה אינו נוטל (סמ"ע), עי' לקמן סק"ו וקרן מיהא שוקל אף שידע שגזלה וכן במטלטלים הדין כן וכמ"ש לעיל סי' שניו סק"ו (ש"ך).

אין לו מההוצאה כו' - עי' לעיל סי' שסח סק"ו (ש"ך בשם מהרש"ך). ור"א דהואיל וידוע שאינו שלו הפסיד אפי' ההוצאה - ועיקר כדעה הראשונה (ש"ך ונתה"מ).

דאם קיבל אחריות בהדיא כו' - היינו דוקא כשקיבל עליו אחריות דשבח בפירוש וג"כ קנו מיניה על זה או אית ליה קרקע, דאז לא מחזי כריבית מה שגובה בקרקע כי אם כשגובה מעות כעין שנתן לו דה"ל כהלואה, אבל אי לא קיבל עליו אחריות דשבח בפירוש, אף על גב דקיבל עליו אחריות דזבני, מסתמא מאי דקיבל עליו קיבל ומאי דלא קיבל עליו לא קיבל, ומתהימא על המחבר שלא כתב דין זה דאם יש לו קרקע כלל (סמ"ע).

עי' שו"ע (ח"מ סי' קטו ס"א): הוב"ד לקמן הערה 26.
²⁰ עי' שו"ע (אה"ע סי' קיד ס"ד): [הנושא אשה, ופסקה עמו לזון את בתה ה' שנים] מת הבעל, הבת מוציאה מזונותיה מנכסים משועבדים כשאר בעל חוב. ודוקא שקנו מידו או שחייב עצמו במזונותיה, בשטר; אבל אם לא היה שם קנין, הם דברים שלא נתנו לכתב ואינה ניזונית ממשועבדים.

ביאור: מת הבעל. לאו דוקא מת אפילו בחייו הרי היא כב"ח ולא נקט מת משום דבמשנה מחלק בין בנותיו שניזונו מנכסים ב"ח והיא ניזונית ממשועבדים וע"כ נקט מת משום בנותיו דאין להם מזונות בתנאי ב"ד אלא לאחר מותו (ח"מ ב"ש).

ליכתב. פירוש דכתב לא מהני בזה (ט"ז).
²¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' שעג ס"א): הוב"ד לעיל הערה 19.

¹⁸ עי' שו"ע (ח"מ סי' שעב ס"א): גזל קרקע והפסידה בידו או שאכל פירותיה, כשבעל השדה גובה דמי מה שהפסיד הגזול או דמי פירות שאכל גובה מנכסים בני חורין, מפני שהיא כמלוה על פה ואם עמד הגזול בדין ונתחייב לשלם, ואחר כך מכר, גובה מנכסים משועבדים. ואם לא עמד בדין אלא על אחד מהם, אינו מועיל לשני להיות טורף ממשעבדי:

ביאור: והפסידה בידו - פירוש, לאפוקי הפסד דממילא דאין עליו לשלמו כיון דאין קרקע נגזלת וכמ"ש בסימן שלפני זה סעיף ב' (סמ"ע).
מפני שהיא כמלוה על פה - אע"פ דגזילת קרקע גופא יש לה קול, מ"מ הפסד פירותיה אין לו קול וכמלוה על פה דמי (סמ"ע).

ואם עמד הגזול כו' - דמעשה ב"ד יש לו קול וכמ"ש בסימן ל"ט סעיף ט' ודברי הסמ"ע שם¹⁸ (סמ"ע), והוא בענין שאין הגזול יכול לומר פרעתי דאל"כ אינו גובה מנכסים משועבדים כמו שהוכחתי לעיל סי' ע"ט ס"ב ד"ה בד"א, ואפי' גזל בעדים הא קי"ל דא"צ להחזיר לו בעדים וכמ"ש לעיל סי' שס"ח ס"ח (ש"ך).

¹⁹ עי' שו"ע (ח"מ סי' שעג ס"א): גזל שדה ומכרה והשביחה הלוקח, אם השבח יותר על ההוצאה נוטל ההוצאה מבעל השדה, ויש אומרים אפילו לא היתה עדיפא מבשעה שגזלה כגון שהכסיפה הגזול, אפילו הכי נוטל היציאה מנגזל, ויש חולקין, והקרן עם שאר השבח נוטל מהגזול, הקרן גובה מנכסים משועבדים ושאר השבח מנכסים בני חורין. ואם הכיר בה שהיא גזולה כשלקחה, אינו נוטל מהגזול אלא הקרן בלבד, ומפסיד שאר השבח היתר על ההוצאה. היתה ההוצאה יתירה על השבח, בין שהכיר בה שהיא גזולה בין שלא הכיר, אין לו מההוצאה אלא שיעור השבח ונוטלו מבעל השדה, ויש אומרים דהואיל וידע שאינה שלו הפסיד אפילו ההוצאה, ויש אומרים דאם קבל אחריות בהדיא צריך ליתן כפי מה שקבל עליו, ויש חולקין, והקרן נוטל מהגזול מנכסים משועבדים:

ביאור: גזל שדה כו' - ראונו שמכר שדה לשמעון, ואח"כ ראונו השכיר אותו שדה ללוי, השכירות אינו כלום, וזה גזל בידו, וחייב לוי לשלם את כל השכירות לשמעון, ואינו נחשב כשיבם את הקרקע אלא הוה פירות הקרקע (ש"ך בשם המב"ט).

נוטל ההוצאה מבעל השדה - דהא גם כשהיתה ביד הנגזל היה צריך להוציא הוצאה זו מכיסו (סמ"ע).

כגון שהכסיפה הגזול - פירוש, בשעה שהיתה ביד הגזול הכסיפה ונגרעה ממה שהיתה בשעת הגזילה, ואח"כ מכרה ללוקח זה, והשביחה הלוקח עד שחזרה להיות כמו שהיתה בשעת הגזילה (סמ"ע).

יש חולקין - טעמן הוא, כיון דאם נשאר בידו לא היה צריך להוצאה זו, נמצא דהוצאה זו דין הוצאה היתירה על השבח יש לו עליו (סמ"ע).

עם שאר השבח נוטל מהגזול - דהיו רגילין לכתוב אחריות עמליהון ושביהון, ואפילו לא כתב ככתוב דמי, וכמ"ש סימן מ"ב ס"טו (סמ"ע וש"ך), וכ"ז בין בקרן בין בשבח (ש"ך).

שם - ור"א נוטל מעות שנתן בלבד, ואף על פי שהזולה או הוקרה, דהא כמאן דליכא זבניא כלל דמאי, והמעות הלואה, ולפי החולקים, מי שמכר קרקע לחבירו

כא א מיי ס"ט מהל'
גזילה ואכילה הלי'
ו ו' וע"ש וסג ע"ש
עג טושי"ט ח"ט סו"ט
שע"ג ס"ח וכו"ס :

כב ב ג ד מיי ס"ב
מהל' גזילה ואכילה
הלי' ו סג ט"ו עג
טושי"ט ח"ט ס"ו
ספ"ג ב וסעי' ז :
כג ה מיי ס"ג מהל'
נלוות הלי' ד סג
ע"ש ו טושי"ט ח"ט ס"ו
רמ"ע ס"ג ז :
כד ו מיי ס"ד מהל'
מלווה ע"ש הלי' ז :
וע"ש סג ט"ו ע"ד
טושי"ט ח"ט ס"ו קטו
ספ"ג ס :
כה ו מיי ט"ז מהל' א
טושי"ט ח"ט ס"ו א

דילמא בזוקה ת"ח דיבע . ואל"ת ואמאי גובה שכן מנכסיס בני חורין דבפ"ק דב"מ (דף טו:) איפליגו בהכיר בה שאין שלו ולקחה אם מעות מהנה או פקדון אבל לכ"ע אין לו שכן וי"ל דהתם שלא באחריות והכא באחריות דבאחריות לא שייך למימר לא מתנה ולא פקדון :

בשבה שטל גבי גזילה קמפלגי דרבי יהודה סבר דגזול

הוי . אבל שכן שלא ע"ג גזילה הוי דגזול או משום דהוי שינוי גמור או משום תקנת השבים ואם גזל עלים ועשאן כלים או אפי' נכרים ועשאן כלים דהוי שינוי דהדר שטל מודה ר' יהודה ומשלים כשטל הגזילה אף על גב דהוי שכן שע"ג הגזילה דכיון דטרחה ביה שינוי שייך ביה תקנת השבים ואף על גב דגבי נתן לזבוע לו ארום ולזבוע שחור קאמר רבי יהודה דאם השבה יתר על גזילה לא שייך תקנת השבים וכן ל"ל לרב פפא ע"כ דאמר לרבי

יהודה שכן שטל גבי גזילה דגזול הוי דהיינו משום תקנת השבים דהא ס"ל כההיא לזבוע לו ארום שינוי לא קני ובההיא לא שייך תקנת השבים דרפ"י [א] והשתא הוי סברא הפוכה דר' יהודה מדר"מ דכזבט

לר"מ שינוי קונה ובגזול אין קונה משום דקנים ולרבי יהודה כזבט שינוי לא קני ובגזול קני משום תקנת השבים ור"ת מפרש דאין אלו לריכיס לר' יהודה טעמא דתקנת השבים אלא סברא דר"י שינוי קונה ולרב זבד שכן שלא ע"ג גזילה ללא דהרא הוי דגזול אבל שכן שע"ג גזילה דשינוי דהדר הוי ולא קני הוי דגזול ולרב פפא אפי' דע"ג גזילה דשינוי דהדר הוי קני והוי דגזול והא דלא קני כזבט לפי שאין מתכוון לקנותו וכן נראה דלא לריבי השתא לאוקמה ר"י כב"ש ואל"ש נמי דלא חשיב ר' יהודה לעיל (דף טז:) כהדי הני תנאי דסברי שינוי אין קונה כי היכי דחשיב ר"ש לזביעא :

מני לא ר' יהודה ולא ר"ש . ואל"ת לעולם ר"ש הוי לרב פפא וגימא הכי ילדה אין לא ילדה לא אלא הוי למחצה לשלש ולרבי וי"ל דלר"ש אפילו ילדה קאמר דלמחצה ושלש ורביע שקיל גזול דקאי אר"מ דאיירי בילדה :

לר"ש כי מסלק בו . לא בני לר' יהודה כיון דמתקנת השבים מוקמי' לה כולה שבה א"ל גזול פשיטא דמגופיה שקיל(ג):

שלשה שמי' להן השבה אע"ג דקתי ג' תנא ושייר גזול ושייר נמי אר"י שאם בא לסלקו מאריכותו מסלקו מן השבה בדמים : **שבח** המגיע לכתפים . כאן פ"ה כגון הצוהה שגדלה כל לרעה

גובה את הקין מנכסיס משועבדים ואת השבח מנכסיס בני חורין דאתא בעל ארעא ושקיל(א) ארעיה ושבתיה מאי לאו בעם הארץ דלא ידע דקרקע נגזלת או אינה נגזלת ואפי' הכי קאתי בעל קרקע ושקיל לארעא ושבתיה ושמע מינה בשוגג נמי קנים אמרי' לא בלוקח תלמיד חכם וידע תא שמע *לזבוע לו ארום וצבעו שחור שחור וצבעו ארום ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו דמי צמרו אין דמי צמרו ושבתו לא ואי סלקא דעתך בשוגג נמי קנים דמי צמרו ושבתו בעי למיתבא ליה אלא לאו ש"מ במזיד קנים בשוגג לא קנים ש"מ : רבי יהודה אומר גזילה חזרת בעיניה ר"ש אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף *מאי בינייהו אמר רב זבד

בשבה שעל גבי גזילה קמפלגי ר' יהודה סבר דגזול הוי ור"ש סבר דגזול הוי רב פפא אמר דכ"ע בשבה שעל גבי גזילה דגזול הוי והכא למחצה לשליש ולרביע קמפלגי רבי יהודה סבר שבח שעל גבי גזילה יכוליה דגזול הוי ורבי שמעון סבר למחצה לשליש ולרביע הוא דשקיל גזול תנן *גזול פרה ונתעברה אצלו וילדה רחל ונמטנה אצלו וגזזה משלם בשעת הגזילה ילדה אין לא ילדה הדרא בעינא בשלמא לרב זבד דאמר שבח שעל גבי גזילה דגזול הוי לר' יהודה הא מני רבי יהודה היא אלא לרב פפא דאמר דגזול הוי הא מני לא רבי יהודה ולא ר"ש אמר לך רב פפא הוא הדין אפילו לא ילדה נמי בשעת הגזילה הוא דמשלם והא דקתני ילדה איירי דנסיב רישא ילדה נסיב סיפא נמי ילדה תניא כוותיה דרב פפא ר' שמעון אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף למחצה לשליש ולרביע אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן לר' שמעון דאמר למחצה לשליש ולרביע הוא דשקיל גזול כי מסלקינן ליה בדמי מסלקינן ליה או דירמא מבשרא שקול ופשמנא מהא *דאמר רב נחמן אמר שמואל שלשה שמי' להן השבח ומעלין אותן בדמים ולא הן בכור לפשוט ובעל חוב ללוקח ובעל חוב ליתומים אמר ליה רבינא לרב אשי מי אמר שמואל בעל חוב ללוקח יהיב ליה שבה *והאמר שמואל ובעל חוב גובה את השבח א"ל לא קשיא כאן בשבח המגיע לכתפים וכאן בשבח שאין מגיע לכתפים אמר ליה *והא מעשים בכל יום וקא מנבי שמואל אפי' שבח המגיע לכתפים אמר ליה לא קשיא

הא

הגהות הב"ח
(ב) גמ' ארעא ושבתא כו' לארעא ושבתא כו' למיתב ליה :
(ג) רש"י ד"ה בשבח כו' כגון שגולה ריקנית כלי' : (ג) תוס' ס"ד"ה לר"ש כו' דמגופיה שקיל . עי' באר"י כחכ בספ"ר :

הגהות הנ"א
[א] תר"ה בשבח כו' והשתא הוי סברא כו' : מ"ב אבל להנכסיס טיחא ואלו לשיטתיהו ככ"ל :

הגהות הנ"א
[א] תר"ה בשבח כו' והשתא הוי סברא כו' : מ"ב אבל להנכסיס טיחא ואלו לשיטתיהו ככ"ל :

הגהות הנ"א
[א] תר"ה בשבח כו' והשתא הוי סברא כו' : מ"ב אבל להנכסיס טיחא ואלו לשיטתיהו ככ"ל :

והאין מגיע לכתפים שזריכה לקרקע וקשה דאם קן לפירושו גבי צ"ח ומהצוהה שאין לריכה לקרקע כדאמר והא מעשים בכל יום וקמנדי שמואל אפי' בשבח המגיע לכתפים וצפרק נערה שמתפתחה (כתובות דף טז:) משמע דלא גבי צ"ח אלא ממזירי דלריכה לקרקע גבי א דקאמר זיל הב ליה מממרי ועל בודיא דפריך לא יאה אלא צ"ח וכו"ה מי הוי שקיל אלא דחו לבריה קאמינא סוף סוף כל העומר ליגוז כגזוז דמי דלריכה לדיקלא קאמינא וי"ל דשבח המגיע לכתפים קורא דבר שסופו ליהלם ולישא בכתפים אפי' כגון פגין או צובר דלריכה לארעא ור"ת מפרש

גובה מנכסיס משועבדים . שהוא קדם והויא כמולה בשטר שהרי כחב לו בשטר המוכרה שאם יטרפה ממנו יחזור ויגבה מנכסיו . קנים . להדר שכן לגזול : **לזבוע** . שוגג חשיב ליה דאיכא אינשי טובא דלא ידעי דאסור לשטות בדבור של בעל הבית : **שכח שעל גבי גזילה** . כגון שהשביחה אצלו ועדיין לא נעלה הימנו כגון (ב) ריקנית ומתעברה או טעונה גיזה : **דרבי יהודה סבר דגזול הוי** . והכי קאמר רבי יהודה גזלה חזרת בעיניה לבעליה זין לשבח זין לגריעותא כמו שהיא בשעת הצבעה כצ"ד היא חזרת והיכל דנרעה כגון גזזה וילדה משלם פתחה ולחי דהדר קחצב ליה גזול דמי גזיזה ועובר שגזול ממנו ופליגא אר"מ מאיר דאמר כוליה שבתא יהיב ליה ואע"ג דקנה גיזה וולד בשינוי חזינא ליה כמאן דכוליה שבתא חזתי עלה כמו שלא נגזזה ומשלים כולה משום קנחא וקאמר ליה רבי יהודה כלאיסיא השתא דהרא וחי דהדר תבע נמי מיניה גיזה וולד יהיב ליה דמי דמעיקר' דקנה גיזה וולד בשינוי והיכל דעדיין כל השבח עליה חזרת כמות שהיא ואתא ר"ש למימר אפילו שבתא עליה נטלו גזול דשינוי קונה ולא ישלם אלא דמים דרשונים כאלו היא שומא אצלו בכסף : **דכ"ע שכן גזילה דגזול הוי** . ובעיניה דקאמר ר' יהודה כדמעיקרא קאמר : **למחצה לשליש פו'** . כדרך מנהג המדינה למקבלי בהמות להשביחן לזמן גדול כזה : **לא ר' יהודה ולא ר"ש** . וכ"ש דכרי"מ לא מתוקמא דקתי רישא גזול פרה מעוברת וילדה רחל טעונה וגזזה משלם דמי פרה העומדת לילד כו' ולר"מ משלם גיזות וולדות כדשתא :

איירי דנסב רישא ילדה . לאשמועינן דלא משלם גיזות וולדות כדשתא אלא דמי פרה העומדת לילד קק נמי סיפא ילדה : **ככור לפשוט** . שהשביחו את הנכסיס קודם חלוקה ובעת חלוקה נטול הכסור פי שנים בקרקעות לר"ך להחזיר לפשוט רביע השבח של חלק בצורה במעות שאין לו ליטול פי שנים במה שהשביח זה ואם השביח צ"ב זוז ששגלו זה פי שנים בקרקע נטול מן השבח ח' זוזים לר"ך להחזיר לו ב' זוזים ומעלה לו בדמים ואין נותן לו מן הקרקע אלא אם רעה מסלקו בדמים וסתן לו שני זוזים ואין יכול לומר לו הפשוט קן לי קרקע כזה שזה ב' זוזים : **ובטל חוב ללוקח** . ב"ח הטורף לקוחות בשביל חוב שיש לו על המוכר אין לו כח במה שהשביח לוקח ומסלקו ב"ח בדמים ונתן לו דמי שבתו ואין נותן לו קרקע בשיעור שבתו : **וצ"ח ליתומים** . ב"ח שיועד לנכסי יתומים בשביל חוב אביהן אין לו במה שהשביחו נכסיס לאחר

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

מיתת אביהן כלום ומעלה ילדה : **גובה את השבח** . ואינו מחזיר ללוקח כלום : **הפניע לפתחים** . כגון הצוהה שגדלה כל לרעה נותנה ללוקח או דמיה : לא

[קמן קושי"א]

[כרי"י וכו"ה] א"ל כמאן קמפלגי

לעיל כג :

כ"מ ק"י :

ס"ה י"ד :
ס"ו ק"י :
ככותות כ"ב

[סוכה מד' ככותות ס"ה :
ס"ה כ"מ טו :
ק"י כ"ב קט"ג]

גובה את הקרן [אפילו] מנכסים משועבדים [שכן הוא קדם לאלה שקנו הקרקעות, וחייבו כמלוה בשטר, שכן כתב לו שטר מכירה שאם יטרפה ממנו יחזור ויגבה מנכסיו] ואת השבח [רק] מנכסים בני חורים [שהרי אין שטר על השבח]. שבא בעל ארעא ולקח קרקע שלו ושכחו, במה [מדובר וכן] לא [מדובר] בעם הארץ, שלא ידע שקרקע נגזלה או אינה נגזלה, ועכ"ז בא בעל קרקע ולקח קרקע ושכחו, ולומדים מזה, גם בשוגג קנס [שיחזיר לא השבח לנגזל]. אמרו [התלמידים בבית המדרש], לא [מדובר בעם הארץ אלא], בלוקח תלמיד חכם וידע [שקרקע אינה נגזלת]²².

בא ושמע, [המביא בגד לצבע] לצבוע לו אדום וצבעו שחור, [או] שחור וצבעו אדום, ר' מאיר אומר, [הצבע] נותן לו [לבעלים] דמי צמרו [כמו שהיתה מתחילה, אע"פ שעשוי שיהיה יותר שנצבע, שהרי הזיקן]. כן [צריך לתת] דמי צמרו, [אבל] לא [צריך לתת לו] דמי צמרו ושכחו, ואם תחשוב שגם בשוגג קנס [שיש הרבה אנשים שלא יודעים שאסור לשנות בדבר של בעל הבית], הוא צריך להביא לו דמי צמרו ושכחו. אלא לא [כמו שאמרת שיש קנס גם בשוגג אלא] למדנו מזה, קנס [רק] במזיד קנס, ולא קנס בשוגג, [וכך למסקנה] למדנו מזה.

רבי יהודה אומר, גזילה חוזרת כמות שהיא, ר"ש אומר, רואים אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף. איהו [חילוק הלכתי יש] ביניהם. אמר רב זביד, חולקים בשבח של גבי הגזילה [כגון שהשביחה אצלו ועדיין לא נטלה הימנו כגון ריקנית ונתעברה או טעונה גיזה], ר' יהודה סבר, שהוא של הנגזל, ור"ש סבר, הוא של הגזלן.

רב פפא אומר, לפי כולם, שבח שעל גבי גזילה הוא של הגזלן²³ [ומה שר' יודה אומר "כמות שהוא" מדבר על איך שגזלן], וכאן חולקים למחצה לשליש ולרביע [פי' מי שמקבל בהמה להשביחו לזמן גדול, יש מקומו שנותנים למשביח חצי השבח של הפרה, ויש שלישי ויש רביעי, וזה הגזלן לוקח כמו מקבל בהמה להשביחו], רבי יהודה סבר, שבח שעל גבי גזילה הוא כולו של הגזלן, ורבי שמעון סבר, הגזלן לוקח למחצה, לשליש ולרביע. למדנו במשנה, גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה, [או גזל] רחל ונטענה אצלו וגזזה, משלם כשעת הגזילה. [יש לדייק שדווקא אם] ילדה, כן [פי' שהולד של הגזלן, אבל אם נתעברה אצל ו]לא ילדה, [הפרה] חוזרת [לבעלים] כמות שהיא [והולד של הנגזל].

זה מוכן לפי רב זביד שאמר שבח שעל גבי גזילה הוא של הנגזל לפי ר' יהודה, מיהו [מחבר של הלכה] זו. רבי יהודה היא.

אלא לפי רב פפא שאמר [שהשבח שעל גבי הגזילה] היא של הגזלן, מיהו [מחבר של הלכה] זו. לא רבי יהודה ולא ר"ש [וכ"ש לא ר"מ]. אמר לך רב פפא, וכן הדבר אפילו לא ילדה גם כן כשעת הגזילה הוא משלם, וזהו שכתוב "ילדה" [הוא רק משום ש]אחרי שכתוב בתחילת [הברייתא] ילדה [ללמד שלא משלם גיזות וולדות כמה ששעה עשוי אלא כמו שהיה בשעה שגזלן]. כתוב גם בסוף "ילדה".

ישנם ברייתא שלומד כמו רב פפא: ר' שמעון אומר, רואים אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף למחצה, לשליש ולרביע. אמר רב אשי, כאשר היינו בבית מדרש של רב כהנא, [והוא] שאל אותנו, לר' שמעון שאמר למחצה, לשליש ולרביע הוא שהגזלן לוקח, כאשר מסלקים אותו, מסלקים אותו בדמים, או דילמא הוא לוקח מהבשר [של הפרה הגזול]. ופשטנו מזה שאמר רב נחמן אמר שמואל, שלשה שמים להן השבח ומעלים אותם בדמים, ואלו הן: בכור לפשוט²⁴ [שהשביחו את הנכסים קודם חלוקה ובשעת חלוקה נוטל הבכור פי שנים בקרקעות צריך להחזיר לפשוט רביע השבח של חלק בכורה במעות שאין לו ליטול פי שנים במה שהשביח זה], ובעל חוב ללוקח [בעל חוב הטורף מלקוחות בשביל חוב שיש לו על המוכר אין לו זכות במה שהשביח הלוקח, והבעל חוב מסלקו בדמים ונותן לו דמי שכחו ואין צריך לתת לו קרקע בשיעור שבחו], ובעל חוב ליתומים²⁵ [בעל חוב שיוירד לנכסי יתומים בשביל חוב אביהן אין לו במה שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן כלום ומעלה להן לשבחן בדמים ונותן מעות אם ירצה]. אמר רבינא לרב אשי, וכי שמואל אמר, בעל חוב נותן ללוקח שבח²⁶.

והרי שמואל אמר, בעל חוב גובה את השבח [ואינו מחזיר ללוקח כלום]. א"ל, אין קושי, כאן [שלא גובה השבח מדובר] בשבח המגיע לכתפים [פי' כגון הבואה שגדלה כל צרכה, או נותנה ללוקח או דמיה, שזה נחשב כמטלטלים ולא כחלק של הקרקע], וכאן בשבח שאין מגיע לכתפים. אמר לו, והרי מעשים בכל יום, ושמואל גובה אפי' שבח המגיע לכתפים. אמר לו, אין קושי,

היורשים לשלם רק דמי היין, וקמ"ל דאף שלא קנו גוף הדבר כיון שלא נתכנו לקנות, ואין היורשין יכולין לומר דידן אשבח, מ"מ קנו השבח משום תקנת השבים [נתה"מ].

ולא בהפסד - דהיינו אם נתקלקל היין אחר הדריכה. דאף אם לא עשו שינוי, כגון שהיו ענבים מחוברים ונתקלקלו, אין הבכור נוטל חלק בהפסד [סמ"ע], ו"א שאם הגיע זמנם לבצור, והן לא נתכנו לבצור על מנת לגזול הפירות עצמן, רק שרצו לזכות בדמי שבחן דדינא הוא שהבכור נוטל השבח ונותן הדמים, וכיון שיש להן רשות לבצור היו רשאים לבצור כדן שותפות, וכאן מיייר שנתקלקלו הענבים ע"י הבצירה כגון שבצורם קודם שהגיע זמן לבצור. ואם נתקלקל היין אחר שדרכום, משלם לו שיווי הענבים אחר הבצירה, דכבר קונה הבכור שבח הבצירה [נתה"מ].

²⁵ ע"י שר"ע (ח"מ סי' קטו ס"ה): בעל חוב שבא לטרוף מהיתומים שבח שמחמת הוצאה, יתומים אומרים: אנו השבחנו, ובעל חוב אומר: שמא אביכם השביח, על היתומים להביא ראיה. הגה: ו"א דאם לא עשאן אפותיקי, עליו להביא ראיה. ביאור: שמא אביכם השביח כו' - אף שבע"ח טוען שמא והיתומים טוענין ברי, אפ"ה עליו להביא ראיה, והיינו טעמא, דמוקימנן השדה כמות שהיא אחזקתו שהיתה גם ביד אביהן כן [סמ"ע].

ו"א כו' - כנ"ל עיקר כסברא הראשון [ש"ך].
²⁶ ע"י שר"ע (ח"מ סי' קטו ס"ה): כשכא בעל חוב לטרוף מהלוקח, אם כתב לו הלוח: דאקנה, טורף ג"כ השבח שהשביח השדה, בין שבח ששבחו הנכסים מאליהם כגון שעלו בו אילנות או נתייקרה, בין שבח שהשביחו מחמת הוצאה, אלא שאם שבחו מאליהם טורף כל השבח. הגה: ו"א דבכל ענין אינו גובה רק חצי השבח. וכן נראה לי עיקר, מיהו אם כתב ללוקח בהדיא שלא יגבה מדאקנה, אין ללוקח בשבח כלום. ואם השביחו מחמת הוצאה, טורף חצי השבח היתר על הוצאה, הגה: ו"א דאין הבעל חוב נותן לו הוצאה כלל, מאחר דהחוב שלו נגד הקרן עם השבח, וחוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי המוכר, אף מהמשועבדים שמכר או נתן מאחר זמן שמכר לו השדה, אבל השבח שטרף ממנו בעל חוב אינו גובה אותו מנכסי המוכר, אלא מבני חורין. וכל זה לא מייירי אלא בשבח ששבחו הנכסים בעודו המוכר חי, אבל אם שבחו הנכסים לאחר מיתת המוכר, אין לבעל חוב בו כלום, ונשאר כולו ללוקח. וכל הפירות שאכל הלוקח אינם נטרפים ממנו, אבל כל הפירות המחויבים לקרקע, אף על פי שאינם צריכים לקרקע, כענבים שהגיעו להבצר, הרי בעל חוב גובה מהם כמו שגובה מן השבח. ואם רוצה הלוקח לסלקו, יכול לסלקו בין מן השדה בין מן השבח, אם לא עשאה אפותיקי. אבל אם עשאה אפותיקי מפורש, שאמר לו: לא יאך לך פירעון אלא מזו, אינו יכול לסלקו.

ע"י המשך בהערה .

²² ע"י שר"ע (ח"מ סי' שעג ס"א): הוב"ד לעיל הערה 19.

²³ ע"י שר"ע (ח"מ סי' שסב ס"ב): הוב"ד לעיל הערה ג.

ע"י שר"ע (ח"מ סי' שסב ס"ז): הוב"ד לעיל הערה 3.

²⁴ ע"י שר"ע (ח"מ סי' רעח ס"ו): אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביו, אלא מעלה אותו השבח בדמים ונותן היתר לפשוט, והוא שישתנו הנכסים, כגון כרמל שנעשו שבלים וכפניות (פירוש תמרים בעודן סמדר) שנעשו תמרים, אבל שבחו מחמת עצמן ולא נשתנו, כגון אילן קטן שגדל ועבה, וארץ שעלתה שרטון (פירוש שנתקבץ העפר ודחה אמת המים שבשדה), הרי זה נוטל בשבח פי שנים. ואם מחמת הוצאה השביח אינו נוטל. הגה במה דברים אמורים שלא מיחה בהן, אבל אם מיחה הבכור ואמר אל תשביחו הנכסים עד שנחלוק ולא שמעו אליו והשביחו, אם לא עשו בהן שינוי נוטל פי שנים בשבח, ואם עשו בהן שינוי אינו נוטל בשבח ולא בהפסד.

ביאור: אלא מעלה אותו השבח בדמים כו' - פירוש, נוטל ב' חלקים מנכסים שהניח אביהם, ובהשבח שעליהן אינו נוטל אלא מחלק אחד כפשוט, וחלק השני שמים בדמים וחולקין אותו ביניהם [סמ"ע]. ואין הפשוט יכול לומר תן לי חלק קרקע בעד השבח אפי' יש בו שיעור חלוקה ודלא כסמ"ע, ואולי כונת הסמ"ע כשהבכור מתרצה בכך [ש"ך].

כרמל שנעשו שבלים כו' - שחת הניח להן ונעשה מהן אח"כ שבלים, וכן אם הניח להן אביהן דקלים והוון שלופפי, פירוש, הפריחו פירות, ואחר כך הגדילו ונעשו תמרים, דבאלו אינו נוטל כיון דיש לו שם חדש [סמ"ע], אבל פרה שהיתה מעוברת כשמת האב וילדה, הוה מוחזק ולא ראוי, והבכור נוטל פי שנים [רע"א בשם האורים גדולים].

שעלתה שרטון - שדה שלא נזדבלה, אם העלה הנהר תבן וקש ממקום אחר כשעבר על שדה זו ונעשה זבל, נתעלה השדה ונשבח בכך [סמ"ע].

ואם מחמת הוצאה - פירוש, ונטלו ההוצאה מתפיסת הבית [סמ"ע].

אם לא עשו בהן שינוי כו' - כגון שהיו ענבים ובצרום. פירוש, שחתכו הענבים ממקום חיבורם, דהענבים מצד עצמן לא נשתנו [סמ"ע].

ואם עשו בהן שינוי - פירוש שהיו ענבים ודרכום, אז קנאום אחיו הפשוטין בהשינוי ואינו נוטל פי שנים בהשבח אלא כמו שהיה בשעה שמיחה בהן הבכור, דכל הגזלנים קונין בשינוי ומשלמין כשעת הגזילה [סמ"ע]. הא דנקט דין זה בבכור, דהא אפילו בפשוט לפשוט דינא הכי, כיון דנתכוין לגזול קנה בשינוי, נראה דרבותא קמ"ל דאפילו נגד בכור שלא נתכוונו היורשין לגזול הנוף, רק שלא השיגוהו על מחמת הבכור ונתכוונו שיהיה דין בהשבח כמו קודם המחאה, ומבואר הוא אקדום המחאה הבכור נוטל השבח רק שצריך לשלם דמיה, ולדעת כן ירדו להשביח ונתכוונו רק שיתן להם הבכור דמי שבח היין, אבל גוף היין נוטל הבכור כמו קודם מחאה, דאי לא תימא הכי היה לו לאשמועינן דאפילו גוף היין א"צ

כאן מדובר שהגיע כשיעור קרקע ושבח, וכאן שלא הגיע בו אלא כשיעור הקרקע.

אמר לו, זה מובן לפי מי שאמר, אם יש לו ללוקח כסף לא יכול לסלק את הבעל חוב, זה מובן, אלא לפי מי שאמר, אם יש לו כסף ללוקח יכול למסלק את הבעל חוב²⁷, שנאמר לו, אם היה כסף הייתי מסלק אותך מכל הקרקע, עכשיו תן לי חלק? הקרקע כשיעור השבח.

אמר לו, במה מדובר כאן, כגון שעשה אותו [הקרקע] אפותיקי²⁸, שאמר לו, לא יהיה לך פרעון אלא מזה [ואפילו היה לו כסף לא יכול לסלקו מהקרקע]. אמר רבא, גזל והשביח ומכרו²⁹, וגזל והשביח והוריש, מה שהשביח מכר [והלוקח מקבל מחצה או שלישי או רביעי, וי"א כל השבח מפני תקנת השבים], [וכן כל] מה שהשביח הוריש [ליוורשים].

רבא שאל, [אם] הלוקח השביח [את הקרקע], מה דינו [האם זה השבח היא של הלוקח או של הבעלים]. אחרי שהוא שאל את זה, הוא פשט אותה, מה מכר ראשון לשני, כל זכות [שיש לו, וכן כל זכות] שיבא לו [וכמו שאם גזלן משביח היה לוקח מחצה או שלישי או רביעי, כמו כן הלוקח מקבל את זה].

רבא שאל, אם גוי השביח [את הקרקע], מה דינו. א"ל רב אחא מדפתי לרבינא, [וכי את רוצה] שנעמוד ונעשה תיקון עבור גוי³⁰. אמר לו, לא, [אלא] צריכים, כגון [שהגוי] מכרו [אחר כך] לישראל. סוף סוף יבא מחמת עובד כוכבים [פני הקונה, שכל זכותו בגלל הגוי] הרי הוא כעובד כוכבים [לענין זכויותיו]. לא, [אלא] צריכים, כגון שגזל ישראל [קרקע] ומכרה [לגוי], והגוי השביח את [הקרקע], ואחר כך הגוי מכרה לישראל, מה דינו. האם אומרים, כיון שמתחילה [פני הבעלים הראשונים הוא] ישראל ואחר כך [פני הבעלים אחרונים] ישראל, הרבנים עשו תקנה, או אולי כיון שיש עובד כוכבים באמצע, הרבנים לא עשו תקנה. תיקון³¹.

²⁷ ע"י ש"ע (ח"מ סי' קטו ס"ב):

²⁸ ע"י ש"ע (ח"מ סי' קטו ס"א): הוב"ד לעיל הערה 26.

²⁹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסב ס"ד): הגזל והשביח ומכר או יורש את השבח, ונוטל דמי השבח מנגזל ומחזיר הגזילה, וחוזר הנגזל ונוטל דמי השבח מהגזלן שהרי לא נתייאש, וכן אם השביח הלוקח או היורש נוטל השבח מהנגזל:

ביאור: ומה שהשביח מכר - פירוש, בזה עדיף כח לוקח יורש מהגזלן עצמו, דהן קנו השבח שנשבח אף שלא נתייאש הנגזל, ובעודה ביד הגזלן לא יקנה הגזלן השבח, לפי הדעה הראשונה הובא לעיל ס"ק, דס"ל דתקנה התקינו רבנן בזה ללוקח ולירוש. משא"כ לצד השני דס"ל דהא דלוקח יורש זכו בשבח היינו מכח שזכה בו ג"כ הגזלן בכי האי גוונא ואפילו נשבח קודם היאוש, ומשום תקנת השבים (סמ"ע).

דמי השבח - כבר כתבתי בס"ק, דר"ל אפילו דמי השבח (סמ"ע).

ומ"ש שהרי לא נתייאש - קאי אמ"ש ומחזיר הגזילה, והיינו טעמא, דלא נתייאש, דאילו נתייאש היה מחזיק בהגזילה עצמה (סמ"ע).

וכן אם השביח הלוקח כו' - כאן בשבח שהושבחה מאליה מיירי וכמ"ש בסעיף ט', ויכול הנגזל לומר לולא שגזלתי גם בביתו היה נשבח, ונהי דתקיננו רבנן לשלם להלוקח והיורש השבח, הגזלן עכ"פ צריך להחזיר כאילו היה נשבח ביד הגזלן לפי הדעה הראשונה לעיל ס"ק, והא דכתב "וכן כו", דקמ"ל בזה דאע"ג דלית בזה משום תקנת השבים דהא לא נשבח ביד הגזלן, אפ"ה צריך הנגזל ליתן דמי השבח להלוקח (סמ"ע). וי"א בזה דהשביחו היורש או הלוקח אין הנגזל חוזר על הגזלן שהרי לא הושבחה בידו, ופשוט דאינו משלם יותר משעת מכירה (קצה"ח ונתה"מ).

³⁰ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסב ס"ה): מכר הגזלן לעכו"ם והשביח העכו"ם, השבח חוזרת לבעלים:

ביאור: והשביח הגוי - דלא עבדי תקנתא לגוי שיקנה השבח (סמ"ע).

³¹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסב ס"ו): מכרה העכו"ם לישראל אחר שהשביח, והואיל והגזלן ישראל וזה שבידו ישראל קנה השבח, ואם תפס הנגזל אין מוציאין מידו: ביאור: מכרה הגוי לישראל כו' - זהו ספק בגמ', ומש"ה המוציא מחבירו עליו הראיה (סמ"ע).

ואם תפס הנגזל כו' - אף לשיטת הראשונים דבספיקא לא מהני תפיסה, מ"מ בספיקא דתלמודא מודים דמהני בהו תפיסה (סמ"ע, ט"ז), וכן הוא לקמן ש"צ ס"ב (ט"ז), וי"א שלאילו הדעות סוברים דתפיסה לא מהני אפילו בספיקא דתלמודא, אע"פ שמעיקר הדין תמיד תפיסה מהני (ש"ך), וי"א שאינו אלא תקנה ובספק תקנה אוקמוה אדינא ולא מהני תפיסה, אבל היכא דהוא מוחזק מעיקרא, אפילו בספק תקנה הו"ל מוחזק ולא מפקינן מיניה (קצה"ח).

³² ע"י ש"ע (ח"מ סי' שס ס"ח): גזל פרה מעוברת ונתייאשו הבעלים ואחר כך ילדה, רמי טעונה ונתייאשו הבעלים ואחר כך גזזה, משלם דמי פרה העומדת לילד דמי רחל העומדת ליגזו, ואם לפני יאוש וקודם שנשנית לידה או גזזה, הרי הגיזות והולדות של בעלים, ואע"פ שנתעברה או נטענה ביד הגזלן, והואיל ולא נתייאשו הבעלים ולא נשנית הגזילה היא ברשות בעליה אע"פ שהגזלן חייב

אמר רב פפא, מי שגזל דקל מחבירו, וקצצו³², אף על גב שהעבירו מקרקע [של הנגזל] לקרקע שלו [פני של הגזלן], לא קנה [לשלם דמיו אלא נותן לו הדקל עצמו שאין שינוי השם לקנותו]. למה. מתחילה זה נקרא דקל ועכשיו זה גם כן נקרא דקל.

[הגזלן] דקל ועשה ממנו גזרי עצים, לא קנה [בשינוי], שעכשיו הרי הוא נקרא גזרי עצים של דקל. [הגזלן] גזרי עצים ועשה מהם קורות, קנה [בשינוי]. [הגזלן] קורות גדולות ועשה קורות קטנות³³, לא קנה [בשינוי], [אבל אם] עשה אותם לקרשים, קנה.

אמר רבא, מי שגזל לולב ועשה אותו להוציא [שנתקן עלה עלה מן השררה]³⁴, קנה, שמתחילה נקרא לולב ועכשיו נקרא עלים. [מי שגזל] עלים, ועשה אותו למטטה [שחלק כל עלה לשנים ותו לא חוזרת למה שהיתה לפני כן], קנה, שמתחילה [נקרא] עלים ועכשיו [נקרא] מטטה. [מי שגזל] מטטה, ועשה אותו לחבל, לא קנה, למה. [שיכול] לחזור ולפרקו, ויהיה כמטטה.

רב פפא שאל, [לולב] ש[נחלקה התיומת פני] כף תומר האמצעי העליון, מה דינו. בא ושמע, שאמר רבי מתון אמר רבי יהושע בן לוי, [לולב] ש[ניטלה התיומת, פסול,

באונסים. הגה: כל אלה דברי הרמב"ם, אבל יש חולקין וכמו שנתבאר ריש סימן שנד ושנו, ואפילו שינוי החוזר לברייתו כגון עפר ועשאו לבנים, אע"ג דלא קנה כדלעיל סימן שס שבח מיהא קני וצריך להחזיר לו שבחו:

ביאור: דמי פרה העומדת לילד - ר"ל אף אם הגיע זמנה לילד בשעת גזילה, אפ"ה אינו משלם כאילו ילדה בשעת גזילה, כי ידוע שלא היתה הבהמה שוה כל כך קודם לידה [שיש בה חשש סכנה לפרה עצמה וג"כ שמה יהיה הולד נפל], כמו שהיתה שוה אחר לידה. ואם גזלה בתחילת או באמצע עיבורה אינו משלם כ"כ כמו שהבהמה שוה בעת שהיא עומדת לילד דהיינו גמר עיבור, אלא הכל לפי שומת שויה (סמ"ע), דבריו תמוהים מאד, דהא אפילו נתפטמה מאליה דינה כהוקרה דהיא של הנגזל כמבואר בסימן ש"ד סעיף ד' ברמ"א, ועוד, דא"כ אפילו גזל טלה ונתגדל מעט אצל הגזלן יהיה של הגזלן (נתה"מ).

אבל יש חולקין - ר"ל חולקין במ"ש דלא קנה הגזלן השבח שנשבח קודם שנתייאשו הבעלים, וס"ל להחולקין דקנה, ולא מיבעיא שינוי גמור אלא אפילו בשינוי החוזר קנה השבח וכדמסיק. ונראה דה"ה אם אין בו שינוי כלל, כגון גזלה כשהיא מעוברת או טעונה בגיזה ונשתתה ביד הגזלן ונתרבה עליה הגיזה או הולד, אף על פי שהוציאה מידו בעודה טעונה או מעוברת משלם לו העודף כשיעור שנשבח בידו, ועיין מה שכתבתי בסימן ש"ג סעיף ה' ד"ה ואם שכרה (סמ"ע).

³³ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שס ס"ט): במה דברים אמורים: בשבח הבא מאיליו כגון גיזות וולדות, אבל אם היתה כחושה והוציא עליה ופטמה, אפילו לפני יאוש נוטל מהנגזל שבח הפטום, וכן כל כיצוא בזה משבח שיש בו הוצאה:

ביאור: והוציא עליה ופטמה כו' - אבל נתפטמה מאליה דינה כהוקרה וכדלעיל סי' ש"ד ברמ"א, וא"כ אפי' אחר יאוש הוא של נגזל (ש"ך).

³⁴ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שס ס"י): גזילה שלא נשנית והוקרה, אף על פי שנתייאשו הבעלים ממנה הרי זו חוזרת לבעלים ואין לגזלן בה כלום, שלא תקנו לגזלן את השבח אחר יאוש אלא כגון שבח גיזות וולדות, אבל שבח היוקר, אם היתה הגזילה חוזרת בעיניה אינו זוכה בה. הגזלן חבית של יין מחבירו והרי היא שוה דינר בשעת הגזילה והוקרה אצלו ועמדה בארבעה, שבר החבית או שתה אותה או מכרה או נתנה במתנה אחר שהוקרה, משלם ארבעה כשעת הוצאה מן העולם, שאילו הניחה היתה חוזרת בעצמה, נשברה מעצמה או אבדה משלם דינר כשעת הגזילה:

ביאור: שאילו הניחה כו' - פירוש, וכיון שהיתה חוזרת בעינה נמצא דהוקרה ברשות הנגזל. ואף על גב דכל הגזלנין אין משלמין אלא כשעת גזילה, הא עיקר גזילה נעשית בשעה ששתאה או מכרה או שבר החבית, דהא עד הנה ברשות הנגזל הוה קאי להדרה בעינה מן הדין ועתה קלקלה וגרם שלא הוחזרה לידו בעין, משא"כ כשנשברה מעצמה וכדמסיק (סמ"ע).

נשברה מעצמה או אבדה - היא אבדה ג"כ אמצעמה קאי, אבל סתם אבידה מיקרי פשיעה וכמו שכתבתי לעיל בסימן ש"ד סעיף ג' (סמ"ע), וי"א דווקא דאיבדו בידים, כגון שהניחה במקום שאינו משומר ונגנבה, אבל סתם אבידה הוה כמו אבדה מעצמה (ט"ז).

הגזול עצים פרק תשיעי

בבא קמא

צו

עין משפט
נר מצוה

לא יבא לך פרתון אלא מזה - ואי נמי הוה ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה: מה שהשביח מוכר - וקיל לוקח מחלה או שליט או רביע וכן יורש אי נמי כוליה שבתא כמתניתין מפני תקנת השבים כדאמרן לעיל בשמעתא קמיתתא: כל זכות שבתא לידו -

וכי היכי דגזולן אי אשבה הוה שקיל מחלה או שליט או רביע הכי נמי כי אשבה לוקח שקיל מחלה או שליט או רביע ואליבא דר"ש: וקטליה - קאלו: לא קני - לשלומי דמי אלא יהיב ליה דיקלא גופיה דליכא לשני השם למקנייה: גובי - בלע"ז טרינקיי"ש: קלוגייתא - קרשים: הווי - שנתקן ענה עלה מן השדרה: סופיא - אשקוב"א שבו מכבדים את הבית וחולק כל הולא לשנים דתו לא הדרא: שרשא - חבל: הסימוס - קף תומר האמנעי העליון תימות היא: מאי

[ב"מ ע"ז: ק"י:
ע"ש
ועיין תוספות
כ"פ ע"ה ד"ה
בניחא]

אכל בסוכה
ס"ו ד"ה
פירוש אחר

הא דמסיק ביה כשיעור ארעא ושבתא הא דלא מסיק ביה אלא כשיעור ארעא אמר ליה *הניחא למאן דאמר אי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה לבעל חוב שפיר אלא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח *מצי מסלק ליה לבעל חוב ליכא ליה אי הוה לי זוזי הוה מסלקינא לך מבוליה ארעא השתא הב לי גרויאר דארעא שיעור שבתאי אמר ליה הכא במאי עסקינן כגון רשויה ניהליה אפותיקי *דאמר ליה לא יהא לך פרתון אלא מזה: אמר רבא גזול והשביח ומכר וגזול והשביח והוריש מה שהשביח

מכר מה שהשביח הוריש: בעי רבא השביח לוקח מהו בתר דבעיא הדר פשטה מה מכר ראשון לשני כל זכות שבתא לידו: בעי רבא השביח עובד כוכבים מהו א"ל רב אחא מדפתי לרבינא *תקנתא לעובד כוכבים ניקו ונעבוד אמר ליה לא צריכא כגון דובניה לישראל סוף סוף הבא מחמת עובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים לא צריכא כגון דגזול ישראל וזבנה ניהליה והשביחה עובד כוכבים והדר עובד כוכבים וזבנה לישראל מאי מי אמרינן כיון דמעיקרא ישראל והדר ישראל עבדי רבנן תקנתא או דלמא כיון דאיכא עובד כוכבים באמצע לא עבדו ליה רבנן תקנתא *תיקו: אמר רב פפא *האי מאן דגזול דיקלא מחבריה וקטליה אע"ג דשריא מארעא לארעא דידיה לא קני מאי טעמא מעיקרא דיקלא מיקרי והשתא נמי דיקלא מיקרי *דיקלא ועביד *גובי לא קני השתא מיהת גובי דדיקלא מיקרי *גובי ועבדינהו כשורי קני כשורי *רברבי ועבדינהו כשורי זוטרי לא קני *עבדינהו קצוצייתא קני אמר רבא *האי מאן דגזול לוליבא ועבדינהו הוצי קני דמעיקרא לוליבא מיקרי והשתא הוצי ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הוצי והשתא חופיא חופיא ועבדיה שרשורא לא קני מאי טעמא דהדר סתר ליה והוי חופיא *בעי רב פפא נחלקה התיובת מהו תא שמע דאמר רבי מתון אמר רבי יהושע בן לוי ניטלה התיובת פסול

ס"ו מולות

סוכה לב

הא דמסיק ביה שיעור ארעא ושבתא - פירוש הא דקאמר שמואל ב"ח גובה את השבח בנתן מן הלקוחות וגררה דגם מיתמי גבי ב"ח השבח בנתן ואין נותן דמים כמו מן הלקוחות ואע"ג דלין להם על מי לחזור והוי כמו מתנה דלא גבי מינה ב"ח שבתא כדמשמע בפ"ק דב"מ (דף טו. ושם ד"ה ב"ח) דדוקא מלקוחות גובה לפי שכהן לו מוכר ללוקח אלא חיקוס ואשפי ודרכי ואמריק זביני אלין איונו ועמליהון ושבתיהון אבל מתנה דלא תכז ליה הכי ואין לו על מי לחזור לא מכל מקום גובה על

היתומים משום דכרעיה דלזבוון ניניהו כדמוכח בפרק יש כבוד (בבבבב) וכל בשבח ולא האשה ככתובה ולא הבנות במוזנותיהם ופריך בגמרא והאמר שמואל ב"ח גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאלן ומוזנות בנות נמי תנאי כתובה ככתובה דמי והתם משבח יתומים מיירי דאי משבח לקוחות א"כ מאי איריא דלא טרפי בנות משבח והא מגוף הקרקע נמי לא טרפי דלין מוליחין במוזנות האשה והבנות ומכסים משועבדין אלא בשבח יתומים מיירי ודוקא כתובת אשה ומוזנות דקילי לא גבי משבח אבל שאר ב"ח גבי ובקונטרס פירש ההם מוזן הבנות כגון נשא אשה ופסק לזון בזה ה' שנים ולפירושו אין ראיה דמני מיירי שפיר בשבח לקוחות אבל לא נהירא דל"כ ה"ל למהיני ולא בת אשתו למוזנות ועוד דלא שייך בזה תנאי כתובה והא דאמר בהמקבל (ב"מ דף טז. וק"ו) יתומים אומרים אתו בשבח אתו השבח שלך משמע דלא גבי משבח יתומים ההם מיירי בשעשה אפותיקי ואמרי אתו השבח ותן לנו ייאה כדן היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות וכן מוקי לה במסקנא בשעשו אפותיקי וגם בתחילה משמע דמיירי בשעשו אפותיקי דקאמר על היתומים להביא ראיה מ"ט ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיה ואי לא מיירי דשויה אפותיקי אמאי הויא בחוקת ב"ח ויתמי נייתו ראיה אדרבה ארעא בחוקת יתמי קיימא דאי גבי מסלקי ליה בזוזי ועל ב"ח להביא ראיה אלא ודאי בשעשו אפותיקי מיירי וגרע כמו של בעל חוב טפי כמה שעשה לו הלואה אפותיקי דהויא כאלה משדותי דמשלם ייאה למי שמשביח ואילו לא עשאו אפותיקי היה גובה הכל מן היתומים בלא פריעת ייאה כמו מלקוחות כדפירשתי והשתא מלינו למימר דבלקוחות נמי אם עשאה אפותיקי יש לו לשלם ללוקח הייאה אפי' מסיק ביה שיעור ארעא ושבתא ולמסקנא דמוקי לה הכא בשעשה אפותיקי לא נחלק עוד בין מסיק ביה שיעור ארעא ולא מסיק ובטל במסקנא אותו חילוק דכיון שעשאו אפותיקי משלם ייאה אע"ג דמסיק שיעור ארעא ושבתא ומיהו יש לחלק דבלקוחות כיון שיש להם על מי לחזור היבא דמסיק שיעור ארעא ושבתא אינו פורע ייאה אפי' עשאה אפותיקי דמשום דעשה אפותיקי לא יגרע כח ב"ח בפק כיון שיש ללוקח על מי לחזור דדוקא לומר דמסקנא דמוקי לה בשעשה אפותיקי לא לריד למה שהיה מחלק בין מסיק ביה שיעור ארעא ללא מסיק שהרי כל אלו דברי רב אשי שהיה משיב לרבינא דבבל הספרים כתוב אמר ליה הא דמסיק ביה שיעור ארעא כו' א"ל הכא במאי עסקינן דשויה ניהליה אפותיקי ואין דומה שהיה חוזר מדבריו הרשונים ומיהו אור"י לפי הספרים שכתוב בהן אמר ליה כאלן בשבח המגיע לכתפים כאלן כו' אותו תירוצו ודאי לא קאי ומיהו ברוב הספרים גרסינן וכי תימא כאלן בשבח המגיע לכתפים כו': הניחא למאן דאמר כו' - פלוגתא היא בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף ט"ז ושם) גבי הווא גברא דהוה מסקי ביה אלפא זוזי ומאן דאית ליה דלא מצי מסלק ליה היינו רמי בר חמא דסבר ההם למימר דהיינו מתניתין: ב"ח זכות שבתא לידו - [א] אע"ג דבפ"ק דב"מ (דף טו. ושם) משמע דאפי' לרב דאמר יש לו שבח בשלל הכיר בה שאינו שלו ולקחה היינו מגזולן אבל גזול לא יהיב שבח היינו בקרקע שאין נגזלת דגזולן גופיה לית ליה שבח אבל הכא במטלטלין שיש שבח לגזולן מפני תקנת השבים גם ללוקח ממונו יש לו: דגזול דיקלא וקטליה - אע"ג דגזול בהמה וקטלה קני ההם הוי שניו דמינכר טפי: נחלקה התיובת כו' - מלא ר"י בכתובת הגחונים (ב) ניטלה התיובת אותו הולא העליון בראש הלולב שאין הולא למעלה הימנה והוא כשני הולין דבוקין זה בזה ונקראין תימות וכן משמע מתוך ה"ג שרונים לפרש כן ולדבריהם לא ימלא לנו לולב כשר כי בטורח נמלאין אותו שיש להם תימות כזה אפי' אחד בה' ממות ויש לומר שאף לדבריהם אין פסול אלא שהיה מתחילה כענין זה ונחלק שנשתנה מצרייתו ובקונטרס פירש נחלקה תימות שני עלים עליונים אמעיים ששם כלה השדרה נחלקה זה מזה ונסדקה השדרה על העליון של מטה וכן מתוך פירושו משמע שנסדק השדרה כל כך שגררה העליון העליונים חלוקין ומפורזין זה מזה ועוד אור"י דיש מפרשים שכל עלי הלולב כפולין כל אחד לשנים ויש בראש הלולב בסוף השדרה ב' עלין ואלוין ממנה שכל אחד כפול לשנים כשאר עלי הלולב ואותם שנים עלין הלולב מראש השדרה נקראין תימות והגבהו בעי נחלקה התימות מהו אם נחלקו זה מזה דהיינו קלת מן השדרה ומיהו אין רוב הלולבין נמלאין כענין זה ומכל מקום יש לומר דבעי דאי משתכח כה"ג תימות ונחלקה מהו: ניימלה התימות פסול - נראה לר"י דהא דאמר נקטס ראשו פסול היינו שנקטמו הרבה מן העליון הדע דאין לך נקטס יותר מבגטילת התימות ומשמע דוקא ניטלה אבל נקטס כשר ועוד אר"י דמלי למימר דניטלה אלתריבא ליה דס"ד דהוי הדר טפי כשניטלה כולה יותר מנקטס: ועבדיה

כא ב מיי' פכ"א
מהלכות מלוה וזה
ה"ל: סתם עשין 5 מוש"ע
ח"מ סימן קטו סעיף ב:
ב ד ג מיי' פ"ב מה'י
גזילה הלכה ד ועיין
בהשגות ובמ"מ סתם עשין
ע"י טו"ע ח"מ סימן
שכס סעיף ד:
ב ח ה מיי' שם הלכה
ה טו"ע שם
סעיף ה:
כס ו מיי' שם טו"ע
שם סעיף ו:
ל ז ח ה מיי' שם הלכה
י סתם שם טו"ע
ח"מ סימן שס סעיף ח:
[ב"מ ע"ז:]
לא ב מיי' שם
טו"ע שם סעיף ט:
לב ז מיי' שם
טו"ע שם סעיף י:

הגהות הבי"ח
(א) תוס' ד"ה נחלקה
וב' כתובות הגאונים
נחלקה התימות:

הגהות הגר"א
[א] תורה כל כו"א ע"ג
כו' י"ב וכו' ח"י
ד"ש בשבתא דמיואל
וכן מחמת הולאה ועי'
(אולי ז"ל ומתוך) בזה
קושיה ה"מ על הרמב"ם
גמ' דכאן וכן היא
דמ"ט המפקד (ועי'
בהג"א ר"ש ס"י ע"ד):

מה [פירוש דבריו, וכי] לא [מדריק מזה] דהוא הדין לנחלקה [היא פסול, ומאחר וזה פסול גם לענין קנין זה שינוי וקנה]. לא, ניטלה שונה, שהרי חסר לה. יש שאומרים, בא ושמע, א"ר מתוך א"ר יהושע בן לוי, נחלקה התיומת³⁵, נעשה כמי שנטלה ופסול, [וכך] למדנו את זה [למסקנה].

אמר רב פפא, מי שגזל עפר מחבריה ועשה ממנו לְבָנָה³⁶, לא קנה [בשינוי], למה. [שכן יכול] לחזור ולעשותו לעפר, [אמנם אם גזל] לבנה ועשה ממנו עפר³⁷, קנה, מה תאמר [פי] וכי למה שלא יקנה, זה פשוט אולי הוא יחזור ויעשה ממנו לבנה, הלבנה הזאת אחרת הוא ופנים חדשות באו לכאן [פי] זו איננה הלבנה הראשונה אלא זה לבנה אחרת, שכן הוצרך תיקון וגיבול, והיא משונה מהראשון, שאם אפשר לצמצם, או זה קצת יותר גדול או קצת יותר קטן].

ואמר רב פפא, מי שגזל חתיכת כסף מחברו ועשה ממנו מטבעות, לא קנה. למה. [שכן יכול] לחזור ולעשותו חתיכה [וזה שינוי שחזור למה שהיתה מתחילה, וכאן אין פנים חדשות, שאין אדם מקפיד על צורתה ותיקונה אלא שתהיה חתיכה. אבל מי שגזל מטבעות, ועשה מהם חתיכת כסף, קנה. מה תאמר [פי] וכי למה שלא יקנה, זה פשוט] אולי הוא יחזור ויעשה ממנו מטבעות, פנים חדשות באו לכאן. [מי שגזל מטבעות] שחורים [פי] כעין ישנים] ועשה אותם חדשים [פי] שליבן אותם³⁸, לא קנה [שסופן לחזור לישנות]. אבל אם הוא גזל מטבעות] חדשות ועשה אותם שחורות [כעין ישנות], קנה, מה תאמר [פי] וכי למה שלא יקנה, זה פשוט] אולי הוא יחזור ויעשה ממנו חדשות, [אע"פ שחידש אותם, עכ"ז] ידוע שהם ישנות [ואיננו שינוי].

זה הכלל, כל הגזלנים משלמים כשעת הגזלה. [מה המילה] "כל" בא לרבות. לרבות זה שאמר ר' אלעא, גנב טלה ונעשה איל, [או] עגל ונעשה שור, נעשה שינוי בידו וקנאו [בשינוי לענין זה שאם הגנב] טבח או מכר [האיל או השור], הוא טובח את שלו, [או] הוא מוכר את שלו [ואינו חייב ד' או ה', אלא רק כפל]. אדם גזל צמד בקר מחברו, הלך וחרש בזה חרישה, וזרע בו זרעים, ובסוף החזירו לבעלים, באו לפני רב נחמן, אמר להם, לך ותשמו השבח שנשבח [הקרקע, והגזלן צריך לשלם את זה לנגזל]. אמר רבא, [וכי רק] השור השביח [את הקרקע], והקרקע לא השביח [את עצמו כלל]. אמר, וכי אמרתי שתשמו כל [השבח], אמרתי לשום חצי [השבח, וזה מה שהגזלן צריך לשלם, כמו אריס]. א"ל, סוף סוף גזילה הוא³⁹. והיא חוזרת כמות שהיא, שלמדנו, כל הגזלנים משלמים כשעת הגזלה. אמר לו, [וכי] לא אמרתי לך, כאשר אני יושב בדין אל תאמר לי כלום, שאמר הונא חברינו העליון, אני ושבור מלכא [שמואל] אחי בדין, האדם הזה הוא גזלן ישן [קבוע?], ורצייתי לקנסו.

מתני'. גזל בהמה והזקינה, [או] עבדים והזקינה, משלם כשעת הגזלה, רבי מאיר אומר, בעבדים, אומר לו הרי שלך לפניך⁴⁰ [שעבדים דינם כקרקע וכל הזמן ברשות הבעלים]. גזל מטבע ונסדק [שהוא שינוי הניכר, או] פירות והרקיבו, [או] יין והחמיץ, משלם כשעת הגזלה. מטבע ונפסל, [או] תרומה ונטמאת, [או] חמץ ועבר עליו הפסח, [או] בהמה ונתעבדה בה עבירה [פי]

³⁵ עיי' שו"ע (או"ח סי' תרמה ס"ג): בריית עליו של לולב כן היא: כשהם גדלים, גדלים שנים שנים ודבוקים מגבן, וגב של שני עליו הוא הנקרא תיומת; נחלקה התיומת (ברוב העליון), פסולה; היו עליו אחת אחת מתחלת ברייתו ולא היה תיומת, או שכל עליו כפולים מצדו האחד וצד השני ערום בלא עליו, פסול. הגה: ויש מפרשים לומר דאם נחלק העלה העליון האמצעי שעל השדרה עד השדרה, מקי נחלקה התיומת ופסול. והכי נוהגין. מיהו לכתחלה, מצוה מן המובחר, נוהגין ליטול לולב שלא נחלק העלה העליון כלל כי יש מחמירין אפילו בנחלק קצת; ואם אותו העלה אינו כפול מתחלת ברייתו, פסול.

ברוב העליון - ורוב כל עלה ועלה.

פסולה - דהוי כאלו ניטלו לגמרי. והנה לדעה זו הראשונה אין שום נ"מ בין שאר

העליון העלה האמצעית ואם נחלקה אפילו כולה כשירה.

וצד השני ערום בלא עליו פסול - עיי' בחי' הריטב"א דבזה ודאי פסול כל שבעה ימים אבל באחת אחת מתחלת ברייתו מסתפק שם עיי' שם.

העלה העליון - שדרכה להיות כפול כשאר עלי הלולב.

האמצעי - ואם כלה השדרה בשני עליו יש על שניהם שם תיומת ואם נחלקה אחת מהם פסול.

עד השדרה - עיי' בביאור הגר"א שהסכים לדלינא יש להחמיר ברובו דבכל פסול רובו ככולו ועל מקצתו אין להחמיר כלל.

ופסול - היינו ביום הראשון אבל בשאר הימים כשר.

לכתחלה מצוה מן המובחר וכו' - היינו אם יש לו לולב אחר אבל א"צ לברך על לולב של חברו משום זה.

כי יש מחמירין וכו' - וטעמם דעי' הנענועים גייל להיות בסופו סדוק כולו ועיי' בט"ז דלדעתו אין להחמיר בזה רק אם נחלק כשיעור טפח וכו"א כתב דלדעה זו

יש להחמיר אפילו במשהו ועיי' במה שכתבנו בסקט"ז בשם הגר"א וע"כ אם יש לו לולב אחר יותר טוב לברך עליו משום מהיות טוב וגו' אבל מדינא אין לחוש

שנרבעת או עבדו אותו כע"ז, ופסולה לקרבן], או שנפסלה מעל גבי המזבח [על ידי מום שאינו ניכר, כמו דוקים שבעיין שהם פטורים⁴¹ על הנזיק שלא כל הבהמות עומדים למזבח], או שהיתה יוצאה לסיקל, אומר לו הרי שלך לפניך⁴².

גמ'. אמר רב פפא, [מה שכתוב במשנה "הזקינה", זה] לא הזקינה ממש, אלא אפי' כחשה [שאינו שינוי כל כך, שלא נשתנה כל גופן]. ונקשה [שהרי כתוב במשנה "הזקינה. [אלא פי] דברי רב פפא היא] כחשה כגון הזקינה, שלא חוזרת לביראותה. אמר לו מר קשישא בנו של רב חסדא לרב אשי, כך אומרים בשם רבי יוחנן, אפילו גנב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור, נעשה שינוי בידו וקנאו, [ואם אחר כך] טבח או מכר, הוא טובח את שלו, והוא מוכר את שלו. אמר לו, [וכי] לא אמרתי לך, לא תחליף גברי. [ההלכה] ההוא למדנו בשם רבי אלעא [ולא רבי יוחנן].

רבי מאיר אומר, בעבדים, אומר לו הרי שלך לפניך. אמר רב חנינא בר אבדימי אמר רב, הלכה כרבי מאיר. [וכי] רב עוזב [דבר] רבנן ועושה כרבי מאיר. אמרו [התלמידים בבית המדרש], משום שהוא למד ברייתא להפיך [פי] שר"מ אומר כשעת הגזילה וחכמים אומרי סבעבדים אומר לו הרי שלך לפניך, ורב אמר הלכה כר"מ של המשנה שהוא רבנן של הברייתא. [וכי] רב עוזב המשנה שלנו ולומד כברייתא. רב גם למה את המשנה שלנו להיפך. ולמה רב הפך משנה בגלל נוסח הברייתא. אדרבה, שנהפך הברייתא מפני המשנה שלנו. אמרו [התלמידים בבית המדרש], גם [רבותיו של] רב הפכו את המשנה שלנו.

ועוד אפשר לומר, לא הופכים [משנה] אחת בגלל [ברייתא] אחת, אבל הופכים [משנה] אחת משום ב' ברייתות, שלמדנו, המחליף פרה בחמור וילדה, וכן המוכר שפחתו [הכנענית בכסף, והיא לא לפנינו] וילדה⁴², זה אומר ברשותי ילדה [והולד שלי] והשני שותק, וזה בה [משום כאשר יש א' שטוען "ודאי" וא' טוען "שמא", ה"ודאי" מנצח. אבל אם] זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע, יחלוקו. [ואם] זה אומר ברשותי וזה אומר ברשותי, ישבע המוכר שברשותו ילדה [שיש כאן הודאה במקצת, שהוא תובע שפחה וולדה, והוא מודה בשפחה], לפי שכל הנשבעים שבתורה נשבעים ולא משלמים, דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים, אין נשבעים לא על העבדים ולא על הקרקעות [אלא שישאר ביד המוכר, שהוא מוחזק שהיתה שלו, ורק ספק אם מכרו, עד שהלוקח יביא ראיה, ואם כן, מצינו ברייתא נוספת הסוברת כברייתא הראשונה, שהחכמים הם הסוברים שעבדים דינם כקרקעות, בהיפוך לשיטת המשנה].

זה [שרב אמר] הלכה כר' מאיר, היה צריך לכתוב הלכה כרבנן. [אלא] כך נאמר [רב אמר, לפי מה שאתם] הפכתם [את המשנה] ולמדת, [אז] הלכה כרבי מאיר [שהוא שיטת הרבנן איך שאני למדת].

לזה כלל כ"ז שלא נחלק רובו ועיי' לקמיה בס"ז דאם נתרחקו ב' סדקיו זה מזה עד שנראה כשנים פסול.

³⁶ עיי' שו"ע (ח"מ סי' שס ס"ה): הוב"ד לעיל הערה.

³⁷ עיי' שו"ע (ח"מ סי' שס ס"ו): הוב"ד לעיל הערה 5.

³⁸ עיי' שו"ע (ח"מ סי' שס ס"ז): הגזל מעות ישנות ושיפן וחדשן, לא קנה שהרי מתישנין וחוזרים כשהיו. גזל מעות חדשים וישנן, קנה שאם יחדשם פנים חדשות הם, גזל אבנים וסתתן קנה. צמר וצבעו או לבנו בענין שאינו חוזר לברייתו קנה.

³⁹ עיי' שו"ע (ח"מ סי' שסג ס"ג): הגזל בהמה ונשא עליה משא או רכב עליה או חרש או דש בה וכיוצא בזה והחזירה לבעליה, אף ע"פ שעבר בלא תעשה אינו חייב לשלם כלום שהרי לא הפסידה ולא הכחישה, ואם הוחזק אדם זה לגזול או לעשוק או לעשות מעשים אלו פעם אחר פעם, קונסין אותו ואפילו בחוץ לארץ, ושמיין השכר או השבח שהשביח בהמה ומשלם לנגזל:

ביאור: אינו חייב לשלם כלום - פירוש, אף על פי שגם בעל הבהמה היה צריך לבהמה זו לעשות בה מלאכתו וביטלה ממנו, אפ"ה כיון דלא הפסידה יכול להחזירה בעינה, דקי"ל שגזלן אינו משלם אלא כשעת הגזילה (סמ"ע).

ומ"ש ולא הכחישה - ר"ל בלא כחש דאינו חוזר, דאילו חוזר כבר נתבאר בריש סימן זה דמצי למימר הרי שלך לפניך (סמ"ע), וי"א דהא דיכול לומר הרי שלך לפניך היינו דוקא כשנכחש מאליו שאין להגזלן דין שומר, אבל כשהכחישה בידים נראה דתליא במחלוקת המבואר בסימן ש"ז סעיף ו' אי מיק בבהמה חייב בכחש שסופו לחזור, ע"ש (נתה"מ).

קונסין אותו ואפילו בחוצה לארץ כו' - עיי' לעיל סי' ב ס"א דהיינו דוקא גדול הדור או טובי העיר שהמחוס בית דין עליהם (סמ"ע).

⁴¹ גרסאות?

⁴² אצל בהמה כתוב מחליף שאין נקנה בכסף אלא רק במשיכה, ואם משכו וידעיים אם ילדה או לא, אבל שפחה נקנית בכסף.

וכי רב אמר שעבד דינו כקרקע. והרי רב דניאל בר בר קטינא אמר בשם רב, התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה⁴³, פטור [מלשלם שכרו לבעליו], ואם תחשוב שעבד דינו כמו קרקע, למה הוא פטור. [הרי העבד עומד ברשות הבעלים. במה מדובר כאן? שהגולן פטור על עבודת העבד שהוא חייב אותו לעשות] שלא בשעת מלאכה [פי' בזמן שאינו רגיל לעבוד, או שאין עכשיו לבעליו מלאכה לעשות ולא הפסיד לבעלים כלום, והוה זה נהנה וזה לא חסר], כמו [הלכה] זה ששלח רבי אבא למרי בר מר, שרב הונא שאל אותו, הדר בחצר חבריו [כשהחצר לא עומדת להשכיר] שלא מדעתו, [האם] צריך לשלם שכר או אין צריך לשלם שכר. ושלחו ליה, אינו צריך להעלות לו שכר⁴⁴.

[שואל הגמ'] איך הם דומים⁴⁵, זה מוכן שם, בין לפי מי שאומר [הבעלים] מרוצים שיושבים בביתם [זה הדר בתוכה הנהנה לבית זה שהוא מיושב בדיריון, אין חרב לפי שהדר בתוכה טם ומשפיץ סדקיה תמיד], בין לפי מי שאומר "וישפאיה יפת שער" [שד הוא ושמו שאיה מכתת שערים וכותלי בית שאין אדם דר בתוכה], הוא [הבעלים] מרוצה, אלא כאן וכי [הבעלים] מרוצים שיחלש העבד. אמרו [התלמידים בבית המדרש], נכון, הוא מרוצה בו, שעבדו לא ישר [פי' ילמד דרכי הבטלה].

בית מדרש של רב יוסף בר חמא היו חוטפים עבדים של אנשים שחייבים להם כסף, ומעבידים אותם [העבדים]. רבה בנו אמר לו, למה הרב עשה כך. א"ל, שאמר רב נחמן, [עבודת] עבד, לא שוה אוכל בטנו [ולכן, כאשר אני תוקף את העבד ומאכילו, לא הפסיד אדוניו של העבד, כי אני מאכילו במקומו, והאוכל שאני נותן לו, שוה יותר מעבודתו שאני לוקח ממנו]. אמר לו, [אולי] נאמר שאמר רב נחמן, כגון "דארו" עבדו שהיה מרקד בבית שתיית יין [ולכן לא היה שוה אוכלו, אבל] כל עבדים [אחרים] עושים עבודה [ששוה יותר ממאכלם]. א"ל, אני סובר כמו רב דניאל, שאמר רב דניאל בן רב קטינא שאמר בשם רב, התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה, פטור, רואים אם כן [שהבעלים] מרוצים שהעבד לא ישר [ילמד עצלות]. אמר לו, היינו במקום שלא חייב לו כסף, [אבל] מר כיון שחייב לו כסף נראה כריבית, שאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, אף על פי

⁴³ ע"י ש"ע (ח"מ ס' שסג ס"ד): התוקף עבדו של חבירו ועשה בו מלאכה ולא בטלו ממלאכה אחרת, פטור שנוח לו לאדם שלא ילמד עבדו דרכי הבטלה, ואם בטלו ממלאכה אחרת משלם לו כפועל.

ביאור: התוקף עבדו של חבירו כו' - מוכח מסעיף זה וסעיף שאח"כ דמטלטלין דנגולין אם גזלן ועשה בהן מלאכה ולא פחתן אפי' קיימא לאגרא פטור, דכיון שגזלן ברשות הגזלן הוי, ובדידיה דנפשיה קעביד מלאכה, וכן משמע לקמן סי' שע"א ס"ב (ש"ך), כיון דשבת באדם ה"ל דין נוק, ואי"כ כל שבטלו ממלאכת רבו חייב משום שבת, ולא אמרינן בזה כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה ושבחא שגזלן הוי, דהיינו דוקא במטלטלין כמו בהמה וכלים דליכא בהו דין שבת אלא שיתחייב להחזיר מה שהרויח בגזילה וזהו אמרינן שבחא שגזלן (קצה"ח). ולא בטלו ממלאכה אחרת - פירוש, ממלאכת רבו דהעבד (סמ"ע).

משלם לו כפועל - בתוקף בעבדו של חבירו נמי אליבא דבי' עייב משום שבת כשבטלו ממלאכת רבו אפילו לא עשה בו מלאכה דגבי עבד נמי חייבין עליו בארבעה דברים ע"י לקמן סי' תכ"ד ס"ג, והא דנקט התוקף עבדו ועשה מלאכה לאו דוקא אלא ה"ה לא עשה בו מלאכה, ומשום שבת דרבו אי אפשר דנקט עשה מלאכה דבזה חייב במה שנהנה אפילו לא חיסר כל כך מלאכת רבו דמגלגלין עליו את הכל כיון דנהנה (קצה"ח סק"ג).

⁴⁴ ע"י ש"ע (ח"מ ס' שסג ס"ו): הדר בחצר חבירו שלא מדעתו שאמר לו צא ולא יצא, חייב ליתן לו כל שכרו. ואם לא אמר לו צא, אם אותה חצר אינה עשויה לשכר אינו צריך להעלות לו שכר, אע"פ שהוציא את הבעל הבית בעל כרחו מן הבית והוא דר בו, ואפילו היה רגיל להשכירו רק שעכשיו לא עביד למיגר, בתר האי שעתא אזלינן, אע"פ שדרך זה הדר לשכור מקום לעצמו, שזה נהנה וזה אינו חסר. הגה: ודוקא שכבר דר בו, אבל לא יוכל לכופו לכתחילה שניחמו לדור בו, אע"פ דכופין על מדת סדום במקום שזה נהנה וזה אינו חסר, הני מילי בדבר דאי בעי ליהנות לא יוכל ליהנות, אבל בכי האי גוונא דאי בעי בעל החצר ליהנות ולהרויח להשכיר חצירו היה יכול אלא שאינו רוצה, אין כופין אותו לעשות בחנם. ואם החצר עשויה לשכור, אע"פ שאין דרך זה לשכור צריך להעלות לו שכר שהרי חסרו ממנו. הגה: מיהו אם לא היה דר בו אלא שגזלו ממנו פטור לשלם השכירות, וסתם בתים בזמן הזה קיימי לאגרא ואע"ג דעדיין לא השכירו מעולם:

שאמר לו צא כו' - בכי האי גוונא בכל ענין אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר צריך לשלם לו כל שכרו, כיון דגילה דעתו דלא ניחא לו ביה, ואין אומרים בכי האי גוונא כופין על מדת סדום וכמ"ש בסמוך בה"ה (סמ"ע).

אין צריך להעלות לו שכר - אף על פי דכאן לא שייך טעם הנ"ל בסעיף ד' בעבד דנוח לו לאדם שלא ילמד עבדו דרכי הבטלה, מ"מ שייך טעמא אחרונה והוא דאומריסנן ביתא מיתבא יתיב, ושאינה יוכת שער, ומהאי טעמא ג"כ נוח לו מסתמא שידורו בו (סמ"ע).

שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו א"צ לשלם לו שכר, [אם] הלוהו ודר בחצר חבירו, צריך לשלם לו שכר. א"ל, חזרתה כי [מהלכה זו].

למדנו, התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה, אמר רב, [אם הבעלים] רוצים הם יכולים לקחת או שכרה או פחתה [פי' כמה שנפחת הספינה אם נשברה או נתקלקלה]. ושמואל אמר, אינו נוטל אלא פחתה. אמר רב פפא, לא חולקים, זה [שלוקח שכר מדובר בספינה] העומדת לשכור⁴⁶, זה [שרק מקבל הפחת מדובר בספינה] שלא עומדת לשכור. ואם תרצה לומר, שניהם עומדים לשכור, זה [שמשלם לו שכר מדובר] שירד על דעת לשכרו, וזה ירד על דעת לגולו [ואז אפילו אם שכרה יורת גדול מפחתה לא נותן אלא פחתה שכל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה].

גזל מטבע ונסדק [וכו']. אמר רב הונא, [מה שכתוב במשנה] "נסדק" [פירושו] [ממש נסדק, וזהו שכתוב במשנה] "נפסל" [פירושו] [פסלתו המלכות [פי' שהמלך צוה שלא יצא לא במדינה זו ולא במדינה אחרת]. ורב יהודה אמר, פסלתו מלכות גם כן היינו נסדק⁴⁷ [פי' כיון שלא יוצא בכלל הוא היזק גמור ומשלם כשעת הגזילה], אלא מהו "נפסל" [המוזכר במשנה שאומרים עליו הרי שלך לפניך]. שפסלתו מדינה [פי' בני מדינה פסלוהו מעצמם] זו ויוצאה במדינה אחרת [ויאמר הגזלן לך להוציא שם].

א"ל רב חסדא לרב הונא, לפי דבריך שאמרת "נפסל" [היינו] [פסלתו המלכות, הרי פירות והרקיבו, יין והחמיץ שדומים לפסלתו מלכות, וכתוב, משלם כשעת הגזילה [ואיך זה מובן]. א"ל, שם נשתנה טעמו וריחו, כאן לא נשתנה.

אמר רבא לרב יהודה, לפי דבריך שאמרת פסלתו מלכות גם כן היינו "נסדק", הרי תרומה ונטמאת שדומה לפסלתו מלכות, וכתוב, "אומר לו הרי שלך לפניך" [איך זה מובן]. א"ל, שם לא ניכר היזקה [שלא נשתנה מראיתה משאר חטים], כאן ניכר היזקה [שאינן צורה זו דומה לצורה של כל היצאים עכשיו וכשגזלה הימנו היו כל צורות המדינות שוות לה].

למדנו, המלוה את חבירו על המטבע [דהיינו, שהלוה לו סחורה, וקבע שישלם לו במקומה מעות] ונפסלה המטבע [שהיתה נוהגת בשעת ההלוואה], רב אמר,

אף על פי שהוציא בעל הבית כו' - פירוש, זה שנכנס לדור בו הוציא לבעל הבית שדר בו מהבית והוא דר בו במקומו, מ"מ אין זה אלא גרמא בעלמא (סמ"ע).

וזה אינו חסר - לא אומריסנן כופין על מידת סדום במקרה שיש מקום לומר שהדר או המחזיק יכול להגיע ליד חזקה שהוא שלו ואפי' שאין אתה מזיק אותו מי יודע מה ילד יום ונצטרך לחזור לשימוש שהיה לנו ואתה תאמר החזקתי בכי האי גוונא (ש"ך בשם הרש"ד). ולכן שותפים בבית, וא' רוצה לשנות מקום פתחו, אע"פ דכפי הנראה הם אותו דבר, יש מחלוקת הפוסקים אם יכול לטעון חסר לי, ולכן לא עושים נגדו בעל כרחו (ש"ך בשם התורת אמת).

שהרי חסרו ממנו - ואין זה חשיב גרמא בנזקין, כיון דזה דר בו ואכל את כספו, ואף על גב דלא נהנה בו מ"מ אכלו, משא"כ בגזל מחבירו ולא דר בו, דלא אכלה ולא נהנה ממנו כיון דלא דר בו, זה מחשב גרמא ופטור, וכמ"ש הרמ"א מיד אחר זה ז"ל, מיהו אם לא היה דר בו כו' (סמ"ע). ראובן שכר מחסן אחד משמעון, ובאה אשה אלמנה ובקשה שיניח לה ארגז אחד ונתרצה ראובן לבקשתה והושם הארגז בתוך המחסן, וכאשר תמו ימי השכירות הוציא ראובן מתוך המחסן כל סחורתו ומסר המפתח ליד שמעון וקבל שמעון המפתח בידו ונשאר הארגז שם ולא דבר שמעון עם ראובן מענין הארגז, אמנם ראובן אמר לאלמנה להוציא את הארגז, וכאשר הלכה למחרתו להוציא הארגז בלילה ההיא, נפלה האשה למשכב ממכת הדבר באופן שנתיראה להתקרב להוציא הארגז וארכו הימים כי לא היתה יכולה להתקרב שם וכאשר החל הנגף הוצרכה האלמנה להרחיק נדוד, והיום הזה בבואו להוציא הארגז קפץ עליו המשכיר אשר קבל המפתח כנזכר לעיל וטוען שיפרעו לו שכירות המחסן מאז ועד היום. האשה פטורה מלשלם כלל, כי אם היה שמעון רוצה שכירות היה לו לגלות דעתו וכיון שלא גילה דעתו פטורה, והסיבה לחייב הדר על דירתו היא, משום שכל זמן שראו אוחד דר בביתו היו אומרים מושכר הוא ולא היו באים לשוכרו, ואין כזה טענה בארגז א', ואם שמעון אכן תבע ממנה שכירות לפני שנחלה עכ"ז אינה חייבת שכירות כל המחסן, אלא שמין כמה יתן אדם להניח ארגז כזאת באותו מקום שהוא דבר מועט (ש"ך בשם הרש"ד), ו"א דאפילו לא היה דר בו אלא רק נעל ביתו של חבירו, כיון שהיה עומד להשכיר וגזלו ממנו חייב. ו"א דפטור (קצה"ח), עיין בתשובת בית אפרים חלק ח"מ סי' ה' שתמה על הקצוה"ח בזה (פ"ת).

⁴⁵ ע"י רש"י פסחים ס' ע"ב ד"ה הכי.

⁴⁶ ע"י ש"ע (ח"מ ס' שסג ס"ה): התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה, אם אינה עשויה לשכר שמין כמה פחתה ומשלם. ואם היא עשויה לשכר, אם ירד לה בתורת שכירות, הואיל וירד שלא ברשות, אם רצה הבעל לטיול שכרה נוטל רצה לטיול פחתה נוטל, ואם ירד לה בתורת גזל נותן הפחת, וכן כל כיוצא בזה, והוא הדין אם נטלה על דעת שאלה שלא מדעת גזלן הוי. הגה: ואם שכרה הגזלן לאחר, צריך להחזיר השכר לבעלים הואיל ועומדת להשכר. ע"י המשך בהערה יא.

⁴⁷ ע"י ש"ע (ח"מ ס' שסג ס"א): הוב"א דבריו לעיל הערה.

פטור - מלשם לבעליו שחרו : שלא בשעת מלאכה - בשעה [שאינו רגיל] לעשות מלאכה או שאין עשוי לבעליו מלאכה לעשות דזה נהגה וזה אין חסר הוא ופטור : **דשלת ליס כו' סדר בחצר חצירו** - ומוקמינא לה בפ"ב (דף כ"א) בחצר דלא קיימא לאגרא : **ביחא מיתבא יתיב** - זה הסדר בתוכה תורה אור

[ב"מ סד']

ההנהגה לבית זה שהוא מיושב בדירוינו: **יתיב** - אין חרב לפי שהסדר בתוכה טס ומשפין סדקיה תמיד : **ושאיס יוספ שער** - עד הוא ושמו שיהי מכתה שערים ופחלי בית שאין אדם דר בתוכה : **דלא נפתרי** - שלא ילמד דרכי הבטלה : **פחתה** - אם נשברה או נתקלקלה ודמי פחתה יתירין על שכרה טוטל דמי פחתה : **עבדי לאגרא** - מסתמא כי נחית לה אדעתא לאגרא נחית הלכך לאו בתורת גזנן דיינין ליה ומוקן שכרה על כרחו אם רבין הן על דמי פחתה : **הא דלא עבדי לאגרא** - לא יתיב ליה אלא פחתה : **נחתם לא אדעתא לאגרא** - רצה שכרה טוטל ואם פחתה יתר על שכרה טוטל דמי פחתה דהא ע"כ שקלה וגול הוא : **נחית לה אדעתא דגולנותא** - אפי' שכרה גדול מפחתה לא יתיב אלא פחתה דכל הגולנין משלמין כשעת הגולה : **פסלתו מלכות** - המלך לזה שלא יאל לא במדינה זו ולא במדינה אחרת : **סיינו נסדק** - דכיון דלא *נסדק לגמרי היזק גמור הוא ומשלים כשעת הגולה : **אלא סיפי דמי נפסל** - דקתני עמתינן הרישקן לפניך כגון שפסלתו מדינה זו בני מדינה פסלתו מעמלן : **ויולא במדינה אחרת** - שיכול לומר לו כך להוילאו סם : **תרומה לא מינכר סויקס** - לא נשתנה מרלייתא משאר חטים : **ספא מינכר סויקס** - שאין טורה זו דומה לטורה של כל היוולאים עכשיו וכשגולה הימנו היו כל טורות המדינות שוות לה : **סמלוס את חצירו** - שום פרגמטיא : **על סמטבע** - שקלן לו מעות : נתון

לעיל כ"א
[ע"ש] כ"מ סד'

כ"מ סס [ע"ש]
כ"ט' [ע"ש]

[דלא נפיק
לגמרי כ"ט']

הגוזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

צו

עין משפט
גרי מצוה

ומי אמר רב עבדא כמקרקעי דמי והאמר רב דניאל בר רב קטינא כו' - ואם היה כמקרקעי דמי אפי' נחת ליה בתורת גולנות לא נפק מרשותיה דמריה דהוי כקרקע דלחן גולנות ומשלים אגרא היכא דקאי לאגרא כמו ספינה דלקמן היכא דלא נחת ליה בתורת גולנות : **הלוחה** ודר

בתיורו - כולה סוגיא דהכא כלישנא קמא דלחיה נשך (כ"מ דף סד: וס) **ל"ע** היאך הלוח מותר לעשות שום טובה למלוה אפי' דברים שהיה עושה לו בלא הלואה ואפילו דברים שאין רגילות ליטול מהן שכר יהא חסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וכ"כ דברים שאין רגילות להשאיל בהם כגון להשאיל סוסו שיהא חסור אפי' הוא כ"כ אהבו שכלאו הכי היה משאילו וא"כ יוסר מדאי יש לו ליוצר ללוה שלא יעשה למלוה שום הנאה וי"ל דדוקא מילי דפרהסיא ולתוסא טובא כגון דזור בחצירו ונתקף כנצודו אבל להשאיל לו כליו או אפי' סוסו כיון דכלאו הכי משאילו מותר ודיקא נמי דנקט במתני' תלירו ולא נקט לא ישכיר לו כליו או בהמתו בפחות ועוד שמוא י"ל דכל היכא דקודם הלואה היו אהבים זה את זה שזיו משאילין חזר זה לזה אם היו לריבין מותר להשאיל אף לאחר הלואה ומתני' דלחיה נשך (סס) בסתם בני אדם שאין רגילות שיהא עושה לזה למלוה אותה הנאה בלא הלואה דומיא דהקדמת שלום שאין חסור אלא בחיותו שלא היה רגיל להקדים לו מקודם לכן ומיהו אפילו דבר שהיה משאילו בלאו הכי כגון חצר דלא קיימא לאגרא אם נכנס שלא מדעת חצירו חייב אע"פ שאם לא הלוח לו לא היה חייב לתת לו שכר כדמשמע הכא ולפי זה ההיא דלחיה נשך (סס) חייבי דוקא בחצר דקיימא לאגרא דהתם חייבי מדעתו כדקאמר לא ישכור הימנו בפחות אבל בלא קיימא לאגרא היה מותר כיון דכרשותו נכנס וגם בלא הלואה היה מניח לו לדור בהם והאי דקאמר התם עלה דמילתא דהכא מאי קמ"ל תנינא ומשני מהו דהימא ה"מ חזר דקיימא לאגרא כו' קמ"ל לא בני למימר קמ"ל דמתניתין חייבי אפילו בלא קיימא לאגרא דמתניתין ודאי לא מיירי אלא דוקא דקיימא לאגרא כיון דמיתר מדעתו אלא ה"פ קמ"ל דאפי"ל קיימא לאגרא חסור היכא דלא היו מדעתו ופירוש זה דחוק דהפשט משמע דמתניתין קאי וקמ"ל דמתני' חייבי אפי' בלא קיימא לאגרא אע"ג דחייבי שנתכם מדעתו :

ומי אמר רב עבדא כמקרקעי דמי והאמר רב דניאל בר רב קטינא כו' - ואם היה כמקרקעי דמי אפי' נחת ליה בתורת גולנות לא נפק מרשותיה דמריה דהוי כקרקע דלחן גולנות ומשלים אגרא היכא דקאי לאגרא כמו ספינה דלקמן היכא דלא נחת ליה בתורת גולנות : **הלוחה** ודר בתיורו - כולה סוגיא דהכא כלישנא קמא דלחיה נשך (כ"מ דף סד: וס) **ל"ע** היאך הלוח מותר לעשות שום טובה למלוה אפי' דברים שהיה עושה לו בלא הלואה ואפילו דברים שאין רגילות ליטול מהן שכר יהא חסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וכ"כ דברים שאין רגילות להשאיל בהם כגון להשאיל סוסו שיהא חסור אפי' הוא כ"כ אהבו שכלאו הכי היה משאילו וא"כ יוסר מדאי יש לו ליוצר ללוה שלא יעשה למלוה שום הנאה וי"ל דדוקא מילי דפרהסיא ולתוסא טובא כגון דזור בחצירו ונתקף כנצודו אבל להשאיל לו כליו או אפי' סוסו כיון דכלאו הכי משאילו מותר ודיקא נמי דנקט במתני' תלירו ולא נקט לא ישכיר לו כליו או בהמתו בפחות ועוד שמוא י"ל דכל היכא דקודם הלואה היו אהבים זה את זה שזיו משאילין חזר זה לזה אם היו לריבין מותר להשאיל אף לאחר הלואה ומתני' דלחיה נשך (סס) בסתם בני אדם שאין רגילות שיהא עושה לזה למלוה אותה הנאה בלא הלואה דומיא דהקדמת שלום שאין חסור אלא בחיותו שלא היה רגיל להקדים לו מקודם לכן ומיהו אפילו דבר שהיה משאילו בלאו הכי כגון חצר דלא קיימא לאגרא אם נכנס שלא מדעת חצירו חייב אע"פ שאם לא הלוח לו לא היה חייב לתת לו שכר כדמשמע הכא ולפי זה ההיא דלחיה נשך (סס) חייבי דוקא בחצר דקיימא לאגרא דהתם חייבי מדעתו כדקאמר לא ישכור הימנו בפחות אבל בלא קיימא לאגרא היה מותר כיון דכרשותו נכנס וגם בלא הלואה היה מניח לו לדור בהם והאי דקאמר התם עלה דמילתא דהכא מאי קמ"ל תנינא ומשני מהו דהימא ה"מ חזר דקיימא לאגרא כו' קמ"ל לא בני למימר קמ"ל דמתניתין חייבי אפילו בלא קיימא לאגרא דמתניתין ודאי לא מיירי אלא דוקא דקיימא לאגרא כיון דמיתר מדעתו אלא ה"פ קמ"ל דאפי"ל קיימא לאגרא חסור היכא דלא היו מדעתו ופירוש זה דחוק דהפשט משמע דמתניתין קאי וקמ"ל דמתני' חייבי אפי' בלא קיימא לאגרא אע"ג דחייבי שנתכם מדעתו :

המלוה את חצירו על המטבע - פ"ה הלוח לחצירו שום פרקמטיא על המטבע שקלז לו במעות נתון לו מעות שיואלחן בשעת פרתון דהא קבל עליו לתת מטבע ודוקא הלוח פרקמטיא אבל הלוח מעות מה שהלוח משלם לו עכ"ל הקוגנטים ולפירושו כראה דאם הלוח מעות נמי וקלז לו שישלם לו מעות דמשלם מטבע היואלז בחוזה שעה דמעות שנפסלו לאו מוטבע ניכור ולא נקט בקוגנטים פרקמטיא אלא משום דכשמלוה אדם מעותיו אין רגילין להוכיר דבר אבל כשמוכר פרקמטיא אפי' אמר סתם כך וכך מעות תקן לריבן לשלם לו מטבע היואלז וקשה לפירוש דה"ל למימר המוכר לחצירו על המטבע או ה"ל למינקט הקיף ועוד כיון דמעות פרקמטיא זוקף עליו במלוה אין סברה כלל לחלק בין המלוה מעות לפרקמטיא אמר נכח דלחן חילוק בין מוכר לו פרקמטיא בין המלוה מעות ומיירי כשהתנה עמו ע"מ שישלם לו מעות וכיון שפירש לו כך סתמא דמילתא לכן פירש שאם יפסל יתן לו מטבע היואלז דלוחו מעותיו שמו מטבע ושמואל סבר דכיון דכיון שזאלז במינן שם מטבע עליו ועוד אור"י ד"ל כגון שהלוח סאה חטין ואמר לו או תחזור לי סאה או כך וכך מעות ואילו במעות לחודייהו קלז היה משלם לו מטבע שנפסל אבל הכא שלא זקף עליו במלוה גמורה שיכול לפרוע לו חטין אם ירלה נתון לו מטבע היואלז בחוזה שעה ולכל הפירושים אם הלוח מעות סתם מעות שהלוח לו

מ"א א ב ג מ"ו פ"ג
מהלכות גזילה
ואבידה הלכה ז סמנ
עשין פג ולחיון קג
טו"ש"ע ח"ט סימן סג
ספ"ק ד :

מ"ו ד ה מ"ו פ"ג מה"ל
מלוה וזה הלכה
ז סמנ שם טו"ש"ע י"ד
סימן קפו ספ"ק א :

מ"ו ו מ"ו פ"ג מה"ל
גזילה ואבידה הלכה
ח סמנ עשין עג טו"ש"ע
ח"מ סימן סג ספ"ק א :

מ"ח ח ט מ"ו שם ה"ל
ד טו"ש"ע שם
ספ"ק א :

ז"ל רבא

[ז"ל רבא דהא
משנת רב
יהודה נולד
רנא כמנוחל
קדושין ע"ג]

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא

יפרע לו אפי' שנפסל ואם תאמר ומ"ש מגזול דהניח גזל מטבע ונפסל אומר לו הרי שלך לפניך משמע משום דיטנו בעין אבל ליתנהו בעין משלם כשעת הגזילה והכא גבי הולאה אפי' איתנהו בעין כי ליתנהו דמי דמלוה להולאה ניתנה וי"ל דיש לחלק בין הולאה לגזילה דמטבע שנפסל חשיב

ב"מ א ב מ"י פ"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה יב סגנו לאוין קב"ט ע"פ ח"מ סימן עד סע"פ ו' וטוב"ט י"ד סימן קס"ה :

הכחול כדמבעיקרא שוין ד' ולבסוף שוין וז"ל גבי גזול אמרינן דכי ליתנהו בעין דמשלם כדמבעיקרא אבל גבי הולאה היכא דהזול משלם כי זולא דהסתחא כדאמרינן בחזרהו נשך (ב"מ דף ע"ה.) מלוה אדם כור חטין הוזלו נוקן חטין הוקרו נטין דמיין ומטבע שנפסל ודאי הוי כהזול וגרמא דרז דשמואל סברי כרז הוגא דלעיל דרז יהודה דחשיב מטבע שנפסל כנסדק גבי הולאה לא מני פטר נפשיה במטבע שנפסל אבל לרז הוגא דלא חשיב ליה כנסדק מני פטר ליה נפשיה בנפסל אפי' דרז הוגא מדמה מטבע שנפסל לחרומה ונטמאת וחמץ שצבר עליו הפסח והא פשיטא דלין ליה יכול לשלם תרומה טמאה תחת תרומה טהורה וחמץ אסור בתשלומין היטר לא דמי לגמרי כמטבע שנפסל דמי להזול והנהו לא דמו להזול ומכל מקום כשהוא בעין יכול לומר הרי שלך לפניך וכשאינו בעין אפי' בהזול משלם כדמבעיקרא :

ג ב מ"י פ"ד מהלכות מעשר שני הלכה י טעם עין קלו טוב"ט י"ד ס"י שלא ספיקו קלה נ"א ד מ"י שם הל' ה :

גב ה ו מ"י פ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה י"א טעם לאוין קב"ט ע"פ ח"מ סימן קס"ה :

א"י הכי של צבל והן צבבל למאי חוי - קלח משמע דלא פריך אלף לרז נחמן דלוקי מילתא דשמואל דוקא בדלית ליה אורחא למישן מדפריך ח"ה של צבל כו' משמע דאי לאו דלוקמא כשמלכותי מקפידות לא הוה קשה ולא מירי וקשה לר"י דכללו רב נחמן לריך ע"כ דלוקמי צרייתא בתרייתא כשמלכותי מקפידות דלא תיקשי מינה לשמואל דחשיב ליה מטבע אפילו לית ליה אורחא למישן אי ליתא לרז נחמן והכא קתני דלין מחללין על מעות של כאן והן צבבל וזע"ג דלית ליה אורחא לירושלים ותקשי נמי עלה דברייתא בתרייתא מהיחא דלעיל דשל מלכותי אחריות מחללין חע"ג דלין יולאות שם במקום

ע"ין במפרשי ש"ס מה שכתבו דלירובי זה

הנהגות הב"ח

(ה) גב' ממטין להו (דממטי לה ע"י דהמק) לא גרימ ויכ"כ רמ"י לא גרימ ליה : (ג) שם התקינו שיהיו כל המעות : (ג) רש"י ד"ה למאי וכו' לאמטוייכו להם הס"ד :

נותן לו מטבע שיואל - בשעת פרתון דהא קיבל עליו לתת לו מטבע והאי לאו מטבע הוא ודוקא הלוהו פרגמטיח אבל הלוהו מעות את שלהוהו משלם לו : על מעות שאין יולאות - כלל צירושלים דלאו כסף לורה קרינא ביה : כובציות - מטבע של בן כובצא וירושלמיות הווה"ג כובציות ירושלמיות

נותן לו מטבע היוצא באותה שעה ושמואל אמר ייכול לומר לו לך הוציאו במישן אמר רב נחמן מסתברא מילתיה דשמואל דאית ליה אורחא למיזל למישן אבל לית ליה אורחא לא איתביה רבא לרב נחמן *אין מחללין על המעות שאינם יוצאות כיצד היו לו מעות כובציות ירושלמיות או של מלכות הראשונים אין מחללין הא של אחרונים דומיא דראשונים מחללין א"ל הבא במאי עסקינן כשאין מלכותי מקפידות זו על זו אלא בי אמר שמואל כשמלכותי מקפידות זו על זו היכי מצי ממיטי להו (ב) דממיטי לה ע"י הדחק דלא בחשי'וא משבחי קפדי ת"ש אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל ושל בבל והן כאן של בבל והן בבבל מחללין קתני מידת אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל אע"ג דסופו למיסק להתם הבא במאי עסקינן כשמלכותי מקפידות זו על זו אי הכי של בבל והן בבבל למאי חזו חזו דובין בהו בהמה ומסיק לירושלים והתניא התקינו שיהו (ג) המעות יוצאות בירושלים מפני כך א"ר יורא לא קשיא כאן בזמן שירד ישראל תקיפה על אומות העולם כאן בזמן שירד אומות העולם תקיפה על עצמן ת"ר איהו מטבע של ירושלים דוד ושלמה מצד אהרן וירושלים עיר הקודש מצד אהרן ואיהו מטבע של אברהם אבינו וכן ויקינה מצד אהרן ובתולה מצד אהרן בעא מיניה רבא מרב הסדא המלוה את חבריו על המטבע והוסיפו עליו מהו אמר לו ינותן לו מטבע היוצא באותה שעה א"ל ואפילו כי נפיא א"ל אין א"ל אפי' כי תרטיא א"ל אין והא קא זיילין פירי אמר רב אשי יחוינן אי מחמת מיבעא זיל מנבינן ליה ואי

פ"ק דתוספתא
דמטע שני

ובדקי הלך מסוכות של הן צבל צבלות ירושלים דקפדת ובחשי טפי : למאי חוי - הא לא מני לאמטוייכו (ג) להכא : והספיקו כו' - וחמאי חוי לעיל ולא על של צבל והן כאן : דוד ושולמי - כחוב מלך אחד ומלך שני כחוב ירושלים עיר הקדש : בחור וכוהלה - יחזק ורבקה : וכן ויקינה - אברהם ושרה : והוסיפו עליהן מהו - אליבא דרב דלומר נותן לו מטבע של אותה שעה היכא דהוסיפו עליו מאי אמר רב : באותה שעה - בשעת פרתון : כי תרטיא - סלע גדול במדה מחזקת רובע : והא קייילין פירות - לגבי מטבע זו מנאל שמתכר זה בצוספת ואינה דומה לראשונים והוי רביית מחמת

מטבע קיים לבני אחרות מקום עלמו שנפסל שם שיטולין להוליו במקום אחר אבל של כאן והן צבבל לא היה עליו שם מטבע צבבל מעולם ולכן אין מחללין חע"ג דלית ליה אורחא לירושלים אבל לרז נחמן דלוקי מילתא דשמואל דוקא בדלית ליה אורחא למישן לא חשיב מטבע מטעם שהיה כבר מטבע באותו מקום ועדיין יכול להוליא בחינן ולא תלי אלא בחיית ליה אורחא להם ח"כ כך יש לו מטבע שהיה כבר במקום זה כמו מטבע של מקום אחר שלא בא מעולם כח"כ של כאן והן צבבל נמי לישויה ליה מטבע דהא לית ליה אורחא לירושלים :

דובין זהו בהמה ומביק לירושלים - ואם תאמר והתניא בפרק האיש מקדש (קדושין דף נ"ה) אין לוקחין בהמה בצמות מעשר שני ויש לומר דפלוניתא היא בפרק גולב הגזול (פאה דף מ"ג) דתניא אחד שבעיות אחד מעשר שני מתחללין על בהמה מיה דכרי ר"ת וחכמים אומרים על שרונים מחללין על חוין אין מחללין ולר"ת אפי' לכתחלה שרי כדמוכח בתוספתא דהתם דקתני בהדיא מחללין והא דקתני בכוכה מתחללין משום רבנן דאפי' בדיעבד אין מתחללין ועוד י"ל דבשעתין כיון דלי אפשר בעינן אחר שאין יכול להעלות המעות בירושלים שרי למיזבן בהו בהמה לכו"י עלמא וטעמא דלין לוקחין בהמה ממעות מעשר שני פירש בקונטרס בקדושין (דף נ"ה) משום כחשא ואין העטם בשביל כן אלא כדמפרש בסוכה (דף נ"ג) דליתיה ההם מחלוקת צובציים אבל בנפקות דברי הכל בשחטין מתחללין ועל חוין אין מתחללין שמה יגדל מהם עדרים עדרים ובצובציים פליגי אי גזרינן זכרים אלו נקבות אי לא וכן מפרש בירושלמי דמסכת מעשר שני דטעמא דאסור לנקות זכרים גזירה אטו נקבות : שיהו - כל המעות יולאות בירושלים - טעמא מפרש במסכת שקלים (דף נ) דתקנו משום שקלים שיהו מציילין לירושלים מכל המקומות :

מטבע של אברהם אבינו וכן ויקינה מלך אחר - בצראשית מלך אחר - צבראשית רבה דרש ואלדה שמשך שילא לו מויעיין בעולם ומהו מויעיין וכן ויקינה מכאן בחור ובחורה מכאן דלסור לעשות לורת אדם אלא כך היה כחוב מלך אחר וקנינה ומלך אחר בחור ובתולה וכן פירש בקונטרס גבי דוד ושלמה וירושלים עיר הקודש שכן היה כחוב במטבע* :

[ועי' תוספתא
ע"ז נ"ג ד"ה
דיכרי ובבבורי'
ג ד"ה דיכרי']

[הלוח חייב] לתת לו המטבע שיוצא באותה שעה [שבו הוא משלם לו, שהרי קיבל על עצמו לתת לו מטבע וזה איננו מטבע הוא ודוקא הלוחו בעסקא, אבל הלוחו מעות את שהלוחו משלם לו]. ושמואל אמר, [הלוח] יכול לומר [למלוח] לך ותוציאו במישן [פי' במקום שהמטבע כן בשימוש]²⁴⁸.

אמר רב נחמן, זה מסתבר שדברי שמואל [מדוברים רק כ] שיש לו דרך ללכת למישן, אבל [אם] אין לו דרך, לא [ללוח זכות לומר כן, אלא צריך לתת לו מטבע שיוצא באותו המקום הפרעון].

רבא שאל שאלה על רב נחמן מברייתא, אין מחללים [מעשר שני] על המעות שאינם יוצאות [בירושלים בכלל, שזה איננו נקרא כסף צורה]²⁴⁹. איך מדובר. היו לו מעות כוזביות ירושלמיות [מטבע של בן כוזיבא]²⁴⁹, או של מלכים הראשונים, אין מחללים. [אמנם אפשר לדייק מזה, שאם זה מטבע של אחרונים הדומה לראשונים [פי' שיוצא במדינה אחרת], מחללים [אע"פ שאין לו דרך לשם].

א"ל, במה מדובר כאן, כשאין מלכיות מקפידות זו על זו [פי' ויש דרך להגיע ממקום למקום]. אלא [אם כן קשה, שכן לפני דברי זה] שאמר שמואל [מדובר], כשמלכיות מקפידות זו על זו. איך הוא יגיע לשם. [מדובר] שיכול להגיע לשם ע"י הדחק, [שהממשלה] לא בודקת [אחרי אנשים לחפש אותם, אבל] אם [במקרה] מוצאים [אותם, אז הממשלה] מקפיד על זה.

בא ושמע, אין מחללים [מעשר שני] על מעות של כאן [ירושלים] והן [פי' הפירות והבעלים נמצאים] בבבל [מאחר ואינם יוצאות מיד במקום שהם שם, שצריכים "מצוי בידך" ואין], ו[כן אין מחללים מעשר שני במעות] של בבל והן [פי' הפירות והבעלים נמצאים] כאן [בירושלים]²⁵⁰. [אבל במטבעות] של בבל והן [פי' הפירות והבעלים] בבבל, מחללים. הרי

⁴⁸ ע"י ש"ע [ח"מ סי' עד ס"ז]: (ז) המלוה את חבירו על המטבע, ונפסל, אם יכול להוציאו במדינה אחרת ויש לו דרך לאותה מדינה, נותן לו ממטבע שהלוחו ואומר לו: לך והוציאו במקום פלוני. ואם אין לו דרך לשם (או שיש לו דרך לשם והמלכיות מקפידות שמחפשין על מי שמוליך מטבע הנפסל) (טור), נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה. וכן בכתובה. הגה: וכל זה שהתנה ליתן לו מעות אבל אם לא התנה כלום, נותן לו מטבע שהלוחו, בכל ענין (טור). ואם התנה ליתן לו מעות היוצאין בהוצאה, חייב ליתן לו מעות היוצא, בכל ענין (מרדכי פ' הגזול קמא). ואם תקן המלך כיצד ישלמו החייבים, דינא דמלכותא דינא, וכפי מה שתיקן, ישלם (מרדכי שם בשם ר"י). ויש חולקין. (תשובת הרא"ש כלל ק"ג סי' א' ב'). עיין לקמן סי' שס"ט בדין דינא דמלכותא, ועיין ב"ד סי' קס"ה מדינים אלו:

ביאור: המלוה לחבירו על המטבע כו' - פי' פירות שקצץ להן דמים הן מעות, על סמך המטבע היוצא הוא מלוה, ר"ל לחשיבות הצורה הוא מתכוין לשלם לו דמים, ולא אתא אלא לאפוקי אם היתה ההלואה פירות לשלם לו פירות, וזה שאמר על המטבע ולא אמר המלוה סתם. וכן נראה מן ההלכות שהכונה בכל מי שחייב מעות לחבירו שאם אינו יכול להוציאו כלל צריך ליתן לו כדהשתא. וי"א דלעולם משלם לו המטבע שנפסלה, אם לא שהתנה עמו שישלם לו מטבע, והוא דעת הרמ"א (סמ"ע).

יש לו דרך לאותה מדינה כו' - וכל שכן כשסוחריו אותה מדינה מצויים כאן (ש"ך).

ואומר לו כו' - אף שהמלכיות מקפידות כשמוצאין, רק שאין מחפשין (ש"ך). והמלכיות מקפידות כו' - ואפילו ערב לו מכל היזקות, א"צ לקבל ממנו, כי מי יודע עד היכן מגיעה חמת המלך (ש"ך).

נותן לו מטבע כו' - ואם המעות שהלוחו הן בעין, יש ב' דעות בזה, והוי ספיקא דינא והמ"ע, ובכל ענין נותן לו מטבע היוצא באותה שעה (ש"ך)⁴⁸.

היוצא באותה שעה - ואם אין המלכיות מקפידות כלל אף אם מוצאים, אפילו אין לו דרך נותן לו מטבע שהלוחו, וי"א דהיינו דוקא כשסוחריו אותה מדינה מצויים כאן (ש"ך).

וכן בכתובה - פירוש, כשכתב לה מטבע ידוע, ולפי הרמ"א גם בכתובה בעינין שהתנה (סמ"ע).

שהתנה ליתן לו מעות כו' - וה"ה מר לו סחורה ע"מ שישלם לו במעות (ש"ך). נותן לו מטבע שהלוחו בכל ענין - הטעם, דנפסל היינו כהוול, ובמעיקרא שוה ארבע והוול להיות שוה זוז משלם לו בהלואה שוה זוז אפילו היכא דאינו בעין, וה"ה בנפסל (סמ"ע), וי"א היכא שהלוחו לו לזמן ידוע ובאותו זמן עדיין לא נפסל, ובא זה ותובעו וזה דוחה בלך ושוב עד שנפסל, אינו משלם לו אלא מטבע היוצא באותה שעה, ועיקר לא כך (ש"ך).

נותן לו מטבע שהלוחו - ראובן שנתן לשמעון זהובים אדומים סתם על חובו שהיה חייב לו, ועכשיו תובע שמעון שיחשבו לו זהובים כפי מה ששוין היום, וראובן אמר מה שפרעתי יחשב כפי מה שהיו שוין בשעת הפרעון. הדין עם ראובן, דמה שפרע פרעון הוי ולא פקדון (סמ"ע), עיין בש"ך סימן רצ"ב סק"ט? וצ"ע (רע"א).

ואם התנה כו' - ואם המעות שהלוחו הן בעין, יש בו מח' (סמ"ע).

כתוב, שאין מחללים על מעות של כאן [ירושלים] והן [פי' הפירות והבעלים נמצאים] בבבל, אף על גב שסופו להגיע לשם. במה מדובר כאן, כשמלכיות מקפידות זו על זו [ומחפשים אלה שעוברים את הגבול]. אם כן, [לחלל מטבעות] של בבל והן [הפירות] בבבל, למה זה ראוי [הרי הוא לא יכול להגיע לשם]. הם ראויים לקנות בהם בהמה ולהעלותו לירושלים.

והרי למדנו בברייתא, התקינו שיהו המעות יוצאות בירושלים מפני כך. א"ר זירא, זה לא קשה, כאן [שהתקינו שיהיו כל המעות יוצא בירושלים] בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם, כאן בזמן שיד אומות העולם תקיפה על עצמן.

הרבנים למדו, איזהו מטבע של ירושלים²⁵⁰. [כתוב המילים] "דוד ושלמה" מצד אחד, ו[כתוב] "ירושלים עיר הקודש" מצד אחר. ואיזהו מטבע של אברהם אבינו²⁵⁰, זקן וזקינה [אברהם ושרה] מצד אחד, ובחור ובתולה [יצחק ורבקה] מצד אחר.

רבא שאל את רב חסדא, המלוה את חבירו על המטבע [דהיינו, שהלוחו לו סחורה, וקבע שישב לו במקומה מעות], והוסיפו עליו [פי' המדינה הוסיפו על המשקל של מטבע זז], מה דינו. אמר לו, נותן לו מטבע היוצא באותה שעה [פ' שעת הפרעון]. א"ל, ואפילו כמו [מטבע] "נפיא". א"ל, כן. א"ל, אפי' כמו [מטבע] "תרטיא" [שהוא סלע גדול המחזקת רובע]. א"ל, כן. והרי זל הפירות [והמלוה מרויח והוא ריבית]. אמר רב אשי, רואים, אם זל בגלל המטבע, אז מורידים לו,

מעות היוצא בכל ענין - אם לא הוסיפו עליו יותר מן החומש, כמ"ש ב"ד סימן קס"ה. ודוקא כשהוסיפו עליו אסור, דנותן לו מטבע אחרת, משא"כ כשהוקר המטבע עצמו מותר, דאותו מטבע הלוחו, ועי' שם [י"ד סי' קס"ב א'] דאף דאסור ללוות סאה בסאה, במטבע מותר (סמ"ע).

ואם תיקן המלך כיצד ישלמו כו' - וכמו שתיקן השלטון שהפורע לאלתר יטול רביע והפורע לאחר שנה יפרע הכל, כך יעשו, ור"ל אחר שפסל המלך המטבע, תיקן שהפורע חובו להמלוה מיד, יפרע ממטבע החדשה רביעית מתוך הישנה שהלוחו, ואם לא יפרעהו מיד, אזי יצטרך לשלם לו מהחדשה הכל, כן יעשו (סמ"ע).

וכפי מה שתיקן ישלם - אחד שבילדותו הלוח מעות ע"צ היתר עיסקא, כפי שהורוהו אחד המורים, ועתה אחר עיונו בש"ס ופוסקים לא נראה בעיניו היתר ההוא, ורוצה להחזיר הריבית, ובמדינה ההיא הוולו שטרות הרבה מאשר היה אז, והמלכות תיקן שהפורע חוב צריך לשלם שטר טובה כפי ערך שהיה בימי היוקר, ויעלה זה לסך עצום, וקשה עליו להחזיר כל כך. אין צריך לשלם אלא כמספר השטרות שלקח ממנו, אעפ"י שהוולו עתה, שהרי פשוט שע"פ דין תורה משלם לו מטבע שהלוח אפילו נפסלה לגמרי כל שיש לו דרך לשם, מ"ש היכא דמסגי? הכא אלא שהוול, ורק משום דקיימא לן דינא דמלכותא דינא ומלכא אמר שיפרע לו טובא כפי ערך שהיה אז, וא"כ נאמר ממה נפשך, אי בתר דין תורה אזלת, א"צ לשלם אלא מטבע שהלוחו, ואי בתר דינא דמלכותא אזלת, א"צ להחזיר הריבית כלל בדביניהם אין מוציאין. והגם דיש לפקפק ע"ז ולומר דמן התורה אינו יוצא ידי השבה מעליא עד שיחזיר כמו שתיקן המלכות לפרוע, מ"מ לדינא האמת כמ"ש (פ"ת).

יש חולקין כו' - עי' ש"ך [י"ד סי' קס"ב סק"ח?] והעליתי דדינא דמלכותא דינא, [עיין עוד מדינים אלו בשלטי גבורים פרק גט פשוט דף ר"מ [ע"ו ע"ב מדפי הר"ף], ובתשובת מהר"מ אלשיך סי' ע"ט וסי' קט"ו וקט"ז וקכ"ט, ובתשובת נ' לב ספר ג' סי' (ק"י) [ק"ט], ובתשובת מבי"ט [ח"א] [ח"ב] בשאלות השניות סי' קע"א, ובתשובת מהרש"ד [ח"מ] סי' ע"ה וסי' ק"ג, ובתשובת מהר"א נ' ששון סי' קנ"ג, ובתשובת מהר"ט [ח"א] סי' י' וסי' ע"ד] (ש"ך), ועיין עוד מדינים אלו בתשובת שבות יעקב ח"ב סי' קע"ה ובתשובת בית אפרים חלק ח"מ סי' ד' ובתשובת חת"ס [חח"מ] סי' נ"ח ובסי' ס"ג ס"ד ס"ה ובסימן ע"ד, עיין שם היטב (פ"ת).

ועיין ב"ד סימן קס"ה - דוקא שהתנה לתת לו מטבע והמטבע ראשונה נפסלה לגמרי, שאז אין שם מטבע עליו כלל והוא התנה לתת לו מטבע, אבל אם רק פיתחו המלך מכמות שהוא, כגון שהיה הדינר זהב כ"ה דינרים והעמידו על עשרים, ודאי דאינו משלם רק המטבע שהלוח לו, דהא עדיין שם מטבע עליו רק שהוול, כמו סאה בסאה והוול שאינו נותן לו רק סאה שהלוחו אף שהוול. אכן אם הלוח לו במטבע אדומים ולא הקפיד על המטבע וחשב עמו על זהובים, כגון שהלוח לו מאה אדומים וכתב בשטר שהלוח לו אלף שמונה מאות זהובים, או שחשב עמו בעל פה על זהובים שחייב לו כך וכך זהובים, מחויב לסלק לו סך אלף ושמונה מאות זהובים, ויוקר וזול של המטבעות חל על הלוח, כמו בסאה בסאה וקצץ [נתה"מ].

⁴⁹ ו"א שהוא מטבע של כזיב, ואם כן גורסים כוביות או ירושלמיות.

ואם [המטבע] הוזל בגלל שער [הפירות בשוק שבאו גשמים ונמצאו רוב תבואות בעולם והוזלו הפירות], לא מורידים לו. [וקשה איך לא מורידים לו] הרי נשבע לענין חתיכת כסף [שאם בא להתיכן ולעשות מהן גרסאות יש יותר מן הראשונים והוי רבית]. אלא, כמו [ההלכה ה]זה שרב פפא ורב הונא בנו דרב יהושע עשו מעשה [פסקו דין באדם שהלוה את חבירו על] המטבע [והוסיפו עליו והלכו אצל] סוחר ישמעאלי [שהיה לו מהמטבע הראשונה ומן השניה, ומצאו] עד 'י בשמנה [פי' שהמטבע הראשונה 'י פרוטות, וחידשה ח'50].

אמר רבה, הזורק מטבע של חבירו לים הגדול [אף על גב שאין יכול ליטלן], פטור⁵¹, למה. אמר הרי הוא מונח לפניך, אם תרצה שתיקח אותו [ואם רוצים לחייבו משום שהוא צריך לשכור פועלים להביאו, זה גורם ולא מעשה בידים]. והיינו [רק] בנים שהמים [צוללים] שהוא רואה אותו, אבל [אם המים הם] עכורים [בשעה שהוא זרקן] שלא רואה אותו, [הזורק] לא [פטור] אלא חייב, שהוא עשה מעשה בידים לאבדו, ואין זה גורם אלא ממש], והיינו שהוא דחף אותו [מטבע, פי' שהיתה ביד בעלים והכה זה תחת ידו וניתזה לים], אבל [אם הזורק] לקחו בידו, גזלו, וצריך לעשות השבחה מעולה.

רבה שאל, אין מחללים על מעות שאינן ברשותו⁵², איך [מדובר]. היו לו מעות ב"קסטרא" או ב"הר המלך" [מקום רחוק ויש בו סכנת דרכים ואין שיירות מצויות שם], או שנפל כיסו לים הגדול, אין מחללים [אם כן רואים שזה נחשב כאבוד ממש]. אמר רבה, [ההלכה היא] שונה לענין [פדיין] מעשר [שני], שצריכים "מצוי בידך", שהרחמן [פי' ה' ית' בתורה] אמר "וצרת הכסף בידך" ואין [זה בידך אם הוא בים וכו'].

⁵⁰ עי' שו"ע (י"ד סי' קסה ס"א): הוב"ד לעיל הערה יב.

⁵¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' שפו ס"א): קיימא לן כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי. (ודוקא באדם חייב דינא דגרמי, אבל בבהמה, לכלי עלמא פטור). לפיכך הדוחף מטבע של חבירו עד שירד לים, חייב, אף על פי שלא הגביהו. וכן הפוחת מטבע של חבירו והעביר צורתו, חייב, אף על פי שלא חסרו. והמוכר שטר חוב לחבירו וחרו ומחלו, דק"ל שהוא מחול, צריך לשלם ללוקח, כמו שנתבאר בסימן ס"ו:

ביאור: ק"ל כ"מ דדאין דינא דגרמי - למחבר מחייב נמי בשאר כל הגרמות שלר"מ אין חילוק בין גרמא לגרמי, והרמ"א (ס"ג) דכתב עליו דיש אומרים דזה מיקרי גרמא בנזקין ופטור חולק, ולדבריו יש ג' חילוקים במאבד ממון חבירו בגרמא, האחד בדבר הגורם לממון דלאו כממון דמי, והשני הוא גרמא בנזקין ופטור, והשלישי הוא גרמי בנזקין, והטעם דמחייב בדיני דגרמי ופטור בדיני דגרמא בנזקין, היכא דהוא בעצמו עושה היזק לממון חבירו וברי היזקא, הוא הנקרא דינא דגרמי, כגון שורף שטר או מוחל שטר חוב שמכר לאחר, הוא בעצמו מזיק ממון חבירו, וכן מראה דינר לשולחני, והשולחני טעה במחירו, דבמה שאומר לו שהוא טוב מזיקו, וכן המראה לגוי ממון חבירו, וברי היזקא כאילו הוא נתן לחיה רעה ואין לך מעשה גדול מזה, וכן בכלאים נתייבש ולא גדרה, כיון דמעורב הוא בשל חבירו ונתייבש הוי כעושה מעשה בשל חבירו, וכן דן את הדין ומחייב את הזכאי ליתן ופוטור החייב, ומצוה ליתן הנבילה והטריפה לכלבים, הוי כעושה מעשה. אבל ההיא דשיסה בו את הכלב והנחש לא ברי היזקא כגון מסור,

דשמא לא ישוך בו הכלב והנחש, והמסלק כרים וכסתות אף על גב דברי היזקא לא עשה מעשה בגוף הממון, והשולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן, הוא אינו עושה את המעשה אלא החרש, ופורץ גדר בפני בהמת חבירו ממילא היא יוצאת, וכל שכן טומן קמת חבירו דלא עביד מיד, ומבעית חבירו איהו דאפסיד לנפשיה ולא עביד בו מעשה. ועוד יש לחלק, היכא דבשעת מעשה נעשה ההיזק נקרא דינא דגרמי, אבל כל הני לא בא ההיזק מיד, המסלק הכרים לא נשבר הכלי עד שיגיע לארץ, וכן שיסה עד אחר השיסוי לא ישך, וכן השולח את הבעירה בשעה שנותן האש להחרש אינו מזיק, וכן פורץ גדר, ומבעית חבירו אחר שהבעיתו הוא מתפחד והולך כו', וי"א שדעת הרמ"א היא דגרמי הוא דווקא במילתא דשכיח קנסו בו רבנן וחייבון אינו אלא מדרבנן ומטעם קנס, ומילתא דלא שכיח לא (סמ"ע), וי"א גם בדעת השו"ע דיש חילוק בין גרמא לגרמי (קצה"ח), עיקר דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן, וחכמים קנסו בדבר שהיה נראה להם שהוא שכיח ורגיל וכי האי גוונא, ואין לדמות גזרות חכמים זו לזו. ומש"כ לעיל סי' ס"ו סעיף ל"ב כשמוחל שטרות ישלמו יורשיו היינו דוקא שעמד בדין [דאז הוא נהפך לחיוב ממון וללא עמידה בדין אין חיוב על היורשים מאחר וזה קנס ועוד מאחר וגרמי קנס דרבנן לכן פטור באונס, אמנם כשנשא ונתן ביד דעשה מעשה וחייב מדאורייתא חייב אף באונס (ש"ך), ועיקר דהוה דינא ולא קנסא (קצה"ח), וי"א בדעת הרמ"א דכל מילי דשכיחי קנסוהו רבנן למזיק בכל ענין כו', ובמילי דלא שכיחי הוא דחילוקו רבנן בין גרמא לגרמי, דכל דבר שהוא עצמו עושה ההיזק, או שההיזק בא מיד בשיעור מעשה, זהו נקרא גרמי וחייב השלם מדאורייתא כאילו עשה ההיזק בידים ובמזיד, וכל היכא גרמי עושה ההיזק בעצמו אלא שעי"י גרמתו או שההיזק אינו בא מיד, כל זה הוא גרמא בנזקין ופטור. ונראה דינא חייב לשלם מדינא דגרמי במידי דלא שכיח אלא בדבר שיש בו תרתי, שהוא עושה ההיזק בעצמו וגם ההיזק בא מיד בשעת מעשה, אבל

ואמר רבה, הפוחת צורה מטבע של חבירו, פטור⁵³, למה. שהרי לא עשה כלום. והיינו שהכהו בפטיש ועשאו חלקה, אבל אם שייף [את הצורה] במשוף, שהוא החסיר אותו [וזה הזיק ממשי ולא גרמא]. רבא שאל, [אם האדון] הכה [לעבדו] על עינו וסמאה, [אין] על אזנו וחרשו, עבד יוצא בה לחירות [אף על גב שלא חסרו כיון שעשה מעשה בגופו זה איננו גורם אלא הזיק ממש, אם כן הפוחת צורה ממטבע צריך להיות חייב. אבל אם האדון הכה] כנגד עינו ואינו רואה, [אין] כנגד אזנו ואינו שומע, אין עבד יוצא בהן לחירות. רבה לשטתו, שאמר רבה, [בן ש]חרשו לאביו, נהרג, שאי אפשר לחרישה ללא חבורה, שטיפת דם נפל לו באזנו [אם כן גם בעבד זה מעשה ממש ולא גורם, שונה ממטבע]. ואמר רבה, הפוגם אוזן פרתו של חבירו, פטור. למה. פרה עומדת כמו בתחילה, שלא עבד כלום, וכל שוורים לא עומדים למזבח [פי' להקריב כקרבן].

רבא שאל, העושה מלאכה במי חטאת [ששקל כנגדם משקולות] או בפרת חטאת, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים [שכל מעשיה נפסלים במלאכה], מלאכה הוא שלא ניכר היזיקה, אבל צורם שהיזיקה ניכר, גם כן שיחייב בדיני אדם. אמרו [התלמידים בבית המדרש], הוא הדין שאפילו צורם פטור, ולמדנו מזה שאפילו מלאכה שלא ניכר היזיקה, חייב בדיני שמים.

ואמר רבה, השורף שטר [חוב] של חבירו [ועכשיו הוא לא יכול לגבות את החוב], פטור⁵⁴, ש[השורף] יאמר [לבעלים], אני שרפתי נייר שלך [אבל החוב קיים, ואע"פ שאינך יכול לגבותו]. רמי בר חמא שאל, איך מדובר.

משום חד מינייהו לא מחייבין ליה. שמעון שלח יד ב"קאנסימענט" של ראובן ועי"ז נלקחו הסחורות על המכס, וכעת ראובן מוחזק בשל שמעון נגד ההיזק שהיה לו מזה. כאן שמעון שלח הרשימה עם "קאנסימענט" להסוחר בעיר "ליגאוו", וזוה עדיין אין גרם היזק, אלא מה שהראה הסוחר שם הרשימה להמוכס, א"כ הוי גורם דגורם. אמנם כאן לא מיחשב גורם דגורם והסוחר בעיר "ליגאוו" שליחותו דשמעון עביד, ואף שאין שליחות לגוי, מ"מ הכא אין "אי בעי עביד" כו', דהוי כמו חצר ומיחשב שלוחו כמותו, אף דאין שליחות לגוי. ועוד כיון שראובן מוחזק יכול לומר קים לי כסוברים דגורם דגורם ג"כ חייב. אמנם מה שיש עוד לפקפק בזה לפי מה שהאריך הסמ"ע בריש סימן שפ"ו לחלק בין גרמא לגרמי, ואחד מן הפרטים הוא דלא מיקרי גרמי אלא כשעושה מעשה בגוף דבר של חבירו, ואם כן בנידון דידן אם יפעול שמעון שהסוחר ב"ליגאוו" יחזיר ה"קאנסימענט" לידו ויחזירו לראובן, א"כ שוב לא עשה מעשה בגוף הדבר של ראובן, שהרי בסחורות עצמן לא עשה שמעון שום דבר, אלא שאולי כיון שכבר בא ההיזק עי"י "קאנסימענט" כבר נתחייב שמעון, ומה שמחזיר עתה ה"קאנסימענט" חספא הוא מחזיר. אמנם כיון שכתב הסמ"ע דלמחבר אין חילוק בין גרמא לגרמי ובכולהו חייב, א"כ כאן שראובן תופס ומוחזק יכול לומר קים לי (פ"ת).

עי' המשך בהערה יז.

ועי' רמ"א (ח"מ סי' שפו ס"א): הוב"ד בהערה.

⁵² עי' רמב"ם (מעשר שני פ"ד ה"א): אינו פודה במעות שאינן ברשותו שנאמר וצרת הכסף בידך, נפל כיסו לבור והוא יכול להוציאו פודה בו מפני שהוא ברשותו.

דרך אמונה: שאינן ברשותו - כגון שנמצאים במקום רחוק ויש סכנת דרכים ללכת שם ואין שיירות מצויות שם או שמונחים במקום לסטים או שאחד גזל ממנו ואינו רוצה להחזיר לו או שנפל המעות לים הגדול אף שרואם ויכול לשכור מי שיועד לשחות ולהוציאם כיון שקשה הדבר ודבר רחוק הוא מקרי אינו ברשותו וכן כל כה"ג אבל אם הוא בביתו כיון שהוא במקום המשתמר ברשותו קרינן בי' ומלוה ביד אחרים מקרי אינו ברשותו אבל פקדון שביד אחרים אם לא כפר בו מקרי ברשותו.

שנא' וצרת הכסף בידך - ודרשי' שהיא מצוי בידך וגם בזה"א א"א לפדות במטבע שאיננו יוצא ובמעות שאינם ברשותו.

והוא יכול להוציאו - אף שצריך להשתדל בזה אבל אם אין יכול להוציאו אף על פי שידוע שהוא שם אין יכול לחלל עליו.

מפני שהוא ברשותו - וי"א שאם נפל לבור 'י מנה וצריך לשכור בנ"א להוציאו בה' מנה מקרי שאין ברשותו אלא ה' מנה ועל ה' מנה יכול לחלל ועי' בה"ל שפקקנו עי"ז ואם אין לו מעות או שאין לו מי שיוציאו לכ"ע מקרי הכל אינו ברשותו, וכ"ז כשהמעות אינם ברשותו ואם הפירות מע"ש אינם ברשותו אם יכול לחללם יתבאר בע"ה לקמן פ"ט ה"ז.

ועי' שו"ע (י"ד סי' שלא סקל"ח): הוב"ד לעיל הערה יג.

⁵³ עי' שו"ע (ח"מ סי' שפו ס"א): הוב"ד לעיל הערה 51, ועי' שו"ע (ח"מ סי' שפו ס"ג ברמ"א) הוב"ד לעיל הערה.

⁵⁴ עי' שו"ע (ח"מ סי' שפו ס"ב): הוב"ד בהערה.

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא צה

עין משפט
גז מוצה

מחמת תרעה - שצאו גשמים ונמלחו רוב תבואות צבולום והזלו הפירות : **לענין נכסא** - אם צא להתיכן ולעשות מהן גרוטאות יש יוצר מן הראשונים והוי רביע : **עבדו עובדא** - באלם שהלוה את חבירו על המטבע והאיפו עליו והלכו אלל אגרדימוס סוחר ישמאל ויהי לו מן הראשונה ומן תורה אור

עד 'בתמינא פי' בקונטרס ומתן לו שמונה ולפירושו חשיב ממעלה למטה כלומר י"ב או י"א בתמינא עד י' בתמינא י"א יהיב ליה תמינא אבל הא תשעה מן הראשונים בתמינא בשניים יהיב ליה בתמינא ויהיב ליה י' ולפירושו הוי מלמטה למעלה :

עבורין וללויין - לחו דוקא אלל אפי' עכוורין אי מלי בר אמוראה למשקליהו הוו כללויין ואפי' ללויין אי לא מלי למשקליהו חייב והא דנקט ללויין ועכוורין משום דהסא ללויין מלי שקיל להו בר אמוראה וסא עכוורין לא מלי שקיל בה אמוראה : **וה"מ** לדרייה ארזיי משמע הכא דלח חשיב הגבזה כי ארזיה ארזיי בלא נמילה בידו אפי' שטומד בלוי למעלה מג' קורס שיפול לגמרי וכן בהניקין (גיטין דף נט:) גבי עני המנקה בראש הזית וקשה דבפיק דב"מ (דף ט. וס') אמר גבי טעמא שראשו אחד על העמוד וראשו אחד מונח ע"ג קרקע שאם הגבזה אדם ראשו המונח ע"ג קרקע ונתק ראש שט"ג העמוד להבירו אללו שהוא קונה מטעם הגבזה ואי משכיב קאמר ההם אמאי נקט ראשו אחד ע"ג העמוד אלמא חשיב הגבזה הואיל ומצינו על האור למעלה מג' וי"ל דהסא חשיבא הגבזה עפי לפי שראשו אחד אוחז בידו א"ג הסא מיירי כגון שידו כ"ב צבובה כשיתקמו לא יפול ראשו לארץ אלל יהא מוגבה ג' מעל הארץ וה"ל דכסוף שילוח הקן (תולין דף קמא:) משמע דבי עירוף חקן ומתגבה יוניס דחשיבא הגבזה לקנות אפי' שאין הופסס בידו וי"ל דדוקא הכא ובהניקין לא חשיבא הגבזה דליכא תרתי לגרעיותא דלא תפסס וגם אין מגבזה אלל משפיל אלל יוניס דמתגבה חשיבא הגבזה אלל אם היו נופלין למטה ע"י מריפת הקן לא היה קונה כיון שאין תפוס בידו כלל ולפי' זה ה"מ לפלוגי הכא בחרייה ארזיי בין דרך ירידה לדרך עלייה אלל דמיחא ליה לפלוגי בדרך ירידה גופיה בין ארזיה ארזיי בין

גה ב מיי' פ"ד מהלכות
חובל וזוין הלכה
יא סמג ע"ז ע' עוש"ע
ח"מ סימן שפו סעיף א
ו"ד ס"י ט"א ב"ב ס"א :

גה ד מיי' פ"ד מהלכות
חובל וזוין הלכה
יא סמג ע"ז ע' עוש"ע
ח"מ סימן שפו סעיף א
ו"ד ס"י ט"א ב"ב ס"א :

גה ו מיי' ט"ז מהלכות
סמג ט"ז ע"ז ע' עוש"ע
ח"מ סימן שפו סעיף א
ו"ד ס"י ט"א ב"ב ס"א :

גה ז מיי' ט"ז מהלכות
סמג ט"ז ע"ז ע' עוש"ע
ח"מ סימן שפו סעיף א
ו"ד ס"י ט"א ב"ב ס"א :

גה ח מיי' ט"ז מהלכות
סמג ט"ז ע"ז ע' עוש"ע
ח"מ סימן שפו סעיף א
ו"ד ס"י ט"א ב"ב ס"א :

גה ט מיי' ט"ז מהלכות
סמג ט"ז ע"ז ע' עוש"ע
ח"מ סימן שפו סעיף א
ו"ד ס"י ט"א ב"ב ס"א :

גה י מיי' ט"ז מהלכות
סמג ט"ז ע"ז ע' עוש"ע
ח"מ סימן שפו סעיף א
ו"ד ס"י ט"א ב"ב ס"א :

ואי מחמת תרעה יול לא מנבינן ליה והא קא שבה לענין נכסא אלא *כי הא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי עובדא בוזוי דאגרדמים טייעא עד י' בתמינא אמר רבה יהורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור מאי מעמא אמר הא מנח קמך אי בעית שקליה דלני מילי בצלולין דקא חוי ליה אבל עכוורין דלא קחוי ליה לא והני מילי דארזיה ארזיי אבל שקליה בדייה מיגול גזליה השבה בעי מיעבד מתיב רבא *אין מחללין על מעות שאינן ברשיחה *כיצד היו לו מעות בקסמרא או בחר הכולך או שנפל כיסו לים הגדול אין מחללין אמר רבה שאני לענין מעשר דבעינן מצוי בידך דרחמנא אמר רבא ויצאת הכסף בידך וליכא ואמר רבה 'השף מטבע של חבירו פטור מאי מעמא דהא לא עבד ולא מידי וה"מ דמחיה בקורנסא וטרשיה אבל שייפא בשופינא חסורי חסריה מתיב רבא *הכחו על עינו וסמאה על אוזנו וחרשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אוזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות רבה למעמיה *דאמר רבה חרשו לאביו נהרג שאי אפשר לחרישה בלא חבורה דטפתא דרמא נפלת ליה (ב) באוניה ואמר רבה 'הצורם אוזן פרתו של חבירו פטור מאי מעמא פרה כדקיימא קיימא דלא עבד ולא מידי *וכולחו שוורים לאו לגבי מובה קיימי מתיב רבא *העושה מלאכה במי חמאת ובפרת חמאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים מלאכה הוא דלא מינבר היויקה אבל צורם דמינבר היויקה הבי נמי דמחייב בדיני אדם אמרי הוא הדין דאפילו צורם פטור והא קא משמע לן דאפילו מלאכה דלא מינבר היויקה חייב בדיני שמים *ואמר רבה השורף ישטריו של חבירו פטור

ואי מחמת תרעה יול לא מנבינן ליה והא קא שבה לענין נכסא אלא *כי הא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי עובדא בוזוי דאגרדמים טייעא עד י' בתמינא אמר רבה יהורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור מאי מעמא אמר הא מנח קמך אי בעית שקליה דלני מילי בצלולין דקא חוי ליה אבל עכוורין דלא קחוי ליה לא והני מילי דארזיה ארזיי אבל שקליה בדייה מיגול גזליה השבה בעי מיעבד מתיב רבא *אין מחללין על מעות שאינן ברשיחה *כיצד היו לו מעות בקסמרא או בחר הכולך או שנפל כיסו לים הגדול אין מחללין אמר רבה שאני לענין מעשר דבעינן מצוי בידך דרחמנא אמר רבא ויצאת הכסף בידך וליכא ואמר רבה 'השף מטבע של חבירו פטור מאי מעמא דהא לא עבד ולא מידי וה"מ דמחיה בקורנסא וטרשיה אבל שייפא בשופינא חסורי חסריה מתיב רבא *הכחו על עינו וסמאה על אוזנו וחרשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אוזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות רבה למעמיה *דאמר רבה חרשו לאביו נהרג שאי אפשר לחרישה בלא חבורה דטפתא דרמא נפלת ליה (ב) באוניה ואמר רבה 'הצורם אוזן פרתו של חבירו פטור מאי מעמא פרה כדקיימא קיימא דלא עבד ולא מידי *וכולחו שוורים לאו לגבי מובה קיימי מתיב רבא *העושה מלאכה במי חמאת ובפרת חמאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים מלאכה הוא דלא מינבר היויקה אבל צורם דמינבר היויקה הבי נמי דמחייב בדיני אדם אמרי הוא הדין דאפילו צורם פטור והא קא משמע לן דאפילו מלאכה דלא מינבר היויקה חייב בדיני שמים *ואמר רבה השורף ישטריו של חבירו פטור

דאמר ליה ניירא קלאי מינך מתקוף לה רמי בר חמא היכי דמי שקליה בדיה אי נמי אין חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה אלל דאפילו דרך עלייה לא קני הכא בחרייה ארזיי בין דרך הגבזה בזה הענין אלל ביוניס שהן צבלי חיים דרך הגבזה כדן כמו קורא לה והיא צאה או הכישה כמקל ורחה לפניו דחשיב משיכה חף על פי שהלכה מחליה ומיהו אם היו הוונים יורדים ע"י מריפת הקן לא חשיב הגבזה אלל עלייהם דוקא :

השף חסריה עובא ואמאי פטור : **מתיב** רבא הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשה עבד יולא בהן לחירות - ואמאי והא לא חסריה דאין בו פגם וחסרון אלל כיון שקלקלו חייב אפי' שאין בו שום פגם וחסרון והואיל וכן הוא ה"ל ליחייב ומשכי רבה לטעמיה כ' ויש שם חסרון טיפתא דרמא דנפלה בחזנה וכיון דיש חסרון בלאו הקלוקל חייב על כל הקלוקל כמו בשפיה דחייב בכל הקלוקל דליחייבה על מה שחסריה לא היה לריך רבה להשמיענו דחייב וא"ל חסריה חייב עבד יולא בהן לחירות הא בעינן מומין שגבלי דומיא דאין ועין וחרשו היכי הוי בגלוי וי"ל גיה שאין ניכר בו כלום כשהוא יסן או עומד במקום אחד ושותק מ"מ כיון דלפי מנהגו שמתגבה והולך ניכר שהוא חרש חשיב מום שגבלי ועי"ל דאין לריך שיהא קלוקל בגלוי אלל שהאזר שיש בו קלוקל יהא בגלוי :

הצורם אוחז פרתו של חבירו פטור - והא דתנן לעיל (דף ז:) גזל בהמה ונתעברה בה עבירה או שנפסלה מעל גבי המוצה אומר לו הרי שך לפניך ונפסלה היינו שנפל בה מום דאי נרבעה היינו שנעברה בה עבירה ומשמע דוקא שנפסלה מחליה אלל הטיל בה מום בידים חייב וי"ל דמתנא' איירי בבהמה קדושה דודאי לגבי מוצה קיימא : **הא** קמ"ל דאפי' מלאכה דלא מניכר היויקה - סימא דבפרק הניקין (גיטין דף נג. וס') פריך מהכא למ"ד היוק שאין ניכר שמה היוק דעושה מלאכה במי חמאת ובפרת חמאת פטור ואי שפיר היוק אמאי פטור ומאי קושיא הא אפי' בלורם אוחז למינכר פטור משום שפירא ובהא בשמעתין פריך לרבה ממי חמאת דהסא מ"ס לאו למי חמאת קיימי דקודס דוקא פסלה בהן מלאכה כדמתן פרה (פ"ד מ"ד) ומיס המלאכה פוסלת בהן עד שיטילו את אפר להוכן ותניא נמי בספרי יכול חף משיקדשו בכלי תלמוד לומר למי גדה וכבר הס מ"י גדה דע"כ בגיטין (דף נג. וס) ממי חמאת נמי פריך דמשתי הסא מי חמאת ששקל בהן משקלות וי"ל דכיון דנקט מלאכה לרבותא כדקאמר הכא דאפי' מלאכה דלא מניכר היויקה חייב בדיני שמים א"כ דייק שפיר הסא דהיוק שאין ניכר לא שמה היוק דאי שמה היוק אין כאן שום רבותא במאי דנקט מלאכה כיון דבכל מקום חשיב שאינו ניכר כניכר ועוד יש לומר דרבה סבר דהיוק שאין ניכר לא שמה היוק אלל למ"ד שמה היוק חייב דמחייב בלורם דמינכר טפי ורבא דפריך בשמעתין לרבה סבר בלורם הוי מניכר היויקה וחייב אפי' למ"ד היוק שאין ניכר לא שמה היוק כדאמר רבא דמחייב דלא מניכר היוקו אלל לורם דמינכר היוקו הכי נמי דמחייב וא"ל והיחך יכול אדם לפסול פרתו של חבירו והא בעינן עובד דומיא דעבד דמיחא ליה ויש לומר גיה מילי בעעשית המלאכה מניחא אלל בעושה המלאכה בידים לא בעיא אלל שיהא יחא ליה לעושה וכן בהכשר דבעינן יותן דומיא דכי יתן :

[מש"פ פ' א
משנה ב'
ירושלמי פ"ב
דמ"ט]

לעיל גא.
קדושין כד:

לעיל פו.

[קדושין פ"א.]

גיטין נג.
לעיל נו.

הש"ל

לעיל גז.

אם יש עדים שיודעים מה היה [כתוב] בשטר, שיכתבו לו שטר חדשה. ואם אין עדים, מאיפה אנחנו יודעים מה [היה כתוב בשטר, לחייב את השורף, ולא צריך לכתוב בכלל שהוא פטור].

אמר רבא, מדובר [השורף] מאמין [לבעל השטר שכך היה כתוב בו, ועכ"ז פטור⁵⁵]. אמר רב דימי בר חנינא, [ההלכה ה]זו של רבה, היא מחלוקת ר"ש ורבנן, לפי ר"ש שאמר, דבר הגורם לכסף [דינן] כמו מומן, [השורף] חייב, ולפי הרבנים שאומרים דבר הגורם לכסף אין [דינן] כמו כסף, לא חייב⁵⁶.

רב הונא בנו של רב יהושע שאל, אולי שמעת שרבי שמעון [סובר] דבר הגורם לכסף [דינן] כמו כסף, בדבר שעיקרו מומן, כמו רבה, שאמר רבה, גזל חמץ לפני הפסח, ובא אחר ושרפו במועד, פטור, שהכל מצווים לבערו. [אבל אם הוא שרף אותו] אחרי הפסח, [הוא] מחלוקת ר' שמעון ורבנן, לפי רבי שמעון שאמר, דבר הגורם לכסף [דינן] כמו כסף, חייב [שאם היה בעין היה מחזירו גזלן לבעוליו ופטור], לפי הרבנן שאומרים דבר הגורם לכסף אין [דינן] כמו כסף, פטור, וכי בדבר שאין עיקרו מומן אומרים [צד כזה בכלל, והרי שטר, אף פעם לא היה כסף בכלל].

אמר אמרימר, מי שדן דין של גרמי [פי' ר"מ], גובה בו דמי שטר מעולה [פי' דמי מיה שכתוב בשטר, והיא גביה מעולה], ומי שלא דן דין גרמי גובה לו דמי נייר. היתה מעשה [שרב אשי שטר חוב של חברו בילדותו], ורפרם כפה את רב אשי וגבה בו כמו קורה זה [המיוחד לתקן בה] צורה [פי' פרעון גמור].

חמץ ועבר עליו הפסח, אומר לו הרי שלך לפניך. מי לימד שאומרים באיסורי הנאה, "הרי שלך לפניך". אמר רב חסדא, ר' יעקב היא, שלמדנו, שור שהמית [אדם], טרם נגמר דינו, [אם] מכרו, מכור [ולא הורגים את השור, שצריכים מיתה והעמדה בדין שיהיו שוים, וכן אם] הקדישו, מוקדש. [ואם] שחטו, בשרו מותר. [ואם] החזירו שומר לבעוליו, מוחזר [והשומר פטור. אבל שור שהמית] אחרי שנגמר דינו, [אם] מכרו, אינו מכור, [ואם] הקדישו, אינו מוקדש, [ואם] שחטו, בשרו אסור, [ואם] החזירו שומר לבעוליו, אינו מוחזר. רבי יעקב אומר, אף משנגמר דינו, [אם] החזירו שומר לבעוליו, מוחזר.

במה [חולקים וכי] לא חולקים בזה, שרבי יעקב סבר, אומרים באיסורי הנאה "הרי שלך לפניך", ורבנן סוברים, אין אומרים באיסורי הנאה "הרי שלך לפניך". א"ל רבה, לא, לפי כולם, אומרים באיסורי הנאה "הרי שלך לפניך", שאם [לא] כן, שיחלקו בחמץ בפסח. אלא אמר רבה, כאן חולקים [בהלכה אם] גומרים דינו של שור שלא בפניו, רבנן סוברים, אין גומרים דינו של שור שלא בפניו, שיאמר לו, אם אתה היתה מביא לי [את השור הפקדון בחזרה] הייתי מוציא אותו לאגם, עכשיו [שהבאת את השור לבית דין] מסר אותו ביד מי שאיני יכול לעשות איתו דין [וכאילו הרגת אותו

⁵⁵ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שפ"ו ס"ב): הוב"ד בהערה.

⁵⁶ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שס"ג): במה דברים אמורים: בשהחזיר הגזילה, אבל אם נשרפה הגזילה או אבדה אחר שנאסרה בהנאה, חייב להחזיר לו דמיה כשעת הגזילה.

ביאור: אחר שנאסרה בהנאה כו' - דאפילו הני דכבר נאסרו בהנאה ואף אם לא נשרפו לא היה יכול ליהנות מהן, מ"מ כיון שנאבדו ואינו יכול להחזירן בעין צריך לשלם, כ"ש באינך הנ"ל בסעיף א' (סמ"ע).

⁵⁷ ע"י ש"ע (ח"מ סי' ש"ו ס"ב): נתן לאומנים לתקן, וקלקלו, חייבים לשלם. כיצד, נתן לחרש שידה, תיבה ומגדל לקבוע בהם מסמר, ושברו, או נתן לו עצים לעשות מהם שידה, תיבה ומגדל, ונשברו אחר שנעשו, משלם לו דמי שידה, תיבה ומגדל, שאין האומן קונה בשבב כלי ע' בא"ע סי' כ"ח ס"ו: הגה הבנאי שקבל עליו לסתור הכותל ושבר האבנים או הזיק, חייב לשלם. היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר, פטור, ואם מחמת המכה, חייב.

ביאור: נתן לאומנים - אמר לאומן עשה כלי כן וכך וקחנו ממך למחר והוא עשה אותו וחזר זה מליקה אותו, חייב לשלם לאומן כל ההפסד מדיני דגרמי ע"י לקמן סי' שלג ס"ח (רע"א).

כיצד נתן לחרש שידה כו' - פירוש, לא מיבעיא כשהשידה תיבה כבר היתה עשויה ונתנה לו לתקן ושברה דחייב לשלם לבעל הבית, אלא אפילו לא נתן לו אלא עץ בעלמא והאומן תיקנו לכלי ואח"כ נשבר בידו דאומן, אפ"ה חייב לשלם לבעל הבית, דמיד שעשאו האומן קנאו הבעל הבית ואין לאומן עליו אלא חוב בעלמא על דמי שכרו, דאין אומן קונה בשבב הכלי דהיינו מה שנשבב העץ להיות עשוי ממנו הכלי שידה תיבה כו' (סמ"ע).

שאין האומן קונה בשבב כלי - ו"א שזה ספק אם אומן קונה בשבב כלי, ולכן אינו חייב לשלם אלא דמי עצים, והוא הדין אם נגנב או אבד הכלי ממנו לאחר שעשאו והשביחו, ונרא' דפלוגתייהו הוי כשלא קבל עדיין האומן דמי שכירתו, דאלו קבל דמי שכירתו ליכא למ"ד שלא יתחייב להחזיר דמי (השכירות) [שידה - קצה"ח] כשקלקל, מיהו לכ"ע לענין איסור של בל תלין בקבלנות עובר משום בל תלין (ש"ד). בכל פועל שיהיה, כגון שכיר יום דלא שייך ביה אומן קונה, אם נאנס

[בידים]. ור' יעקב סבר, גומרים דינו של שור שלא בפניו, שאמר לו, מה עשיתי לו [לשור]. סוף סוף גמרו דינו שלא בפניו.

רב חסדא מצא את רבה בר שמואל, א"ל, האם למדת דבר באיסורי הנאה. אמר לו, כן, למדנו "והשיב את הגזלה", מה מלמד הנאמר "אשר גזל". יחזיר [אותו] כמו שגזלו, מכאן אמרו, גזל מטבע ונפסל, [אין] פירות והרקיבו, [אין] יין והחמיץ, [אין] תרומה ונטמאת, [אין] חמץ ועבר עליו הפסח, [אין] בהמה ונעברה בה עבירה, [אין] שור טרם נגמר דינו, אומר לו "הרי שלך לפניך". מי הוא ששמעת שאמר טרם שנגמר דינו כן [יכול לומר] הרי שלך לפניך, אבל אחרין שנגמר דינו, לא. הרבנן [הוא] שאמרו כן]. וכתוב, חמץ ועבר עליו הפסח, אומר לו הרי שלך לפניך. [רב חסדא] א"ל, אם תפגוש [את בני הישיבה] אל תאמר להם כלום, [שלא ישמחו שמצאו תשובה לדברין].

פירות והרקיבו, אומר לו הרי שלך לפניך. והרי למדנו במשנה. פירות והרקיבו, משלם כשעת הגזילה. אמר רב פפא, כאן [שצריך לשלם כשעת הגזילה] שהרקיבו כולם, וכאן [שהוא יכול לומר "הרי שלך לפניך"] שהרקיבו מקצתן⁵⁷.

מתני'. נתן [דברים] לאומנים לתקן [ובמקום לתקן] קלקלו, חייבים לשלם⁵⁷. [אם] נתן לנגר ארגו [של עגלה העשויה למרכב נשים] תיבה או מגדל לתקן, וקלקל, חייב לשלם. והקבלן שקיבל עליו לסתור את הכותל, ושיבר את האבנים או שהזיקן, חייב לשלם. [ואם הקבלן] היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר, פטור, [אבל] אם [נפל לצד השני] מחמת המכה, חייב. גמ'. אמר רב אסי, לא למדנו [שהאומן חייב] אלא שנתן לנגר ארגו תיבה או מגדל לנעץ בהן מסנמר, ונעץ בהן מסמר ושיברן. אבל [אם] נתן לנגר עצים לעשות ארגו תיבה ומגדל, ועשה מהן ארגו תיבה ומגדל ושברם. פטור, למה. אומן קונה בשבב כלי.

למדנו במשנה: נתן לאומנים וקלקלו, חייבים לשלם, במה [מדובר וכי] לא [מדובר] שנתן לו עצים. לא, [שנתן לו] ארגו תיבה או מגדל. הרי מזה שכתוב בסוף המשנה "ארגו תיבה ומגדל", מובן שההתחלה מדובר בעצים. אמרו [התלמידים בבית המדרש, לא, אין להבין כך אלא הסוף] בא לפרש [את ההתחלה], איך מדובר, נתן לאומנים לתקן וקלקלו חייבים לשלם, כגון שנתן לנגר ארגו תיבה ומגדל, וכך מובן, שהרי איך כתוב, שאם תעלה ברעפתך שההתחלה מדובר ב[אדם שנתן לאומן] עצים, עכשיו למדנו [אם נתן] עצים, חייבים לשלם, ולא אומרים אומן קונה בשבב כלים, [וכי] יש לשאול על [אדם שנתן לאומן] ארגו תיבה או מגדל. אם משום זה, זה לא מספיק [הראיה הזו לבד, שכן פשר לדחות שהסוף בא לפרש את ההתחלה] שלא תאמר ההתחלה [מדובר בנתן לאומן] ארגו שידה תיבה או מגדל, אבל עצים, לא [חייב על הזיקו, שכן קנה בשינוין]. למדו בסוף [הנותן לאומן] ארגו תיבה או מגדל, משמע שההתחלה מדובר [שנתן לאומן] עצים, ועכ"ז חייב לשלם. [אולי] נאמר שזה [הברייתא הבאה] ראייה לו, [למדנו:] הנותן צמר לצבע

הכלי בידו לא הפסיד שכרו. וגם באומן צובע שנתן לו בעל הבית הצמר והסמנין והצבע, נוטל שכירות מעשה ידיו לבד, דגם בזה לא שייך אומן קונה בשבב כלי, אם נאנס מיד האומן ישלם בעל הבית שכרו, אבל באומן הבא לתבוע שכר אומנותו מבעל הבית אחר שנאנס הכלי מידו, והוא באומנותו השביח הכלי, נראה שיכול הבעל הבית ליפטר באומרו קים לי כמ"ד אומן קונה בשבב כלי, וכלי שלך הפסדת ונאנס מידך. ואם יש ביד האומן מומן מבעל הבית, והוא מוחזק כדון כל מוחזק, יכול לומר קים לי כמ"ד אין אומן קונה בשבב כלי, ונוטל שכרו מבעל הבית (רע"א בשם מהר"ש לבית הלוי). הנותן טבלא לאומן לצעיר בה צעירן ששוחקו עליו באיסקונדרי, ואסרה על בעלים בנדר אחר שצייירה קודם שפרע לו שכרו, מאחר ואין אומן קונה בשבב כלי, אין לו בגוף כלום אלא שכר הוא דמחייב עלה בעל הכלי ואין לו כח לאסור הכלי. ואפילו אם היה האומן קונה בשבב כלי, היינו היכא שיש ממשות בשבב כגון שנותן לו עצים ותיקן כלי, אבל הכא לא עשה אומן אלא ציירה בסמנין ואין בזה ממש, וכן בצביעת צמר אינו קונה. ויש חולקים, והעיקר שכל אומן קונה בשבב כלי אינו קונה כל הכלי אלא בשבב כלי, ובצבע לא שיבב הכלי כיון דאינו אלא חזותא והו"ל כמי שאינו ומ"ש אין לו מה לאסור, ואפשר שצבע בצמר הוה ספק, ולכן ספק ממונא לקולא ואין לו בממונא כלום (קצה"ח), ו"א דכל שהאומן קונה בשבב כלי אפילו השבב הוא ע"י דבר שאין בו ממש גמור, כגון שנתן לו בגד לרכוכי, קונה בהכלי בערך השבב שנשבב, כגון שמקודם היה שוה מנה וע"י השבב שוה ק"י, יש לו שליש בהכלי, ואין הצבע בלבד שלו רק שקונה שיעור שבב בהכלי, מ"מ כשלא קלקל שבחא דהבעל הבית הוא, דהא אדעתא דהבעל הבית אשבב, ולא אמרו אומן קונה רק לענין אם הזיקו, שאין דעתו של האומן להשביח לצורך בעל הכלי לחייב עצמו בתשלומי נזקו, ולענין שיש לו קנין על גוף השכירות, והיינו קנין שיעבוד כמו משכנו שלא בשעת הלואה, ולפ"ז בודאי דאין יכול האומן לאוסרו על הבעל הבית כשפורע לו, דכל זמן שלא קלקל שבחא דהבעל הבית הוא. והיכן דסמנין דאומן במה נקנו להבעל הבית, ופטר הדבר דהצבע דבר שאין בו ממש הוא ויצא מרשותו וזכה בו בעל הכלי (נתה"מ).

ע"י המשך בהערה יט.

והיורה הקדיחו [פי' הצבע קלקל אותו, הצבע חייב], לתת לו דמי צמרו. [משמע רק] דמי צמרו, כן [צריך לשלם לו, אבל], דמי צמרו ושבו, לא. [וכי' לא [מדובר] ששרפו לאחר שנפל [לתוך הדיו, שקלט הצבע ונעשה שבת בצמר] שיש שבת, ולומדים מזה, אומן קונה בשבת כלי.

אמר שמואל, במה מדובר כאן, כגון שהקדיחו בשעת נפילה, שאין שבת. אבל [אם] הקדיחו לאחר נפילה, מה [דינו]. נותן לו דמי צמרו ושבו. נאמר, שמואל לא סובר [מההלכה הזו של] רב אסי [מאחר והוא מעמדי את המשנה כך]. אמר לך שמואל, במה מדובר כאן, כגון שצמר וסמנים הם של הבעל הבית [ואין מקום לומר אומן קונה בשבת כלי, שהצבע הוא שמשבח את הצמר], וצבע [רק] מקבל שכר מעשה ידיו. אם כן, היו צריכים לכתוב: נותן לו דמי צמרו וסמנים. אלא, שמואל דחה אותו [פי' אין ראייה מהמשנה, ולא שלומדים מזה ששמואל חולק על רב אסי].

בא ושמע, הנותן טליתו לאומן⁵⁸, גמרו והודיעו, אפילו מכאן ועד עשרה ימים אינו עובר עליו משום "לא תלין". נתנה לו בחצי היום, כיון ששקעה עליו החמה, עובר עליו משום "בל תלין", ואם תחשוב אומן קונה בשבת כלי, למה עובר משום "בל תלין" [הרי הוא מכרו לו את זה, ואין כאן שכירות].

אמר רב מרי בנו דרב כהנא, [מדובר ב] כוכב בגדים, שאין שבת. סוף סוף למה שיתן לו. לרכבו? כיון שרכבו היינו שבת. לא. [אלא] צריכים, ששכרו לדרוך [על הבגדים לרכבו, כל] דריכה ודריכה בכסף, היינו שכירות [ולא קבלן שיכול לקנות בשבת כלי]. ולמה שאתם חושבים שמתחילה שלא שכרו לדרוך, שזה ראייה לו לרב ששת, ששאלו את רב ששת, קבלנות, עובר עליו משום "בל תלין" או אינו עובר. ואמר רב ששת, עובר. נאמר, שרב

⁵⁸ ע"י ש"ע (ח"מ ס' שלט ס"ו): נתן טליתו לאומן לתקנה בקבלנות וגמרה, כל זמן שהטלית ביד האומן אינו עובר. נתנו לו אפילו בחצי היום, כיון ששקעה עליו חמה עובר משום בל תלין, שקבלנות כשכירות לפורעו בזמנו:

ביאור: נתן טליתו - ראובן שצוה לסופר שיכתוב לו כתובה והסופר כתבה וחתמה כו', אם אינו נותן לו שכרו אינו עובר משום בל תלין, שהכלי עצמו הוא של האומן, אם כן הוה כמו מכר, ואין איסור בל תלין במכר (קצה"ח ורע"א).

כל זמן שהטלית ביד האומן כו' - דאז אין פעולת שכיר מוטל על בעל הבית לעבור עליו, שהרי תופס משלו כנגדו (סמ"ע). עיין מ"ש בסימן ע"ב ס"ח ד"ה ואם יש עד [שכירות שנתן בעל הבית לאומן משכון עליו, אף על גב דהחזיר לו המשכון, כיון דכבר קנה במשכון נגד שכרו תו ליכא בל תלין] (קצה"ח), ו"א שאם נותן משכון לפועל אינו עובר כלום, אף אם יש לו מעות. ו"א דכיון שאין האומן נותנו לו, מחול לו על תשלום שכירותו כל זמן שהוא בידו, לפ"א אין ללמוד מזה למשכון אחר (פ"ה).

שקבלנות היא כשכירות - דק"ל דאין אומן קונה בשבת כלי (ע"י לעיל סימן ש"ו סעיף ב') והר"ל שכר פעולה לגבי בעל הבית (סמ"ע). ו"א שזה אפילו למ"ד אומן קונה בשבת כלי (ש"ך), אומן קונה בשבת כלי הוא מח', ומח' זו אפילו אם לא נתן האומן שום דבר משלו (פ"ת אה"ע ס' ק"כ ס"ב).

⁵⁹ ע"י ש"ע (אה"ע ס' כח ס"ח): אמר לה: התקדשי לי בשכר מלאכה זו שאעשה עמך, ועשה, אינה מקודשת. ויש אומרים שהיא מקודשת. הגה: אם הוא קבלן על המלאכה, דאומן קונה בשבת כלי. ואם הכלי עדיין אצלו וקדשה בשכרו, לכ"ע מקודשת, דהוה ליה כמלוה שיש עליו משכון. נתן משלו פרוטה לצורך המלאכה, וקדשה בו, מקודשת לכולי עלמא, דה"ל כמלוה ופרוטה. עשה מלאכה אצל אחר ונתחייב לו פרוטה, הוה ליה כמלוה ביד אחרים.

ביאור: אינה מקודשת - דס"ל אין אומן קוני' בשבת כלי וס"ל ישנו לשכירות מתחלה ועד סוף (ב"ש ח"מ) ונעשה כל הפרוטה מלוה גם פרוטה אחרונה נעשה מלוה קודם שנתן לידה החפץ אף על גב דק"ל שכירות אינו משתלמת אלא בסוף מ"מ שם שכירות חל על כל פרוטה ופרוטה כיון דישנו לשכירות מתחלה ועד סוף אבל אם לא היה השכירות אלא בסוף לא היה נעשה מלוה כלל ולא היה חל שם שכירות עד שיתן לידה החפץ, ואם אמר בעת שנותן לה החפץ שתקדש בהנאת מחילת מלוה דינו כמ"ש לעיל, ו"א דאם אמר תקדש בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת עד שייגע הכלי לידה דסברא היא שאינה מקודשת במה שמוחל לה שכרו כיון שאי' לתובעה בדין בעד שכרו עד שמחזיר לה החפץ ואין חשוב כנותן לה כלים במחילתו עד שתבוא שעה דיכול לתובע' בדין, מוכח מזה דאיירי שאומר לה בהנאת מחילת מלוה, ומ"מ לא הוה קידושין כשהכלי בידו, לפ"א ו"ל אם היא חייבת לו ממון שהלוה לה, ועדיין לא הגיע הז"פ, לא מהני אם אומר בהנאת מחילה, כיון דאינה יכול לתובעה בדין. מיהו יש לומר שאני התם, כל זמן שאין מחזיר לה החפץ אין שם הלוואה כלל, ומ"מ נשמע אם אינו נותן לה החפץ אין שם מלוה כלל ולא מהני אפילו אם אמר בהנאת מחילת מלוה, לפ"א מה שכתוב בסמוך ואם הכלי עדיין אצלו וכו' איירי נמי שמחזיר הכלי מיהו מה שכתב עשה מלאכה אצל אחר משמע דסותר לזה וצ"ל שם איירי אותו בעל הבית שחייב לו, נתחייב לו בקנין, אז הוה כמלוה שמגיע הזמן פרעון והיינו מ"ש ונתחייב לו (ב"ש) ע' בס' מחנה אפרים הלכות קנין מעות ס' ג' ובס' שעה"מ פ"ה מהלכות אישות דין ג' מ"ש בזה⁵⁹ (פ"ת).

ששת חולק על רב אסי. אמר שמואל בר אבא, [מדובר כאן בשכרו] שליחות אגרות.

[אולי] נאמר [שזה המח' הוא אותו] מחלוקת תנאים, [שלמדנו, אשה שאמרה לאיש] עשה לי צמידים [מהכסף שלי], נזמים או טבעות ואקדש לך [בשכר פעולתך], כיון שעשה אותם, מקודשת, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, אינה מקודשת עד שייגיע ממון לידה⁵⁹. מהו ה"ממון" [הזה]. אם תאמר [שזה] אותו הממון [פי' הכסף שהוא יצר ממנו צמידים וכו'], משמע שר"מ סבר אותו ממון לא [צריך להגיע לידה], א"כ [לר"מ] במה הוא מקדשה.

אלא זה פשוט מהו "ממון". ממון אחר [ואינה מקודשת בעבודת הצמידים בכלל], וכולם סוברים, ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף [פי' ברגע שעשה פעולה שווה פרוטה, היא חייבת לו, וזה נעשה הלוה אצלה, ולולא שאומן קונה בשבת כלי, משום שכירות ר"מ לא יאמר שנתקדשת בשכירות, שזה הלוה], ולפי כולם, המקדש במלוה אינה מקודשת⁶⁰, במה [חולקים וכי] לא חולקים ב"אומן קונה בשבת כלי", שר"מ סובר, אומן קונה בשבת כלי, ורבנן סוברים, אין אומן קונה בשבת כלי.

לא, לפי כולם, אין אומן קונה בשבת כלי⁶¹, אלא כאן חולקים ב"ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף", רבי מאיר סבר, אין לשכירות [חייב תשלומין] אלא לבסוף [ולכן כאשר הוא מביא לה את הצמידים היא חייבת בשכירות, ובהוה היא מקדשה], ורבנן סוברים, יש לשכירות מתחילה ועד סוף. ואם תרצה לומר, לפי כולם, ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, וכאן חולקים במקדש במלוה, שרבי מאיר סבר, המקדש במלוה, מקודשת, ורבנן סוברים, המקדש במלוה, אינה מקודשת.

ו"א שהיא מקודשת - ו"א דבשעה שנותן לידה החפץ צריך שיאמר לה הרי את מקודשת לי בשכר כלי זה אבל מה שאמר בתחלה בשכר כלי זה שאעשה והיא אמרה אין לא הוה קידושין, וכן כל הדינים הללו איירי בעת שנתן הכלי אמר לה ה"א מקודשת לפ"א גם לקמן (ס' לח ס"ג) צ"ל נמי אחר שעשה עמה אמר הרי את מקודשת בשכר שעשיתי עמך והעיקר דא"צ לקדש אותה מחדש (ב"ש וח"מ). דאומן קונה בשבת כלי - ע"י ש"ע ח"מ ס' שז ס"ז? שאין אומן קונה בשבת כלי, וזה ודאי ובלא ספק (ט"ז).

לכ"ע מקודשת - אם עשה לה כבר שירים ונזמים וא"כ קידש בשכרו מקודש' דכיון שתופס אותם בשכרו הוה כמקדש במלוה שיש עליו משכון ול"ד לעשה לי שירים דאינה מקודשת דהתם לא תפסי להו אאגריה, ובהג"ה זו משמע אפילו לא תפסי על שכרו הוה כמשכון. ויש ג' דעות בדין זה, א', לא הוה כמשכון אלא דוקא כשבא לידו בתורת משכון ואין חילוק בין אומן לאחר. ב', כשמגלה דעתו דתופס על שכרו הוה כמשכון. ג', כשתובע שכרו ממנה ותופס על שכרו אז הוה כמשכון. ועיין בתשו' א"ש ס' ל"ב⁵⁹ (ב"ש), כלומר ע"פ הדעות שנתבאר לעיל בסעיף ו"א, דלדעה הראשונה, צריך להחזיר לה הכלי. ולדעה השנייה, אף שלא החזיר לה הכלי, שהוא המשכון, מאחר שהוא רוצה להחזיר לה בחנם. ולדעה הג', לא חשיב משכון ידידה עד דליתבעיה מיניה ותפסי ל' אאגריה, וקשה על הרמ"א שפסק כדעה הב' נגד אחרים, ולא אמר שזה ספק קידושין (ח"מ).

נתן משלו פרוטה - דוקא שנתן שום דבר מסוים, אבל אם נתן מעות, נעשה ג"כ מלוה כמו השכירות ולא הוה קידושין (ב"ש).

עשה מלאכה אצל אחר - ו"א דאם עושה מלאכה אצל א' אפילו עדיין לא נגמר יכול לקדש בשכר מלאכה ולפי מה שכתבתי בסמוך (&) איירי כשקבל קנין והתחייב את עצמו הבעל הבית לשלם אז יכול לקדש במלאכה (ב"ש).

ה"ל כמלוה ביד אחרים - כלומר ותלו בדין שנתבאר לעיל (סעיף ג') אם מעמד שלשתן מהני במלוה דאחרים ובלא מעמד שלשתן פשיטא דלא מהני (ח"מ).

⁶⁰ ע"י ש"ע (אה"ע ס' כח ס"ז): היה לו מלוה אצלה, אפילו הוא בשטר, ואמר לה: הרי את מקודשת לי במלוה שיש לי אצלך, אינה מקודשת, אפילו עדיין המעות בידה ולא שלחה בהם יד. (אפי' החזיר לה השטר ויש בו שוה פרוטה). ויש מחמירים בזה. והוא הדין אם היא חייבת לו שכירות פעולה שעשה לה, אפילו הגיע זמן המלוה והשכירות לגבות.

ביאור: אפי' עדיין המעות בידה - דק"ל מלוה להוצאה ניתן והוה כאלו כבר הוציאה נמצא דאינו נותן לה עכשיו כלום (ב"ש וט"ז), ו"א דאם עדיין בעין בידה מקודשת ועיין בחדושי מהר"ט (ב"ש), ו"א שאין שום צד שאם המעות עדיין בידה שהיא מקודשת (פ"ת).

אפילו החזיר לה השטר - כאן על הנייר לא היה דעתו, אפי' אם אמר תקדש לי בש"ח (ב"ש), כיון דלא אדכריה בעידן קידושין לקדושי ביה אלא קדשה סתם כמקדש במלוה לחודיה דמי אבל אם אמר וכו' דעתו לחלק בין הזכיר השטר דמקודשת כמבואר בסמוך סעיף ח' ובין לא הזכיר השטר (ח"מ, וט"ז), ויש מחמירין ס"ל דכיון דנותן לה השטר הוה כמלוה ופרוטה (ט"ז).

ויש מחמירים בזה - ו"א אפי' לא הזכיר הש"ח אמר' דדעתו היה על הנייר וקשה (ב"ש), דעת המחמירין אף שלא הזכיר שטר רק אמר התקדשי לי במלוה והחזיר לה השטר אפי' שמין הנייר ואם אינה ש"פ אפי' הוה קדושי ספק דחיישינן שמא שוה פרוטה במדי וכדבסמוך סעיף ח' (ח"מ).

⁶¹ ע"י ש"ע (ח"מ ס' שו ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 57.

הגזול עצים פרק תשיעי

בבא קמא

צט

עין משפט
נר מצוה

וסקידיו יורה - נחלקלקל הלצב מעלמו : לאחר נפילה - לאחר שקלט הלצב ונעשה שבה בצלמך : ינמא שמואל לית ליה דרב אסי - הואיל ומהדר לאוקמי בבהי מתניסין ומהשתא לא עבדין כרב אסי : דהא קיימא לן כשמואל דבימי : אמר לך - הא מתניסין דמשמע דלי הקדיה לאחר נפילה יהיב ליה תורה אור

הבא במאי עסקינן בצלמך וסמנין דבעל הבית - הו"מ למפך מאי דוחקיה לאוקמי בצלמך וסמנין דבעל הבית וזוקף בשעת נפילה לוקמה בסמנין דפועל ואפילו לאחר נפילה חללא משום דאית ליה עדיפות למפך :

דאגריה לביטשי - פי' בקונטרס שהתנה עמו סוכס הדריכות כל דריכה במעה דשכיר יוס הוא ולא קבלן דליקני בשבחה חימה מהי ר"ל דמ"מ הרי קבלן הוא ולא שכיר יוס ובהמקבל (ב"מ 97 ק"י. וטס") פירשה בע"ל דאגריה לביטשי כשבח לבית הגרדי בוטשין דרגלים בתוך הכלי במים ומיהו לא בקבלנות עסקינן חללא בשכירות בין ישביח בין לא ישביח שכרו לפי מנין בטישות קך וכך בטישות ככך וכך מעות עב"ל וי"מ דכי אגריה לביטשי עובר משום כל תלון אביטשא קמייטא דבהיהא ליכא שבחה וא"ת אמאי לא תיך דשכיר יוס עסקינן ויש לומר משום דקתני וגמר והודישו ובשכיר יוס, מאי הודעה שייכא :

בשליחא דאגרתא - הו"מ דלעיל לא מל לאוקמי בשליחא דאגרתא דהא בהדיא קתני הנותן עליהו אבל בענין דרב ששת דהכא ה"מ לאוקמי דאגריה לביטשא וא"ת והיכי מוקי לה בשליחא דאגרתא והא בהדיא בהמקבל (טס) פירש בעייטו דמספקא ליה אי חזי אומן קונה שבחה כלי אי לא דקאמר בעו מניה מרב ששת קבלן עובר בכל תלון או אין עובר אומן קונה שבחה כלי ואין עובר או אין אומן קונה שבחה כלי ועובר וי"ל טס שאלו סתם וגמרא הוא שמפרש שאילתו כן שכבוד שבו מסתפק וכן אורחיה דגמרא לעיל ברבי פ"ב (97 י"ט.) ובכמה מקומות ואין להאריך* :

אלא במאי מקדשתי אורי"י דכברא הוא שאין מקודשת במה שמוחל לה שכרו אפי' לא יחא אומן קונה שבחה כלי חללא מלוה יש לו עליה והוא מוחל לה אין מקודשת שאין דעתה להתקדש עד שיבאו השיראים והגומים לידה ועוד אורי"י ונראה לו עיקר שאפי' שניהם רואים שיחולו קודם הגעת ממון לידה אינה מקודשת אפי' שמתחייבת לו ראשון ראשון לפי שיטתה לשכירות מתחילה ועד סוף כיון שאין יכול לחובעה בדין שכרו עד שיגיע הממון לידה ואין חשוב כמותן לה כלום בחתולתו עד שהתבטא שעה שיכול לחובעה בדין : **ואיבעית** אימא דכ"ע ישנה לשכירות מתחילה

והקדיתו יורה נותן לו דמי צמרו דמי צמרו אין דמי צמרו ושבתו לא לאו שהקדיתו לאחר נפילה דאיכא שבחה ושמע מינה אומן קונה בשבח כלי אמר שמואל הבא במאי עסקינן כגון שהקדיתו בשעת נפילה דליכא שבחה אבל הקדיתו לאחר נפילה מאי נותן לו דמי צמרו ושבתו לימא שמואל לית ליה דרב אסי אמר לך שמואל הבא במאי עסקינן כגון דצמר וסמנין דבעל הבית וצבע אנר ידיה הוא דשקיל אי הכי נותן לו דמי צמרו וסמנין מיבעי ליה אלא שמואל לאומן גמרו והודיעו אפילו מבאן ועד עשרה ימים אינו עובר עליו משום לא תלון נתנה לו בחצי היום כיון ששקעה עליו החמה עובר עליו משום כל תלון ואי ס"ד אומן קונה בשבח כלי אמאי עובר משום כל תלון אמר רב מרי בריה דרב כהנא בנרדא דסרבלא דליכא שבחה סוף סוף למאי יהבה נהליה לרכובי כיון דרכביה היינו שבחה לא צריכא דאגריה לביטשי ביטשא ביטשא במערתא דהיינו שכירות ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דלא אגריה לביטשי מסייע ליה לרב ששת דבעו מיניה מרב ששת *קבלנות עובר עליו משום כל תלון או אינו עובר ואמר להו רב ששת יעובר לימא דרב ששת פליגא אדרב אסי אמר שמואל בר אחא בשליחא דאגרתא לימא כתנאי *עשה לי שירים גומין וטבעות ואקדש לך כיון שעשאן מקודשת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יאינה מקודשת עד שיגיע ממון לידה מאי ממון אידימא אותו ממון מכלל דר"מ סבר אותו ממון לא אלא במאי מקדשא אלא פשיטא מאי ממון ממון אחר וסבריה דכולי עלמא יישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ודכולי עלמא המקדש במלוה אינה מקודשת מאי לאו באומן קונה בשבח כלי קמפילגי דר"מ סבר אומן קונה בשבח כלי ורבנן סברי אין אומן קונה בשבח כלי לא דכולי עלמא אין אומן קונה בשבח כלי אלא הבא ביישנה לשכירות מתחילה ועד סוף קא מיפילגי רבי מאיר סבר אין לשכירות אלא לבסוף ורבנן סברי יש לשכירות מתחילה ועד סוף והבא במקדש במלוה קמפילגי דרבי מאיר סבר המקדש במלוה מקודשת ורבנן סברי אין לשכירות אלא לבסוף ורבנן סברי יש לשכירות מתחילה ועד סוף והבא במקדש במלוה אינה מקודשת רבא

כמי דמי שבחיה כגון שלמך וסמנין דבעל הבית דהא ליכא למימר אומן קונה שבחה כלי דסמנין הוא דמשבחי ליה ולצב שכיר בעלמא הוא ודלי אומן שהסמנין שלו קונה שבחה כלי ואין משלם חללא דמי למרו : דחויי מדחי ליה - כלומר ממתניסין לא חסייעיה ולא משום דמשמע מינה דשמואל פליג אדרב אסי : אמאי עובר - הא זבוי קא מוזב ליה ניהליה ולא שכירות היא : **בנרדא דסרבלא** - פלוקי"ר בגדים : **לביטשי** - פלארא"ש בלע"ז ושכרו לדרכה והתנה עמו סוכס הדריכות כל דריכה במעה דשכיר יוס הוא ולא קבלן דליקני בשבחה : **ולמאי דמליק אדעתא** **מפיקרא** דלא אגריה למנין בטשי - וקבלנות הוא וקתני עובר : **מסייע ליה לרב ששת** - לא גרסינן כימא : **ינמא פליגא דרב ששת אדרב אסי** - דמדקאמר עובר קסבר אין אומן קונה שבחה כלי ולא זבוי נינהו וכיון דלא קני בשבחה היכא דנתן לו עניים לעשות מוהן תיבה ועשהה ושיבחה משלם תיבה : **בשליחא דאגרתא** - דקבלנות היא שאל שכרו ליום חללא להולך לו אגרת למקום פלוגי בהיהא קאמר רב ששת דעובר דליכא שבחה דליקני : **טסא לי שירין** - למדין משלי אקדש לך בשכר פעולתך : **ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף** - כיון שעלה שכרו לפרוטא נתחייבה לו מיד פרוטה והיא ליה מלוה גבה ואי לאו דאומן קונה שבחה כלי משום שכירות לא לימא ר"מ דהתקדש דהמקדש במלוה אינה מקודשת דמלוה להולאה ניתנה ואינה בעין חללא משום דקסבר אומן קונה שבחה כלי וכי יהיב (ט) לה ניהליה מקדשה בשבחה [מה] דאית ליה בגוויה אף על פי שלא נתן לה ממון אחר ורבנן סברי לא קני ואינה מקודשת עד שיגיע ממון אחר לידה : **אינה לשכירות אלא לבסוף** - כי מהדר להו ניהלה הלך לאו מלוה הוא : רבא

מיפילגי רבי מאיר סבר אין לשכירות מתחילה ועד סוף והבא במקדש במלוה קמפילגי דרבי מאיר סבר המקדש במלוה מקודשת ורבנן סברי אין לשכירות אלא לבסוף ורבנן סברי יש לשכירות מתחילה ועד סוף והבא במקדש במלוה אינה מקודשת רבא

ועד סוף - דלי אינה חללא בסוף (ג) כיון שנגמרה כל המלכה שאין מתחייב שכרו חללא הכל יחד וזו מוחל לה בתורת קדושין לא תשיב מלוה ואין להקדק מכלן דכן הלכה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף כיון דלא מני למימר בע"ל חללא יש להביא ראייה מפ"ק דע"י (97 י"ט. וטס") גבי הגיע לכיפה שמעמידין בה ע"ז אסור לנטותה וקאמר בגמרא חס כנה שכרו מותר ומפרש טעמא משום דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף אימת מיהסרר במכוס אחרון מכוש אחרון לית בה שום פרוטה וליכא דפליג התם משמע דהכי הלכתא ואע"ז דקיי"ל דשכירות אין משתלמת חללא לבסוף אפי' למ"ד ישנה מודה דאין משתלמת חללא לבסוף כדפקא לן בחזיוה נכך (ב"מ 97 סה. וטס) מדכתוב כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אין משתלמת חללא לשנה אחרת והא דאמר נמי דשועל יכול לחזור בו אפי' בחתי היום הי' אפי' למ"ד אינה חללא לבסוף דכשחזור בו ואין רוצה לנטותה חללא ליה הסוף ולא ליה פלוגתא דישנה לשכירות ואין לשכירות חללא לענין כך דשמתא חי הוא מלוה חי לאו ולענין ההיא דע"י :

רבי מאיר סבר המקדש במלוה מקודשת - ותימה בפרק ב' דקדושין (97 י"ט.) אמר רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר מלוה הרי היא כפקדון ואם לא כשתייר הימנו כלום אינה מקודשת משום דאין בעין ואין סברא לומר דמה שהחזיר לה הגומים תשיב מלוה בעין כיון דאין אומן קונה שבחה כלי ועוד דאם כן אמאי אין מקודשת לרבי מאיר ליישא דלעיל :

או א ב מ"י פ"א
מהלכות שכירות
הלכה ג סמג לאין קפא
טו"ש"ע ח"ט סימן של
טע"ף :

סז ג ד מ"י פ"ה מה"ל
אישות הלכה כ סמג
ענין מה טו"ש"ע ח"ט
סימן כה טע"ף עו
וכה"ל טס :

סח ה מ"י טס הלכה כ
סמג טס טו"ש"ע
ח"ט טס :

[ד"ה אומן]

סס ו מ"י וסמג טס
טו"ש"ע טס טע"ז :

עז מ"י פ"י מהלכות
שכירות הלכה ד וע"י
בשבות ובמ"מ סמג
ענין טע טו"ש"ע ח"ט
סימן טו טע"ף ג [רב
אלפס ב"מ פ"ט דף קלד
וענין בטו"ש"ע ח"ט
סימן כה טע"ף עו
בה"ל טס] :

הגהות הב"ח
(6) רש"י ד"ה ישנה
וכי וכי יהיב להו ניהלה
מקדש : (ג) חו"ט ד"ה
ואיבעית אימא וכו' חללא
בסוף כיון שאין מתחייב
שכרו חללא הכל כיחד
כשנגמרה כל המלכה
ואז מוחל ככ"ל :

[וענין מוספות גדה נ"ד:
ד"ה ע"י]

ב"מ ק"ב.

ג"ז טס

קדושין מת.

[קדושין ו:
ט"ז]

[ד"ה אומן]

הגזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

אימא

מפני שהוא נושא שטר - אבל בחנם פטור אף על גב דאלס מועד לעולם בזונס כי האי לא מחייב אדם המזיק כלפרישית בריש המניח (גזל 97 מי: וס"ט) : מספק איסורא - אור"ט דמשום הכי קרי ליה ספק איסורא

מנעד

משום דרב פסיק בפ"ק דחולין (97 י"ח) כרבי יוסי ברי יהודה בטבעת הגדולה והיה רב מחמיר עליו לפי שהיה עם הארץ שלא יכל להקל בשאר טבעות כדאשכחן בפרק קמא דחולין (97 טו.) גבי מבשל בשבת כי מורי ["רבא"] לתלמידיו מורי להו כר"מ וכי דריש להו בפירקא דריש כר' יהודה משום עמי הארץ ולהכי קרי ליה ספק גזילה ולא ודאי גזילה לדורו האיש ששחט לעם הארץ ה"ל לאסוקי אדעתיה שיחמירו עליו ור"י מפרש דהיה עובדא בשאר טבעות הוה רב דקאמר בפרק קמא דחולין (97 י"ח) ואין הלכה כמותו בשאר טבעות משום דמספקא ליה אי הלכה כמותו אי לאו :

[ר"ה ושמאל]
ע"א א מ"י ס"ה מהל' אישות הלכה ע"ו סמך ע"ין מה ע"ש ע"ה ס"י כח סעיף י"ד :

ע"ב ב מ"י גם הלכה כ' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

[ג"ל רב]
ע"ג ד ג' מ"י פ"ו מהל' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ד ה מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ה ו' מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ו ח' מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ז י' מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ח י"א מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"י י"ב מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"כ י"ג מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ל י"ד מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"מ י"ה מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"נ י"ז מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ס י"ח מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ט י"ט מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"פ י"א מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ק י"ב מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ר י"ג מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ש י"ד מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ת י"ה מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"י י"ז מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"כ י"ח מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ל י"ט מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"מ י"א מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"נ י"ב מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ס י"ג מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ט י"ד מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"פ י"ה מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ק י"ז מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

ע"ר י"ח מ"י ג' ע"ש ע"ה ס"ט ע"ו :

רבא אמר דכ"ע כו' ודכ"ע אין אומן קונה בשבת כלי ה"א : מלוה ופרוטא - כי יהיב לה פרוטה מדריה : דעתא אפרוטא - ומיקדשא להכי נקט פרוטה דקדושי אשה דיו להו זבך : כשכר שטעמי עמך - הקדש לי : אינא מקודשא - הואיל וכבר החזירו לה והוא תורה אור מלוה גבה : כשכר שאעשה עמך מקודשא - דלניה לשיכרות אלא לכסוף וכי מהדר להו ניהלה ומיקדשא ליה בשכרו : כשכר שאעשה עמך אינא מקודשא - דקבצר ר' נתן ישנה לשיכרות מתחילה ועד סוף וכל פרוטה ופרוטא הוה ליה מלוה : וכל שכן שטעמי - דמיוס שחזירו להו מוקף שכרו עליה במלוה : ואם כוסיף כו' מקודשא - דקסבר מלוה ופרוטא דעתא אפרוטא ואילו לרבי נתן אע"ג דהוסיף לה אינא מקודשת דדעתא אפרוטא : טבח אומן שקלקל מיב - וכו"ש הדיוט דלא היה לו לשוחטו הואיל ואינו זבין : דקטבד בשכר - דמזיק חייב בזונסין דאלס מועד לעולם זין שוגג בזמן מיד מדקרי ליה מזיק לחייבו בזונסין ש"מ (6) בזונסו שכר קאמר וקמ"ל דפושט הוא ללא חשש ליה אונס אלא פשיעה דהוה ליה למירמיה אנפשיה שמוא פרוטה אמר שמואל טבח אומן שקלקל חייב לשלם מזיק הוא פושע הוא נעשה כאומר לו שחוט לי מבאן ושחמט לו מבאן למה ליה למימר מזיק הוא פושע הוא אי אמר מזיק הוא הוה אמינא הני מילי היבא דקא עביד בשכר אבל היבא דקא עביד בחנם לא קמ"ל פושע הוא איתבייה רב חמא בר גוריא לשמואל : הנותן בהמה לשבח וניבלה אומן פטור הדיוט חייב ואם נותן שכר בין הדיוט בין אומן חייב אמר ליה לעבר מותך אתא ההוא מרבנן קא מתיב ליה א"ל השתא שקלת מאי דשקל חברך קאמינא לכו אנא רבי מאיר וקאמריתו לי רבנן אמאי לא דייקת מילי שאני אומר מזיק הוא פושע הוא נעשה כאומר לו שחוט לי מבאן ושחמט לו מבאן מאן אית ליה האי סברא רבי מאיר דאמר מבעי ליה למירמי אנפשיה די רבי מאיר אילימא [הא] רבי מאיר (קל"ן סימן) דתנן *קשרו בעליו במוסירה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק בין תם בין מועד חייב דברי רבי מאיר התם בקראי פליגי אלא הא רבי מאיר דתנן *לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמרו התם בידים קלאו מיניה אלא הא רבי מאיר *דתנן *נשברה כדו ולא סילקה נפלה גמלו ולא העמידה רבי מאיר אומר חייב בנזקן וחכמים אומרים פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים וקיימא לן *דבנתקל פושע הוא פליגי אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן טבח אומן שקלקל חייב ואפילו הוא אומן כמבחי ציפורי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דמעון ואמר ליה זיל ה"איתתי ראיא דממחית לתרנגולים ואפטרך לא קשיא כאן בחנם כאן בשכר כי הא דאמר רבי זירא הרוצה שיתחייב לו טבח יקדים לו דינר מיתיבי *המלוך חטים לפחון ולא לתתן ועישאן סובין או מורסן קמח לנתתום ועישאו פת ניפולין בהמה לשבח וניבלה חייב מפני שהוא כנושא שכר אימא מפני שהוא נושא שכר ההוא *מגורמתא דאתאי לקמיה דרב מרפיה *ופטריה לשבח מלשלומי דמי פגעו ביה רב כהנא ורב אסי בההוא גברא אמרו ליה עביד כך רב תרתי מאי תרתי אילימא תרתי לגרועותא דאיבעי ליה לאכשורי *כר' יוסי ברי יהודה ומרפת כרבנן ואי נמי כרבנן דאיבעי ליה חיובא לטבחא ומי שרי למימר כי האי גונא והתניא *לאכשיצא לא יאמר אני מזכה וחכירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי ועל זה נאמר *הולך רכיל מגלה סוד אלא תרתי למעליותא דלא אוכלך ספק איסורא ומנעד מספק גזילה איתמר *המראה דינר לשולחני ונמצא רע תני חרא אומן פטור הדיוט חייב ותניא אידך בין אומן בין הדיוט חייב אמר רב פפא כ"י תניא אומן פטור כגון דנכו ואיסור דלא צריכי למיגמר כלל אלא במאי טעון בסיכתא חרתא *דההיא שענתא דנפק מתותי סיכתא ההיא איתתא דאחויא דינרא לרבי חייא אמר לה מעליא הוא למחר אתאי לקמיה ואמרה ליה אחותיה ואמרו לי בישא הוא ולא קא נפיק לי אמר ליה לרב זיל חלפיה גיהלה וכתוב אפנקסי דין עסק ביש ומאי שנא דנכו ואיסור דפטורי משום דלא צריכי למיגמר רבי חייא נמי לאו למיגמר קא בעי רבי חייא *לפנים משורת הדין הוא דעבר *כרתני רב יוסף *והודעת להם זה

[קדושין מו.]
מת: סנהדרין י"ז]
קדושין מת:

השל מ"ז

לעיל מה: סה:

לעיל כח: נו.

[לעיל כט.]

כ"ב ג"ג [מסכתא ס"ן]

[חולין י"ח.]

סנהדרין כט.

כ"ח י"ז שמו"ח

רבא אמר, לפי כולם, ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, ולפי כולם, המקדש במלוה אינה מקודשת, ולפי כולם, אין אומן קונה בשבח כלי, אלא במה מדובר כאן, כגון שהוסיף לה נופך משלו, רבי מאיר סבר, [אדם שמקדש אשה עם] מלוה ופרוטה, דעתה על הפרוטה [ומקודשת]. ורבנן סוברים, מלוה ופרוטה, דעתה על המלוה [ואינה מקודשת]⁶².

ו[ר"מ ורבנן חולקים] במחלוקת של התנאים האלה, שלמדנו, [אדם שאומר לאשה הרי את מקודשת לי] בשכר שעשיתי עמך, אינה מקודשת [הואיל וכבר החזירו לה והוא מלוה. אבל אם הוא אומר] בשכר שאעשה עמך, מקודשת [ראינה לשכירות אלא לבסוף וכאשר הוא מחזיר לה, הוא מקדשה בשכרו]. רבי נתן אומר, בשכר שאעשה עמך, אינה מקודשת [שר' נתן סובר ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף וכל פרוטה ופרוטה הוא מלוה], וכל שכן בשכר שעשיתי עמך [דמיום שהחזירו לה נזקף שכרו עליה במלוה], ורבי יהודה הנשיא אומר, באמת אמרו, בין בשכר שעשיתי עמך ובין בשכר שאעשה עמך, אינה מקודשת⁶³, ואם הוסיף לה נופך משלו, מקודשת [שהוא סובר מלוה ופרוטה דעתה על פרוטה אבל לרבי נתן אף על גב שהוסיף לה אינה מקודשת שדעתה על המלוה].

[מהו החילוק הלכתי] בין ת"ק לרבי נתן, יש [חילוק הלכתי] ביניהם שכירות. בין רבי נתן לר' יהודה הנשיא, יש [חילוק הלכתי] ביניהם מלוה ופרוטה.

אמר שמואל, טבח אומן שקלקל, חייב לשלם [כ"ש הדיוט שלא היה לו לשוחטה הואיל ואינו בקי], שהוא מזיק, והוא פושע, נעשה כאומר לו שחוט לי מכאן, ושחט לו מכאן. למה נאמר שהוא מזיק, והוא פושע. אם אמר "מזיק הוא", הייתי אומר היינו במקום שעשה בשכר [הוא חייב], אבל במקום שעשה בחינם, לא [חייב אלא פטור], לכן לומדים [שלא, ואמרו] פושע הוא [ולא אנוס, שהוא היה צריך לחשוב שאולי הבהמה יפרסם ויהיה נבילה].

רב חמא בר גוריא שאל שאלה לשמואל מברייטא, הנותן בהמה לטבח וניבלה, [אם הטבח] אומן, [הוא] פטור [שהוא אנוס. ואם הטבח] הדיוט, [הוא] חייב⁶⁴, ואם נותן שכר, בין הדיוט בין אומן, חייב [מבואר, שטבח אומן השוחט בחינם פטור, וקשה על שמואל]. אמר לו, אתה מעכר [פי'] כמו מים עכורים] מוח שלך. תלמיד אחד הגיע ושאל [את אותו השאלה לשמואל], א"ל, עכשיו אתה לוקח מה שחברך לקח, אמרתי לך, אני [סובר כמו] רבי מאיר, ואתם שואלים עלי [משיטת] הרבנן. למה לא דייקת בדברי. שאני אומר, "מזיק הוא, פושע הוא, נעשה כאומר לו שחוט לי מכאן ושחט לו מכאן", מאן סובר מסברא זו, [רק] רבי מאיר, שאמר, הוא היה צריך לדאוג לעצמו.

איזה רבי מאיר [שמואל אמר שהוא סובר כמותו]. אם תאמר [הלכה זו שאמר] רבי מאיר, [קל"ן סימן] שלמדנו, [בהמה ש]קשרו בעליו במוסירה ונעל בפניו כראוי, ו[עכ"ז] יצא והזיק, בין תם בין מועד, חייב, דברי רבי מאיר. שם חולקים [הרבנן ור"מ] בפסוקים [ולא בסברה כזו].

אלא [הלכה] זו [שאמר] רבי מאיר, שלמדנו, הנותן צמר לצבע [לצבוע לו אדום וצבעו שחור, [או שנתן לצבע צמר לצבוע] שחור וצבעו אדום, רבי מאיר אומר, נותן לו דמי צמרו. שם [הצבע] כלה אותו בידים [שכן נתכוון לשנות].

אלא [הלכה] הזו [שאמר] רבי מאיר, שלמדנו, [מי שהלך ברשות הרבים ו]נשברה כדו ולא סלק [את השברים, או] נפלה גמלו ולא העמידה, רבי מאיר אומר, חייב בנזק. וחכמים אומרים, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. ולמדנו שהם חולקים אם נתקל [דינו כמין] פושע.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, טבח אומן שקלקל, חייב, ואפילו הוא אומן [מומחה כל כך] כמו הטבחים ב"ציפורי". וכי רבי יוחנן אמר כך. והרי רבה בר בר חנה אמר, מעשה היתה בפני רבי יוחנן ב"כנישתא דמעון", ואמר לו, לך תביא ראיה שאתה מומחה [לשחוט] תרגוליס ואפטור אותך⁶⁵. אין קושי [משם], כאן [שפטרו אותו מדובר ששחט] בחנם, וכאן [שחייבו אותו מדובר ששחט] בשכר, כמו זה שאמר רבי זירא, הרוצה שיתחייב לו טבח, יקדים לו דינר.

שאלו שאלה מברייטא. המוליך חטים לטוחן [אדם הממונה על כך ועליו ללותן במים וכותשן במכתשת להסיר הקליפה החיצונה כדי שתהא סולת נקיה, והוא לא עשה מה שהיה צריך לעשות], ולא לתתן ועשאן סובים או מורסן [פי' טחינה גסה ולא שוה כל כך. וכן הדין אם הביא] קמח לנחתום ועשאו פת ניפולים [פי' שנשבר כשאוחזים אותו. וכן אם הביא] בהמה לטבח וניבלה, חייב, מפני שהוא כעובד בשכר [רואים שזה פשיעה ולא אונס]. נאמר, מפני שהוא עובד שכר [ולא "כ"עובד בשכר"].

היתה [בהמה] מגרומתא [פי' ששחט הקנה וקודם שנגמר את לשחוט את כל הקנה, הטה את הסכין וגמר את השחיטה למעלה ממנה?], שאינו מקום שחיטה, והוא פסול "הגרמה" שנאמר למשה מסיני, לדעת רבנן, אף אם שחט כבר את רוב הקנה במקום שחיטה, פסול, כיון שנגמר בפסול. אך לרבי יוסי, אם שחט רוב הקנה בהיתר, כשר [שהגיע לפני רב, והוא אמר שזה טריפה, ופטור את טבח מלשלם כסף]⁶², פגעו בו רב כהנא ורב אסי באותו האדם [שהבהמה היתה שלו], ואמרו לו, רבי עשה לך שתי דברים. מהו ב' הדברים. אם תאמר שנים לרע, שהיה צריך להכשיר [השחיטה] כ[דעת] ר' יוסי בר' יהודה [במקום זה] טרפה כרבנן. ואם [הוא סובר] כרבנן, היה צריך לחייב את השוחט.

וכי מותר לומר דבר כזה. והרי למדנו בברייטא, כשיצא [המפסיד מבית הדין]⁶³, לא יאמר "אני מזכיתי [אותך]", אבל חבירי חייבו [אותך], אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי, ועל זה נאמר "הולך רכיל מגלה סוד". אלא שתי דברים לטוב, שלא האכיל אותך ספק איסור [שהרי יש ספק אם ההלכה כרבנן או כרבי יוסי], ומנע ממך ספק גזל [שאם הבהמה כשרה היא, הוי טבח פטור].

למדנו, המראה דינר [לדעת אם טוב הוא ויקבלנו מחבירין] לשולחני [פי' מי שמחליף סוגי כסף, והשולחני טעה ואמר, שזה טוב] ונמצא רע⁶³, א' לימד, [אם השולחני] אומן, [או הוא] פטור, [אבל אם השולחני] הדיוט חייב. ו[נתנא] אחר לימד, בין אומן בין הדיוט, חייב. אמר רב פפא, כאשר כתוב אומן פטור, כגון "דנכו" ו"איסור", שלא צריכים ללמוד כלל [אלא ידעו את המטבעות טוב טוב, אבל שולחני שטעה שהיה צריך ללמוד, הוי פושע]. אלא במה הם טעו. טעו במטבע חדשה [שנפסל המטבע והעמידו צורה אחרת ועדיין לא היו בקיאין בה], שאותו זמן שיצא מ"תוה סיכתא". היתה אשה שהראה דינר לרבי חייא, אמר לה, היא מעולה. למחר הגיעה לפניו ואמרה לו, הראיתי אותו [לשולחני] ואמרו לי שהוא רע, ולא יוצא לי [להשתמש בו בשוק, רבי חייא] אמר לרב [שהיה רואה חשבון של רבי חייא דודן], לך ותחליף לה אותו, ותכתוב בפנסק שלי, זה עסק רע [שאני מפסיד על עסקי בחינם, שלא היה לי לראותה]. ומה שונה ש"נכו" ו"איסור" שהיא פטר אותם. משום שלא צריכים ללמוד, רבי חייא גם כן לא צריך ללמוד. רבי חייא עשה לפנים משורת הדין, כמו שלימד רב יוסף, "והודעת להם", זה

בשוגג, דכל שהוא מצד חומרא יתירא לא הוי כמתזי ראשה בסייף, דהיינו טעמא דטבח אומן שניבלה דלא הוי היזק שאינו ניכר ומשום דהו"ל כמתזי ראשה בסייף, אבל בשהייה כל דהו שאנו מחמירין אינו אלא לאכילה אבל השחיטה כשרה להוציא מידי נבילה, והו"ל היזק שאינו ניכר ופטור. אבל אם עשה קלקול בחומרא יתירא שאנו מחמירין בהגרמה ועיקרו הו"ל היזק ניכר, א"כ אפילו מצד חומרא יתירא חייב דהו"ל לזיהר, ועי' ש"ך פ"ג ס"ק" שאפילו שומר פטור בהיזק שאינו ניכר [קצה"ח]. ויש חולקים, וכמו שאם היתה מדאורייתא פסולה השחיטה שהיתה מקפדת התורה בכך, ודאי דהוה כמתזי ראשו בסייף, ה"נ כשהוא מדרבנן, דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, ואפילו הוא מחומרת הגאונים כאיסור דרבנן דמי. ועוד, דדמי לדין שאסר את המותר דחייב לשלם (עי' לעיל סימן כ"ה ס"א בה"ה) מטעם כדי שידקדק הטיב, ה"נ כן הוא בשוחט (נת"מ). אמנם בודק שניתק סירכות כדי להכשיר הבהמה ומחמת זה נטרף, נראה דפטור אפילו לכ"ע, דהא היזק שאינו ניכר הוא, דבשלמא בשחיטה כיון דלא שחט כראוי הוי השחיטה היזק ניכר, משא"כ בבדיקה אחר שכבר נשחטה הבהמה היזק שאינו ניכר הוא, ואינו חייב אלא במתכוין, והכא הרי נתכוין להכשיר ולא להיזק (נת"מ), ועיין מה שכתבתי בפ"ת ל"ד סימן י"ח ס"ק" [כל היכא דהוי מצוי למעבד שלא יהיה ספק בשחיטה זו וסמך על דעתא שיהי' סכיננו יפה ואח"כ נולד ספק בשחיטה הוי פשיעה (בשם הפמ"א), היה לו לזיהר שלא יולד שום ספק כיון שנוטל שכר, וישחוט בנחת באופן שלא יפגם הסכין בעור שע"י שהכה בכח נפגם הסכין] (פ"ת).

⁶² עי' שו"ע (ח"מ סי' שו ס"ה): במה דברים אמורים, שניבלה בוודאי. אבל אם עשה בה טרפות הפוסלה מספק, כגון ששהה במיעוט סימנים, פטור. וכן אם מצא הסכין פגום, והוא בדקו תחלה, כיון דאיכא למימר בעצם המפרקת נפגמה, לענין ממון לא מפקינן מספק: הגה אף על גב דאנו נוהגין לאסרו, אפילו הכי פטור מממון, וכן נראה לי. ואף על פי שיש מי שחולק. ומכל מקום שוכרו הפסיד, דדילמא בסכין פגום שחט:

ביאור: בעצם המפרקת כו' - פירוש, והוי טריפה מספק, והוא באונס, משא"כ אם נפגמה בעור הבהמה קודם שחיטה פושע הוא, דאילו הוה סכיננו טוב לא היה נפגם דסכין טוב אינו נפגם מעור הבהמה (סמ"ע).

ואף על גב דאנו נוהגין לאוסרו כו' כן נ"ל כו' - גם דעת המחבר כן, מדכתב לענין ממון לא מפקינן מספק, משמע אף על גב דלענין איסור אסרינן ליה מספק, והא דכתב הרמ"א "כן נ"ל", ר"ל שכן נראה לו להכריע להלכה נגד ה"יש מי שחולק" (סמ"ע), ויש חולקים. ועיקר כ"יש מי שחולק", דכל היכא דנהגינן לאוסרו אף על גב דאינו אלא מכח חומרא, כיון שהוא מפורש בהדיא בהלכות שחיטה שביד השוחטים שלומדים מהן הלכות שחיטה השוחטים שבגבולין חייב לשלם, ומש"כ ספק נבלה אף על גב דאסור באכילה, לא מחייבין לטבח לשלם, התם מיי"ר בספיקות שאינו מבוארים בהלכות שחיטה שביד הטבחים. והכל מטעם דהו"ל לאסוקי אדעתיה שיאסר השחיטה והוה ליה לזיהר בכי האי גוונא (ש"ך ורע"א), ו"א דאם עשה קלקול בשוגג בשהייה כל דהו דהו"ל היזק שאינו ניכר דפטור

בית חייהם [פי' תלמוד תורה], "את הדרך", זו גמילות חסדים, "ילכו", זו ביקור חולים, "בה", זו קבורה [אע"פ שקבורה היא ביקור חולים, ביקור חולים מדבר בכך גילו ובוהו הוא לוקח א' חלקי ששים מהחולי, וקבורה מדובר בזקן ואינו לפי כבודו ועכ"ז חייב], "את המעשה", זה הדין, "אשר יעשו", זו לפני משורת הדין⁶³.

ריש לקיש הראה דינר לרבי אלעזר, [ורבי אלעזר] אמר, היא מעולה. [ריש לקיש] אמר לו, תראה שאני סומך עליך⁶⁴. א"ל, למה אמרת "שאיני סומך עליך", [וכי] שאם נמצא רע, אתה רוצה שאני יחליף לך אותו [עם א' משלי]. והרי אתה הוא זה שאמר, רבי מאיר דן דין גרמי. כמה [מדובר וכי] לא [מדובר שזה רק שיטת] ר' מאיר ואנחנו לא סוברים כך⁶⁵. א"ל, לא, ר' מאיר [היא] ואנחנו סוברים כמותו.

איזה [הלכה היא של] רבי מאיר [שמראה שדנים דין גרמי]. אם תאמר רבי מאיר, (ד' ל' מ' פ' סימן) שלמדנו, [דיין] ש[דן] דין⁶⁶, [וטעה] וזיכה את החייב, וחייב את הזכאי, [אן] טימא את הטהור, [אן] טיהר את הטמא, מה שעשה עשוי וישלם מביתו. הרי למדנו על זה, אמר רבי אילעא אמר רב, [זה שהדין חייב] הוא [רק כ] שנטל [מזה] ונתן [לזה] ביד [פי'] זיכה את החייב" שהיה לו משכון למלוה ממנו, ונטל דין למשכון והחזירו ללוה. ו"חייב את הזכאי", נטל ביד ממון מן הנתבע ושילם לתובע. ו"טימא את הטהור", נטל שרץ בידים וזרקו עליה לטמאו ודאי, להחזיק דבריו. ו"טימא את הטמא", נטל הדין לפירות טמאים וערבן עם שאר פירות האיש השואלו, והרי הוא עושה מעשה בידים ומזיק, ולא גרמי].

⁶³ עי' נתיבות עולם (נתיב גמ"ח ג: ב"פ"ב דבבא מציעא ל' ע"ב) תני רב יוסף והודעת להם זה בית חייהם את הדרך זה גמילות חסדים אשר ילכו זה בקור חולים בה זו קבורה ואת המעשה זה הדין אשר יעשו זו לפני משורת הדין אמר מר אשר ילכו זה בקור חולים היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לבן גילו דאמר מר בן גילו נוטל אחד מששים מחליו ואפ"ה מבעיא ליה למיזל גביה בה זו קבורה היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לזקן ואינו לפי כבודו אשר יעשו זו לפני משורת הדין דאמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה ד"ת אלא דיני דמגזיתא לדיני אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עשו לפני משורת הדין.

ובפרק הגוזל פי' רש"י בית חייהם אומנות ופרק אלו מציאות פי' רש"י זו ת"ת. וקשיא דמה ענין אומנות אל והודעת דלא נזכר בו כלל, ולפי' של הגוזל ניחא דלשון ידיעה שייך בתורה בכל מקום והודעת לבניך ולבני בניך. אך קשה דזה דכתיב בקרא אחריני לפני זה והזהרת את החקים ואת המשפטים, אבל נראה כי הידיעה הוא החיים דכתיב (קהלת ט') והמתים אינם יודעים מאומה, ור"ל שידוע להם בית חייהם הוא עוה"ב שהוא בית חייהם ויהיו נמשכים אחר זה שיגיעו לבית חייהם שהיא הצלחתם האחרונה:

עי' המשך בהערה כז.

⁶⁴ עי' שר"ע (ח"מ סי' שו"ט): המראה דינר לשולחני, ואמר לו: יפה הוא, ונמצא רע, אם בשכר ראהו, חייב לשלם אף על פי שהוא בקי ואינו צריך להתלמד. ואם בחנם ראהו, פטור, והוא שיהיה בקי שאינו צריך להתלמד. ואם אינו בקי, חייב לשלם אף על פי שהוא בחנם, והוא שיאמר לשולחני: עלך אני סומך, או שהיו הדברים מראים שהוא סומך על ראייתו ולא יראה לאחרים. (ויש אומרים דאפילו סתמא נמי חייב ומכל מקום הסברא הראשונה נראה עיקר):

ביאור: המראה דינר לשולחני - הן נחסר מחמת רעתו הן נמחק צורתו, הן שהעמידו צורה אחרת ונעשה בה פסול מחמת צורה (קצה"ח).

אם בשכר ראהו חייב לשלם - ו"א דהוה מחלוקת ולכן לא מוציאין ממון מספק (ש"ך), ראובן רצה לקנות צרור א' והראהו לצורף אומן אחד ואמר לו ראה אם הוא זהב מזוקק או אם יש בו זיוף, ואם הוא מזוקק אתן לך חצי הריחוק בשכרך. ראהו האומן ואמר לו נראה לי שהוא זהב מזוקק ואין בו זיוף, וסמך עליו הלוך וקנאו בחזקת שהוא זהב מזוקק והתיכו ונמצא נחשת. האומן פטור, שאין חיוב על אומן אלא כשהוא נוטל שכר, והרי אם אין שם ריחוק אינו נוטל שכר (רע"א בשם התשב"ץ).

עליך אני סומך - ונראה דדין זה הוא רק ברואה בחנם, אבל בשכר ודאי חייב אפילו בלא אמר לו, וזה פשוט (נתה"מ).

דאפילו סתמא נמי חייב - טעמיהו, משום דכל המראה דינר לחבירו מסתמא אינו מראהו אלא כשלא לקבלו מהנותנו לו ואינו יודע אם הוא טוב, ועל פי זה קיבלו ופטור להנותנו לו (סמ"ע).

ומ"מ הסברא הראשונה עיקר - וכן עיקר (ש"ך), אמנם שמאים ששמו לב"ח והוצרך לקבלו בחובו כפי שומתו, לא דמי למראה דינר לשולחני, דדין ב"ד יש להן וכטעו בדבר משנה דמי דפטורין מלשלם (נתה"מ), ויש חולקים על הש"ך. ואם המטבע שהראה לזה שאמר טובה היא ניכרת לכל מביני מטבעות שרעה היא, ודאי חייב לשלם, ממיזד הוא, כי לא שת לבו אליה כלל, ואין בזה שום תנאי וכל שהוא יותר מומחה כ"ש דחייב (פ"ת).

⁶⁵ עי' שר"ע (ח"מ סי' כה ס"ד): אבל מי שאינו מומחה, ולא קבלו אותו בעלי דינים, אף על פי שנטל רשות, ה"ז בכלל בעל זרוע, ואינו בכלל הדיינים, לפיכך אין דינו דין⁶⁶, בין טעה בין לא טעה, וכל אחד מבעלי דינים, אם רצה, חוזר ודן

אלא [הלכה] זה [של] ר' מאיר [מלמד שדנים דין של גרמי], שלמדנו, [המביא לצבע צמר] לצבוע לו אדום וצבעו שחור, [או אמר לו לצבוע אותו] שחור וצבעו אדום, ר' מאיר אומר, ונתן לו דמי צמרו. שם הוא עשה מעשה בידים [וזה מזיק ולא גרמי].

אלא [הלכה] זה [של] ר' מאיר [מלמד שדנים דין של גרמי], שלמדנו, המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו, הרי זה קידש [פי'] הוא אסר את התבואה בזה שנעשה כלאים] וחייב. גם שם הוא עשה מעשה בידים [וזה מזיק ולא גרמי].

אלא [הלכה] זה [של] ר' מאיר [מלמד שדנים דין של גרמי], שלמדנו, מחיצת הכרם שנפרצה [גם יש גפנים וזרעים קרובים א' לשני אין איסור כלאים כל שיש גדר ביניהם, ואם זה נפרצה, אז],

בפני ב"ד. ואם טעה ונשא ביד, חייב לשלם מביתו, וחוזר ולוקח מבעל דין שנתן לו שלא כהלכה, ואם אין לו להחזיר, או שטימא, או שהאכיל דבר המותר לכלבים, ישלם כדיון כל גורם להזיק, שזה מתכוין להזיק הוא.

ביאור: אבל מי שאינו מומחה כו' - סתם מומחה הוא דגמיר אף דלא סביר, ממילא כשכתב דאין מומחה, ר"ל לא גמיר ולא סביר, אבל אי הוי גמיר אף דלא סביר, מודה דמהני ליה רשותא מריש גלותא (סמ"ע), אף על פי שאינו מומחה לרבים דגמיר וסביר, כלומר שאינו מפורסם לרבים בכך, אבל מומחה הוא דגמיר וסביר, דר"ל אחד שהיה מומחה לרבים דהיינו שהוא מפורסם לרבים שהוא מומחה, או שנטל רשות מבית דין, דמסתמא אין נותנים רשות רק למומחה, ה"ז מותר לדון יחידי (ש"ך).

שם כו' - יתברר לך שמי שאינו מומחה ולא קיבלוהו עליהם, בין טעה בדבר משנה בין טעה בשיקול הדעת כולהו חד דינא אית להו, ואינו בכלל מה שכתוב בסעיף א' כל דיין שטעה כו', שזה אינו בכלל הדיינים, ועיי' לעיל סק" (ש"ך).

שם כו' - וה"ה שנים שאינם מומחים (ש"ך).

בין טעה בין לא טעה כו' - נפקא מינה לזמ"ב ל' יוס"ט, ועוד יש לתרץ דנפקא מינה לענין פירות שבינתיים שלא זכה בהן אלא משעת פסק השני שנתברר שדן אמת, והפירות שמפסק הראשון עד עתה צריך להחזיר לו, דאילו הוי דיניה דינא הוה זכה בכל (ש"ך).

חוזר ודן בפני ב"ד - פירוש, אלו שדנו לא מיקרו ב"ד, לכך כתב סתם וחוזרין ודניו לפני ב"ד ולא כתב לפני ב"ד אחר (סמ"ע).

ישלם כדיון כל גורם כו' - אין חילוק בדיון זה בין נשא ונתן הדין בידו או לא נשא ונתן בידו וכמו שכתבתי [סק"א], ומה שכתב אם נשא ונתן ביד, רוצה לומר שנישא וניתן מיד הנתבע וכבר בא ליד התובע, וקאמר דבזה צריכים הדיינים לשלם להנתבע אף שהבע"ד עצמו נתנו, והדיינים חוזרין ומוציאין מיד התובע אם ירצו, מה שאין כן ברישא דמירי דעדיין לא נתן הנתבע כלום מידו, דשם אין שום תשלומים אלא כל אחד מבעלי הדין חוזרין ודניו לפני בית דין אחר (סמ"ע), ו"א דחסר וצריך להוסיף: ואם לא נשא ונתן ביד חוזר הדין ואם אין לו להחזיר כו', וה"פ דאם נשא ונתן ביד אפילו יש לו לבעל דין חוזר הבע"ד חבירו מיד על הדין, אבל בלא נשא ונתן ביד חוזר מתחילה על חבירו וכשאין לו אז חוזר על הדין (ש"ך), ועיקר דאל כסמ"ע, ואם הלך למדינת הים וצריך הוצאות לחזור אחריו, נראה דהוי דינא של דוחף מטבע לים וצריך לשכור בר אמוראי והוא בשו"ע סימן שפ"ו ס"א, חייב מה שהזיקו בשביל הוצאה לשכור בר אמוראה, ולדעת הרמ"א (בסעיף ג') פטור כיון שלא הזיק גוף המטבע, וא"כ הכא נמי לדעת הרמ"א פטור דכיון דלא נתן ביד אין הדין עושה היזק ממש ואינו אלא כמו גורם שנתן בשבילו וכיון דאכתי יכול לחזור אחריו אף על גב דיצטרך הוצאות פטור הדין כמו דוחף מטבע לים. אבל נתן ביד ודאי הדין הו"ל גזלן ולא מצי אמר הרי שלך לפניך (קצה"ח).

שם - ולפי מה שהכרעתי לעיל סעיף א' סק"א, דבטעה בדבר משנה בכל ענין פטור כשלא נשא ונתן ביד מטעם דלא כלום עביד כיון דדיניו לאו דינים, אם כן ה"ה הכא דפטור, דכיון דדיניו לאו דינים אפילו לא טעה לאו כלום עביד, ומחבר לטעמו אזל דמחייבי התם, אמנם כל שכפהו על התשלומין אין לך מזיק גדול מזה (ש"ך ונתה"מ סק"א).

שזה מתכוין להזיק הוא - הגורם היזק לחבירו דחייב אפילו שוגג או מוטעה או אונס, אלא בנזיקין, ומשום דאדם מועד לעולם, משא"כ כשנתכוין לדון וטעה, ומ"ה כתב דבזה דלא גמיר וסביר ודן לא אמרינן הכי אלא מתכוין להזיק מיקרי וחייב (סמ"ע).

[בעל הזרעים] אומר לו [לבעל הגפנים] גרור [פי' תתקן את המחיצה שלא יוסיף התבואה אחד ממאתים בעוד המחיצה פרוצה ותאסר. ואם] נפרצה [עוד פעם], אומרים לו [עוד פעם] גרור, [אם] נתייאש ממנה [שלא יתקן] ולא גדרה [ובינתיים גדל הזרע אחד מן המאתים שהיו בה בהיתר], ה"ז קידש [פי' ונאסר משום כלאים, וכאן אין מעשה בידים, והוא חייב משום גרמי] וחייב באחריותו [פי' חייב לשלם לו על זרעין]⁶⁶.

מתני'. הנותן צמר לצבע והקדיחו יורה [פי' שרפתו שהרתיחו יותר מדאי], נותן לו דמי צמרו⁶⁷ [ומדובר שאין שבח כלל, ואין לומר אם השבח יורת על היציאה וכו'. ואם הצבע] צבעו כאור [פי' מכוער, היינו שהזיק בידים, וצבעו בשיירי צבע], אם השבח [שנשבח הצמר שוה] יותר מהיציאה [פי' ממחיר הצבע שהצבע צבעו בו, אז בעל הצמר] נותן לו [לצבע] את היציאה [ולא שכר שלם, ומקבל צמרו]. ואם היציאה יתירה על השבח, [אז בעל הצמר רק] נותן לו את השבח. [אם בעל הצמר אמר לצבע] לצבוע לו אדום וצבעו שחור, [או שאמר לו לצבע אותו] שחור וצבעו אדום, רבי מאיר אומר, נותן לו דמי צמרו [שכן הצבע קנה אותו בשינוי מעשה, ולכן אין חיוב על השבח, ורק אם בעל הצמר יתן לו שכרו, אז הוא יקבל את צמרו]. ר' יהודה אומר, אם השבח יתר על היציאה, נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתירה על השבח, נותן לו את השבח [אע"פ שיש שינוי, עכ"ז קנסו אותו, שיהיה דינו כמזיק].

גמ'. מהו "כאור". אמר ר"נ אמר רבה בר בר חנה, כ"לבוס" [כמו בושות?]. מהו כ"לבוס. אמר רבה בר שמואל,

⁶⁶ ע"י רמב"ם (כלאים פ"ז ה"ז): מחיצת הכרם שנפרצה אומרים לו גרור, גדרה ונפרצה אומרים לו גרור, נתייאש ממנה ולא גדרה הרי זה קידש.

דרך אמונה: מחיצת הכרם. מחיצה שבין הכרם והתבואה או הירקות שנפרצה ביותר מ' אמות או בפרץ מרובה באופן שנאסר כ"ל ה"ט" ואפי' אם המחיצה ה' בינו לבין חברו שלאחד ה' כרם ולאחד זרעים על בעל הכרם לגדור ולא על בעל הזרעים דד"א שאמרו להרחיק הוא משום עבודת הכרם ולא משום עבודת הזרעים ואם לא גדר נאסר כרמו אבל לא התבואה כ"ל פ"ה ה"ח שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואף על גב שרבונו פסק בפ"ג ה"ט" דבינו לבין חברו מותר לזרוע ה"מ כלאי זרעים אבל כלאי הכרם אסור דבספרי מרבינן גם כרם של אחרים ואפי' לפ"ד הפוסקים דאדם אוסר דבר שאינו שלו כ"ל פ"ה ה"ח סקמ"ח דנמצא שבעל הכרם ובעל הזרעים שניהן מזיקין מ"מ על בעל הכרם לגדור ולא על בעל הזרעים שהחיוב עליו כ"ל ו"א שאם אין ענבים בגפן שאז רק בעל הכרם מזיק עליו לגדור אבל אם יש ענבים בגפן ששניהן מזיקין על שניהן לגדור ו"א דלמאי דק"ל דעל הניזק להרחיק אם אין ענבים בגפן על בעל הזרעים לגדור ואם יש ענבים על שניהן לגדור וע"י עוד בדינים אלו לעיל פ"ה ה"ח.

אומרים לו גרור. ב"ד אומרים וקובעים לו זמן לגדור ואם לא אמרו לו גרור לא קידש אפי' הוסיף א' ממאתים ואף על פי שאין בדעתו לגדרה שכסבור שעל שניהן לגדור וכיון שטעה אין זרוע ובה נאסר מאילו אלא ברוצה בקיומו [ואם לא ה' בינו לבין חברו ע"י בה"ל] ויש חולקין שגם בלא התראה נאסר אם נתייאש ולא גדר.

גדרה ונפרצה. פעם שני' צריך להתרות בו עוד פעם שאין סבור שחייב לגדור כל פעם אבל פעם שלישית א"צ להתרות בו ו"א שאפי' כמה פעמים צריך להתרות בו כל פעם וא"ל לא קידש.

נתייאש ממנה ולא גדרה. מזמן שקבעו לו ב"ד ואפי' בשוגג כגון ששכח הוי כמקיים כלאים אבל לא נתייאש ועסק לגדור אפי' הוסיף א' ממאתים אין אוסר. ה"ז קידש. אם הוסיף א' ממאתים ואם ביחד בין ב' הפעמים שנפרצה הוסיף א' ממאתים אין מצטרפין דקמא קמא בטיל כיון שיש הפסק ו"א דמצטרף.

קידש. ואם ה' בינו לבין חברו במקום שבעל הכרם חייב לגדור ואוסר כ"ל ולא גדר חייב לשלם מה שהפסיד לחברו מדינא דגרמי (רכא) מיהו ו"א דדינא דגרמי אינו אלא חיוב מדרבנן משום קנס ואם ה' שוגג פטור.

⁶⁷ ע"י שו"ע (ח"מ ס' שו"ט א'): נתן צמר לצבע והקדיחתו יורה, נותן לו דמי צמרו. צבעו כעור, או נתנו לו לצבעו אדום וצבעו שחור, שחור וצבעו אדום, נתן עצים לחרש לעשות מהם כסא נאה ועשה כסא רע או ספסל, אם השבח יתר על ההוצאה, נותן בעל הכלי את ההוצאה, ואם ההוצאה יתירה על השבח, נותן לו את השבח בלבד. (ע"מ) שהיה ראוי להשביח אילו לא שינה הוא בכלל הקרן, וחשבינן השבח (וההוצאה) בלא זה.⁶⁷ אמר בעל הכלי: איני רוצה בתקנה זו אלא יתן לי דמי הצמר או דמי העצים, אין שומעין לו. וכן אם אמר האומן: הא לך דמי צמרך או דמי עציך ולך, אין שומעין לו, שאין האומן קונה בשבח כלי שעשה: בלאור: והקדיחתו יורה - פירוש, שהרתיחו יותר מדאי ומכח זה נשרף ונתלקלק ולא היה בו שבח מעולם (סמ"ע).

נתן צמר כו' נותן לו דמי צמרו - דוקא שהקדיחתו יורה קודם שנפל בו הצבע, אבל לאחר נפילה שהשביח, נותן לו דמי צמרו ושבו⁶⁷ (ש"ך), זהו רק אי חזותא לאו מלתא, אבל לדידן דמספקא ל⁶⁷, אין לחייב להצבע מספק, דלמא יש שבח סממנים על גבי הצמר והוי כמוסיף נופך משלו דלא קנאו בעל הצמר לאותו שבח

עד שיבוא לידו, אא"כ הקדים לו שכרו (רע"א), עיין לעיל ס"ק שזה הוי ספיקא דדינא ואינו נותן לו רק דמי צמרו. אמנם זה דוקא כשהסממנים של פועל, אבל אם הצמר והסממנים הן של בעל הבית והצבע רק מקבל שכר מעשיו ידיו, לכו"ע אין האומן קונה בשבח כלי (נתה"מ).

צבעו כעור - פירוש, שצבעו בשירי צבע מהפסולת שנשאר בשולי היררה (סמ"ע).

אם השבח יתר על ההוצאה כו' - היינו אם הבעל הבית נתן להצבע צמר שוה י' דינרים והצבע הוציא בסממנים ובשאר הוצאה י' דינרים, אם הצמר כמו שהוא צבוע שוה יותר מעשרים, היינו שבח יתר על ההוצאה, ונותן לצבע ההוצאה דיינו י' דינרים, ואם הוא שוה י"ח דינרים אינו נותן להצבע אלא השבח דיינו ח' דינרים (סמ"ע).

ומה שהיה ראוי להשביח - שאם נתן הבעל הבית להצבע צמר וסממנים שוין י' דינרים וקצב לו שכר י', ואילו צבעו כמו שאמר לו היה שוה כ"ה, אין לו לצבע כלום אא"כ שוה יותר מט"ו, שאותן ה' דינרים שהיה משיבין הן בכלל הקרן, לפיכך אם השבח יתר על ההוצאה [יציאה קרוי להשכר שהיה עליו להוציא וליתנו להצבע אם היה צובעו כמו שאמר לו] כגון שהשביח בין הכל כ"ו, נותן לו י' דיינו היציאה, ואם היציאה יתר על השבח כגון שאינו שוה אלא כ"ד, נותן לו את השבח דיינו ט', ואם אינו שוה אלא ט"ו לא יתן לו כלום, דשונה מיורד לשדה חבירו, דכיון דנותן לו לצבוע כל מה שהוא עתיד להשביח חשוב כאילו כבר השביח. ואומן שפשע ושינה חייב לשלם לו הכל, ואפילו הוציא הצבע הוצאות אפי"ה אינו נוטל האומן אפילו כדי הוצאתו עד שיטול הבעל הבית תחילה שיעור שבח הראוי, וצ"ע למה הרמ"א לא כתבו בלשון "וי"א" (סמ"ע), ו"א שמאחר ואין הכרח שהמחבר חולק על שיטת הרמ"א לכן לא הביאו בלשון "וי"א", ועל"ז עיקר כמחבר (ש"ך), ו"א דהעיקר כדברי הסמ"ע. האי מאן דיהיב זוזי לחבריה ופשע ולא זבין ליה משלם ליה כדקא אזיל אפרותא דזול שפוט, אע"פ שלא קיבל עליו בפירוש, כיון שנתן לו מעותיו וסמך עליו חייב לשלם, דבהאי הנאה דסמך עליו ואלמלא הוא היה לוקח ע"י אחרים נשתעבד מדין ערב, וזה ענין שכירות פועלים שחייבין לשלם להבעלים מה שמפסידין בחזרתן, וכן הבעל הבית לפועל, דכיון שסמכו זה על זה נחתיבו זה לזה וכו'. והוא מטעם דהוי כמקבל שדה והוהירא דחייב לשלם (ס' ש"כ ס"ב) מטעם דהוי כאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא דחייב אפילו וכו'. ומסיק שם דאפילו אליבא דהלכתא אם נתן לו יין להוליד חייב לשלם לו מה

שהפסיד ביום השוק, [ע"י דבריו ס' של"ג סק"]. ולפ"ז בהך דלצבעו אדום וצבעו שחור, מחויב הפועל לשלם לו מה שהיה יכול להרויח כיון שהיה בידו וסמך עליו, ומשלם אפילו מביתו, אף דליכא עכשיו שום שבח בהצמר כשצבעו שחור, ואפשר דגם בצבעו שחור צמר זה אינו משלם מביתו כיון דאפשר להשלים עוד הרויח ע"י צביעת צמר אחר מחדש, ולא דמי כל כך להא דאם אוביר, ומ"מ מנכה לו משכרו, ואין הפועל נוטל שבח עד שנוטל מקודם הבעל הבית מה שהיה יכול להרויח בצביעת אדום, כיון דמ"מ לא דמי לשאר יורד שלא ברשות, דבשאר יורד שלא ברשות יש להבעל הבית שבח, משו"ה צריך ליתן הפועל עכ"פ ההוצאה שיעור שבח, משא"כ הכא דע"י השבח שהשביח הפועל הצמר בצביעת שחור לא השביח כלל להבעל הבית, דהא אדרבה הפסידו, דהא כשלא היה צבוע שחור היה יכול לצבוע אדום ולהרויח ה' זהובים, נמצא דהצביעת שחור אינו שבח להבעל הבית רק הפסד להבעל הבית (נתה"מ).

הוא ניקה את היורה (פי' צבע אותו בשיירי צבע שנשתיירו ביוורה).

הרבנים למדו, הנותן עצים לחרש לעשות מהן כסא ונבמקום לעשות כסא] עשה מהן ספסל, [או שבקש ממנו לעשות] ספסל ועשה מהן כסא, ר' מאיר אומר, נותן לו דמי עציו [שכן קנה אותם העצים בשינוי]. רבי יהודה אומר, אם השבח יתר על היציאה, נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתירה על השבח, נותן לו את השבח [כנס כנ"ל ברף ק ע"ב]⁶⁶, ומורה רבי מאיר, שאם נתן עצים לחרש לעשות מהן כסא נאה ועשה מהן כסא מכווער, [או שבקש ממנו לעשות] ספסל נאה ועשה ספסל מכווער, אם השבח יתר על היציאה, נותן לו דמי היציאה, ואם היציאה יתירה על השבח, נותן לו דמי השבח [משום קנס].

שאלו אותו, [האם] יש שבח סמנים על הצמר [פי' האם מראה הדבר נחשב כאילו שהדבר נמצא או לא], או אין שבח סמנים על הצמר⁶⁹. איך מדובר. אם תאמר שגזל סמנים וטחן אותם ושרה אותם במים וצבע בהן, תתיר [את הספק] משום שקנה אותם בשינוי. לא [מדובר כך, אלא] צריכים [להעמיד הציור], שגזל סמנים שרויים וצבע בהו. מה [דינו. האם] יש שבח סמנים על גבי צמר, שיאמר לו [בעל הצבע], תן לי המנים שלקחת אותם, או אולי אין שבח סמנים על גבי הצמר, שיאמר [הגזלן לבעל הצבע], אין לך אצלי כלום.

אמרו [התלמידים בבית המדרש], ואם אין שבח סמנים על גבי צמר, וכי יכול לומר לו אין לך אצלי כלום [הרי הוא גזל סמנים שלו]. שיאמר לו, תן לי הסמנים שכלית אותם. אלא [שזאמר] לצד זה, אין שבח סמנים על גבי הצמר וצריך לשלם לו, או אולי יש שבח סמנים על גבי צמר, ויאמר [הגזלן לנגזל], הרי [הסמנים שלך] מונחים לפניך, שתקח אותם. [וכי הנגזל] יקח אותם, איך הוא יקח אותם. בסוכן. סוכן מעביר אותם [מהצר], אבל לא עושה שום השבח [לבעלים].

אלא כמה מדובר כאן, כגון שגזל צמר וסמנים של [בן אדם] אחד וצבעו את אותו הצמר בסמנים אלה, ומחזיר אותם [לבעל] הצמר, [ואז מסתפקים אם] יש שבח סמנים ע"ג הצמר [שמראה הדבר חשוב כדבר], [והנגזל] מחזיר לו סמנים וצמר, או אולי אין שבח סמנים על גבי צמר, [והנגזל] מחזיר לו צמר, ולא מחזיר לו סמנים.

אמרו [התלמידים בבית המדרש], תתיר [את השאלה] שנתייקר לו [הצבע] בשויתו. לא [מתרצים כך, אלא] צריכים [להעמיד את הציור]. שצבע ירד בשויתו [פי' צמר צבוע הוזל בעולם ואין מגיעין שבח לדמי סמנים ואמר ליה נגזל אני הייתי מוכר סמנים או הייתי צבוע בגד ועכשיו הפסדתני שהרי לא השביח את הצמר].

ואם תרצה לומר, כגון ש[גזל] קוף [והקוף] צבע בהם. רבינא אמר, כמה מדובר כאן, כגון שהצמר הוא של אחד והסמנים של [אדם] אחר, ובא קוף וצבעו את הצמר בסמנים אלה, [ואז יש ספק, שלא נוגע לדיני גזל כלל האם] יש שבח סמנים על גבי צמר, שיאמר לו [בעל הסמנים לבעל הצמר], תן לי הסמנים שנמצאים אצלך, או אולי אין שבח סמנים על גבי צמר, ויאמר לו [הבעל הצמר לבעל הסמנים], אין לך אצלי כלום.

בא ושמע, בגד שצבעו בקליפי [אגוזין] ערלה, ישרוף אותו⁷⁰, רואים אם כן שמראה נחשב כדבר. אמר רבא, הנאה הנראה לעינים אסרה תורה, שלמדנו, "ערלים לא יאכל", איני יודע אלא איסור אכילה, מאיפה אנו יודעים שלא להנאות ממנו⁷¹, ולא יצבע [ברן], ולא ידליק בו את הנר. מלמד הנאמר "וערלתם ערלתו את פריו [וכו'] ערלים לא יאכל", [למה נוסף ערלה כל כך הרבה, אלא לומדים מזה] לרבות את כולם.

בא ושמע, בגד שצבעו בקליפי [פירות] שביעית, שישרוף אותו⁷². שם שונה, שנאמר בפסוק "תהיה" שצריך להיות איך שהיה [פי' בא הכתוב לומר, שאין לפגוע כלל בקדושת השביעית שבפירות שביעית בכל ענין שהוא. ולכן אפילו בחזות של צבע אין לסחור בשביעית, על אף שחזותא לאו מילתא היא].

ועי' בהגר"א שם סק"ו שמן התורה חזותא מילתא ומדברנן לא, אבל כ"ז באיסור הנאה וכמ"ש שם הנאה הנראה כו' דמתהני מחזותא דלא כפר"ח ששגג כאן בכל זה.

ועי' מנחת יעקב (כלל עד ס' ח): יגעתי ולא מצאתי דבר זה בש"ס רק דכל מידי דלטעמיה עבידא לא בטל אבל לענין חזותא לא הוזכר דבר זה בש"ס וגם כל הפוסקים הראשונים שכתבו דברים שאינם בטילים לא כתבו דין זה כלל משמע דבטל כל שלא עביד לטעמא אף דאיכא חזותא. ומ"ש המנחת כהן הטעם דחשיב כאלו האיסור בעין זה ודאי אינו דאדרבה דנלע"ד מוכח מן הסוגיא דש"ס בב"ק, משמע דדוקא לענין ערלה ושביעית דכתבי קרא ואיסורי הנאה הם על כן אוסר אצלם חזותא אבל לענין שאר דברים אמרינן דחזותא לאו כלום הוא. ועוד נ"ל דאפי' ערלה ושביעית דאמרינן גבייהו חזותא מלתא היא היינו דוקא לענין בגד וכה"ג דלצביעה קאי ולא שייך אצלם טעם על כן אסרה תורה הנאתם, אבל בדבר מאכל דעיקר הנאותו אכילה היא הכל בטעם תליא מילתא אפשר דאף שניכר מראיתן לאו כלום הוא

ועי' חת"ס שם הלומד כפר"ח.

⁷⁰ עי' רמב"ם (מאכלות אסורות פט"ז ה"כ): בגד שצבעו בקליפי ערלה ישרף, נתערב באחרים יעלה באחד ומאתים, וכן תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ופת שאפאה בקליפי ערלה או בכלאי הכרם ישרף התבשיל והפת, שהרי הנייתו ניכרת בהן, נתערבו באחרים יעלו באחד ומאתים.

⁷¹ עי' שו"ע (י"ד סי' רצד ס"א): הנוטע עץ מאכל, מונה לו ג' שנים מעת נטיעתו וכל הפירות שיהיו בו בתוך ג' שנים אסורין בהנאה לעולם, בין עיקר הפרי בין הגרעינים בין הקליפות, כגון קליפי אגוזים ורמונים, והנץ שלהם והגזין והגרעינים של ענבים והתמד העשוי מהם והפגים והתמרים שאינם מתבשלים והענבים שלקו ואין נגמרים בבישולן, כולם חייבים בערלה ופטורים מרבעי. ויש מי שאוסר תמרים שאינם מתבשלים אף ברבעי.

ביאור: לעולם. אפי' לאחר ג' שנים ואין להם פדיון (ש"ך).

בין עיקר כו'. דכתיב את פריו את הטפל לפריו (ש"ך).

והנץ שלהם. כלומר של הרמונים ופירש הר"ש שהוא הפרח שעל גבי הפטמא (ש"ך)..

⁷² עי' רמב"ם (שמיטה ויובל פ"ו ה"ב): לא יהיה לוקח ירקות שדה ומוכר, ולא יצבע מקליפי שביעית בשכר, מפני שזה עושה סחורה בפירות שביעית, לקח ירקות לאכול והותיר מותר למכור המותר והדמים שביעית, וכן אם לקט ירקות לעצמו ולקח מהן בנו או בן בתו ומכר ה"ז מותר והדמים דמי שביעית.

דרך אמונה: ולא יצבע מקליפי שביעית בשכר - אף על גב שמוותר לצבוע לעצמו כנ"ל (פ"ה ה"א) מ"מ בשכר ה"ל סחורה, ונראה דמותר לצבוע בשכר טורח הצביעה, כשהצבע של חברו ואין שכרו קדוש. ואף על גב דבחמירין שכרו קדוש, כדלקמן ה"ג, אפשר דהכא הצבע הוי כפועל וכן מותר לו למכור הפירות הצביעה ולבד שיקח כנגדן דבר שהנאותו וביעורו שוה אבל כשהצבע שלו והצמר של חברו וצבועו בשכר חשיב כעושה סחורה בפירותיו אף אם יקח דבר שהנאותו וביעורו שוה ואם לקח שכר אין תופס דמיו דהצבע חשיב כמבוער ולכן אף כשלקט לעצמו והותיר אסור לצבוע בשכר.

⁶⁶ עי' שו"ע (ח"מ סי' שו ט"ג): הוב"ד לעיל הערה 67.

⁶⁹ עי' שו"ע (ח"מ סי' שסג ס"א): מי שהיה לו צמר וסמנים שרויין, ובא אחד וגזלן וצבע הצמר בסמנים, והוזל צמר הצבוע בעיני שאינו שוה אלא כמו שהיה שוה בהיותו לבן, ושואל הנגזל מהגזלן דמי סמנים, פטור, ואם תפס הנגזל אין מוציאין מידו:

ביאור: צמר וסמנים שרויין כו' - אבל אם לא היו הסמנים שרויין אלא גזל צבע כמו שהיה והוא שחקן ודקקן ושריניהו, קנאו בשנוי (סמ"ע, וט"ז).

והוזל הצמר - פי' שהוזל אח"כ, דאם הוזל בשעת הצביעה חייב וכמ"ש לקמן ס"ק (ש"ך).

פטור ואם תפס כו' - איבעיא דלא איפשטא היא בגמרא אי חזותא מילתא היא ומיקרי השבח מעליא או לא, ומשום הכי המוציא מחבירו עליו הראיה, ובכי האי גוונא דהוא ספיקא דתלמודא לכ"ע אין מוציאין מיד התופס (סמ"ע), כיון דבשעה שצבע הצמר היתה שוה כפי הצמר והסמנים אלא שאח"כ הוזל, א"כ בשעת צביעה לא הזיקו כלל וליכא כאן גרמי דממילא הוזל אח"כ ואומר לו הרי שלך לפניך (ש"ך).

שם - אבל אם גזל סמנים שרויין וצבע בהן צמרו של הגזלן חייב לשלם דמי הסמנים ואפילו לא השביח בהן צמרו, דכיון דהצמר של הגזלן אי אפשר להשיב הסמנים לחוד להנגזל בלא הצמר, והצמר עם הסמנים ודאי לא ישיב לו בחנם (סמ"ע), ועי' מ"ש לעיל סי' שס"ב ס"ו (ש"ך סקט"ז).

עי' מרדכי (ביצה סי' תרס): ביצה שנולדה ביום טוב כתב רבינו אבי העזרי קבלתי מרבותי שאם לבנו מאכל בביצה שנולדה ביום טוב בו ביום אסור ולא משערים בס' חדא דלחזותא ולטעמא עבידא ותו דדבר שיש לו מתיירא אפי' באלף לא בטיל.

ועי' פרי חדש (י"ד סי' קב סק"ה): אי ליכא טעמא ואיכא חזותא מי אמרינן באיסורין חזותא מילתא היא או לאו מילתא היא. ובעיין וגרסי' בירושלמי דגבי כל הפוסקים ז"ל. וכתב הר"ן (עבודה זרה כב ע"ב ד"ה גרסי' בירושלמי) דגבי ערלה אנו רואין הצבע כאילו ממשו של איסור מעורב בגבד, ומינה ילפינן לכל איסורין שבתורה משום ספיקא דדינא דהא ספיקא דאורייתא לחומרא. ומצאתי בתשובת הר"ן בסיומן ע' שנשאל על מה שהגויים נותנים לתוך עבוד של עורות חומץ בשעה שצובעים אותו צבע שחור והחומץ שלהם אסור בהנאה, אם המנעלים הנעשים מאותם עורות מותר להשתמש בהן אם לאו. אפילו תאמר דבעיין לא אפשר לא כדברי הראשונים ז"ל, לענין איסורי הנאה של דבריהם איכא למנוקט לקולא דחזותא לאו מילתא היא, אלא באותן איסורי הנאה בלבד דגלי בהו קרא דהיינו ערלה ושביעית, אבל בעבודה זרה דלא גלי לא גלי, אלא שאין להקל יותר באיסור הנאה של עבודה זרה מערלה ושביעית, ואף על פי כן כיון דנקיטין מבעיין לענין איסורי הנאה של דבריהם דחזותא לאו מילתא היא, אפילו תאמר שהחמיר הכתוב בעבודה זרה בערלה ושביעית, אפילו הכי אין גוף האיסור שם כיון דחזותא לאו מילתא היא אלא גרמת הנאה הוא שאסר הכתוב, וכלל שההנאה באה על"י שני גורמים כנדון שלפנינו יש להתיירא מטעם זה והא גורם (פירוש שיש עפצים ודברים אחרים מעורבים עם החומץ שהם משחירים ג"כ וא"כ הצבע בא משני גורמים).

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא קא

כפרא דודי. קינתו בו את היורה כלומר בשירי לבע ששחטו יורה לבעו כופרא לשון קיטות * כמו בליחא דפרסא למכפריה כהכל שוחטין (חולין דף ה.) : **נותן לו דמי עליו**. דקיניהו בשנינו אבל נתן עלים כו' ללא שניה ולא קני ידו על התחונה : **יש שבה כו'**. כלומר חזותא מילתא היא או לאו תורה אור

הא מנחי קמך שקלינהו. ומ"מ אגרא בעי למיחב למישקל לאו דכיון דלחי לידיה צעי למיעבד השבה כדאמר לעיל (דף נח.) גבי זורק מטבע לים : **דוק** ליבעא. ומכל מקום איירי דגזול סממנים שרויין דאי דקינהו ושרתהו קנההו בשנינו : **דצבע** זהו קופא. פירש בקונטרס שגזול קוף וסממנים שרויין ולבע את הקוף ותימה דלם כן אפסדיה בידיה וכה"ג היזק ניכר הוא ומחייב וגררה לפירש ולבע זהו קופא כלומר בגרמיות ובכשיוור כעין קוף שהוא מכוסר : **אי** דלמא חין שבה של סממנין על גבי למר. תימה הרי כהנה שלמרו מעולה בדמים יותר וישלם מה שנהנה כמו אכלה * מלידי רחבה דפ"ב (דף יט.) * ויורה לגביה דהכוס (לשיל דף נה) ובפרק אלו בערות (כחובות דף ל.) וס"ל אמר תחב לו חבירו משקין של אחרים בזית הבליעה דמשלם מה שנהנה ויש לחלק דהנאה דהכא חין בזה ע"י מעשיו ולא ע"י מעשה בהמות ובתחב לו חבירו ח"פ שאין זה ע"י מעשיו מכל מקום כהנה גופו אי נמי הנאה דהכא לא חשיבה הנאה שאין * אלא כו' בעלמא יותר :

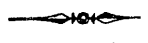
פד א ב מיי פ"י מהל' שכירות הלכס ד סמך עשין פט עוש"ט ח"מ ס"י טו סעיף ג :

פד ה גר מיי פ"ג מהל' גזילה ואינה הלכס יטו"ט ח"מ ס"י טס סעיף יא :

פד ו מיי טס פ"ו הלכס פ"א סמך לאוין קמד עוש"ט י"ד ס"י טז סעיף א :

[ג"ל מסוך הסתנה]
[ג"ל ופלה לגביה]

פד ז מיי פ"ו מהלכות שמיטין הלכס ב :

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דזול וכו' אלי הייתי מוכר סממנים. לפ"ו דזול ליבעא היינו דלמא לבעו הוול אכל הסממנים עממן לא הוולו ומתוה לי דלמא ליכתי ליה ואמתי ל"א בשמיות דהוולו סממנים ואף דגס אלו מוכר לא היה מוכרין ביוקר מימין כיון דחין שבה סממנין ואלו מקרי השבה הוי כנאכד הגזילה דמשלם כשעת הגזילה וצ"ע. ונאמת ק"ל גס על הנאה דלמא ל"א לזאמא דגזול לבע וסממנים דחד לוקי כדמעיקרא דגזול סממנים שרויין ולבע אמר עלו והוול הכנה עד שהלמר עם הצבע שעליו חין עולים לדמי הצבע כשהם בעיניו הגזילה ואי יש סממנים מהדר ליה הסממנים ואמרי הרי שלך לפיך ואי דבמאי שקליה יאמר בחמה החוק לך גס כמרי ואי חין שבה סממנים לא הוי השבה על הסממנים ואיך לשלם כדמעיקרא וצ"ע : ר"ת ד"ה או וכו' אלא כו' בעלמא יומר. ש"ך ע"ד ס"י טז סעיף ב :

כפרא דודי: תנו רבנן הנותן עצים לחרש לעשות מהן כסא ועשה מהן ספסל ספסל ועשה מהן כסא ר' מאיר אומר נותן לו דמי עציו רבי יהודה אומר * אם השבח יתר על היציאה נותן לו את השבח ומודה רבי מאיר * אם נתן עצים לחרש לעשות מהן כסא נאה ועשה מהן כסא כעור ספסל נאה ועשה ספסל כעור אם השבח יתר על היציאה נותן לו דמי היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו דמי השבח : * איבעיא להו יש שבח סמנין על הצמר או אין שבח סמנין על הצמר היכי דמי אילימא דגזול סמנין ודקיניהו ותרנהו וצבע בהן תיפוק ליה משום דקיניהו בשנינו לא צריכא דגזול סמנין שרויין וצבע בהו מאי יש שבח סמנין על גבי צמר דאמר ליה הב לי סמנאי דשקלתינהו או דלמא אין שבח סמנין על גבי הצמר דא"ל לית לך גבאי ולא מידי אמרי ואי אין שבח סמנין על גבי צמר מי מצי אמר ליה לית לך גבאי ולא מידי נימא ליה הב לי סמנאי דאפסרתינהו אלא להך גיסא אין שבח סמנין על גבי הצמר ובעי שלומי ליה או דלמא יש שבח סמנין על גבי צמר וא"ל הא מנחי קמך שקלינהו שקלינהו במאי שקליה בצפון צפון עבורי מיעבר השבה לא עביד * אלא הביע בגון דגזול צמר וסמנין דחד וצבעיה לה הוא צמר בהנך סמנין וקא מהדר ליה ניהליה לצמר יש שבח סמנין ע"ג הצמר וקא מהדר ליה סמנין או דלמא אין שבח סמנין ליה צמר מהדר ליה סמנין לא מהדר ליה אמרי תיפוק ליה דאייקר ליה ניהליה ברמי לא צריכא דול ציבעא ואיבעית אימא כגון שצבע בהו קופא רבינא אמר הכא במאי עסקינן כגון דצמר דחד וסמנין דחד וקאתי קוף וצבעיה לה הוא צמר בהנך סמנין יש שבח סמנין על גבי צמר דאמר ליה הב לי סמנאי דגבך נינהו או דלמא אין שבח סמנין על גבי צמר ואמר ליה לית לך גבאי כלום תא שמע * בגד בקליפי ערלה ידלק אלמא חזותא מילתא היא אמר רבא * הנאה הנראה לעינים אסרה תורה דתניא * ערלים לא יאכל * אין לי אלא איסור אכילה * מנין שלא יהנה ממנו ולא יצבע [בן] ולא ידליק בו את הנר תלמוד לומר * וערלתם ערלתו את פרוי ערלים לא יאכל לרבות את כולם תא שמע * בגד שצבעו בקליפי שביעית ידלק שאני התם דאמר קרא * תהיה בהיותה תהא רביעית

מנין כל שעה (פסחים דף כב.) וס"ל ד"ה מנין) פריך אמאי לא נפקא לן איסור הנאה מלא יאכל :

ולא יצבע בו ולא ידליק בו הנר. אע"ג דחסר שאלה הנאות אלטרין לרביי לביעה והדלקה לביעה משום חזותא בעלמא הוא והדלקה משום שכלה האיסור בשעת הדלקה ואם תאמר והא דפרק כל שעה (ספ דף כז.) שריני ענים להדלקה למאן דאמר חין שבה ענים בפת ולא משכחי ענים דאיסורא אלא כעין כסא ושרשיפא ויש לומר דשמן הוי צעין בשעה שהוא דולק אבל עלים נעשים גחלת והשלהבת חין בזה אלא מן הגחלת ואם תאמר ומ"מ דהכא מלריבין קרא להדלקה וגבי תרומה טמאה מלריבין קרא להתייר כדדרשינן שלך תהא להסיקה תחת הכשילין וי"ל משום דס"ד דנילף תרומה ממועשר הקל דלמרה תורה לא בערתי ממונו בעטמא כדאמר בבבא מדיקין (שבת דף כה.) ור"ת מפרש דליטרין קרא הכא לאיסור לביעה והדלקה שלא כדרך הגאחו כגון לביעה דתאנים ורמונים ודברים דלאו אורחיהו והדלקה איטרין רבא

לשמן שאין עומד להדלקה כלל והוא דפרק כל שעה (פסחים דף כה.) דהוה * שייך לברתיה * כגורקו דערלה וקאמר מידי דרך הנאה קעבידנא התם לא הוה דרך הנאה כלל וקשה לפי דהא צעי למפסע מהכא חזותא מילתא היא ודמי דשאי הכא דגלי קרא משמע דלא תא קרא למיסר שלא כדרך הנאה אלא למיסר אע"ג דליכא אלא חזותא בעלמא ור"ת אם כן תיפשוט לאיך גיסא מדליטרין למיסר שמע מינה דחזותא לאו מילתא היא ויש לומר דליכא למילף מהכא דחשיב כאלו הוא צעין ותימה לרבי יהושע דגמר בערלה פרי מפרי מצבורים כפרק העור והרוטוב (חולין דף קז.) וס"ל דחין סופגין את הארבעים על הערלה אלא על היוול מן היותים ומן הענבים אבל היוול משאר פירות מותר היך יאמר ללבעו במשקיהן מן החורה וכל שכן במים שנישירו בהם הקליפין ויש לומר דלא ליטרין קרא אלא שלא יצבע ביניהם וענבים וביולא מהם או במזמות של עפרורית הקליפין הנעתיין ומייה לא יצבע דתני בבבא מייירי שפיר בכל עניני לביעה דערלה ומשקיהן בכל ענין ומדרבנן ומייה קרא לא חתיא אלא כדפרישית אי נמי יש לומר דפרי דערלה דוקא גמר פרי מפרי דביכורים ולהכי אימעות משקה ידירו אבל שומר לפני דליתרבו מאת פרוי ואל הטפל לפניו לא תמיטע משקה ידירו וליכא למעוטי מפרי דביכורים דביכורים ליתנהו בשומר לפני כלל ואע"ג דהוי השתא טפל חומר מן העינין יש ליתן טעם אלא יקשה מזה על שמעתיא דריש איחוב מוקמין (נחום דף מה.) אבל חין לומר דאף על גב דליכא מלקות ביולא משאר פירות עשה דערלתם ערלתו איכא דהא אכל מאי דכתיב וערלתם קאי לא יאכל דכתיב בחר הכי ועוד אם היה במשקה דשאר פירות דערלה איסור עשה אם כן מאן ליה שלא יצבע בו הא ליטרין לאיסור המשקין כשהם עליו ואין להקשות כיון דליתרבי שומר לפני דלא חוי לאכילה אם כן על כרחך מיתסרר ערלה כהנאה ולמאי ליטרין קרא שלא יהנה דהא איכא שומרין טובא דחו לאכילה :

מילתא : **וסרנהו**. שראן במים כדרך : **ולבע כפן**. אמר שלו מבעיא לן יש שבח סמנין על המר דחזותא מילתא היא ואמר ליה הב לי סמנאי דשקלתינהו כו' כדבעיא למימר קמן : **אמרי ואי חין שבה כו'** מי מצי אמר ליה לית לך גבאי ולא מידי. כשהיה כהי נמי דחזותא לאו מילתא היא לימא ליה הב לי סמנאי דאפסרתינהו : **לטון**. שרויין : **וקא מהדר ליה**. ללמר כשהוא לבע מאי : **יש שבה סמנים על גבי למר**. דחזותא מילתא היא וקמהדר ליה למר וקמהדר ליה סמנים כלומר כהך השבה ללמר קמהדר (ח.) : **דוול ליבעא**. אמר למוט הוול כבעול וא"ל (ג.) מניטין שבה לדמי סמנים ואמר ליה גזול * אחי הייתי מוכר סמנים או הייתי לבע בגד ועשיו הפסדתי דהא לא השביחו כזמר : **א"ל דלבע כהו קופא**. גזול קוף וסמנים ולבע את הקוף ומחירו לו דלא אייקר ליה * אמרי לה קופה של נגרים : **כגון דלמר דחד וסמנין דחד כו'**. ולא לענין גזול קליפי ליה דחין כן גזול : **כקליפי ערלה**. אלוים או שאל פירות אכל קליפת העץ לא דחין ערלה אלא בפירות : **הנראה לעינים**. מראה בעלמא אע"פ שאין בו ממש כגון נר ולבע : **שביעית**. איסור לעשות סחורה בשיעוריה וקליפי פירות קאמר ולא קליפי ענים דענים חין שביעית חלה עליהן כדלקמן דחסם ענים להסקה ניתנו :

סמנין על גבי צמר וצמר מהדר ליה סמנין לא מהדר ליה אמרי תיפוק ליה דאייקר ליה ניהליה ברמי לא צריכא דול ציבעא ואיבעית אימא כגון שצבע בהו קופא רבינא אמר הכא במאי עסקינן כגון דצמר דחד וסמנין דחד וקאתי קוף וצבעיה לה הוא צמר בהנך סמנין יש שבח סמנין על גבי צמר דאמר ליה הב לי סמנאי דגבך נינהו או דלמא אין שבח סמנין על גבי צמר ואמר ליה לית לך גבאי כלום תא שמע * בגד בקליפי ערלה ידלק אלמא חזותא מילתא היא אמר רבא * הנאה הנראה לעינים אסרה תורה דתניא * ערלים לא יאכל * אין לי אלא איסור אכילה * מנין שלא יהנה ממנו ולא יצבע [בן] ולא ידליק בו את הנר תלמוד לומר * וערלתם ערלתו את פרוי ערלים לא יאכל לרבות את כולם תא שמע * בגד שצבעו בקליפי שביעית ידלק שאני התם דאמר קרא * תהיה בהיותה תהא רביעית

פ"י מושם
[מפיעל כ.]
ויקרא יט
טס יט
טס טה

פסחים כב: קדושין נו: [ע"ג]

פ"י נוסח זיתים קאנים מאוס רפואה. רש"י כ"ט כ"ט

הגהות הב"ח
(ח) רש"י ד"ה יש שבה וכו' קמהדר סמנים הסי' (ג) ר"ה דול וכו' ואין מניע השבח :

הנוזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

פמ א ב מ"י ס"ד
מחלות עומאה
מת הלכה יד :

צ ג מ"י טס הלכה יג :

צא ד מ"י טס ס"ה
הלכה יג :

צב ה מ"י פ"ז מחלות
שמעון הלכה יג :

צג ו מ"י פ"ה טס
הלכה יא :

הנהרות הב"ח
(א) גמ' ויולא ממנא
רביעית דם עמא
ואם לאו טהור כ"ל :
(ב) רש"י ד"ה אם וכו'
הבית עמא : (ג) ד"ה
מקולי כו' כגון דם תפוסה
דק"ל שאינו כ"ל :

ד"ה כל

ד"ה יחל

י"ל טס

רבא רמי תנן בגד שזבוע בקליפי ערלה ט'. תימה דהא רבא שני לעיל שאני ערלה דכתיב קראי ומהתם לא ילפינן ואם כן מאי פריך מערלה לאומאה ונראה כספרים דגר' לעיל רבה ואי גרם רבא י"ס לומר דדחוי הוא : **רואין** אם מתכבסת הכסות ויולא ממנה רביעית דם . פירס

רבא רמי תנן בגד שזבוע בקליפי ערלה ידלק אלמא חוורתא מילתא היא ורמינהי *רביעית דם שנבלעה בבית הבית טמא ואמרי לה הבית טהור ולא פליגי יהא בכלים דהוו מעיקרא הא בכלים דאתו לבסוף 'נבלעה בכסות רואין אם מתכבסת הכסות ויוצא ממנה רביעית דם (א) טמאה ואם לאו טהורה אמר רב כהנא מקולי רביעיות שנו כאן בדם תבוסה י'דרבנן : **רבא** רמי *תנן "ממין הצובעין ספיהו סמים וקוצה יש להן שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעוד ולדמיהן ביעוד אלמא עצים יש בהן משום קדושת שביעית ורמינהי *עלי קנים ועלי גפנים שגיבבן בחבא על פני השדה לקמן לאכילה יש בהן משום קדושת שביעית לעצים אין בהן משום קדושת שביעית ומשני אמר קרא °לאכלה במי שהנאתו וביעודו שוין יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורן והא איכא עצים דמשוחן דהנאתן וביעורן שוין אמר רבא סתם

נדה סב :
אהלות פ"ג
פ"ז

שבועות פ"ו
פ"א

טובה מ

הוא אחר
ממיו נכנס
רש"ל בשם
הרמב"ם

רביעים דם . מטמאה צהלה דכתיב על כל נפשות מח לא יצא (ויקרא נא) ודם הוא הגפס וקיס להו לרבנן דרביעית דם חי : **נבלעה בקרקע הבית עמא** . כלים שצבית דבית לא מקבל טומאה דקרקע היא : **כפלים** . דהוו צבית קודם שנבלעה שהיתה צעין תורה אור והאחיל הבית עליה ועל הכלים ונטמאו : **לבסוף** . לאחר שנבלעה : **אם מתכבסת הכסות ויולא הימנה (רביעים דם)** . שבתחילה נבלעה בו יותר מרביעית והכנים הכסות לבית הבית (ג) עומאה ויולא הימנך **רביעים דם** . שאם יתנו מים במדה ימלאו רביעית יותר : **ואם לאו טהור** . הבית שלא האחיל על רביעית שכבר חסר נבלעו בכסות אבל הכסות טמא שחתלת נגיעה דרביעית מנמוטל עמאה וקמאי מיהת ואם לאו טהור חט"ג דחוורתא דרביעית איכא שהדם שזכאר כבגד שאי אפשר לטחונו נראה לט כבגד אלמא חוורתא לאו מילתא היא : **מקולי רביעיות** . של דם קל כגון דם תפוסה (א) שאינו מטמא צהלה אלא מדרבנן : **דם תפוסה** . הרגו טיילא ממנו רביעית דם בחייו ויקרא וצמותו ספק כולה בחייו ספק כולה ספק במותו צפ' תיקוק (נדה דף ע"א) :

אלא ספחים : **יש להן ולדמיהן שביעית** . שאין עושין מהן סחורה דרחמנא חמר לאכלה ולא לסחורה ואכור ללבוש בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאלה : **יש להן ציור** . כשמוגי עמון הביעור חייב לבעור דכתיב וצבתהקן ולחיה וגו' (ויקרא כה) לשהיה כלה לצהמתקן שצבית ואי וכי ספחי עץ בעלמא ניחו : **כפלים** . נראה מהן מתחוב אולר לימות החורף : **אין כפן משום קדושת שביעית** . ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור : **ששאלתן וביעורן שיה** . דבר שבשעת הגאחו כלה מן העולם : **יאלו פנים** . שלאחר ביעורן ששעשים גחלים הוא דהויא עיקר הגאחו אבל מיני לבעים בשעת רחימת היורה כלה שאורש וקולט הלצע נמלאו הגאחו וביעורן שיה הלכך חיילא עלייהו שביעית : **והא איכא פנים דמשחן** . שמאריין כבר אבוקה לנושאן בידו והגאחו וביעורן שיה פחול עלייהו שביעית : סתם

אלא ספחים : **יש להן ולדמיהן שביעית** . שאין עושין מהן סחורה דרחמנא חמר לאכלה ולא לסחורה ואכור ללבוש בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאלה : **יש להן ציור** . כשמוגי עמון הביעור חייב לבעור דכתיב וצבתהקן ולחיה וגו' (ויקרא כה) לשהיה כלה לצהמתקן שצבית ואי וכי ספחי עץ בעלמא ניחו : **כפלים** . נראה מהן מתחוב אולר לימות החורף : **אין כפן משום קדושת שביעית** . ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור : **ששאלתן וביעורן שיה** . דבר שבשעת הגאחו כלה מן העולם : **יאלו פנים** . שלאחר ביעורן ששעשים גחלים הוא דהויא עיקר הגאחו אבל מיני לבעים בשעת רחימת היורה כלה שאורש וקולט הלצע נמלאו הגאחו וביעורן שיה הלכך חיילא עלייהו שביעית : **והא איכא פנים דמשחן** . שמאריין כבר אבוקה לנושאן בידו והגאחו וביעורן שיה פחול עלייהו שביעית : סתם

אלא ספחים : **יש להן ולדמיהן שביעית** . שאין עושין מהן סחורה דרחמנא חמר לאכלה ולא לסחורה ואכור ללבוש בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאלה : **יש להן ציור** . כשמוגי עמון הביעור חייב לבעור דכתיב וצבתהקן ולחיה וגו' (ויקרא כה) לשהיה כלה לצהמתקן שצבית ואי וכי ספחי עץ בעלמא ניחו : **כפלים** . נראה מהן מתחוב אולר לימות החורף : **אין כפן משום קדושת שביעית** . ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור : **ששאלתן וביעורן שיה** . דבר שבשעת הגאחו כלה מן העולם : **יאלו פנים** . שלאחר ביעורן ששעשים גחלים הוא דהויא עיקר הגאחו אבל מיני לבעים בשעת רחימת היורה כלה שאורש וקולט הלצע נמלאו הגאחו וביעורן שיה הלכך חיילא עלייהו שביעית : **והא איכא פנים דמשחן** . שמאריין כבר אבוקה לנושאן בידו והגאחו וביעורן שיה פחול עלייהו שביעית : סתם

אלא ספחים : **יש להן ולדמיהן שביעית** . שאין עושין מהן סחורה דרחמנא חמר לאכלה ולא לסחורה ואכור ללבוש בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאלה : **יש להן ציור** . כשמוגי עמון הביעור חייב לבעור דכתיב וצבתהקן ולחיה וגו' (ויקרא כה) לשהיה כלה לצהמתקן שצבית ואי וכי ספחי עץ בעלמא ניחו : **כפלים** . נראה מהן מתחוב אולר לימות החורף : **אין כפן משום קדושת שביעית** . ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור : **ששאלתן וביעורן שיה** . דבר שבשעת הגאחו כלה מן העולם : **יאלו פנים** . שלאחר ביעורן ששעשים גחלים הוא דהויא עיקר הגאחו אבל מיני לבעים בשעת רחימת היורה כלה שאורש וקולט הלצע נמלאו הגאחו וביעורן שיה הלכך חיילא עלייהו שביעית : **והא איכא פנים דמשחן** . שמאריין כבר אבוקה לנושאן בידו והגאחו וביעורן שיה פחול עלייהו שביעית : סתם

אלא ספחים : **יש להן ולדמיהן שביעית** . שאין עושין מהן סחורה דרחמנא חמר לאכלה ולא לסחורה ואכור ללבוש בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאלה : **יש להן ציור** . כשמוגי עמון הביעור חייב לבעור דכתיב וצבתהקן ולחיה וגו' (ויקרא כה) לשהיה כלה לצהמתקן שצבית ואי וכי ספחי עץ בעלמא ניחו : **כפלים** . נראה מהן מתחוב אולר לימות החורף : **אין כפן משום קדושת שביעית** . ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור : **ששאלתן וביעורן שיה** . דבר שבשעת הגאחו כלה מן העולם : **יאלו פנים** . שלאחר ביעורן ששעשים גחלים הוא דהויא עיקר הגאחו אבל מיני לבעים בשעת רחימת היורה כלה שאורש וקולט הלצע נמלאו הגאחו וביעורן שיה הלכך חיילא עלייהו שביעית : **והא איכא פנים דמשחן** . שמאריין כבר אבוקה לנושאן בידו והגאחו וביעורן שיה פחול עלייהו שביעית : סתם

אלא ספחים : **יש להן ולדמיהן שביעית** . שאין עושין מהן סחורה דרחמנא חמר לאכלה ולא לסחורה ואכור ללבוש בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאלה : **יש להן ציור** . כשמוגי עמון הביעור חייב לבעור דכתיב וצבתהקן ולחיה וגו' (ויקרא כה) לשהיה כלה לצהמתקן שצבית ואי וכי ספחי עץ בעלמא ניחו : **כפלים** . נראה מהן מתחוב אולר לימות החורף : **אין כפן משום קדושת שביעית** . ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור : **ששאלתן וביעורן שיה** . דבר שבשעת הגאחו כלה מן העולם : **יאלו פנים** . שלאחר ביעורן ששעשים גחלים הוא דהויא עיקר הגאחו אבל מיני לבעים בשעת רחימת היורה כלה שאורש וקולט הלצע נמלאו הגאחו וביעורן שיה הלכך חיילא עלייהו שביעית : **והא איכא פנים דמשחן** . שמאריין כבר אבוקה לנושאן בידו והגאחו וביעורן שיה פחול עלייהו שביעית : סתם

אלא ספחים : **יש להן ולדמיהן שביעית** . שאין עושין מהן סחורה דרחמנא חמר לאכלה ולא לסחורה ואכור ללבוש בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאלה : **יש להן ציור** . כשמוגי עמון הביעור חייב לבעור דכתיב וצבתהקן ולחיה וגו' (ויקרא כה) לשהיה כלה לצהמתקן שצבית ואי וכי ספחי עץ בעלמא ניחו : **כפלים** . נראה מהן מתחוב אולר לימות החורף : **אין כפן משום קדושת שביעית** . ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור : **ששאלתן וביעורן שיה** . דבר שבשעת הגאחו כלה מן העולם : **יאלו פנים** . שלאחר ביעורן ששעשים גחלים הוא דהויא עיקר הגאחו אבל מיני לבעים בשעת רחימת היורה כלה שאורש וקולט הלצע נמלאו הגאחו וביעורן שיה הלכך חיילא עלייהו שביעית : **והא איכא פנים דמשחן** . שמאריין כבר אבוקה לנושאן בידו והגאחו וביעורן שיה פחול עלייהו שביעית : סתם

אלא ספחים : **יש להן ולדמיהן שביעית** . שאין עושין מהן סחורה דרחמנא חמר לאכלה ולא לסחורה ואכור ללבוש בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאלה : **יש להן ציור** . כשמוגי עמון הביעור חייב לבעור דכתיב וצבתהקן ולחיה וגו' (ויקרא כה) לשהיה כלה לצהמתקן שצבית ואי וכי ספחי עץ בעלמא ניחו : **כפלים** . נראה מהן מתחוב אולר לימות החורף : **אין כפן משום קדושת שביעית** . ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור : **ששאלתן וביעורן שיה** . דבר שבשעת הגאחו כלה מן העולם : **יאלו פנים** . שלאחר ביעורן ששעשים גחלים הוא דהויא עיקר הגאחו אבל מיני לבעים בשעת רחימת היורה כלה שאורש וקולט הלצע נמלאו הגאחו וביעורן שיה הלכך חיילא עלייהו שביעית : **והא איכא פנים דמשחן** . שמאריין כבר אבוקה לנושאן בידו והגאחו וביעורן שיה פחול עלייהו שביעית : סתם

אלא ספחים : **יש להן ולדמיהן שביעית** . שאין עושין מהן סחורה דרחמנא חמר לאכלה ולא לסחורה ואכור ללבוש בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאלה : **יש להן ציור** . כשמוגי עמון הביעור חייב לבעור דכתיב וצבתהקן ולחיה וגו' (ויקרא כה) לשהיה כלה לצהמתקן שצבית ואי וכי ספחי עץ בעלמא ניחו : **כפלים** . נראה מהן מתחוב אולר לימות החורף : **אין כפן משום קדושת שביעית** . ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור : **ששאלתן וביעורן שיה** . דבר שבשעת הגאחו כלה מן העולם : **יאלו פנים** . שלאחר ביעורן ששעשים גחלים הוא דהויא עיקר הגאחו אבל מיני לבעים בשעת רחימת היורה כלה שאורש וקולט הלצע נמלאו הגאחו וביעורן שיה הלכך חיילא עלייהו שביעית : **והא איכא פנים דמשחן** . שמאריין כבר אבוקה לנושאן בידו והגאחו וביעורן שיה פחול עלייהו שביעית : סתם

ד"ה מכלל

ד"ה מאל

קא ע"ב

רבא שאל סתירה, שלמדנו: בגד שצבעו בקליפי ערלה, ישרפו, רואים אם כן שמראה הוא דבר, ושאלו סתירה, רביעית דם [שמטמא באוהל] שנבלעה בבית, [הכלים שנמצאים בתוך] הבית טמאים [ואין הבית טמא שהיא מחובר לקרקע]⁷³, ויש אומרים, הבית טהור, ולא חולקים, זה [שמטמאים מדובר] בכלים שהיו מתחילה [קודם שנבלע הדם], וזה [שלא מטמאים מדובר] בכלים שבאו אחרי [שנבלע הדם]. ואם הדם נבלעה בכסות⁷⁴, רואים, אם מתכנסת הכסות ויוצא ממנה רביעית דם [שבתחילה נבלעה בו יותר מרביעית והכניס הכסות לבית הבית טמאה], טמאה, ואם לאו, טהורה [הבית שלא האהיל על רביעית שכבר חסר בהבלעו בכסות אבל הכסות טמא שתחלת נגיעה ברביעית מצומצם נטמאה, וכל זה אף על גב שיש מראה של רביעית דם שהדם שנשאר בבגד שאי אפשר לסוחטו נראה לנו בבגד רואים שמראה הוא דבר]. אמר רב כהנא, למדנו כאן קולי רביעיות, [וכל ההלכה כאן מדובר] בדם תבוסה [פ"י] דם שיצא ספק בחייו וספק במותו, שהיא רק מטמא דרבנן.

רבא שאל סתירה, תנן, מיני גידולי קרקע שצובעים [בהם, שהם]:⁷⁵ ספיחי "סטים" [פ"י כרכום] ו"קוצה" [הם נקראים ספיחים, שמאחר ואין להם פרי, אין בהם שום איסור חוץ מספיחים], יש להן [קדושת] שביעית

⁷³ ע"י רמב"ם (טומאת מת פ"ד ה"א): רביעית דם שנבלעה בתוך הבית הבית טהור להבא וכל שהיה בו בעת שנבלעה הרביעית בארץ טמא.

⁷⁴ ע"י רמב"ם (טומאת מת פ"ד ה"א): רביעית דם שנשפך באויר אם קרש או שהיה במקום אשבורן והוא המקום הנמוך כמו גומא והאהיל המאהיל על מקצתו נטמא, נשפך על האסקופה במורד בין לפנים בין לחוץ הבית טהור, שהרי לא נח הדם על האסקופה, ואם היתה האסקופה אשבורן או שקרש הדם עליה הבית טמא, רביעית דם שנבלעה בכסות אם מתכנסת ויוצאה ממנו רביעית דם הרי זה הכסות מתטמאה במגע ובמשא ובאהיל ואם לאו אינה מתטמאה באהל והרי היא ככסות שנגעה במת שכל הבלועה שאינו יכול לצאת טהור, כיצד משערין אותה מכבסין אותה במים ומביא מים כמדתן ונותן לתוכן רביעית דם אם היה מראהן שוה או שהיה מי הכבוס אדום יותר ממי המזג בידוע שיצא ממנה רביעית. [ראב"ד] נשפך על האסקופה במורד בין לפנים בין לחוץ הבית טהור. א"א זו המשנה קשה עלי ולשון המשנה כך הוא נשפך על האסקופה והיא קטפרס בין לפנים בין בחוץ והבית מאהיל עליו טהור וקשיא לי מכדי קטפרס מפזרו ומטהרו מאי שנא אסקופה דנקט אפילו בתוך הבית נמי כלים הבאים שם לאחר שפיכה טהורים ואולי נאמר משום כלי דקודם שפיכה נקט לה שאם נשפך בתוך הבית טמאים משעת כניסת הטומאה לבית אבל על האסקופה אפשר שלא נכנס כולו בחבור אפילו שעה אחת מיהו תוספתא קשיא לי רבי יוסי אומר זקנים הראשונים היו אומרים מקטפרס ולפנים טמא מקטפרס ולחוץ טהור טעמייהו דקנים לא ידענא מ"ש בפנים ומאי שנא בחוץ והוא מפוזר הוא ואולי נאמר דסבירא להו כדולי' בית כאשבורן דמי זהו הוא כשהמדרון כלפי פנים אבל כלפי חוץ לא וראוי לסמוך עליו ונ"ל דדוקא רביעית דם שחלוקתו מטהרתו אף ע"פ שמאהיל על כולו אבל שאר טומאות דמת אף ע"פ שנחלקו טמאים והטעם מפני שרביעית דם נקרא נפש שהוא שיעור נפשו של קטן ואינו נפש אלא א"כ הוא מחובר.

⁷⁵ ע"י רמב"ם (שמיטה ויובל פ"ז ה"ג): כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם או מאכל בהמה או ממין הצובעין אם אינו מתקיים בארץ יש לו ולדמיו שביעית וחייב בביעור הוא ודמיו, כגון עלי הלוף השוטה ועלי הדנדנה והעולשין מאוכל אדם, וכגון החוחים והדרדרין מאוכל הבהמה, וכגון אסטס וקוצה ממין הצובעין, ואם היה מתקיים בארץ כגון הפואה והרכפה ממין הצובעין אף על פי שיש לו שביעית ולדמיו שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהם שהרי מתקיים בארץ אלא נהנין וצובעין בו עד ר"ה. [ראב"ד] שהרי מתקיים בארץ וכו'. א"א זו דברי ר"מ אף על פי שאינם כלים לדמיהם יש ביעור בסוף השנה שמחמיר בדמים יותר מהן אבל חכמים אומרים להן אין ביעור קל וחומר לדמיהן ומ"ש לא כרבי מאיר ולא כחכמים.

דרך אמונה: כלל גדול אמרו בשביעית. בגמ' פריך למה גבי שביעית תנא כלל גדול וגבי מעשר תנא כלל אמרו במעשרות ולא תני כלל גדול ומשני משום דשביעית נוהג בין במאכל אדם בין במאכל בהמה מש"ה קרי לי' כלל גדול אבל גבי מעשר שאינו נוהג אלא במאכל אדם לא קרי לי' גדול:

אם אינו מתקיים בארץ. דהיינו שהוא בלה ונרקב וכלה לחיה מן השדה:

וחייב בביעור הוא ודמיו. כשמגיע זמן הביעור שכלה לחיה:

כגון עלה הלוף השוטה. ואף על גב דעיקרו אין לו ביעור כדלקמן ה"ד משום שאינו עיקר מאכל רק ע"י הדחק מ"מ העלין שהן מאכל גמור יש להן ביעור כשנושרין מאביהן ובירושלמי מסופק אם זה דוקא כשתלש העלין מהעיקר אבל כ"ז שלא תלשן דינן כהעיקר ואין להן ביעור או אפי' כשלא תלשן יש להן ביעור: הלוף. הוא מין בצל לדעת רבנו ור"א שהוא מין קטניות:

השוטה. וה"ה לוף פקח אלא דקמ"ל דאפי' לוף שוטה שאין מטמא טומאת אוכלין עד שימתוקו כמש"כ רבנו בפ"א מט"א ה"ד מ"מ נוהג בו קד"ש מיד כיון שראוי למתוקו ור"א דלוף פקח גם העיקר שלו אין מתקיים בארץ ולכן נקט לוף שוטה ור"א להיפך דלוף פקח גם העלין שלו מתקיימין ואין כלים ואין להם ביעור: ועלי הדנדנה. בערבי נקרא נענע' ובלע"ז מינט'א:

ולדמיהן [קדושת] שביעית [פ"י] אסור לעשות איתם סחורה, וכן אסור לצבוע בהם, שהוא סחורה, ואם מכרן וקבל הדמים שלהם יש בדמיהן קדושת שביעית, יש להן [חייב] ביעור [כאשר מגיע זמן הביעור] ולדמיהן [חייב] ביעור. רואים אם כן, שעצים יש בהן משום קדושת שביעית [ולא רק פירות]. ושאלו סתירה, עלי קנים? ועלי גפנים שאספם [לעשות מהם] אוצר [לימות החורף] על פני השדה, [אם] לקטם [לצורך] אכילה⁷⁶, יש בהן משום קדושת שביעית, [אבל אם] לקטם לצורך עצים, אין בהן משום קדושת שביעית [ומותר להנאות מהם אף לאחר זמן הביעור, רואים שאין בעצים קדושת שביעית אלא רק פירות].

ותרצו, נאמר בפסוק "לאכלה", במי שהנאתו וביעורו בבת אחת [פ"י] שבשעת הנאתו כלה מן העולם, יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורם, [שרק אחרי שנעשו גחלים הוא עיקר הנאתם, אבל מיני צבעים, הרי בשעת רתיחת היורה כלה השורה וקולט הצבע נמצא הנאתם וביעורם בבת אחת, ולכן חל עליהם קדושת שביעית]. והרי יש עצי שמן [שמאירין כנר למחזיקים בידן], שהנאתן וביעורם בבת אחת [שתיחול עליהם קדושת שביעית]. אמר רבא,

העולשין. יש עולשי גינה ויש עולשי שדה כמש"כ רבנו בפ"ג מכלאים ה"ג ועולשי שדה אין מקבלין טומאה עד שיחשוב עליו למאכל אדם [גם בשביעית אחר שהתיר רבי להביא ירקות מחו"ל] וקמ"ל כאן שאם חשב עליהן קד"ש חלה עליהן אף על גב שלא חשב עליהן עד אחר שנתלשו וכן הדין בכרישין שיש כרישי שדה וכרישי גינה וכאן קמ"ל דאפי' כרישי שדה דינן כעולשי שדה כנ"ל ויש בהן קד"ש וכן הירקות שנקראין רגילה ונץ החלב יש בהן קד"ש וביעור וכן כל הדברים שהן אוכל אדם או בהמה או צבע אם מתקיים בארץ אין לו ביעור ואם לאו יש לו ביעור:

החוחים והדרדרין. מיני קוצים הם ודוקא ברכין דאילו קשין לא חזו גם למאכל בהמה כנ"ל פ"ה ה"א:

וכגון אסטס וקוצה. במשנה איתא ספיחי אסטס וקוצה וכתב רבנו משום שיקצוהו ויצמח והוא לעולם ספיח ור"א דדוקא הספיחין דחזי קצת לאכילה איצטרך לאשמעי' דמ"מ אין להן דין אוכל אלא דין מיני צבעים וכ"ש אסטס וקוצה עצמן דפשיטא דאינן אלא צבעים ור"א להיפך דאסטס וקוצה עצמן הן מאכל אדם גמור ולא מין הצובעין:

ואם היה מתקיים בארץ. דהיינו שלא כלה וזה קאי גם על מאכל אדם ומאכל בהמה שאם מתקיים בארץ אין לו ביעור שהרי אינו כלה וילע' נהי דמתקיים ב' וג' שנים מ"מ ליחייב בביעור בסוף ב' וג' שנה ואף על גב דכבר יש לחיה ממה שזרע במוצאי שביעית לא סגי בזה דבעי שיהא לה משביעית כנ"ל סק"ב ור"ל דכל הני ירקות הן ואזלי' בתר לקיטה והנלקט בשביעית לא יתקיים עד שיכלה ואפשר שאפי' אם כבשו מתקיים ב' וג' שנים כיון שעל הרוב אין לו ביעור לא נאמר בו דין ביעור וכל דיני ביעור בירקות נ"מ גם לאחר שאסרו ספיחין כשגדלו בד' שדות שלא גזרו עליהן ספיחין או מכוזב ולהלן או בסוריא או בשדה של גוי או כשנכנסו ששית לפ"ד ה"ש שאין בהן איסור ספיחין ע"ל בפ"ד והא דדבר המתקיים אין לו ביעור הוא דוקא באופן שדרך בנ"א שאין מלקטין הכל אלא הרבה נשאר בשדה אבל אם מלקטין הכל לבית חייב בביעור אף אם הוא מין המתקיים:

הפואה. פ"ה בערבי והרכפה הם עיקרים שחופרין מן הארץ ושולקים אותם ושותים אותם ומי שיש לו תולעים בבטנו ימיתום:

אלא נהנין וצובעין בו עד ר"ה. צ"ל נהנין וצובעין בו אחר ר"ה ור"ל לאפוקי מר"מ דס"ל במשנה שרק עד ר"ה מותר קמ"ל דגם אחר ר"ה מותר דהיינו שאין לו ביעור לעולם:

⁷⁶ ע"י רמב"ם (שמיטה ויובל פ"ה ה"א): כלל גדול אמרו בפירות שביעית, כל שהוא מיוחד למאכל אדם כגון חטים תאנים וענבים וכיוצא בהן אין עושין ממנו מלוגמא או רטייה וכיוצא בו אפילו לאדם שנאמר לכם לאכלה כל שהוא מיוחד לכם יהיה לאכלה ולא לרפואה, וכל שאינו מיוחד למאכל אדם כגון קוצין ודרדרין הרכים עושין מהן מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה, וכל שאינו מיוחד לא לזה ולא לזה כגון הסיאה והאזוב והקורנס הרי הוא תלוי במחשבתו, חשב עליו לעצים הרי הוא כעצים, לאכילה הרי הוא כפירות, למאכל אדם ולמאכל בהמה נותנין עליו חומרי מאכל אדם שאין עושין מהן מלוגמא, וחומרי מאכל בהמה שאין שולקין אותם.

דרך אמונה: כלל גדול אמרו בשביעית. קרי לי' כלל גדול משום שכולל דין מאכל אדם ומאכל בהמה:

כל המיוחד למאכל אדם. וה"ה המיוחד לצביעה לאדם אפי' לצביעת כלי תשימו אסור לעשות ממנו מלוגמא ואף אם דרכו במלוגמא וכו'ל סק"ו:

למאכל אדם. ואפי' מגין שאין אוכל מהן אלא פתו בשדה כדלקמן ה"ט"ז:

כגון חטים תאנים וענבים. חשיב מינים אלו שהדרך לעשות מהן מלוגמא וכ"ש מינים אחרים:

מלוגמא או רטייה. מלוגמא נעשה מקמח או מלחם או מתאנים ונותנה על המכה ורטייה היא חתיכת בגד עם משחה שנותנין על המכה. ע"י המשך בהערה כט.

סתם עצים עומדים להסקה [ולא להאיר, ולכן הם עצים, ולא חל עליהם שביעית, אבל ספיחי סתם עומדים לצביעה, לכן חל עליהם קדושת שביעי, ואסורים לאחר זמן ביעור, אפילו לשרוף אותם, אבל עלים קנים וגפנים מאחד ויש אוכלים אותם ויש ששורפים אותם, לכן הכל נקבע לפי מחשבת הלקיטה].

אמר רב כהנא, [מה שאמרו כדבר פשוט, סתם] עצים^ל [עומדים] להסקה [וממילא לא חל עליהם קדושת שביעית, היא לא לפי כולם אלא] היא מחלוקת תנאים, שלמדנו, אין מוסרים פירות שביעית לא למשרה ולא לכבוסה^{כז} [פי' אסור לשרות פשתן ביין של שביעית או אין מכבסים בגדים בו, שהוא סחורה], ור' יוסי אומר, נותנים פירות שביעית לתוך המשרה ולתוך הכבוסה. מהו טעמם של הרבנים. נאמר בפסוק "לאכלה", [ודורשים, רק מותר אכילה בהם] ולא למשרה, "לאכלה", ולא לכבוסה. ורבי יוסי אומר, נאמר בפסוק, "לכם", לכל צרכיכם.

ורבנן הרי גם כתוב "לכם" [ואיך הם דורשים אותו]. "לכם" הוא דומה ד"לאכלה", [הוא] במי [פי' פירות שביעית] שהנאתו וכליו יחד [ואז מותר להנאות מפירות שביעית], לאפוקי משרה וכבוסה, שהנאתם אחר כילויים [שמשעה שמטילין פשתן או בגד ביין נתקלקל ונבער והנאתו אינו אלא עד שלשה ימים וד' עד שיהא הפשתן שרוי וכן הבגד והיינו המח' תנאים שרבנן סוברים סתם פירות עומדים לאכילה וחל עליהם קדושת שביעית, הלכך אפילו לקטן למשרה וכביסה לא עוזר מחשבתו של הלוקט להוציא איסורם, היותם כמו עלי קנים שלקטן לעצים שמתויתם, שכן שם סתם עומדים זהו כמו לזה, אבל פירות סתמן לאכילה ומשעת יצירתן חל קדושתן, ור' יוסי סובר לא אומרים סתם פירות עומדים לאכילה ומועיל בהם מחשבה כמו בעלי קנים וגפנים שבמקום שלקטם למשרה הוי דבר שהנאתו אחר ביעורו ולא חל עליהם שביעית].

ור"י הרי גם כתוב "לאכלה" [ואיך הוא לומד אותו]. אמר לך, אותו צריכים כמו שלמדנו, "לאכלה" [ודורשים רק לאכלה] ולא לרפואה, אתה אומר, "לאכלה" ולא לרפואה, או אינו אלא לאכלה ולא לכבוסה. כשהוא אומר, "לכם", הרי כבוסה נכלל, הרי איך אני לומד "לאכלה". לאכלה, ולא לרפואה. ומה ראית לרבות הכבוסה ולהוציא את הרפואה. מרבה אני את הכבוסה ששורה בכל אדם, ומוציא אני את הרפואה שאינו שורה בכל אדם [אלא רק נצרך לחולים].

כמי הולך זה שלמדנו, "לאכלה", ולא לרפואה, "לאכלה", ולא לזילוף [פי' להריח את הבית], לאכלה, ולא לעשות ממנה אפיקוטיים [פי' טרופה שגורם לאדם להקיא], כמי. כר' יוסי, שאם [נאמר שזה] כרבנן, גם יש משרה

⁷⁷ ע"י שו"ע (ח"מ סי' קצ ט"ו): המוכר שדה לחבירו באלף זוז ונתן לו מקצת הדמים והיה יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים אפילו לא נשאר לו אלא זוז אחד לא קנה הלוקח את כלו אע"פ שכתב השטר או החזיק. חזר בו הלוקח יד המוכר על העלוונה, רצה אומר לו הילך מעותיך או קנה מהקרע כנגד המעות שנתת, ונתן לו מהזיבורית שבה ונתן לו כפי השער של עכשיו ואם חזר המוכר יד הלוקח על העלוונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי קרקע כנגד מעותי ונוטל מהיפה שבה כשער שפסקו ואם לא היה יוצא ונכנס ותובע, קנה הלוקח את כולה, ואין אחד מהם יכול לחזור בו, ושאר הדמים עליו כשאר החובות. הגה וכן אם זקף עליו הנשאר במלוה, אע"פ שיצא ונכנס אחר הדמים, קנה. וכל זה שנתן לו מקצת הדמים בתורת פרעון, אבל לא נתן לו אלא בערבון בעלמא, אפילו לא נפיק ועייל אזוזי, לא קנה רק נגד מעותיו, אלא אם כן פירש שיקנה נגד הכל, ושניהם יכולין לחזור בהן, ולא קנה רק מן הגרוע שבשדה נגד מעותיו.

ביאור: שכתב השטר או החזיק כו' - ה"ה אם קנה בקנין סודר (סמ"ע), דוקא כשמשיך או החזיק בקרקע בפניו אבל אם אמר לי חזק וקני או משך וקני נקנה המקח אפי' עייל ונפיק אזוזי והמעות עליו מלוה וא"י לחזור, ועיין בה"ר [כל שקנה באחד מדרכי ההקנאות כל היכא דלא עאיל ונפיק אזוזי קני איכא למימר דהתם כגון שקנה מטלטלין במשיכה או קרקע בחזקה דכיון שבא הדבר לרשות לוקח ואפ"ה מוכר לא עאיל ונפיק אזוזי מוכחא מילתא דגמר ומקני אבל בקנין שטר לא מוכחא מילתא דכיון שהמקח עדיין ברשות מוכר למה ליה דליעול ולפיק מימר אמר כשיצרה לוקח מקחו יתן מעותי ומשום הכי אף על גב דלא עאיל ונפיק אזוזי לא קנה עד שיתן דמים] (רע"א).

וחזר בו הלוקח כו' - ע' לקמן סי' רכ"ז ס"ד בהגה (ש"ך).

וניתן לו מזיבורית כו' - נראה ה"ה במוכר לו מטלטלין שראויים לחלק הוא הדין כן החוזר בו ידו על התחוננה וצריך לקבל עליו היזק הנוכח כאן, דהא שוים מטלטלין למקרקע בזמן שראויים לחלק כדמשמע בסעיף ז"ז (ט"ז).

כפי שער של עכשיו - עיין סמ"ע סי' ק"ו, ו"א בדעת הרא"ש דנגד הדמים שנשאר בידו יכול המוכר לבטל המקח מדינא, ואם ירצה המוכר ליתן לו כנגד מעותיו והלוקח יחזור מכל המקח, יש ללוקח דין החוזר בו שידו על התחוננה, משום דנגד הדמים שלא נתן נעשה הביטול מקח בפשיעת הלוקח ולכן יש ללוקח דין החוזר בו כיון לחזור מכל המקח אפילו נגד מה שנתן. וכן אם המוכר חוזר מכל המקח או שלחוק כבר חזר מוכר נגד מה שנתן, מ"מ יש להמוכר דין החוזר שידו על התחוננה כיון דנגד מה שלא נתן נתבטל המקח מדינא, אבל אם אין בידו חלוקה המקח נתבטל לגמרי ואין על הלוקח החוזר ממקצת דמים שנתן דין

וכבוסה [שהיו צריכים להכליל בזה, וכאן רק הביאו דבר שלא שוה בכל אדם].

רבי יהודה אומר, אם השבח כו'. (סימן סבן) רב יוסף ישב אחרי רבי אבא ולפני דרב הונא, ורב הונא ישב ואמר, הלכה כרבי יהושע בן קרחה והלכה כרבי יהודה. רב יוסף החזיר פניו, אמר, זה מובן רבי יהושע בן קרחה צריכים [לומר אותן], שהייתי חושב לומר יחיד ורבים הלכה כרבים, לכן לומדים [שלא, אלא] הלכה כיהודי.

מהו [ההלכה של] ר' יהושע בן קרחה. שלמדנו, רבי יהושע בן קרחה אומר, [מי שהלוה כסף לגוי, אם הוא] מלוה בשטר אין מקבלים פרעון מהם [ג' ימים לפני חג ע"ז שלהם מפני ששמחה היא לו והוא ילך ויודה לעכו"ם ביום חגם, אבל אם זה], מלוה על פה מקבלים פרעון מהם [אפילו קרוב לחגם]^{כז}, מפני שהוא כמציל מידם [שיש חשש שלא ישלמו כלל].

אלא הלכה כר' יהודה למה [צריך לכתוב אותו כלל, הרי זה נאמר כ] מחלוקת ואחר כך סתם היא [פי' שנאמר משנה עם ב' רבנים חולקים, המכונה כאן כ"מחלוקת" במשנה ואחר כך כתוב משנה כדבר פשוט ללא שם, מי אמר אותה, המכונה "סתם"], ומחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם. [ה] מחלוקת [היא המשנה הנלמדת] בבבא קמא, [אם בעל הצמר אמר לצבע] לצבעו לו אדום וצבעו שחור, [או שאמר לו לצבע אותו] שחור וצבעו אדום, רבי מאיר אומר, נותן לו דמי צמרו, רבי יהודה אומר, אם השבח יתר על היציאה, נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתירה על השבח, נותן לו את השבח. ו[ה]סתם [היא המשנה שלמדנו] בבבא מציעא, שלמדנו, כל המשנה, ידו על התחוננה, וכל החוזר בו, ידו על התחוננה^{כז}.

ורב הונא צריך [ללמד שהלכה כר' יהודה], שהייתי חושב לומר אין סדר למשנה, [וזה איננו מחלוקת ואחר כך סתם אלא הוא] סתם ואחר כך מחלוקת היא.

ורב יוסף [איך הוא לומד, שלא היו צריכים לומר הלכה כמו רבי יהודה]. אם כן, שנאמר בכל מחלוקת ואח"כ סתם, אין סדר למשנה, וסתם ואח"כ מחלוקת היא. ורב הונא [יענה] לא אומרים אין סדר למשנה, במסכת אחת, אבל בב' מסכתות אומרים. ורב יוסף [סובר ש] כל נזיקים [פי' בבא קמא בבא מציעא ובבא בתרא] היא מסכתא אחת. ואם תרצה לומר, משום שנאמר בה בענין הלכה פסוקה [שמשמע שם שהתנא בא שם להשמיענו כמה הלכות פסוקות, כיון שהוא מונה שם שתי הלכות שונות, לכן רואים שהיא העיקר], כל המשנה, ידו על התחוננה, וכל החוזר בו, ידו על התחוננה.

הרבנים למדו, הנותן מעות לשלוחו

החוזר בו שיהיה ידו על התחוננה, משום דתיכף שנתבטל המקח מהמקצת דמים שלא נתן נתבטל המקח מהכל כיון שאין בו דין חלוקה ויש בו דין ביטול מקח ולא דין החוזר בו, ודינו כמו באונאה יתר משתות שאין דין החוזר בו ידו על התחוננה. ומש"כ הסמ"ע על הרמ"א דגבי חזרת הלוקח דנותן לו מזיבורית שבה כתב כשער של עכשיו וגבי חזרת המוכר כתב כשער שפסקו, לגבי חזרת מוכר כתב הרמ"א סתם כשער שפסקו, ונראה דאצל מהזיבורית שבה צריך להיות כשער שפסקו, דכשנותן לו מזיבורית שבה ע"כ בתורת קנין נותן לו, דאם בתורת גוביינא יכול ליתן לו אפילו מזיבורית דאחרים, וכיון דמצריך ליתן לו מזיבורית שבה ע"כ מטעם קנין נותן לו כדיון לוקח חצי שדה (עי' סימן ר"ח סעיף כ') (נתה"מ).

חזר בו המוכר - הא דיכול הלוקח לכופו להמוכר בקיום מקצת המקח כנגד הדמים שנתן, היינו דוקא כשהלוקח טוען שרוצה ליתן המעות עדיין רק שהמוכר רוצה לבטל מטעם דעייל ונפיק אזוזי ודחה אותו, אבל אם הלוקח טוען שעדיין אין לו מעות ורוצה ליתן מעות כשיזדמן לו, יכול המוכר לבטל המקח לגמרי, כי לא מכר לו רק אדעתא ליתן דמים, ובזה לא בעינן שיהיה עייל ונפיק אזוזי ביומו, רק כיון שתובע מעות והלוקח טוען שאין לו יכול המוכר לבטל המקח (נתה"מ).

כשער שפסקו - שיטת הרא"ש היא בדעייל ונפיק אזוזי שניהן יכולין לחזור אפילו נגד מה שכבר קיבל מעות, אלא שיד החוזר על התחוננה, והר"ן סובר דאינו יכול לחזור אלא נגד מה שלא נתן עליו דמים, ואם זה שידו על העלוונה יאמר לא ארצה בקיום המקח הראשון רק תן לי קרקע כשיעור מעותי, דצריך ליתן לו המוכר בחזירתו מן העידית וכשער של עכשיו, ולכו"ע אם מבקש דוקא מזומנים כמו שנתן לו ואינו מפויס אפילו בגבית עידית נגד מעותיו, דמן הסברא דצריך זה שידו על התחוננה לטפל ולמוכר את כל אשר לו ולהשתדל לו במזומנים (סמ"ע), ע' לקמן סי' רכז ס"ד ברמ"א (ש"ך), ו"א שלא כשער שפסקו אלא כשער של עכשיו (ש"ך) [הא"א].

ואין אחד מהם - ואם מכר לו י' שדות ונתן לו קצת דמים על שדה אחת שיקנה בהם הכל אותו שדה קנה אף שלא נתן לו כולו אבל האחרות לא קנה ועיין לקמן סי' קצ"ב ס' י"ב אבל נתן מקצת מעות סתם שלא על מקום מסויים קנה הכל, ועיין סמ"ע סי' קצ"ה סק"ז? (רע"א).

אף על פי שיוצא ונכנס כו' - דמיד שזקפן במלוה הרי המקח נתקיים לגמרי, ואף על פי שאין הלוקח משלם לו אחר"כ לזמן שקבע לו, הרי הוא כאילו הלוה לו מעות לשלם לו לזמן פלוני ואינו משלם לו (סמ"ע). ע' המשך בהערה .

ספס עלים לספקה ניתנו . ולא להאיר הלך עלים ניתנו ומעיקרל לא חל עלייהו שביעית אבל ספסו סתמן לזביעה הלך חל עלייהו קדושה וחסידי לאחר הביעור חף להיסך ועלי קנים וגפנים יש שאוכלין אותן ויש שמסיקין אותן הלך בחר מחשבת לקיטת חזולין : **פנאי היא** . איכא למאן דלמחר סתם תורה אור

[גיטת גב]
סוכה מ.
דרביס פנאי
סוכה מ.

עלים להסקה ניתנו ולא חיילא שביעית אפילו העלים דמסחן ואיכא למאן דלית ליה ועלמים דמסחן מיהא חיילא : **למחר הפטרה** . אין שורין פשתן ביין של שביעית וכן אין מכבסין בגדים דהוי סבורה : **מי שנהלמו וביעורו שוס** . הנאה שהיא בשעה שהוא כלה מן העולם אהיה יכול ליהנות מפירות שביעית קודם זמן הביעור : **יטלו משרה וכבוסה** . שמעשה שמטיילין פשתן או בגד ביין נתקלקל וכבער והגלתו אינו אלא עד שלשה ימים וד' עד שהיה הפשתן שרוי וכן הבגד והיינו תנאי דרבנן סברי סתם פירות לאכילה ומיילא עלייהו קדושת שביעית כדאמרן לעיל דכל דבר שהגלתו וביעורו שיהי חיילא הלך אפילו לקטן למשרה וכביסה לא מהני מחשבה לאפקועי איסורין נמיהו כעלי קנים שלקטן לעלים דמשתרו להסס סתמיהו להכי ולהכי אבל פירות סתמן לאכילה ומשעת יצרתן חייל קדושתן ותו לא מהני מחשבה לאפקועי ואסורין למשרה וכביסה דאין נהנין בקדושת שביעית אלא הנאה הדומה לאכילה וצבי עלים נמי סתם עלים להסקה ניתנו ולא חיילא אפילו העלים דמסחן ור' יוסי סבר לא אמרינן סתם פירות לאכילה ניתנו ומהניא זהו מחשבה כעלי קנים וגפנים דהיכא דליקטן למשרה הוי דבר שהגלתו אחר ביעורו ולא חל עלייהו שביעית כך מלאתי ויש לשנות אחרים וזו שמעתי והגון : **למנוגמא** . אלנפט' : **אינס שוס בכל אדם** . אינה נריכה אלא לחולים : **לונף** . שמולפין יין צבית והאי נמי אין שיהי בכל אדם שח"ל ילונף אלא אדם מעונג ומעודן : **אפיקטיווין** . וחי"ט להקיא : **איכא נמי משרה וכביסה** . והכא לא נקט אלא דבר שאין שיהי בכל אדם : **מלוט בשטר אין נפרעין מסן** . לפני אידיהן מפני שמתנה היא לו ואזיל ומודה לעכו"ם ציוס חגס ורבנן סברי אסור לפורעין וליפרע מהן כלל : **ואיבעית אימא** . הך סתמא דח"י עיקר הוא דקתני לה הכא בב"מ (טו) גבי הלכתא פסיקתא דהא לא שייכא הססולא תני אלא משום פיסוק הלכה שפסקה התנא עם כל החזון צו שלא נחלק אדם עליהן :

פ"ו ה' :

[סוכה י"א]

[נכוחט ט.
י"א]

[נכוחט מב:]

נליק' : [ע"ז]

ב"מ עו.
פ"ז י' :

*סתם עצים להסקה הן עומדין אמר רב כדנא ועצים להסקה תנאי היא דתניא** אין מוסרין פירות שביעית לא למשרה ולא לכבוסה ור' יוסי אומר נותנין פירות שביעית לתוך המשרה ולתוך הכבוסה מאי מעמא דרבנן אמר קרא ^{י"א} לאבלה ולא למשרה לאבלה ולא לכבוסה ורבי יוסי אומר אמר קרא לכם* לכל צרכיכם ורבנן נמי הכתיב לכם לכם דומיא דלאבלה במי שהנאתו וביעורו שיוין ייצאו משרה וכבוסה שהנאתן אחר ביעורן ור"י נמי הכתיב לאבלה אמר לך ההוא מיבעי ליה לכדתניא דתניא לאבלה ולא למלוגמא אתה אומר לאבלה ולא למלוגמא או אינו אלא לאבלה ולא לכבוסה כשהוא אומר לכם הרי כבוסה אמור הא מה אני מקיים לאבלה לאבלה ולא למלוגמא ומה ראית לרבות הכבוסה ולהוציא את המלוגמא מרבה אני את הכבוסה ששוה בכל אדם ומוציא אני את המלוגמא שאינו שוה בכל אדם כמאן אולא הא דתניא לאבלה ולא למלוגמא לאבלה ולא לילוף לאבלה ולא לעשות ממנה אפיקטיווין כמאן בר' יוסי דאי כרבנן יאיכא נמי משרה וכבוסה : רבי יהודה אומר אם השבח כו' : (סימן סב) *ייתיב רב יוסף אהורי דרבי אבא קמיה דרב הונא ויתיב רב הונא וקאמר הלכה כרבי יהושע בן קרחה והלכה כרבי יהודה *אהדרינהו רב יוסף לאפיה אמר בשלמא רבי יהושע בן קרחה אצטריך סלקא דעתך אמינא *יחיד ורבים הלכה כרבים קמ"ל הלכה כיוחד ר' יהושע בן קרחה מאי היא דתניא רבי יהושע בן קרחה אומר מלוה בשמר אין נפרעין מהן מלוה על פה נפרעין מהן מפני שהוא כמציל מידם אלא הלכה כר' יהודה למה לי מחלוקת ואחד כך סתם היא *ומחלוקת ואח"כ סתם הלכה בסתם מחלוקת בבבא קמא *לצבוע לו אדום וצבועו שחור שחור וצבועו אדום רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמרו רבי יהודה אומר אם השבח יחר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח וסתם בבבא מציעא דתנן *כל המשנה ידו על התחתונה ויכול החזון בו ידו על התחתונה ורב הונא אצטריך סלקא דעתך אמינא אין סדר למשנה וסתם ואחר כך מחלוקת היא ורב יוסף אי הכי כל מחלוקת ואח"כ סתמא נימא אין סדר למשנה וסתם ויח"כ מחלוקת היא ורב הונא בי לא אמרינן אין סדר למשנה בתרא מסכתא אבל בתרי מסכתות אמרינן ורב יוסף כולה נזיקין חדא מסכתא היא ואיבעית אימא משום דקתני לה גבי הלכתא פסיקתא דהא לא שייכא הססולא תני אלא משום פיסוק הלכה שפסקה התנא עם כל החזון צו שלא נחלק אדם עליהן :

ליקח

ה"ג בקונטרס במס' סוכה (דף מ. וס"*) אמר רב כהנא ועלים להסקה תנאי היא כו' וכן עיקר פי' כל עלים בשביעית היא פלוגתא דתנאי אי אית זהו קדושת שביעית דכיון דמטמא דשריגא להו היינו משום דהגאתן אחר ביעורן אס כן לרבי יוסי דלית ליה דרשה דהגאתו וביעורו שיהי לענין פירות שביעית ה"ג לא דריש לה לענין דלא לחול קדושת שביעית ואם תאמר לר' יוסי היאך מותרין עלים בדרך ישראל להסיק בהן תנור והלא יש בהן איסור שביעית לאחר הביעור וי"ל דבבבא בשאר עלים דשאר שנים ועוד וי"ל לפי גירסת הספרים ועלים להסקה תנאי היא פירוש עלים שיש בהם קדושת שביעית כגון לולב דהגאתו וביעורו שיהי דסתמיהו קאי לכבד צו אהיבית אס מותר להסיקו דהוי הנאה לאחר ביעורו או לא דתניא אין מוכרין פירות שביעית כו' הרי לרבנן אסור להסיקו מידי דהוי אמשרה וכביסה ולר' יוסי מותר אבל שאר עלים לדברי הכל אין בהן קדושת שביעית אלא הטעם אין מיושב דהיכי דר' יוסי דריש לכם לכל לרכיכם אפירות שביעית ולא בני לכם דומיא דלאכלה הכי נמי לענין לחול קדושת שביעית על כל דבר שהוא לכם דמ"ש דהא כוליה חד קרא הוא והיתה שבת הארץ לכם לאכלה וגו' : **אין סדר למשנה** . דפעמים היה שונה שלל על הסדר ושמה תחילה שנה צ"מ ואחר כך צ"ק אבל דח"י אח"כ סדרן רבי על הסדר כדדייק בריש (פרק) שבעות (דף צב) מכדי תנא ממונת קסליק כו' :

גבי הלכתא פסיקתא . תימה אמאי קרי לה הלכתא פסיקתא להיא דכל החזון בי ידו על התחתונה הא צפרק האומנין (ב"מ דף עז) : מוקמינן לה כיתודה כרבי דוסא ורבנן פליגי עליה ומוכח התם דרב לא סבר לה כרבי דוסא כההוא דכל החזון צו וי"ל דהכא סבר כאיבעית אימא דהתם דלמחר כל החזון צו ידו על התחתונה לאתויי דקתני וי"מ דקתני לה צלשון הלכתא פסיקתא דלישגא דכל החזון וכל המעשה משמע לפסוק הלכתא* : **הנרות** . מעות לשלוחו . כראה דמייירי שנותן לנחמתי שבר אס פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמנע . מכאן יש להביא ראיה אס אדם נותן מעות לחבירו לנחמתי שבר ואמר ע"מ שלא תלוס אלא על משכונות של כסף וחבז ותשמרם בקרקע ואם תשנה יחא ברשותך לחייב בכל דבר ואם פחתו פחתו לך שאין זה רצית דהא הכא אס שינה מדעתו אמר אס פחתו פחתו לו אפ"ה אס הותירו הותירו לאמנע ולא הוי רצית כיון דאס לא היה משנה דעתו לא היו כולן ברשותו אלא השכר וההפסד לאמנע כדן פלגא מלוה ופלגא פקדון :

הא

[ד"ה ועלים]
צ"ד א ב ג ד
מה"ל שמיטין הלכה
צ"ד ד מ"ט מהלכות
מ"ו הלכה א סג
לחיו מה שו"ע י"ד
סי' קמח סעיף א :

צ"ד ה מ"י פ"ח מהלכות
מכירה הלכה ב סג
עשין פב טו"ע ח"מ סי'
קל סעיף י י"א :

[ע"ש תוס' ריש ב"מ
וי"ט ב"ב]

[ע"ש תוס' נחמות סו.
ד"ה זכר]

גליון הש"ס
במי יאלו משרה וכבוסה.
עיון בכורות דף יב
ט"ז תוס' ד"ה ודלי :

{ קב ע"ב }

לקנות חטים [ויחלקו בשכר מכירתם] ולקח שעורים מהמעוות האלה [או ששלח שליח לקנות] שעורים ולקח מהם חטים. אחד לימד שאם הפסידו [פ"י] שהרויח פחות ממה שהיו מרויחים אם היו קונים מה שהמשלח אמר לקנות], ההפסד לו [פ"י] על השליח, והמשלח לא מפסיד [שלו] ⁷⁷, ואם יש יותר רויח, הרויח הוא שלו [פ"י] של השליח]. ואחד לימד, אם הפסידו, ההפסד שלו [פ"י] של השליח], ואם יש יותר רויח, הרויח חולקים [בין המשלח לשליח].

אמר רבי יוחנן, אין קושי, זה [פ"י] הברייתא הראשונה שאמר שהרויח רק לשליח היא ר"מ, וזה [פ"י] הברייתא השנייה שאמר חולקים הרויח היא רבי יהודה, זה ר"מ, שאמר, שינוי קונה [ולכן] השעורים הם כגזל בידו, וזה רבי יהודה, שאמר, שינוי אינו קונה [אבל אין לו להפסיד על שליח ששינה משליחותו, שלא לשם כך עשה אותו שליח]. ר' אלעזר שאל, מאיפה אתה יודע את זה. אולי עד כאן לא אמר ר"מ, אלא בדבר שראוי לו לעצמו, אבל לסחורה לא אמר [שינוי קונה, וכל דבר שיש בו רויח הוא מרוצה בו, וכשהרויח לא היה שינוי]. אלא א"ר אלעזר, שניהם ר' מאיר, ואין קושי, כאן לאכילה, כאן לסחורה.

זחקו על [הלכה זו שאמר] רבי יוחנן בשם רבי יהודה, במערב [פ"י] בארץ ישראל, וכי מי הודיעו לבעל חטים שיקנה חטים לבעל מעות [ולא לשליח, הרי הוא חשב שהשליח הוא בעל המעות, וכוננתו להקנות לו בלבד וכיון שלפי רבי יוחנן אין כאן שליחות, אין לבעל המעות זכות תביעה לשותפות ברויח].

רב שמואל בר ססרטי שאל, אם כן, אפילו [שלח שליח לקנות] חטים [וקנה חטים] חטים גם כן לא [חשב המוכר להקנותם לבעל הכסף]. אמר רבי אבהו, [שלח שליח לקנות] חטים [וקנה חטים] חטים שונה, [שכן השליח] עשה את שליחותו, והוא כמו הבעל הבית.

תדע, שלמדנו, אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו, אין לו [לגזבור לקחת] בגדי אשתו ולא בגדי בניו ⁷⁸ [כמשכון בשביל הערך, כן לגבי המקדיש, אין אלו בכלל נכסיו שהקדיש], ולא בצבע שצבע עבורם [של אשתו או בניו], ולא בסנדלים חדשים שלקחם עבורם [ועוד לא לבשו אותם, אלא רק קנה עבורם]. ולמה. שגם נאמר כאן, מי הודיעו לצבע שיקנה צבעו לאשה. אלא לא משום שאומרים שמאחר שעשה שליחותו, הוא דומה ליד אשתו, וכן כאן הוא עשה את שליחותו ודומה כיד בעל הבית. א"ר אבא, לא [זה לא הסיבה שההלכה כך אלא משום ש] כל המקדיש נכסיו, אין דעתו על כסות אשתו ובניו ⁷⁹.

רבי זירא שאל, וכי דעתו של אדם על תפילין שלו. ולמדנו במשנה, המקדיש נכסיו, שמים לו תפילין שלו [והמקדיש צריך ללות מעות ויתן בשביל התפילין שלו להקדיש]. א"ל אבבי, כן, דעתו של אדם על התפילין [שלו, שכן] המקדיש נכסיו חשב שהוא עושה מצוה. ואין דעתו של אדם על כסות אשתו ובניו, משום [שחושש שזה יגרום] שגאון.

רב אושעיא שאל, והרי למדנו כאן "חייבי ערכים" [שכתוב המעריך את עמו], ולמדנו במשנה, חייבי ערכים ממשכנים אותן [בעל כרחם, רואים

אם כן שזה בגלל דעתם], וכי דעתו של אדם על עצמו למשכנו. אלא אמר רבי אבא, כל המקדיש נכסיו, נעשה כמי שהקנה להן כסות אשתו ובניו מתחילה.

הרבנים למדו, הלוקח שדה בשם חבירו [בשם ראש הגלות, אין כופים אותו למכור, ואם אמר לו על מנת, כופים אותו למכור].

מה נאמר כאן. אמר רב ששת, כך נאמר, הלוקח שדה מחבירו בשם ראש הגלות [שאמר הקונה למוכר, אני קונה עבור ראש הגלות, ונתכווין להטי אימה שלא יצאו עליו עוררים, וכתב המוכר שטר המכירה בשם הראש הגלות] אין כופים אותו ראש הגלות למכור [פ"י לכתוב שטר על השדה לקונה], ואם אמר [הקונה] לו [פ"י למוכר] על מנת [שיכתוב לי ראש הגלות בשמו לשמי שטר אחר], כופים אותו ראש הגלות למכור [פ"י לכתוב לו שטר].

אמר מר, הלוקח שדה בשם ראש הגלות, אין כופים אותו ראש הגלות למכור. משמע [ש]ראש הגלות [קנה אותו] [הקרקע], נאמר שזה חולק על בני מערב [פ"י בני ארץ ישראל], שאומרים, וכי מי הודיעו לבעל חטים שיקנה חטים לבעל הבית [ולא לשליח]. אם משום זה אין קושי, [שאפשר לומר שכאן מדובר במקרה] כגון שהודיעו לבעל השדה והודיעו לעדים [החתומים על השטר]. אלא [איך מוכן] הנאמר בסוף, על מנת, כופים אותו ראש הגלות למכור. למה. שראש הגלות יגיד, איני צריך כבודכם [שעשיתם אותי ראש הגלות רק כדי להטיל אימה על אחרים], ולא זלזול שלכם [שאתם הופכים אותי להיות מוכר שדות].

אלא אמר אבבי, כך נאמר, הלוקח שדה בשם חבירו ⁸⁰ ראש הגלות,

ראובן. ואם תבע ראובן לשמעון שיעשה לו שטר מכר מהשטר הזה שנכתב על שמו, אין כופין אותו. ואפילו הודה לו שמעון שיעשה לו שטר מכר, יכול לחזור בו. אבל אם אמר ללוה בשעת הלוואה, על מנת כן אני מלוה לך שתעשה לי שטר בשם שמעון ולכשארצה תחזירנו לו על שמי, כופין אותו על כך, אפילו לא פירש דבריו אלא אמר לעדים בפני הלוה, עוד שטר אחר תכתבו לי על הלוואה זו, מחייבין אותו לכתוב שטר אחר על שמו [ש"ך], קשה על הרמב"ם שלא הזכיר שיועיל מה שיאמר לעדים אפילו לא אמר למוכר, ואפילו אם ראובן יש לו בידו ב' שטרות א' כתוב שהשדה של לוי וא' כתוב שהשדה שלו, עצם זה שהשטר ביד ראובן מוכיח שהשטר על שם לוי אינו אמיתי אלא רק לפיוס [ש"ך v הש"ג], עדים מספיק הן במכר והן בהלוואה [ש"ך v הספר התרומות].

אין כופין את המוכר - מיירי אפי' אומר טעם למה כתב תחלה בשם לוי משום שהוא איש תקיף ואם יצאו על השדה מערערים יראה השטר של לוי התקיף הוא וייראו ממנו אפי' לא מהני כל שלא התנה מתחלה [סמ"ע].

אפילו לא אמר כן למוכר - פירוש לא אמר ליה שע"מ כן קונהו [סמ"ע], ו"א שאין כח לכופ למוכר לכתוב שטר נגד החולקים, אלא אם כן היה גילוי מלתא וגם תנאי אלא שהתנאי מהני אפילו אמר בפני עדים [ט"ז].

אלא שאמר לעדים כו' - ע"ל סוף סימן ס' בטור [סמ"ע].

לא יוכל לחזור בו - פירוש המוכר [סמ"ע, וש"ך], ו"א שאין להוציא דבר הלכה מתוך הג"ה זו כי היא סתומה ואין לה ביאור [ט"ז], ראובן דזבין ארעא משמעון על שם לוי ולוי לא הרשהו וכתב שטר על שם לוי שהיה במרמה והיינו שקנה לעצמו, אלא שכתב השטר על שם לוי במרמה כדי להטיל אימתו על המערערין וכיוצא, וכיון שראו שמעון שלא בא לוי, חזר בו, באומרו שלא הקנה אותו לזה אלא ללוי, וכיון שלוי לא קנאו אינו רוצה למוכרו לראובן כיון שלא הודיעו. עכ"ז שמעון אינו יכול לחזור וקנה ראובן, דאין צריך הודעה למוכר, ומשום דכוננת מוכר לבעל המעות [ע"ל לעיל סי' קפ"ג ס"ג וס"ד, ומאיר המשפט שם] [קצה"ח, ונתה"מ].

⁷⁸ ע"י רמב"ם (ערכין וחרמין פ"ג ה"ד): חייבי ערכין ודמים ממשכנין אותן ולוקחין מהן בעל כרחן מה שנדרו ואינן חייבין להחזיר להם המשכון ביום או בלילה, ומוכרין כל הנמצא להם מן הקרקע ומן המטלטלין מכסות וכלי תשמיש הבית ועבדים ובהמה ונפרעין מן הכל, ואין מוכרין לא כסות אשתו ולא כסות בניו ולא בגדים שצבען לשמן ולא סנדלים חדשים שלקחן לשמן, וכן המקדיש כל נכסיו לא הקדיש את אלו. @מפרשים

⁷⁹ ע"י רמב"ם (ערכין וחרמין פ"ו ה"ג): וכל מי שהחריס או הקדיש כל נכסיו לוקחין כל מה שיש לו ואפילו תפילין שבראשו, ואין צריך לומר כלי אומנתו ובגדיו שהכל הקדש או חרם.

ע"י לח"מ: ואפילו תפילין שבראשו וכו'. בהלכות זכיה ומתנה גבי שכיב מרע שנתן נכסיו כתב רבינו ז"ל דהוי ספק אם נכנס ס"ת בכלל וכאן כתב כן משום דשאני הכא דאמר כל ונכנס ז"כ ס"ת אי נמי מקדיש בעין יפה הוא מקדיש ואפילו לא קאמר כל נכנס ס"ת בכלל.

וע"י מ"ל: ומיהו ס"ת הוי בעיא דלא איפשיטא בפ' מי שמת (דף קנ"א).

⁸⁰ ע"י שו"ע (ח"מ סי' קפד ס"ב): ראובן שקנה שדה משמעון, ואמר ליה ללוי קניתי אותה וכתב שטר מכר בשם לוי, וחזר ראובן ואמר לשמעון לעצמי קניתי, חזר וכתב שטר מכר בשמי, אין כופין את המוכר לכתוב לו שטר אחר בשם ראובן. ואם התנה עמו מתחילה ואמר ליה לעצמי אני קונה, וזה שאכתוב שטר בשם לוי כדי שלא ידעו בי שאני הוא הקונה, הרי זה כופה לכתוב שטר אחר בשמו, ולא עוד אלא אפילו לא אמר כן למוכר, אלא שאמר לעדים תחילה בפני המוכר יש לכם לכתוב לי שטר אחר על שמי, כופין אותו לכתוב שטר אחר על שמו. הגה: ואם קנה קרקע תחילה על שם לוי, אפי' שלוי לא עשה שליח, אם קנה במעות לוי לא יוכל לחזור בו.

ביאור: ואמר לשמעון לעצמי קניתי כו' - ע"ל סי' ס"ט [ראובן הלוה מנה ללוי, ובשעת הלוואה אמר ללוי שכתבו השטר על שם שמעון, אך שיתנו השטר ליד ראובן, וכשתבע ראובן מלוי בזמנו, טוען, לאו בעל דברים ידידי את, הדין עם

אין כופים את המוכר למכור לו עוד פעם [פ' לחזור ולכתוב שטר מכירה אחר ללוקח שהיה לו להתנות ולהודיעו, שתכתוב שטרי בשם ראש הגלות שאם יצאו עוררים אני אראה להם שהוא שדה של ראש הגלות, ותכתוב לי שטר אחר בשמי שלא יבאו היום או למחר יורשי ראש גולה לתובעה ממני], ואם אמר לו "על מנת", כופים את המוכר למכור [פ' לכתוב לו ב' שטרות כנ"ל].

אמר מר, הלוקח שדה בשם חבריו, אין כופים את המוכר למכור פעם אחרת. זה פשוט. מה הייתי אומר, שיכול לומר, ידעת שאני לוקח לעצמי, ובקשתי חוזה והצלה, ואיני זורק כסף לכלום, אלא על דעת שתכתוב לי שטר אחר, לכן לומדים שיאמר לו [המוכר], אתה היתה צריך לעשות תנאי עם זה שקנית בשמו, ושהוא יכתוב לך שטר אחר.

ואם אמר לו "על מנת", כופים את המוכר למכור. זה פשוט. [זה] לא [כזה פשוט, אלא] צריכים [להעמיד את המקרה], שאמר לעדים לפני [המוכר]⁸¹, תדעו שאני צריך שטר אחר [ואיני מתנה עם המוכר עצמו], מה הייתי אומר שיכול לומר לו, חשבתי שאמרת [שאתה צריך] שטר [נוסף] מזה שקנית בשמו, לכן לומדים [שלא, שהקונה] יאמר למוכר, בגלל זה טרחתי ואמרת את זה לעדים שעומדים לפניך, שאני צריך [את השטר הנוסף] ממך.

רב כהנא נתן כסף [לסוחר כדי לקנות] פשתן [והסוחר קנה פשתן, ונשאר אצל המוכר], לסוף [פ' טרם שהוא קיבל את הפשתן ביד] נתייקר הפשתן, [ומוכר הפשתן] מכרם כדי לתת את ריוח דמיהם רב כהנא. באו לפני רב, [רב כהנא] אמר [לרב], מה אעשה, שאלך ואקח את הכספים האלה [או שזה איסור ריבית]. א"ל, אם כאשר הוא מכרם, הוא אמר "פשתן זה של רב כהנא", אז לך ותקח את כסף, ואם לא, אל תקח [שזה ריבית]. כמו מי זה. [וכי זה כמון] בני מערב [ארץ ישראל], שאומרים, מי הודיעו לבעל חטים שיקנה חטים לבעל מעות. וכי רב כהנא נתן ארבע ולקח שמנה [כריבית, הרי] פשתנו [היה] נוטל והוא מה שנתייקר ממילא, וכל מקום שהיה שם, שלו היה, ואלו שמכרו הפשתן גזלו [את רב כהנא ומשלמים כל דמיו]. ולמדנו, כל הגזלנים משלמים כשעת הגזלה. אמרו [התלמידים בבית המדרש], שם [רב כהנא נתן את המעות] באמנה [ולא היה ביד הסוחר פשתן

כשקבל הדמים, והתנו עמו כשער הזול ליתן לו כל השנה בשער זה] ורב כהנא לא עשה [לפשתן קנין] משיכה, ורב [שאסר לו לקחת את הכסף הסביר דברים אלה] לפי שיטתו, שאמר רב, עושים אמנה בפירות, ואין עושים אמנה בדמים [פ' מותר לאדם לתת מעות לסוחר פירות על מנת שיספקו לו פירות במחיר מוזל, אך זה רק אם אמנם בסוף יטול את הפירות, אך אם כשיבוא ליטול פירותיו, יאמר לו המוכר אתן לך מעות בשווי הפירות, אסור לו לקבלן, משום שנראה כרביית, שמקבל יותר ממה שנתן לקבל הפירות בשער היוקר]⁸².

מתני'. הגזול את חבריו שוה פרוטה ונשבע לו [שלא גזלו, ואחר כך הודה בשבועת שקר שלו. הגזולן חייב] ללכת אחריו [אפילו]⁸³ [כדי להחזיר את הגזול, שאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו. ולכן] לא יתן [את הגזול] לא לבנו [של הנגזל, שבנו יולכיו לנגזל, שאם יאנסוהו הוא חייב להחזיר, שאינו נחשב השבה עד שמגיע לידו של הנגזל עצמו] ולא לשלוחו, אבל נותן לשליח בית דין⁸⁵ [הכמים עשו תקנה מפני תקנת השבים שלא נחייב לזה להוציא מנה בהוצאת הדרך]. ואם [הנגזל] מת, יחזיר ליורשיו [של הנגזל]⁸⁶. אם הגזולן נתן [לנגזל] את הקרן ולא נתן לו את החומש, [או שהנגזל] מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש, [או שהנגזל] מחל לו על שניהם חוץ מפחות שוה פרוטה בקרן, אינו צריך לילך אחריו⁸⁷. [אם הגזולן] נתן לו [לנגזל] את החומש ולא נתן לו את הקרן, [או שהנגזל] מחל לו על החומש ולא מחל לו על הקרן, [או שהגזולן] נתן לו את הקרן ונשבע לו [פעם שניה] על החומש,

קרא (סמ"ע וקצה"ח), ו"א דטעמא דנשבע כיון דבעי כפרה לא סגי עד דמטא לידה (ש"ך).

מפני שכבר נתייאו מאחר שנשבע ואינם באים עוד לתובעו - אפי' הודיעו לו וזהו שלח לו יהיו לי בידך אפי' כיון דנשבע לא סגי עד דעביד השבה מעליא כיון דבעי כפרה לא סגי עד דמטא לידה, מיהו היינו דקאמר ליה הכי ע"י שלוחו אבל בפניו לא דכיון שהניחו בידו והלך לו הרי הוא כהפקידו בידו (ש"ך).

* ואם יודע מי הנגבב אך אינו יודע היכא הוא רשאי להחזיק אצלו עד שימצא את הנגבב כיון שלא נשבע ואף שהנגבב אינו יודע שהוא גנב שיוכל לתבוע ממנו לא מבטיח להסמ"ע שאף כשהוא רחוק אינו מחוייב להודיע, וכ"ש באינו יודע היכן הוא אף שאפשר שבקושי גדול יוכל להודיעו שאינו מחוייב. אלא אף להשיך שפליג וסובר דצריך להודיעו, אולי הוא רק ביוזע היכן הוא אבל הוא ברחוק אבל באין ידוע היכן הוא שאפשר שאף בהשתדלות גדולה לא יתודע לא יתחייב אך מ"מ טוב שישתדל להודיע לו (אג"מ חו"מ פח).

⁸⁵ ע"י שר"ע (חו"מ סי' שסז ס"ב): אפילו החזיר הגזילה כולה חוץ משהו פרוטה חייב הגזולן להוליכה אחר הנגזל, ולא יתן לא לבנו של נגזל ולא לשלוחו, אלא אם כן עשה הנגזל השליח בעדים, וכן אם עשו בית דין שליח בעדים ונתן לו יצא, ואין צריך לומר אם נתן לבית דין שיצא:

ביאור: ולא יתן לא לבנו כו' - גם ברישא בלא נשבע אסור ליתנו לבנו כו' (סמ"ע). אם עשו הב"ד שליח בעדים כו' - גם זה מפני תקנת השבים הקילו עליו שלא יצטרך הרבה בהוצאת הדרך, ויהיה ביד שליח ב"ד עד שיבוא הנגזל ויקחנו מידו, והגזולן פטור מהאחריות מיד שמסרו לשליח ב"ד (סמ"ע), כדלעיל סי' קכ"א ס"ב (ש"ך).

וא"צ לומר אם נתן לב"ד שיצא - והיינו דוקא כשנתן לב"ד שישלחוהו לידו מתי שירצו ולא שהשליח או הב"ד ישמרו בידם עד שיבוא דוקא בעצמו (ש"ך).

⁸⁶ ע"י שר"ע (חו"מ סי' שסז ס"ד): הוב"ד לעיל הערה 14.

⁸⁷ ע"י שר"ע (חו"מ סי' שסז ס"ג): החזיר לו כל הגזילה או שמחל לו עליה חוץ מפחות שוה פרוטה, אינו צריך להוליך אחריו אלא יבא הנגזל ויטול השאר, ואע"פ שהגזילה עצמה קיימת, אין חוששין שמא תתייקר ונמצא הנשאר שוה פרוטה:

ביאור: אלא יבוא הנגזל ויטול השאר - אף שהוא פחות משהו פרוטה עכ"ז בתורת השבה הוא, כיון דמתחילה גזל יותר משהו פרוטה ולא החזיר כולו, אלא שאינו מחוייב להוציא עליה הוצאה בהשבתה. ועוד, דגם פחות משהו פרוטה איסור גזל יש בו כמ"ש בסימן שני"ט ס"א אלא שאין הב"ד נזקקין לפחות משהו פרוטה להוציא מידו (סמ"ע).

אין חוששין שמא תתייקר - ואם נתיקר, א"צ להחזירו כיון שפעם אחת לא היתה שוה פרוטה, ו"א שצריך להחזיר לו (סמ"ע).

⁸¹ ע"י שר"ע (חו"מ סי' קפד ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 80.

⁸² ע"י שר"ע (י"ד סי' קעה ס"ו): הפוסק על הפירות ונתייקרו בשעת הפרעון, יכול לשום הפירות שנפסק עליהן במעות וליתן לו פירות אחרות, אבל מעות אינו יכול ליתן. ויש מי שאומר שיכול ליתן מעות. הנה: ויכול לפסוק על שער שבשוק על פירות האחרות כאילו נותן לו מעות עכשיו. ודוקא שלא שם הפירות הראשונים על מעות, רק אומר: כך וכך סאה חטיף יש לי אצלך תן לי בהם כך וכך יין או שאר דבר, אבל אם שם אותו על דמים שאמר: כך וכך הם דמי החטין תן לי בהם יין, אסור, דהוי כאילו הלוח לו מעות דאין פוסקין עליהן כשאין המעות בעין אלא כשיש לו. כמו שנתבאר סימן קס"ג.

הצד החולק שיכול ליתן מעות, ע"י ב"מ סג ע"א ד"ה דאמר: נראה ל"ת דבפרק הגזול [קמא] (ב"ק דף קג. ושם ד"ה התם) גבי רב כהנא זבין כתנא ואייקר זבונה מרותא קמאי א"ל לרב אשקול זוזי אמר ליה אי כי מזבני אמרי כתנא דכהנא הוא שרי ואם לאו אסור רב לטעמיה דאמר אין עושים אמנה בדמים משמע דל"י נניא שרי למשקל זוזי.

⁸³ נוסף בדפוס של רש"י.

⁸⁴ ע"י שר"ע (חו"מ סי' שסז ס"א): הגזול את חבריו אע"פ שכפר בו, הואיל ולא נשבע אם חזר והודה אינו חייב לרדוף אחר הבעלים להחזיר להם, אלא יהא בידו עד שיבואו ויודיעו אותם ויטלו את שלהם, אבל אם נשבע על שוה פרוטה ומעלה, חייב לרדוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם אפילו הם באיי הים, מפני שכבר נתייאו מאחר שנשבע ואינם באים עוד לתובעו:

ביאור: אף על פי שכפר בו כו' - פירוש, ולא תימא כיון שכפר בו נתייאו הנגזל ולא יתבענו עוד, וכדמסיק המחבר כשכבר נשבע (סמ"ע).

אם חזר והודה - אף על פי שבא לצאת ידי שמים אינו חייב לרדוף אחריו, כ"ש כשלא הודה רק שבאו עדים שגזל לו אינו חייב לרדוף אחריו רק שידוענו (ש"ך)*. אינו חייב לרדוף כו' - גם זה מפני תקנת השבים הוא (סמ"ע), ו"ח דמדינא אינו חייב לרדוף אחריו אלא דנשבע כיון דצריך להביא קרבן להתכפר לא סגי עד דמטא לידה וה"ה האידנא אף על גב דאין קרבן מ"מ אינו יוצא ידי כפרתו עד דמטא לידה (ש"ך).

עד שיבואו ויודיעו אותם - פ'י' שיהא בידו עד שיבואו מעצמן, והרמ"א הוסיף לכתוב ויודיע אותם, כונתו שבבואם לעיר הגזולן אזי הגזולן מודיע אותם שכך וכך גזלם ושיטלו מידו כי הוא יתן להן (סמ"ע), ו"א דצריך לשלוח להודיע לו היכן שהנגזל נמצא, אמנם אינו חייב לרדוף אחריו וזה שהגיה הרמ"א ויודיע אותם (ש"ך), ו"א דאפילו אינו מודה כלל אלא שהוא בעצמו רוצה לצאת ידי שמים ולהחזיר הגזילה כיון דידע למאן גזליה ומזמן להחזיר ה"ל כפקדון גביה ו"א צ כלל הודעה (קצה"ח).

אבל אם נשבע כו' - מיהו אי לאו מפני תקנת השבים מן הראוי היה להתחייב הגזולן ללכת אחריו למקום שהוא שם אפילו לא נשבע מאחר שמצינו שקפיד עליו

קב א מ"א פ"ב מהלכה
שלומו ושופתין הלכה
ה סמג ע"ג פ"ב טו"ע
ח"מ סי' קפד סעיף ב :

קב ב טו"ע י"ד סי'
קע סעיף א :

קד ג מ"ג פ"ז מהלכות
גזילה הלכה ט סמג
ע"ג טו"ע ח"מ
סי' סטו סעיף א :

קד ד ה מ"ג פ"ז מהלכה
טו"ע ט סעיף
ב :

קו ו מ"ח פ"ח הל"א
טו"ע ט סעיף ד :

קו ז חמ"ו פ"ז הל"א
יא סמג טו"ע
ט סעיף ג :

קח ט י מ"ו פ"ח
טו"ע ט סעיף ב :

הגהות הב"ח
(ה) בשם ר' אהרן אשילי
למדי :

ונשבע על הכתי כסף
ואח"כ אודע על הפרטה
יאר על הפרטה סהודה
כבר איך איירי שטענו ב'
כסף והודה הכל וכפר
פרטה חתה ונשבע אח"כ
על הפרטה שבפר העתק
ממילוי גרסאות

אין כופין את המוכר . לחזור ולכתוב שטר מכירה אחר ללוקח שהיה לו להסתות ולהודיעו כחוב שטרי בשם ריש גלותא שאם יאלו עסקין ארצה להם שהוא של ריש גלותא וכחוב לי שטר אחר בשמי שלא יאלו עסקין יאלו היום או למחר יורשי ראש גולה להובעה ממני : ופניהם

כגון דאודעינהו לדידיה ואודעינהו נמי לסהדי . תימה אם כן אמאי לריך לדחוק את ריש גלותא שיכתוב לו שטר יכתבו ארצה להם שהוא של ריש גלותא וי"ל כגון דלא צעו עדים דאיירי דמשך נמי ופקדון בעלמא הוא דהוי גביה : כמאן כבני מערבא דאמרי מי הודיעו לבצע חתיין כו' . כלומר ומשום הכי אי לאו דאודעינהו ללוקח כי קמזבין דהאי איתגא דכהנה הוא נמלא דכהנה לא קני להנהו מעות דאינהו לאו אדעתא דהכי יהבו ליה מעותיו ואי שקיל כהנה מידי דמרוויסיהו ה"ל כאלו מדידהו יהבו ליה ומחוי כרביית :

אין כופין את המוכר למכור זימנא אחריתי ואם אמר לו על מנת כופין את המוכר למכור אמר מר הלוקח שדה בשם חבירו אין כופין את המוכר למכור זימנא אחריתי פשיטא מהו דתימא מצי א"ל מידע ידעת דאנא לנפשיא שקילנא ופנחיא בעלמא הוא דקבעינא וזווי בכדי לא שדינא אלא אדעתא דכתב ליה שטרא אחריןא קא משמע לן דאמר ליה עניינא עבדי לך בהדי ההוא דובנת ליה בשמיה ויכתוב לך שטרא אחריןא ואם אמר לו על מנת כופין את המוכר למכור פשיטא ל"א צריכא דאמר להו לסהדי קמיה דידיה חזו דשטרא אחריןא קא בעינא מהו דתימא מצי א"ל אמינא שטרא מהיאך דקא שקלת בשמיה קאמרת קא משמע לן דאמר ליה להכי טרחי ואמרי להו לעדים קמך דמינך הוא דקא בעינא רב כהנא יהב זוזא אביחנא לסוף אייקר כיתנא זבניה מרוותיה דכיתנא אתא לקמיה דרב א"ל מה אעביד איזיל אישקיל זוזאי א"ל אי כי קא זבני אמרי דאי כיתנא דכהנא הוא זיל שקול ואי לא לא תשקול כמאן כבני מערבא דאמרי מי הודיעו לבעל חתיין שיקנה חתיין לבעל מעות אטו מי יהיב רב כהנא ארבע ושקיל תמני כיתנא כמילא הוא דאייקר מיגזל גזולה וחנן *כל הגזלנין משלמין כשעת הגזולה אמרי התם אמנה הואי ולא משביה רב כהנא לכיתנא ורב לטעמיה *דאמר רב יעושין אמנה בפירות ואין עושין אמנה בדמים : מתני' *הגזול את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו יוליכנו אחריו (ב) למדי יתן לא לבנו ולא לשלוחו *אבל נתן לשליח בית דין ויאם מת יחזיר לירשיו נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החובש *מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החובש מחל לו על זה ועל זה *חזין מפחות שוה פרוטה בקרן אינו צריך לילך אחריו *נתן לו את החובש ולא נתן לו את הקרן מחל לו על זה ועל זה חזין משוה פרוטה בקרן צריך לילך אחריו *נתן לו את הקרן ונשבע לו על החובש הרי

כעלמא הוא דבעינא . כלומר להלכה נכתובתי פנחיא לשון חזוק וחזירו בהאשה [שלוס] ציבמות (דף קסו:) לפנחיא שבקיה גבי מלא כלי וכחוב עליו קו"ף קרבן מ"ס מעשר הי"ז תרומה : עניינא . תנאי : דלמר לנו לוקח למסדי קמי מוכר חזו כו' . וכהדי מוכר גופיה לא חתני : אמינא שטרא אחריןא מהיאך כו' . הני הייתי סובר שאתה אומר לעדים צענא דנכתוב לי שטרא אחריןא ריש גלותא : זכניא מרווחא דכיתנא . על מנת ליתן דמיהן שהן לוקחין לרב כהנא : לא תשקול . משום רביית : כמאן כבני מערבא . צתמיה כלומר דאמרינן מי הודיעו ללוקחין שקנו מעותיכון לרב כהנא לפיך לא זכה בהן : אטו . מאי איכפת לן בהקנאתן וכי רב כהנא עתיד ליטול מעות היה ויטול רביית שנתן לו ד' ויטול ח' והלא פשתנו היה נוטל וכל מקום שהיה שם שלו היה ואלו שמכרוהו גזלוהו מיניה ומשלמים כל דמיו כיוקד כשעת הגזילה וכשעת הגזילה כזר הוקד : אמנה הואי . שנתן להם מעות כאלמנה ולא היה להם פשתן כשקבלו דמיהו והתנו עמו כשער הכול ליתן לו כל השנה בשער זה דתנן ב"מ (דף עב:) יאל השער פוסקין אע"פ שאין לזה יש לזה : ורב . דלמר ליה למשקל זווי : לטעמיה דא"ר . כאלוהו נשך (ב"מ טו') עושין אמנה ליתן מעות על השער של זול של עכשיו : בפירות . לקבל פירות בשער היוקר : ואין עושין אמנה בדמים . כשכא לשער היוקר לקבל פירותיו אסור ליתן לו מוכר דמיה על עמיו דמחוי כרביית ליהיב ליה תריה סלעיה ושקיל ארבע : מתני' ונשבע לו . על שקר והודה : ויליכנו אחריו אפילו למדי . דאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו דכתיב לאשר הוא לו וגו' (ויקרא ה) וגבי נשבע לשקר כתיב : לא יסן לא לבנו . של נגזל להוליכו לנגזל שאם יאנסוהו חייב להחזיר ללא הוי השבע עד דמטי לידיה כדאמרן : נשלים ב"ד . תקנתא הוא עבדור רבנן מפני תקנת הגזול שאם חתייב לזה להוליך מנה בהולאת הדך : ואם מה . נגזל ולא נתן לו את החובש . או שמחל לו נגזל על הקרן לאחר שהודה לו ולא מחל לו על החובש . זה כו' : נתן לו את הקרן . לאחר ששבע והודה ונתחייב קרן וחובש נשבע לו שצויה שיהי על החובש שנתנו לו והודה : הרי

[על דף טז :
טז : כ"ג מה :
פסחים ל"ג .
כ"ג מה :
טז מה :
[לקמן קט .]
[ע"י חס"י לקמן
קד : ד"ס מ"ז]
כ"ג מה : [ועי'
לקמן קד ;
חוס' ד"ס מ"ז]
[ע"י חס"י לקמן
קד : ד"ס מ"ז]
כ"ג מה : [ועי'
לקמן קד ;
חוס' ד"ס מ"ז]

*בשבעה עלמו מחייבי חומש כדמוכח בשילהי פירקין ובמס' שבוות (דף לו:) תנן נמי שבוות הפקדון נוהגת באנשים ובגסים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד [מפי עצמן] א"כ מיירי בטענו שתי כסף והודה לו שוה פרוטה * : אבל נתן לשליח ב"ד . פי' הקונטרס מפני תקנת השבים שלא נחייבו להוליך מנה בהולאת הדרך משמע מתוך פירושו דתונו לשליח ב"ד והוא שומרו בזיו עד שיבא הנגזל ואין פירוטא דלמר בגמ' (דף קד.) שליח ב"ד פסיקא ליה ב"ד * . כגון ששבע מעלמו דאין ב"ד משביעין אלא בטענת שתי כסף והודה שוה פרוטה ואפילו

שבוות (דף לו:) תנן נמי שבוות הפקדון נוהגת באנשים ובגסים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד [מפי עצמן] א"כ מיירי בטענו שתי כסף והודה לו שוה פרוטה * : אבל נתן לשליח ב"ד . פי' הקונטרס מפני תקנת השבים שלא נחייבו להוליך מנה בהולאת הדרך משמע מתוך פירושו דתונו לשליח ב"ד והוא שומרו בזיו עד שיבא הנגזל ואין פירוטא דלמר בגמ' (דף קד.) שליח ב"ד פסיקא ליה ב"ד * . כגון ששבע מעלמו דאין ב"ד משביעין אלא בטענת שתי כסף והודה שוה פרוטה ואפילו

שבוות (דף לו:) תנן נמי שבוות הפקדון נוהגת באנשים ובגסים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד [מפי עצמן] א"כ מיירי בטענו שתי כסף והודה לו שוה פרוטה * : אבל נתן לשליח ב"ד . פי' הקונטרס מפני תקנת השבים שלא נחייבו להוליך מנה בהולאת הדרך משמע מתוך פירושו דתונו לשליח ב"ד והוא שומרו בזיו עד שיבא הנגזל ואין פירוטא דלמר בגמ' (דף קד.) שליח ב"ד פסיקא ליה ב"ד * . כגון ששבע מעלמו דאין ב"ד משביעין אלא בטענת שתי כסף והודה שוה פרוטה ואפילו

שבוות (דף לו:) תנן נמי שבוות הפקדון נוהגת באנשים ובגסים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד [מפי עצמן] א"כ מיירי בטענו שתי כסף והודה לו שוה פרוטה * : אבל נתן לשליח ב"ד . פי' הקונטרס מפני תקנת השבים שלא נחייבו להוליך מנה בהולאת הדרך משמע מתוך פירושו דתונו לשליח ב"ד והוא שומרו בזיו עד שיבא הנגזל ואין פירוטא דלמר בגמ' (דף קד.) שליח ב"ד פסיקא ליה ב"ד * . כגון ששבע מעלמו דאין ב"ד משביעין אלא בטענת שתי כסף והודה שוה פרוטה ואפילו

שבוות (דף לו:) תנן נמי שבוות הפקדון נוהגת באנשים ובגסים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד [מפי עצמן] א"כ מיירי בטענו שתי כסף והודה לו שוה פרוטה * : אבל נתן לשליח ב"ד . פי' הקונטרס מפני תקנת השבים שלא נחייבו להוליך מנה בהולאת הדרך משמע מתוך פירושו דתונו לשליח ב"ד והוא שומרו בזיו עד שיבא הנגזל ואין פירוטא דלמר בגמ' (דף קד.) שליח ב"ד פסיקא ליה ב"ד * . כגון ששבע מעלמו דאין ב"ד משביעין אלא בטענת שתי כסף והודה שוה פרוטה ואפילו

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא

קמא א מיי"ו פ"ו מה"ל
גזילה הלכה יב
סמג עשין עג :

ק"ב מ"י"ט שם הלכה יג
סמג ע"ט :

ק"ב ג מ"י"ט שם הלכה
א ב ו פסק א
מסלכות שבועות הלכה
ח ט סמג לאוין רמ :

ק"ב ד מ"י"ט פ"ו מה"ל
גזילה הלכה א
סמג עשין עג עוש"ט
ח"ט פ"ט שם סעיף א :

ק"ב ה מ"י"ט שם פ"ד
הלכה ט סמג שם
עוש"ט ח"ט פ"ט שם
סעיף ב :

ק"ב ו מ"י"ט שם פ"ו
הלכה י סמג שם
עוש"ט ח"ט פ"ט שם
סעיף ב :

קמא ו מ"י"ט פ"כ מסלכות
מכירה הלכה ב
סמג עשין פג עוש"ט
ח"ט פ"ט רכב סעיף ב :

קמא ח מ"י"ט שם הלכה
ג עוש"ט שם סעיף
ג :

[פ"ין נפטרש"י ש"ס
מה שכתבו ג"דירובי ז"ל]
ק"ב ט מ"י"ט שם עוש"ט
שם סעיף ב :

ק"ב י מ"י"ט פ"ד מה"ל
גזילה הלכה ט סמג
עשין עג עוש"ט ח"ט
פ"ט שם סעיף א :

ק"ב יא מ"י"ט שם הלכה י
עוש"ט שם סעיף
ג :

הגהות הב"ח
(א) נב"ו ואינו יודע
מאזיה וכו' לא זו
הדקו: (ב) שם ממונה
למריה חבל גזל :

גליון היש"ם
נב"ו תקנה גזילה התקינו.
ע"י שבועות ד' מה
ע"א תוס' ד"ה גדולות :

מניח גזילה ביניהם ומסתלק. בפרק המפקד (כ"ט לז) מוקי לה ללא
דוקא ביניהם דשקלי להו כוליה ואולי אלא יניח עד שיתבאר
הדבר מי הם הבעלים : **דבריו** רבי טרפון . ואפילו לרב הונא
ולרב יהודה דלמרי בהגזול בתרא (לקמן דף קי"ח) גבי מנה לי בידך
והלה אומר איני יודע חייב דשמא

וברי ברי עדיף ומפקינן ממונא הכא
מודו דלין לריך לשלם לכל אחד דהא
לדידיה נמי ברי שארבעה משקרין
שבדלי לא גזל אלא האחד הלכך
ברי דידהו לא חשיב לגבי שמא
דידיה לאפקינן ממונא ואפילו רב
נחמן ורבי יוחנן דלמרי התם פטור
בלאו ברי עדיף אלא מוקמינן ממונא
בחזקת מריה מנא סברי הכא אפילו
כרבי עקיבא דלמרי עד שיסלם גזילה
לכל אחד ואחד דהכא מיהא מנה
מודה דלית ליה לשלומי אבל התם
לא מודי מידי : **רעוץ** ר"ע .
משום הכי מוקי פלוגתייהו בנשבע
וכר"ע ולא מוקי לה בשלם נשבע
ותיבי כר' טרפון משום דבכל דוכתא
מהדרי לאוקמי מתני' כר' עקיבא
כדלשכתן בסוף השוכר את האומנין
(כ"ט דף סג) דפריך אי הכי קמה לה
מתני' דלא כרבי עקיבא :

ורבי טרפון אט"ג נשבע עבוד
רבנן תקנתא כו' . תימה
דמשמע הא אין הולאת הדך יתירה
מוליבה אחריו למדי ואמאי והאמר
ר' טרפון מניח גזילה ביניהם ומסתלק
וכ"ת ה' בני אדם היינו הולאה
מרובה על הקרן הא בשנים נמי
קמי לקמן בבביתא דחסיד ושמא
השתא חכתי לא שמיע ליה ומיהו
תימה כיון דמודה ר"א היכא דלין
הולאה יתירה אמאי קאמר ר"ע הלא
כר' טרפון נמי אחיב דלפילו למאן
דמוקי לה כר"ע לא מיתוקמא מתניתין
אלא באין הולאה יתירה וי"ל דמתני'
חיירי אפילו בהולאה יתירה שריך
להוליך עד מדי כשאינו מולא כ"ד
עד מדי אט"ג דלא שמיח ולא נקט
מתניתין מדי אלא לפרושי דלפילו
בהולאה יתירה חיירי וריך להוליך
עד מדי או עד מקום כ"ד אם יש
קרוב יותר אט"ג דהולאה יתירה
עד שם ומש"ה מתוקמא כר"ע ולא
כר' טרפון דלר' טרפון אפילו כי אין
מולא כ"ד לעולם אין לריך לעשות
הולאה יתירה על הקרן אלא מניח
בידו עד שמולא כ"ד במקום קרוב
וא"ת מנלן דס"ל הכי לרבי טרפון
דלמא כשאין כ"ד מודה וי"ל דסברא
הוא דאי הוה מלריך הולכה למדי
כשאין כ"ד כ"ס בגזל אחד מתמשה דלא
הוי סגי במסירה לכ"ד כיון דלא הדר
ממונא למריה אלא עד שיסלם לכל
אחד ואחד והוה מזי ר"א בן דרוק
לאשמועינן רבותא שם הולאה

יתירה עד כ"ד דמניח בידו אלא אחא
לאשמועינן כשכ"ד קרוב טוב יותר
להניח בידי ועוד י"ל דדולי מולא
הני תקנתא במתני' שמע מינה
דליכא תקנתא כלל בנשבע הלכך דוקא
מוקי לה כר"ע ולא כר' טרפון דלית
ליה תקנתא ור"ע לית ליה תקנתא
בגזל מאחד היכא נשבע והא דקאמר
ר"ע כי עבוד רבנן תקנתא היכא דידע
כו' לדבריו דר' טרפון קאמר כלומר
לדידי לית ליה תקנתא כלל בנשבע
אלא אפילו לדיך דלית לך דרבי אלעזר
כר' דרוק אפילו בנשבע חכתי איכא
למימר הני מיילי היכא דידע למאן גזל :
כ"ד היכא נשבע לא סגי
בלאו הודה . וכיון שהודה מסתמא
בא ללאת ידי שמים כיון שלא
תבעוהו וה"ל לריך להוליכו למדי
כי הכי דלריך ליתן מנה לכל אחד
ואחד :
שכבר

הרי זה משלם חומש על חומש . חומשו של חומש דחומש ראשון
נעשה קרן : עד שיתמטט כו' . שאם חזר ונפן לו חומש ראשון
ונשבע על השני והודה משלם חומשו וחומשו של חומש שני וכן
לעולם עד שיתמטט הקרן של חומש שלא יכפור לו שיה פרוטה :
תורה אור או עסק אח עמיפו . שרר שכיר :

הרי זה משלם חומש על חומש על שיתמטט
הקרן משה פרוטה יבין בפקדון שנאמר
בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את
עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על
שקר יהי זה משלם קרן וחומש ואישם :
גזל נשבע לו אין ילא נשבע לו לא מני
לא רבי טרפון ולא רבי עקיבא *דתניא גזל
אחד מחמשה ואינו יודע (ה) איזה מהן וכל אחד
אומר אותו גזל מניח גזילה ביניהם ומסתלק
דברי רבי טרפון ר"ע אומר ילא זו דרך
מוציאתו מידי עבירה עד שישלם גזילה לכל
אחד [ואחר] מני אי ר"ט אט"ג דאישתבע
אמר מניח גזילה ביניהם ומסתלק אי רבי
עקיבא אט"ג דלא אישתבע אמר עד שישלם
גזילה לכל אחד ואחד לעולם רבי עקיבא
היא וכי קאמר רבי עקיבא עד שישלם גזילה
לכל אחד ואחד היבא דאישתבע הוא דקאמר
מאי מעמא דאמר קרא *לאשר הוא לו יתננו
כיום אשמתו ורבי טרפון אט"ג דאישתבע
עבוד רבנן תקנתא דתניא ר' אלעזר ברבי
צדוק אומר *תקנה גדולה התקיננו שאם
היתה הוצאה יתירה על הקרן משלם קרן
וחומש לבית דין ומביא אשמו ומתכפר לו
ור' עקיבא כי עבוד רבנן תקנתא היבא דידע
למאן גזילה דקא מהדר ליה ממונא למריה
(ג) גזל אחד מחמשה דלא ידע למאן גזילה
דלא הדר ממונא למריה לא עבוד רבנן
תקנתא מתיב רב הונא בר יהודה *אי"ד
שמעון בן אלעזר לא נחלקו רבי טרפון ורבי
עקיבא על שלקח אחד מחמשה ואינו יודע
מאיזה מהן לקח *שמניח דמי מקח ביניהם
ומסתלק על מה נחלקו שגזל אחד מחמשה

בני אדם ואינו יודע מאיזה מהן גזל שר' טרפון
אומר מניח דמי גזילה ביניהם ומסתלק
ורבי עקיבא אומר אין לו תקנה עד שישלם
גזילה לכל אחד ואחד ואי סלקא דעתך
דאישתבע *מה לי לקח מה לי גזל ועוד
מתיב רבא מעשה בחסיד אחד שלקח משני
בני אדם ולא היה יודע מאיזה מהן לקח
ובא לפני רבי טרפון אמר לו הנח דמי
מקחך ביניהם והסתלק בא לפני רבי
עקיבא אמר לו *אין לך תקנה עד שישלם
לכל אחד ואחד ואי סלקא דעתך
דמישתבע חסיד מי מישתבע בשיקרא
וכי תימא דמישתבע והדר הוי חסיד
והא *כל היבא דאמרינן מעשה בחסיד
אחד או רבי יהודה בן בבא או רבי
יהודה ברבי אילעאי ורבי יהודה ברבי
אילעאי חסידים דמעיקרא הוו אלא
לעולם ר' טרפון היא ומודה ר' טרפון
היבא דאישתבע מאי מעמא דאמר
קרא לאשר הוא לו יתננו כיום אשמתו
ורבי עקיבא (דאמר) *אט"ג דלא
מישתבע קנים ור' טרפון מכדי היבא
דמישתבע לא סגיאל דלא הודה מאי
איריא ונשבע אפילו בלא שבועה נמי
דתניא *מודה רבי טרפון *באומר
לשנים גולתי אחד מכם מנה ואינו
יודע איזה מכם גולתו מנה וליה מנה
שכבר

יתירה עד כ"ד דמניח בידו אלא אחא
לאשמועינן כשכ"ד קרוב טוב יותר
להניח בידי ועוד י"ל דדולי מולא
הני תקנתא במתני' שמע מינה
דליכא תקנתא כלל בנשבע הלכך דוקא
מוקי לה כר"ע ולא כר' טרפון דלית
ליה תקנתא ור"ע לית ליה תקנתא
בגזל מאחד היכא נשבע והא דקאמר
ר"ע כי עבוד רבנן תקנתא היכא דידע
כו' לדבריו דר' טרפון קאמר כלומר
לדידי לית ליה תקנתא כלל בנשבע
אלא אפילו לדיך דלית לך דרבי אלעזר
כר' דרוק אפילו בנשבע חכתי איכא
למימר הני מיילי היכא דידע למאן גזל :
כ"ד היכא נשבע לא סגי
בלאו הודה . וכיון שהודה מסתמא
בא ללאת ידי שמים כיון שלא
תבעוהו וה"ל לריך להוליכו למדי
כי הכי דלריך ליתן מנה לכל אחד
ואחד :
שכבר

יבמות ק"ח
כ"ט לז
[ד"ל רתנ]

יבמות ק"ח
[וסוספתא
דיבמות פ"ד]

רש"ל מ"ו

כ"ט לז

הרי זה משלם חומש על חומש⁸⁸ [שהוא חמישית של החומש, וזה נמשך] עד שיתמעט הקרן משה פרוטה [שאם חזר ונתן לו חומש ראשון ונשבע על השני והודה משלם חומשו וחומשו של חומש שני וכן לעולם עד שיתמעט הקרן של חומש שלא יכפור לו שוה פרוטה]. וכן בפקדון⁸⁹, שנאמר "או בפקדון או בתשומת יד [הלוואה] או בגזל או עשאת עמיתו [שכר שכיר], או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר", הרי זה משלם קרן וחומש ואשם⁹⁰.

גמ'. [זה שנאמר שחייב ללכת אחריו אפילו למדי, היינו רק כשנשבע לו, [אבל אם גזלו ו]לא נשבע לו, לא [חייב ללכת אחריו]⁹⁰. מי זה. לא רבי טרפון ולא רבי עקיבא. שלמדנו, גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהן, וכל אחד אומר "אותי גזל", [הגזלן יכול] להניח הגזילה ביניהם ומסתלק [ושני האנשים האומרים שהם נגזלו יריבו על זה], דברי רבי טרפון, ר"ע אומר, לא זו דרך מוציאתו מידי עבירה⁹¹, עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד [שחייבים בהשבה לידו, ולא מספיק במניח לפניו לומר מי שהוא שלו יקחנה. אזן מיהו [מחבר של המשנה שלנו]. אם ר"ט, אף על גב שנשבע, אמו, יכול להניח גזילה ביניהם ומסתלק [ולא צריך להגיע לידו, ומספיק שיניח לפניו, שהרי הבעלים הם שם]. ואם זה רבי עקיבא, אף על גב שלא נשבע, אמו, עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד.

בבאמת [המשנה שלנו] היא רבי עקיבא, וכי רבי עקיבא אמר עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד, [לא כפשטות הלשון שזה בכל ענין אלא דווקא] במקום שנשבע הוא שאמר [שצריך ליתן לכל א' וא']. למה. שנאמר בפסוק, "לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו". ורבי טרפון. אף על גב שנשבע חכמים עשו תקנה [שיניח בפניהם], שלמדנו, ר' אלעזר ברבי צדוק אומר, תקנה גדולה התקינה⁹², שאם היתה הוצאה יתירה על הקרן, משלם קרן וחומש לבית דין ומביא אשמו ומתכפר לו. ור' עקיבא [אמר] כאשר הרבנים עשו

⁸⁸ ע"י רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ז ה"ב): המחזיר את הקרן לבעלים וכפר פעם שניה בחומש ונשבע עליו נעשה החומש כקרן לכל דבר ומשלם עליו חומש אחר ע"י חמישיתו יוסף עליו מלמד שהוא מוסיף חומש על חומש עד שיתמעט החומש שכתבו בו וישבע עליו משה פרוטה. @

⁸⁹ ע"י רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ז ה"ג): מי שהיה אצלו פקדון וטען שאבד ונשבע וחזר והודה שהוא אצלו וחזר וטען שאבד ונשבע וחזר והודה שהוא אצלו מלמד שני' וחמישיתו יוסף עליו מלמד שהוא משלם כמה חומשין על קרן אחד. @

⁹⁰ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שס"א): הוב"ד לעיל הערה 84.

⁹¹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסה ס"א): הגזול אחד מחמשה ואינו יודע לאיזה מהם גזל, כל אחד מהם אומר אותי גזל, אע"פ שאין שם עדים שגזל הרי כל אחד מהם נשבע שזה גזלו, ומשלם גזילה לכל אחד ואחד.

ביאור: ואינו יודע איזה מהם גזל כו' - ע"י לעיל סי' ע"ב כעין דין זה לענין הלואה ובסימן ש' ס"ג לענין פקדון, וע"י דברי שם (סמ"ע).

כל אחד מהן נשבע - פירוש, בנקיטת חפץ, ואף על פי שאין זה הגזלן טוען כנגדו ברי שלא גזלו, מ"מ כיון דבריו לו שלא גזל אלא לאחד מהם והרי שניהם באים ליטול, הטילו חז"ל שבועה על התובעין וכדין הנשבע ונוטל (סמ"ע).

ומשלם גזלה לכל אחד וא' - מצי הגזלן המוחזק לו' קים לי כהבעל המאור ולהניח את הגזילה ביניהם ולהסתלק (ש"ך).

⁹² ע"י ש"ע (ח"מ סי' שס"ב): הוב"ד לעיל הערה 85.

⁹³ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רכב ס"ב): הלוקח מאחד מחמשה בני אדם וכל אחד מהם תובע אותו ואומר אני הוא בעל המקח והוא אינו יודע ממי מהם לקח, מניח דמי המקח ביניהם ומסתלק, ויהיו הדמים מונחים בבית דין עד שיוודו או עד שיבא אליהו, ואם הוא חסיד נותן דמים לכל אחד ואחד כדי לצאת ידי שמים:

ביאור: וכל א' מהם תובע אותו כו' - ע"י לעיל (סי' ע"ו ש"ך סק"ב?) דאין חילוק בין תובעים אותו תחלה או לא, רק אם כל א' תובעו בבירי, מיקרי תובע, ואם אינו תובע בבירי, אפי' תובעו מתחלה בשמא, דינו כאינו תובעו. [ותובעים אותו כו'], לרבותא נקט תובעים אותו, וכ"ש כשאין תובעים אותו, דמניח דמי המקח ביניהם ומסתלק. א"נ משום סיפא דאלו אינם תובעים אותו, אפי' לצאת ידי שמים, אין צריך כדלקמן (סי' ש"ג) (ש"ך).

מניח דמי המקח ביניהם, ר"ל, מניח בב"ד וכדמסיק (סמ"ע), ודוקא בפקדון (ע"י סי' ש"א) חייב מטעמה דה"ל למידק שמפקדין אותו בידו לזמן רב, אבל במקח, דלפי שעה רוצים הדמים נמצא דלא ה"ל למידק, דסבר מיד יבוא המוכר אחר מעותיו, ולפ"ז אפילו לקח מה' בני אדם שלא היו ביחד, דינא הכי (ש"ך).

מונחים בב"ד כו' - ו"א שיהא מונחים אצלו, וכן הוא לקמן (סי' ש"א), ומ"מ נראה דהלוקח צריך ליטעם היסט שאינו יודע (ש"ך ונתח"מ), וע"י מה שכתבתי שם (ש"ך).

ואם הוא חסיד נותן כו' - היינו דוקא כשכל אחד תבעו, אבל אם אינן תובעין אותו אלא הוא מעצמו אמר להם "לקחתי מאביו של אחד מכם ואינו יודע מאיזה", א"צ אפילו לצאת ידי שמים ליתן לכל אחד, ע"י לעיל (סי' ע"ג) ולקמן (סי' שסה ס"ב) (סמ"ע), במקח כיון דלא עביד איסורא ולא פשע פטור, אף לצאת י"ש, אפי' כל א' תובעו בבירי, מניח ביניהם ומסתלק, וקשה על המחבר (ש"ך),

תקנה, במקום שידע למי שגזלו, שמחזיר כסף לאדונו [לאחר זמן יחזירנו בית דין]. גזל אחד מחמשה שלא ידע למי גזלו, שלא החזיר כסף לאדון, הרבנים לא עשו תקנה.

רב הונא בר יהודה שאל, א"ר שמעון בן אלעזר, לא נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא על שלקח אחד מחמשה ואינו יודע מאיזה מהן לקח, שמניח דמי מקח ביניהם ומסתלק⁹³ [שמאחר ואין איסור מספיק בזה, שלא נאמר "לאשר הוא לו" אלא במקום שחטא שצריך כפרה]. על מה נחלקו. שגזל אחד מחמשה בני אדם ואינו יודע מאיזה מהן גזל, שר' טרפון אומר, מניח דמי גזילה ביניהם ומסתלק, ורבי עקיבא אומר, אין לו תקנה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד, ואם תחשוב שנשבע, מה לי לקח מה לי גזל⁹⁴ [הרי נשבע לשקר].

ועוד רבא שאל, מעשה בחסיד אחד שלקח משני בני אדם ולא היה יודע מאיזה מהן לקח, ורבא לפני רבי טרפון, אמר לו, הנח דמי מקחך ביניהם ותסתלק, בא לפני רבי עקיבא, אמר לו, אין לך תקנה עד שתשלם לכל אחד ואחד, ואם תחשוב [שמדובר שהגזלן] נשבע [לשקר], וכי חסיד נשבע לשקר. ואם תאמר, [שמדובר] שנשבע ואחר כך הוי חסיד, והרי כל מקום שאומרים מעשה ב"חסידי אחד", או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה ברבי אילעאי, ורבי יהודה בן בבא ורבי יהודה ברבי אילעאי חסידים שמתחילה הוו.

אלא לעולם ר' טרפון היא, ומודה ר' טרפון במקום שנשבע, למה. שנאמר בפסוק "לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו". ורבי עקיבא. (שאמר) אף על גב שלא נשבע קנס⁹⁵. ור' טרפון. הרי במקום שנשבע, זה לא מספיק שלא הודו, מה קרה שנשבע. אפילו בלא שבועה גם [אותו דבר]. שלמדנו, מודה רבי טרפון, באומר לשנים גזלתי אחד מכם מנה ואינו יודע איזה מכם⁹⁶, נותן לזה מנה ולזה מנה,

בעלמא היכא דאתמר לצאת ידי שמים, כל ישראל בכלל האזרח והגר, וכאן אינו אלא למדת חסידות (קצה"ח).

⁹⁴ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רכב ס"ג): לקח מקח מאחד מחמשה בני אדם וכפר בו ונשבע על שקר ועשה תשובה והרי הוא רוצה לשלם, וכל אחד ואחד תובע אותו ואומר אני הוא שפירת בי ונשבעת על שקר, והוא אומר איני יודע חייב לשלם לכל אחד ואחד מפני שעבר עבירה:

ביאור: חייב לשלם לכל א' וא' מפני שעבר עבירה - פירוש, ואינו יוצא ידי תשובה, עד שיחזיר הגזילה ליד הנגזל, ולא במה שיניח בב"ד, וכיון שצריך ליתן לידו הנגזל הי מנייחו מפקת ליתן לזה ולא לזה, דילמא האיך הוא הנגזל (סמ"ע), אין לשון זה מדוקדק דה"א אפי' עומד במרדו ואינו רוצה לעשות תשובה ונועד לב"ד שנשבע לשקר, כגון שהודה בפני אחרים וכה"ג קונסים אותו וחייב לשלם לכל א' וא' (ש"ך וט"ז), עיקר כסמ"ע שכן במקח שחיובו על המקח בהיתר, אינו חייב לכל א' וא' שונה מגזל מא' מחמשה בני אדם ואינו יודע ממי גזל (ע"י סי' שסה ס"א), ועל שבועתו לשקר ליכא חיוב ממון כלל, ורק בעושה תשובה והודה אז הוא דחייב בתשלומין, אבל כל שלא הודה בתשובה, ליכא חיוב כלל על שבועתו לשקר, ומש"כ סעיף ב' לצאת ידי שמים, שם הוא מידת חסידות, אבל הכא עבור שבועת הפקדון ותשומת יד כל ישראל בכלל (קצה"ח).

⁹⁵ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסה ס"א): הוב"ד לעיל הערה 91.

⁹⁶ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסה ס"ב): אמר לשנים גזלתי את אחד מכם ואינו יודע איזהו, אינו נותן אלא מנה והם חולקים ביניהם מאחר שהם לא היו יודעים שנגזלו אלא על פי, ועם כל זה אם בא לצאת ידי שמים חייב לשלם כל הגזילה לכל אחד ואחד. אבל שנים שתבעו את אחד וכל אחד מהם א"ל גזלתי מנה, והוא משיב אמת שגזלתי את אחד מכם מנה אבל איני יודע לאיזה מכם, חייב לשלם לכל אחד מהם מנה. הגה: וכן אם גזל לשנים לאחד מנה ולאחד מאתיים, וכל אחד מהם תובעו מאתיים והוא אינו יודע למי גזל מאתיים, נותן לכל אחד מאתיים. גזל לאחד ואינו יודע אם החזיר לו, אע"פ שאין תובע אותו חייב לשלם לו אם בא לצאת ידי שמים, אבל אם אמר לאחד איני יודע אם גזלתיך אם לאו, אפילו בבא לצאת ידי שמים אינו חייב לשלם לו.

ביאור: ואינו יודע איזהו כו' - פירוש, וגם הן אין תובעין אותו לומר כל אחד בבירי אני הוא הנגזל שגזלת מידי (סמ"ע).

והם חולקים ביניהם כו' - משמע דמדינא חולקים ולא אמרינן יהא מונח עד שיבא אליהו דליכא למימר דחולקין כשיסיכמו שניהם דא"כ מאי קמ"ל פשיטא ועוד דא"כ גם בפקדון (ע"י לעיל סי' ש' סעיף א' ב' וד') וכן במקח (ע"י לעיל סי' רכב ס"ב) אמאי לא אשמועינן דחולקין כשירצו, ועוד דהא המחבר ס"ל דכל היכא דתנן יהא מונח עד שיבא אליהו היינו שיהא מונח בידו, וכמ"ש בס"י רכ"ב שם ו"א"כ אמאי כתבו כאן נותן מנה, אלא ודאי הכא דינא הוא דנותן מנה וחולקין ולא אמרינן יהא מונח עד שיבא אליהו דדוקא לעיל סי' ש' וסי' רכ"ב דתבעי ליה ודאי חד מנייהו רמאי אמרינן הכי משא"כ הכא כיון שהם עצמם אינם יודעים שנגזלו א"כ ליכא רמאי לכך חולקים (ש"ך), ו"א היינו דווקא שהסיכמו, והוא קיום כל יאה מונח (קצה"ח).

אלא על פי - כל' וגם עכשיו אינם יודעים בבירי (ש"ך).

שכבר הודה מעצמו [ובא לצאת ידי שמים ואף על גב שבית דין לא יכולים לחייבו אלא מניה בפניהם אבל לא יוצא מידי עונש עד שישלם לשניהם שהרי לא החזירו לבעלים]. אלא אמר רבא [מח' ר"ע ור"ט] היא בין נשבע ובין לא נשבע, המשנה שלנו שונה [והוא לפי כולם], שמאחר שידע את מי שגזלו, והודה לו, כיון שאפשר להחזיר הכסף לבעלים, זה כמו מי שאמר לו "יהיו לי בידך", נשבע אף על גב שאמר לו "יהיו לי בידך", כיון שצריך כפרה לא מספיק עד שמגיע לידו [של הבעלים, אבל] אם לא נשבע, זה פקדון אצלו עד שבא ולוקח אותו⁸⁵.

לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו. למדנו, שליה שעשה אותו שליח בפני עדים [פי' ראובן שיש לו מעות ביד שמעון ומינה שליה בעדים לקבלם הימנו ונתנם לו], רב חסדא אמר, הוי שליח⁸⁷ [ואם נאנסו בדרך פטור בעל הבית שנתנם לו], רבה אמר, לא הוי שליח. רב חסדא אמר הוי שליח, לכך טרח ועשה אותו בעדים שיעמיד אותו ברשותו. רבה אמר לא הוי שליח, כך הוא אמר, הוא אדם נאמן, אם אתה סומך עליו, שתסמוך, אם תרצה לשלוח בידו, שתשלח בידו.

למדנו במשנה, השואל את הפרה⁸⁸, ושילחה ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו, או ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו של שואל, ומתה, פטור [שאיננו רשות שואל להתחייב באונסים עד שיאמר לו מפיו לשלחה לו ביד בנו]. איך מדובר השליח הזה. אם שלא עשה [אותו שליח] בעדים, מאיפה אנו יודעים [שהוא שלוחו]. אלא שעשה [אותו שליח] בעדים, וכתוב שהוא פטור, זה קשה לפי רב חסדא. כשאמר רב חסדא, בעובד שלו או חבר חדר

אבל שנים שתבעו את אחד כו' - הוא הכתוב בסעיף א' (סמ"ע), כשגזלו בפניו שגם הגזלן וגם הנגזל ידוע מזה וכעת אינו יודע לאיזה מהן גזל, ולא תבעו לדין עכשיו, לכתחילה יכול הגזלן להניח הגזילה ביניהם ולהסתלק ופטור אף לצאת י"ש (ש"ך).

חייב לשלם לכל אחד מהם מנה - אחר שישבע כל אחד (ש"ך).
וכן אם גזל לשנים כו' - זהו קאי גם אמה שכתב המחבר בסעיף א', ואם לא תבעו אלא הוא אמר מעצמו כו', כבר כתב המחבר דחייב ליתן לכל אחד בבא לצאת ידי שמים באם אמר אחד מהן, וכ"ש בזה שגזל לשניהן (סמ"ע).
גזל לאחד ואינו יודע אם החזיר כו' - ע"ל סימן ע"ה סעיף י' שם כתב דינים אלו (ש"ך).

אם בא לצאת ידי שמים - לגבי פקדון דחייב בשני כריכות היכא דתבעו ליה אינו אלא משום דה"ל למידק, ובכרך אחד דלא ה"ל למידק אפילו לצאת ידי שמים פטור וכמבואר בסימן ש' (סעיף א' - ג') ע"ש, וא"כ בלא תבעו נמי דחייב לצאת ידי שמים היינו דוקא בשתי כריכות ומשום דה"ל לנפק למידק, ובכרך אחד אפילו לצאת ידי שמים פטור כיון דאין חיובו דנפקד אלא משום דה"ל למידק וכיון דלא תבעו בברי אמרינן היה לו למפקיד למידק וכיון דהמפקיד לא רמי למידק אין לחייב את הנפקד במאי דלא דק שפיר, אבל בגזילה דאין חיובו משום דה"ל למידק אלא משום דעבד איסורא קנסוהו רבנן, א"כ אפילו היכא ההגזל לא תבעו בברי ולא רמי למידק נמי מיחייב הגזלן משום קנס (קצה"ח).
⁸⁷ ע"י שר"ע (ח"מ ס' ש"ז ס"ב) הוב"ד לעיל הערה 85.

ע"י שר"ע (ח"מ ס' קכ"א ס"א): שלח לו חובו או פקדונו על ידי שליח, אם אמר לו המלוה לשלחו על ידו, ונאבדו, פטור. אפילו לא אמר לו פה אל פה, אלא ששלח לו בכתב: שלח לי על ידי פלוני, ושלחם על ידו ונאבדו, פטור. והוא שיכיר שהוא כתב ידו, אפילו שהשליח עובד כוכבים או חרש שוטה וקטן. אפילו לא יחד לו אדם ידוע לומר: שלח על ידי פלוני, אלא כתב לו: שלח לי ביד מי שתרצה, ושלחם לו ונאבדו, או כפר בהם השליח, פטור, והוא ששלח לו ביד אדם נאמן, ובדרך שבני אדם רגילים להעביר שם ממונם. אבל אם שלח לו ע"י מי שהוחזק כפרן, או במקום סכנת דרכים שאין הרבים רגילים להעביר שם ממונם, הרי פשע וחייב, שעל דעת כן לא הרשהו, אלא אם כן פירש לו.

ביאור: שלח לו חובו כו' - סימן זה בנוי על מה שהתחיל בו בתחילת סימן שלפני זה, שכתב שם, המעות באחריות הלוה כו' עד או ליד שלוחו כו', על זה כתב כאן שאם שלח לו חובו כו' (סמ"ע).

אם אמר ליה המלוה כו' - כתב בסמ"ע ס"ק ה' דכל שאמר א' כותב לחבירו אפילו בינו לבינו שלח לי ע"י פלוני ושלחו ונאבד פטור הלוה אם הודה המלוה שאמר לו או כתב לו כן (ש"ך).

אלא ששלח לו בכתב כו' עד פטור - האי דינא לאו מכח מנהגא הוא אלא דין גמור, והואיל שכתב לו שלח ביד פלוני או שכתב לו שלח ביד מי שתרצה. ודוקא כשכתב לו שלח לי מעותי סתם ונתנו למוביל הכתב, זהו התלוי במנהג (סמ"ע), ועיין בתשו' מהרש"ם ס' ל"ח (ש"ך).

והוא שיכיר כו' - חלוקי דינים במכיר כתב ידו יתבאר בסמוך ס"ד וה' (ש"ך).
אפילו השליח גוי - ואינו צריך לומר שלח והפטור, והטעם כתבתי בסימן שלפני זה סק"א? (סמ"ע ונתה"מ), וי"א כשישראל אומר שלח ביד עכו"ם לא יצא מאחריות כל שלח אמר הפטור (קצה"ח).

ביד מי שתרצה - ע"י רמ"א לקמן (סעיף י"א) דאם אמר לו משכנו סתם ומשכנו, והלה כופר, דחייב לשלם, דכיון שלא הזכיר לו להשכין אצל פלוני רק אמר לו

שלו [שיודעים אנו ששליחו הוא, אך לא עשה אותו בעדים], כאן גם כן [מדובר] בעובד שלו או חבר חדר שלו.

למדנו במשנה, לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו, איך מדובר השליח שלו. אם שלא עשה אותו [שליח] בפני עדים, מהין אנו יודעים [שהוא שליח]. אלא לא [מדובר בציוור כזה אלא] שעשה אותו [שליח] בעדים.

רב חסדא הסביר [את המקרה הזה], בעובד שלו או חבר חדר שלו [שיודעים אנו ששליחו הוא, אך לא עשה אותו בעדים]. אבל שליה שעשה אותו בעדים, מה דינו. גם כן הוי שליח. [אם כן במקום] זה שכתוב בסוף, אבל נתן הוא לשליח בית דין, שיחלק [בזה] וילמדו בזה, שליה שעשה אותו בעדים גם כן הוי שליח.

אמרו [התלמידים בבית המדרש], זה לא דבר מוחלט, שליה ב"ד, לא משנה עשה אותו נגזל ולא משנה עשה אותו גזלן הוי שליח, זה מוחלט, שליה שעשה אותו בעדים, שכאשר הנגזל עשה אותו, הוא שליח, אבל כשהגזלן עשה אותו שליח איננו שליח, [לכן רואים שזה דבר] לא מוחלט. [וזה] ההוציא מדעת התנא הזה, שלמדנו, רבי שמעון בן אלעזר אומר, שליח בית דין שעשה אותו נגזל ולא עשה אותו גזלן, או עשה אותו גזלן ושלח זה ונטל את שלו מידו, פטור.

רבי יוחנן ורבי אלעזר שאומרים שניהם, שליה שעשה אותו בעדים הוי שליח, וא"ת, משנתנו. [מדובר] בממציא לו שליח⁸⁹, שאמר לו, יש לי זוזי גבי פלוני ולא שולח אותם, תפגוש אותו, אולי הוא לא מצא אדם לשלוח איתו, או רב חסדא, בעובד שלו או חבר חדר שלו [שיודעים אנו ששליחו הוא, אך לא עשה אותו בעדים].
א"ר יהודה אמר שמואל,

משכנו סתם, חייב לשלם משום דהיה לו להשכין בעדים, א"כ הכא נמי, כיון שאמר לו שלח ביד מי שתרצה, ולא הזכיר לו ביד פלוני, אמאי פטור כשכופר. ויש לחלק דהכא ג"כ כשאומר שלח סתם ודאי דחייב, רק כשאמר שלח ביד מי שתרצה, א"כ ד"ל כשאומר ביד מי שתרצה הוי כאומר אצל פלוני, וא"כ התם ג"כ דייקא כשאמר משכנו, סתם, אבל אם אמר משכנו ביד מי שתרצה, פטור (נתה"מ).
ובדרך שבני אדם רגילים כו' - גם זה שייך דוקא שכתב או אמר לו שלח ביד מי שתרצה, אבל אם אמר או כתב לו שלח לי על ידי פלוני, לא על המשלח התלוה כי אם אשליח, שלא היה לו להולוכו בדרך זה המסוכן, ופטור הלוה (סמ"ע), כיון דטעמא הוא שעל דעת כן לא הרשהו א"כ גם באמר לי שלח ע"י פלוני לא הרשהו אלא בדרך שבני אדם רגילים אבל לא במקום סכנות דרכים, מיהו למ"ד דחייב ה"ה בא"ל שלח ע"י פלוני (ש"ך), וי"א דמשכחת לה בדרך משל, דמירושלים לדמשק דרך צפת יש סכנה ודרך חברון אין סכנה, ולכן אם אמר ליה שלח ביד פלוני וידוע שדרך של אותו פלוני הוא דרך צפת, משו"ה פטור, משא"כ באומר שלח ביד מי שתרצה, דחייב (נתה"מ).

ע"י מי שהוחזק כפרן - קל וחומר עכו"ם וחרש שוטה וקטן, דאז אפילו לא הוחזקו כפרן נראה דהעכו"ם אפילו מחזיקים אותו בנאמן חייב כדלקמן (ס' רכה ס"ב) ובחרש שוטה וקטן פשיטא דלא שייך לומר שהוחזקו נאמנים דהא אינן בני דעה (ש"ך).

הרי פשע כו' - ואם כן אפילו לא כפר השליח רק מביא עדים שנאבד כיון שהוחזק כפרן ה"ל תחלתו בפשיטה וסופו באונס דק"ל לקמן (ס' רצ"א ס"ו) דחייב (ש"ך).
א"כ פירש לו - שלח אפי' על ידי מי שהוחזק כפרן או במקום סכנת דרכים (ש"ך).

ע"י המשך בהערה לז.

⁸⁸ ע"י שר"ע (ח"מ ס' ש"ז ס"ב) הוב"ד לעיל הערה 85. השואל פרה מחבירו ושלחה לו המשאיל ביד בנו או ביד שלוחו או ביד עבדו, אפילו שלחו לו ביד בנו או ביד עבדו או ביד שלוחו של שואל ומתה קודם שתכנס לרשות השואל, הרי זה פטור, ואם אמר לו השואל שלחה לי ביד בני או ביד עבדי או ביד שלוחי, או ביד בנך או ביד עבדך העברי או ביד שלוחך, או שאמר לו המשאיל הריני משלחה לך ביד בנך או עבדך או ביד שלוחך, או ביד בני או ביד עבדי העברי או ביד שלוחי, ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה בדרך, הרי זה חייב:

ביאור: ביד שלוחו של שואל - היינו שכירו ולקיסו. ושליה שעשה אותו בעדים ע"י סימן קכ"א ס"ב ונתה"מ שם ד"ה לך ואומר (נתה"מ).

ואם אמר לו השואל שלחה לי - והוא שלוחו של שואל ולא של משאיל, דהוי כאילו אמר לו אמור לו בשמי שיביאה לי, וכיון שאמר לו וקיבל על עצמו שלוחו של שואל הוא שעשאו שליח ע"י בעל הפרה, ועוד דהכא מטעם ערב חייב, דהוי כאילו אמר לו תן מנה לפלוני ואתחייב לך, דכל מי שמוציא ממון מרשותו על פי חבירו נתחייב לו חבירו כדון ערב. וי"מ בין שני הטעמים, דלטעם הראשון שנישע שלוחו של שואל קני ליה השואל ג"כ ואין המשאיל יכול לחזור בו אחר שהגיע ליד השליח, וגם בעינין שיהיה בר שליחות אבל אם אמר שלח לי ע"י חש"ו או על ידי גוי לא נתחייב באונסין, ולטעם השני דחייב מטעם ערב אפילו ע"י מי שאינו בר שליחות חייב באונסין והמשאיל יכול לחזור בו אפילו שלחו ע"י בר שליחות (נתה"מ).

או ביד עבדך העברי - לאפוקי כנעני, וכמ"ש בסעיף שאחר זה (סמ"ע).
ושלחה ומתה בדרך - היינו שאמר לו זכה לפלוני או שאמר לו פלוני אמר לי שאשלח לו על ידך (רע"א).

הגזל עצים

פרק תשיעי

בבא קמא

קד

עין משפט
גזל מצוה

שכבר הודה מפי עלמו. ובא ללאת ידי שמים ואלע"ג לזי דינא לא מלו מחייבי ליה אלא מניה לפנייה מיהו ידי עונש אין יולא עד שיסלם לשניהם דהא לאו לבעלים אהדריה כו' : **אלא אמר רבא.** מתני' דברי הכל היא ולא דמיא לאין יודע דהתם בין נשבע בין לא נשבע הא דפלוני ר' טרפון ור"ע לענין דינא דר' טרפון לא מחייב להחזיר ליד הגזול ור"ע מחייב אלע"ג ללא נשבע והאי דפרכת לעיל ואי ר"ע אלע"ג ללא חשבע לאו פירכא היא דהתם דין הוא דאלע"ג ללא חשבע דחוזר לכל אחד שפירי אין יודע למי גזל ולא נפקי ידי שמים כלל אבל הכא במתני' דידע למאן גזל ומורי ליה משעת הודאה דמוזמן הוא להשיב הוי גביה כפקדון הלכך נשבע תחילה קודם הודאה אלע"ג כו' : **שליש שטעלא בעדים.** ראוון טיש לו מעות ביד שמעון ומינה שליח בעדים בקבלם הימנו ונתתם לו : **הוי שליח.** ואם נאלחו בדרך פטור בעל הבית שנתתם לו : **פטור.** דלא קמה ברשות שואל להחזיר כאלוסיא עד שיאמר לו מפיו לפלגה לו ביד בנו כו' : **מנא ידעינן.** דשלוחו הוא דקרי ליה מתני' שלוחו (ג) : **לקיטו.** שלקטו אלנו לדור עמו בביתו לזוהא בעלמא לשון מורי : **ושפירו.** נשכר עמו ליום ולחדש ולשנה ולשנת ליטנא אחרינא לקיטו לוקט חבואתו : **ולאפוקי מהאי תנא.** הא מתניתין דלוקיטנא שליח ב"ד אפילו עשאו גזלן ולא נגזל הוא שליח והוי בחאריטו דנגזל לאחזקי מהאי תנא : **שליש ב"ד.** דמשעת מתני' דמתנתן לו כשפיר גזלן כשעשאו נגזל קאמר ולא כשעשאו גזלן : **ושם הלם ונטל שלו.** מיד השליח : **פטור.** מלואם הדרכ עשאו דנטל הגזול הא כאנשו מן השליח הראשון חייב : **וא"ם משנתנו.** דקתני לא יתן לשלוחו ואי דלא עשאו בעדים מנא ידעינן [לא] תוקמא בשטעלא בעדים אלא בממליח לו שליח ביקש מחבירו שימליח לו לגזלן את עלמו לומר לו אם תראה שלח כלום לפלוני שלח בידי : **בדיוקני**

שכבר הודה מפי עלמו. ובא ללאת ידי שמים ואלע"ג לזי דינא לא מלו מחייבי ליה אלא מניה לפנייה מיהו ידי עונש אין יולא עד שיסלם לשניהם דהא לאו לבעלים אהדריה כו' : **אלא אמר רבא.** מתני' דברי הכל היא ולא דמיא לאין יודע דהתם בין נשבע בין לא נשבע הא דפלוני ר' טרפון ור"ע לענין דינא דר' טרפון לא מחייב להחזיר ליד הגזול ור"ע מחייב אלע"ג ללא נשבע והאי דפרכת לעיל ואי ר"ע אלע"ג ללא חשבע לאו פירכא היא דהתם דין הוא דאלע"ג ללא חשבע דחוזר לכל אחד שפירי אין יודע למי גזל ולא נפקי ידי שמים כלל אבל הכא במתני' דידע למאן גזל ומורי ליה משעת הודאה דמוזמן הוא להשיב הוי גביה כפקדון הלכך נשבע תחילה קודם הודאה אלע"ג כו' : **שליש שטעלא בעדים.** ראוון טיש לו מעות ביד שמעון ומינה שליח בעדים בקבלם הימנו ונתתם לו : **הוי שליח.** ואם נאלחו בדרך פטור בעל הבית שנתתם לו : **פטור.** דלא קמה ברשות שואל להחזיר כאלוסיא עד שיאמר לו מפיו לפלגה לו ביד בנו כו' : **מנא ידעינן.** דשלוחו הוא דקרי ליה מתני' שלוחו (ג) : **לקיטו.** שלקטו אלנו לדור עמו בביתו לזוהא בעלמא לשון מורי : **ושפירו.** נשכר עמו ליום ולחדש ולשנה ולשנת ליטנא אחרינא לקיטו לוקט חבואתו : **ולאפוקי מהאי תנא.** הא מתניתין דלוקיטנא שליח ב"ד אפילו עשאו גזלן ולא נגזל הוא שליח והוי בחאריטו דנגזל לאחזקי מהאי תנא : **שליש ב"ד.** דמשעת מתני' דמתנתן לו כשפיר גזלן כשעשאו נגזל קאמר ולא כשעשאו גזלן : **ושם הלם ונטל שלו.** מיד השליח : **פטור.** מלואם הדרכ עשאו דנטל הגזול הא כאנשו מן השליח הראשון חייב : **וא"ם משנתנו.** דקתני לא יתן לשלוחו ואי דלא עשאו בעדים מנא ידעינן [לא] תוקמא בשטעלא בעדים אלא בממליח לו שליח ביקש מחבירו שימליח לו לגזלן את עלמו לומר לו אם תראה שלח כלום לפלוני שלח בידי : **בדיוקני**

שליח שעשאו בעדים הוי שליח וא"ת משנתנו בממציא לו שליח דאמר ליה אית לי זוזי גבי פלגיא ולא קא משרד לתו איתחוי ליה דלמא איניש הוא דלא משבח לשדוריה ליה א"ג כדרב חסדא בשבירו ולקיטו א"ר יהודה אמר שמואל **אין**

שכבר הודה מפי עלמו. מהאי ליטנא דייק בהמפקיד (ב"מ דף טז) וגם מחמת פירכא אחרייתו מוקי לה בבא ללאת ידי שמים ומימה א"כ הוא מעשה דחסיד אחד אמאי אמר ליה רבי טרפון הנח דמי מקמד ביניהם הא כיון דחסיד הוא מסתמא היה בא ללאת ידי שמים וי"ל דלכתחילה בא עמו לדין אם הוא חייב מן הדין וזכר מה שפעה עשה א"כ אפילו ללאת ידי שמים אין חייב לר' טרפון אלא בגזל אבל בפקדון ומקח דלא עשה איסורא לא וכן משמע בהמפקיד (ט"ז דף נ"ג) וט"ז דכ"ה רמי התם גזל אגזל משני הכל בבא ללאת ידי שמים ולעיל מיניה כי רמי פקדון אפקדון לא בעי לשנויי הכי ואין להאריך כאן בסוגיא דהתם : **אמר** רבא שאני מתני' כו' . לפי הספרים דלי"ג אלא משמע דלחא רבא לתרזי פירכא דפרכין לר' טרפון ולעולם רבי טרפון הוא וקאמר כיון דאדרי ליה כמ"ד יהא זיך דמי א"כ מסתמא מיירי כשודרה בפניו דאם לא כן אמאי הוי כמ"ד יהא זיך וכוון דכחולא (ג) מיירי מתניתין אכתי תקשה אמאי לא מוקי מתני' גמי כר"ע ואלע"ג דקנים ר"ע אפילו היכא דלא נשבע ה"מ דלא הדר ממונא למריה אבל במתני' היכא דלא נשבע והודה לו בפניו הדר ממונא למריה דכיון דהודה לו בפניו מה לי תופס בידו מ"ל נתן ביד ב"ד הלכך לא יקטום ר"ע וי"ל דסברת גמרא היה כיון דקנים ר"ע בכל מקום קנים כיון דעבד איסורא ולא יחלק ומינה אין נראה דמיירי הכא כשודרה בפניו דא"כ אפילו נשבע גמי אין לריך להוליכו אחרייו למדי ויכול להביא כפרה דכיון דהודה לו בפניו והניחו בידו והלך הרי הוא כהפקדון בידו ואמאי יהא לריך להוליכו אחרייו אלא ודאי מיירי כשודרה שלא בפניו אלא בפני עדים והשתא א"ש דלא מתוקמא מתני' כר"ע דלא מהדר ממונא למריה כיון שלא נתן ביד ב"ד ולפי מה שפי' בקונטרס אלא אמר רבא א"ש דרבא לא בא לתרץ פירכא (ד) אלא טעמא דמתני' מפרש כה"פ דמני' לאוקמי בין כר"ע בין כרבי טרפון : **שליח שטעלא כו'.** לכהורה נראה דאירי כנון דלא אמר לו (ה) שלח לי עלידו רקעדים מעידיש שטעלא שליח אכל אם היה

אומר שלח לי על ידו פשיטא דהוי שליח דהא תנן בהשואל (ב"מ דף טז) וט"ז אמר ליה השואל שלח לי ביד בני ביד עבדי ביד שלוחי או ביד בןך או ביד עבדך או ביד שותך ושלחה חייב ומי' א"ל בפניו שלח ומי' אמר ליה שלח בפניו שלח *ומינה לקמן לא משמע הכי דבעי לשמואל מאי תקניה הו"ל ששלח ליה שלח לי על ידו כההיא דהשואל דאירי בפניו וכן מוכיח מתוך הקונטרס : **רבה** אמר לא הוי שליח . יש מקשים דרבה אדרבה דהכא קאמר רבה דלא הוי שליח וצ"ל המוכר את הספינה (ב"ב דף ט"ז) אמרינן רבה ורב יוסף דאמרי תרוניהו הכא בחנוני מוכר ללוותים עסקינן ואזרח ר' יהודה נטעמיה דאמר לאתויי שדריה הרי לרבה אליבא דר' יהודה הוי שליח וי"ל דשאני התם דכיון שנתן לו פודיון וגו' לו להביא באיסר שמן הוי כאלו א"ל בהדיא שלח לי על ידו ופטור ולפי מה שפירשתי דדוקא שאמר ליה בפניו אית לן למימר דכיון דנתן הפודיון הוי כאלו אמר ליה בפניו שלח הלכך אמר לר' יהודה לאתויי שדריה : **דרי** קאל אינש מהימנא הוא . כימא אמאי חייב הוא מן הדין בחאריטו אונס הדרכ והא אין יכול לומר אין ראוני שיהא פקדוני ביד אחר כיון דתפיש ליה בזאינש מהימנא וי"ל דנראה דאפילו הוא עלמו הדרכ בדרך ונאנס חייב דפשיעה הוא עושה שמוילכו בדרך במקום פלוני טיש בו סכנה וצ"ל חייב לשמור עד שיחזירו לו בישוב במקום שהפקידו אלנו כדאמרינן לקמן (דף ק"ה) . (י) בהמפקיד אכל חבירו בישוב לא יחזיר לו במדבר משמע דבעל כרחו חייב לשמור עד שיחזירו בישוב במקום שהפקידו ולא כל כמינה להחזיר לו במדבר במקום סכנה :

אי דלא עשאו בעדים מנא ידעינן . כלומר הכי מסר לו משאיל כיון דלא ידע אי האי שליח של שואל הוא : **בשכירי** ולקיטו . כימה אמאי לא אמר רב חסדא נמי אהא ועוד כימה אמאי לא פריך ליה מעיקרא ממתני' והדר הוה ליה למפרך מההיא דפי' השואל :

קב א מיי' פ"ז מה"ל גזילה הלכה ט סוג' שפין ע"י קו"ט"ע ח"מ ס"י שבו סעוף ט' :

קבא ב מיי' ט"ס הלכה י וס"ג מהלכות שלוחין ושחפין הלכה ט סוג' עפין ע"י קו"ט"ע ח"מ ס"י שבו סעוף ט' וס"י קבא סעוף ט' וסעוף ב : וס"י קבא סעוף ט' וסעוף ב :

[ד"ה סתם]

קבב ג מיי' פ"ג מה"ל הלכה ט סוג' עפין ע"י קו"ט"ע ח"מ ס"י שבו סעוף ט' :

קבב ד מיי' ט"ס עור ש"ע ח"מ ס"י קבא סעוף ט' :

ההוות הב"ח (ה) גב' לפלוג וליתני כדדייה ה"א בלית שלח עשאו בעדים אכל שליח שטעלו בעדים :

(ג) ש"י ד"ה מנא ידעינן וכו' שלוחו סביר וחמ"כ מ"ה סבירו כשכר וכו' ולשנת לקיטו שלקטו וכו' לשון מורי ליטנא אחרייתו כ"ל : (ג) תוס' ד"ה אמר וכו' וכוון :

(ד) בא"ד לא בא לתרץ פירכא דפרכי' לר"ט אלא טעמא : (ה) ר"ה שליח וכו' כנון דלא אמר לו לחזור לפלוני ישלח לי על ידך רק עדים מעידיש שטעלו שליח הכיאל לו אכל אם היה חומר לו לחזור לפלוני ישלח לי על ידך פשיטא דהוי : (ו) ד"ה הכי וכו' דהמפקיד אכל חבירו :

ובג"מ ט' השואל כתנו להפיק ע"ש

ב"מ ט"ז

לפי ק"ה

ב"מ ט"ז

ב"מ ט"ז

ב"מ ט"ז

ב"מ ט"ז

ב"מ ט"ז

ב"מ ט"ז

הגזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

קבר א מיי"ל פ"א מה"ל
שלחין ותוסין
הלכה ה סוג עין שב
עושה ח"מ ס"י קבל
סעיף ג :

אין משלחין מעות בדיוקני אפילו עדים חתומים עליה . פי' אם
אמר לטופר כתוב לפלוני שישלח לי מעות ע"י פלוני ואחר
כך חתם בדיוקני שלו ואפילו עדים חתומים עליה שהיא דיוקני שלו
אינו מועיל אבל אם היו חתומים על זה שאמר ליה לשלח על ידו

קבה בג ד מיי"ל (ס)
טו"ש ח"מ ס"י
קב סעיף א :

קבה מ מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבו ו מיי"ל סס הלכה
א :

קבח ו מיי"ל סס הלכה
ב :

קבח ח מיי"ל סס הלכה
א :

קבל מ מיי"ל סס הלכה ד :

קלא ו מיי"ל פ"א
מהלכות גזילה
ולו הלכה ד סוג עין
ז עושה ח"מ ס"י
קבל סעיף א :

קבל א מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל ב מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל ג מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל ד מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל ה מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל ו מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל ז מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל ח מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל ט מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל י מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל יא מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל יב מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל יג מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל יד מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל יה מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל יז מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל יח מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל יט מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

קבל כ מיי"ל פ"א מהלכות
גזילה ואכילה הלכה
ד :

בדיוקני . מסר לו בעל הפקדון שליח סימניו וכחו לו חותמו באגרת
ומסרה לו ואמר לו לך *והתראה לפלוני ויתן לך מעות שיש לי
בירו (ג) : אי כפס לך . ר' אבהו : **התקבלתי** . מעותי בקבלתו של רב
ספרא : **אדאמי** . בעוד שהיה בדרך בשוכר אללנו : **שפיר רבי**
תורה אור

"אין משלחין מעות בדיוקני ואפילו עדים
חתומים עליה ורבי יוחנן אמר אם עדים
חתומים עליה משלחין אמרי לשמואל מאי
תקנתא כי האי דרבי אבא הוי מסיק וזוי בדרב
יוסף בר חמא א"ל לרב ספרא בהדי דאחית
אייתניהו ניהלי כי אול להתם אמר ליה רבא
בריה מי כתב לך התקבלתי א"ל לא אי
הכי זיל ברישא ויכתוב לך התקבלתי לסוף
אמר ליה אי כתב לך נמי התקבלתי ללאו
כלום הוא דלמא אדאחית שכיב רבי אבא
ונפלו וזוי קמי יתמי והתקבלתי דרבי אבא
לאו כלום הוא א"ל ולא מאי תקנתא זיל
נקניהו לך אגב ארעא ותא את כתוב לן
התקבלתי רבי *הא דרב פפא הוה מסיק תריסר
אלפי זוזי בי חוואי אקניהו ניהליה לרב
שמואל בר אבא אגב אסיפא דביתיה כי
אתא נפק לאפיה עד תואך : נתן לו את
הקרן וכו' : אלמא חומש ממונא הוא ואם
מייית משלמי ליה יורשין ותנן נמי נתן את
הקרן ונשבע על החומש הרי מוסיף חומש
על חומש אלמא חומשא ממונא הוא ותניא
נמי הכי הגזל את הבירו ונשבע לו ומת
יורשין משלמים קרן וחומש ופמורין מן
האשם ויורשין בני שלומי חומשא דאבהוהו הו
(אלמא חומש ממונא הוא ובעי שלומי
יורשין) ורמינהו עדיין אני אומר אימתי אינו
משלם חומש על גזל אביו שלא נשבע
לא הוא ולא אביו הוא ולא אביו אביו ולא
הוא הוא ואביו מנין ת"ל *אשר גזל ואשר
עשק והוא לא גזל ולא עשק אמר רב נחמן
לא קשיא כאן שהודה כאן שלא הודה אי לא
הודה קרן נמי לא משלם וכי תימא הכי נמי
דלא משלם והא מרדא מהדר אחומש
למימרא דקרן משלם ועוד תניא ועדיין אני
אומר אימתי הוא משלם קרן על גזל אביו
בזמן שנשבע הוא ואביו אביו ולא הוא הוא
ולא אביו לא הוא ולא אביו מנין ת"ל גזילה
ועשק אבירה ופקדון יש תלמוד ויחייב רב
הונא וקאמר להא שמעתא א"ל רבה בריה
יש תלמוד קאמר מר או ישתלמו קאמר מר
א"ל יש תלמוד קאמינא ומריבויא דקראי
אמרי אלא מאי לא הודה *לא הודה אביו
והודה בנו ונחייב בנו חומש אשבעה דידיה
אמרי *בשאיין גזילה קיימת אי בשאיין גזילה
קיימת אפילו קרן נמי לא משלם לא צריכא

הגזל הבה"ה
(ה) נמ' דליכא אחיות
נכסים וכו' : (ג) רש"י
ד"ה בדיוקני וכו' בידו
הס"ד והל"כ מה"ד מ"י
כפס לך : (א) ד"ה
ונחייב בנו חומש :

הגזל הבה"ה
(ה) נמ' דליכא אחיות
נכסים וכו' : (ג) רש"י
ד"ה בדיוקני וכו' בידו
הס"ד והל"כ מה"ד מ"י
כפס לך : (א) ד"ה
ונחייב בנו חומש :

הגזל הבה"ה
(ה) נמ' דליכא אחיות
נכסים וכו' : (ג) רש"י
ד"ה בדיוקני וכו' בידו
הס"ד והל"כ מה"ד מ"י
כפס לך : (א) ד"ה
ונחייב בנו חומש :

הגזל הבה"ה
(ה) נמ' דליכא אחיות
נכסים וכו' : (ג) רש"י
ד"ה בדיוקני וכו' בידו
הס"ד והל"כ מה"ד מ"י
כפס לך : (א) ד"ה
ונחייב בנו חומש :

אבא . דזקן הוא וכבר נזכר בעל שותפותו
קודם שתקבלם ואי הוה אבאי להו
מייק באורחא תבעי לן יתמי : נקינינו
ניסוך אגב ארעא . ויהיו שלך בכל
מקום שהן דקיימא לן קדושי (דף נו.)
נכסים שאין להם אחריות נקנין עם
נכסים שיש להן אחריות : **אסיפא**
דביתיה . מפתח ביתו דמחומר לקרקע
הוא ובקרקע הוא כך שמעתי ל"א
סיפא דביתיה סוף בית הקנה לו
זוית אחת : נפק לאפיה עד תואך .
הלך לקראתו עד תואך שם מקום
שהיה שמה שהביט לו מעותיו : **אלמא**
חומשא ממונא הוא . מדאיתרין
ליה למתני א"ל ליה אחריו אלמא
ממונא הוא גביה : ואי מייס . גזן
משלמי יורשין ועוד מדקתני הרי זה
מוסיף חומש על חומש ש"מ ממונא
כפריה : ופטורין מן האשם . דהא
מתו בעליו לאם הפרישו בחייו היה
פטורין [רש"י] וכו' ולא הפרישו פטורין
לאשם כפרה הוא ולאו ממונא ואין
כפרה למתים : עדיין אני אומר .
רישא בתורת כהנים אשר גזל על
גזילו הוא מוסיף חומש ולא על גזילת
אביו : כאן סהוד . אביו בחייו אחר
שנשבע ונחייב לו חומשא משלמי
יורשין וצרייחא צ"כ בשאל הודה
וקס"ד השתא בלא הודה לא אב ולא
בן : ה"ג ויחייב רב הונא : יש
תלמוד קאמר מר . ותנא מקרא
מיייתי לה מדכתיב כל הני ריבויא
הוא שהבן חייב לשלם לא ישתלמו
ויקראמר מר ומשכחא הוה מן שלם ולא
מקראי : לא סהוד אביו וסודה בנו .
קרן משלם אבל חומש לא דמעמיה
קרא מחומש על גזל אביו : ונחייב (ג)
חומש אשבעה דידיה . דקתני נשבע
הוא ואביו לפטורה דכיון דבן נשבע
והודה אמאי פטור : בשאיין גזילה
קיימת . דלאו עליה רמיח לשלומי
דקנין [למקן דף ק"א] הגזל ומאכיל את
בניו פטורים משלם הלכך אי כפר
כפירת דברים בעלמא היא ושבעת
בניו הוא דליכא חומש : לא לריכא
דאיכא אחריות נכסים : ואמרין
לקמן (ס) דאם הניח אביו את אחריות
נכסים קרקעות חייבים להחזיר מפני
כבוד אביו : וכי איכא אחריות נכסים
מאי סיי כו' . ל"ג חדא דהא תני הסם
דמטוס כבוד אביו חייבים להחזיר
ועוד

כ"מ מ.
צ"ב עז.
[ט"ז] קב.
[ט"ז]
[זש"י] בתום
צ"ב עז.
ד"ה
כ פסא

כ"מ מ.
צ"ב עז.
[ט"ז] קב.
[ט"ז]
[זש"י] בתום
צ"ב עז.
ד"ה
כ פסא

כ"מ מ.
צ"ב עז.
[ט"ז] קב.
[ט"ז]
[זש"י] בתום
צ"ב עז.
ד"ה
כ פסא

כ"מ מ.
צ"ב עז.
[ט"ז] קב.
[ט"ז]
[זש"י] בתום
צ"ב עז.
ד"ה
כ פסא

הוא מלוה על פה היא
*ומלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלוקחות אמרי
בשעמד

הוא מלוה על פה היא
*ומלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלוקחות אמרי
בשעמד

הוא מלוה על פה היא
*ומלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלוקחות אמרי
בשעמד

אין משלחים מעות בסימנים [פי' מסר לו בעל הפקדון לשליח סימנין וכתב לו חותמו באגרת ומסרה לו ואמר לו לך והתראה לפלוני ויתן לך מעות שיש לי בידו]⁹⁹, ואפילו עדים חתומים עליה, ורבי יוחנן אמר, אם עדים חתומים עליה משלחים. אמרו [התלמידים בבית המדרש], לפי שמואל מהו התקנה [שיכול לעשות]. כמו זה שרבי אבא הוי נותן כסף לרב יוסף בר חמא, א"ל לרב ספרא, כאשר תבא לכאן תביאו אותם אלי. כשהלך לשם, אמר רבא בנו, האם הוא [רב אבא] כתב לך "התקבלתי" [מעוטי בקבלתו של רב ספרא]. א"ל, לא. אם כן, לך בתחילה ותכתוב לו "התקבלתי". לבסוף¹⁰⁰ אמר לו, אפילו אם כתב לך התקבלתי אינו כלום הוא, אולי באמצע [בעוד שתהיה בדרך בשוכך אצלנו] רבי אבא מת [שהיה זקן, וכבר בטל שליחותו קודם שתקבם, ואם נאנסת בדרך היתומים יתבעו אותך על הכספים עוד פעם] והכסף נפלו ליורשים [בירושה, ואז הכתב] "התקבלתי" של רבי אבא אינו כלום הוא. א"ל, ואלא מהו התקנה [שאפשר לעשות]. לך תקנה לו אגב קרקע [ואז הם שלך בכל מקום שהם], ותבא ותכתוב לו "התקבלתי". כמו זה שרב פפא היה לו י"ב אלפי זוז כסף אצל בית חוואי, הקנה להם לרב שמואל בר אבא אגב מפתן ביתו [שדינו כקרקע שהוא מחובר לקרקע]¹⁰¹, כאשר הגיע יצא לקראתו עד "תווח" [שהיה שמח שהביא לו מעותיו].

נתן לו את הקרן וכו'. [מזה שכתוב שלא צריך ללכת אחריהם] רואים אם כן שחומש הוא דין ממון [ולא קנס], ואם [הגזלן] מת, יורשים משלמים אותו. וכן למדנו במשנה [עוד ראה שחומש היא דין ממון], נתן את הקרן ונשבע על החומש, הרי מוסיף חומש על חומש, רואים אם כן חומש הוא דין ממון. וכן למדנו, הגזול את חבירו, ונשבע לו ומת, יורשים משלמים קרן וחומש¹⁰² ופטורים מן האשם [שמת בעליו]¹⁰³.

[וכי] יורשים בני שלומי חומש של אביהם. והרי למדנו הפוך, עדיין אני אומר, אימתי אינו משלם חומש על גזל אביו [בד' מקרים אלה:], בזמן שלא נשבע לא הוא ולא אביו, הוא [נשבע] ולא אביו, אביו [נשבע] ולא הוא, הוא ואביו [שניהם נשבעו] מהיכן אנו יודעים¹⁰⁴. מלמד הנאמר "אשר גזל ואשר עשק", והוא לא גזל ולא עשק.

אמר רב נחמן, אין קושי, כאן [מדובר] שהודה [אביו בחייו אחר שנשבע ונתחייב לו חומש אז הירושלים משלמים], כאן [מדובר] שלא הודה. אם לא הודה, לא משלם את קרן. ואם תאמר גם כן שלא משלם [את הקרן], והרי מזה שמדבר על חומש, משמע שקרן כן משלם. ועוד למדנו, ועדיין אני אומר, אימתי הוא משלם קרן על גזל אביו. בזמן שנשבע הוא ואביו, אביו ולא הוא, הוא ולא אביו, לא הוא ולא אביו מהיכן אנו יודעים. מלמד הנאמר, "גזילה ועושק אבידה ופקדון". יש תלמוד [פי' נפרש לקמן]. רב הונא ישב ואמר את הגמרא הזו, א"ל רבה בנו, מר אמר "יש תלמוד" [פי' יש דרשות מפסוקים], או מר אמר "או ישתלמו" [פי' זה מובר מסברא]. א"ל, אמרתי "יש תלמוד", ומריבוי של פסוקים אמרו, אלא מהו "לא הודה". לא הודה אביו, אבל בנו הודה¹⁰⁵.

ושנחייב בנו חומש על שבועה שלו. אמרו [התלמידים בבית המדרש, שזה מדובר], שאין הגזילה קיימת [וממילא לא מוטל עליו לשלמו]. אם אין הגזילה קיימת, אפילו קרן גם כן לא משלם. לא, [אלא] צריכים [לומר שמדובר במקרה], שיש אחריות נכסים, [פי' קרקעות שהאב השאיר בירושה לבנו]. וכי יש אחריות נכסים אז מה. מלוה על פה היא, ומלוה על פה אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות¹⁰⁶. אמרו [התלמידים בבית המדרש],¹⁰⁷

⁹⁹ עי' שו"ע (ח"מ סי' קכא ס"א):

¹⁰⁰ עי' שו"ע (ח"מ סי' קכב ס"א): עי' שו"ע (ח"מ סי' קכב ס"א): אף על פי שלוח ששלח למלוה חובו בצויו על ידי שלוחו, ונאבד, פטור, כמו שנתבאר בסימן שקודם זה, אם ירצה הלוח לא ישלחנו לו ע"י שלוחו, אפילו אם יש עדים שעשאו שליח להביאו לו, עד שיבא בהרשאה. הגה: מיהו נוהגין האידינא שאם מעמיד לו ערב בעד הרשאה צריך לדון עמו, אף על פי שאינו שלוחו כלל, אם נראה לב"ד שהוא זכות למלוה, דזכין לאדם שלא בפניו. והטעם, מפני שיש לחוש שמא ימות המלוה קודם שיתן לשליח, ואם נאנסו בדרך יהיה חייב לשלם ליורשים, כיון שלא נתנם לו עד שמת המלוה, לפיכך עצה טובה ללוה או לנפקד שלא יתנו לשליח אלא א"כ בא בהרשאה שהקנה לו בקנין אגב קרקע מה שיש לו אצל פלוני. הגה: מיהו אם ידוע שמת, לא יתנו לשליח (תשובת הרא"ש כלל ס"ב)¹⁰⁰.

ביואר: אם ירצה הלוח - או הנפקד לא ישלחנו לו כו' (ש"ך).

אפילו אם יש עדים שעשאו שליח להביאו לו - הוה מצי למימר רבותא טפי, דאפילו יש עדים דאמר להלוה לשלוחו לו ע"י זה השליח (סמ"ע), וגם אפי' שאמר להלוה או לנפקד לשלחו ע"י זה (ש"ך), וי"א דבשלח על ידו הוי ספיקא דדינא, ועי' דברי לקמן סק" (נתה"מ).

דזכין לאדם שלא בפניו - אבל אם הב"ד רואין שזה הרוצה להיות מורשה אינו מכיין לטובת המלוה או המפקיד, אין בדבריו כלום, ואין לדיין בזה אלא מה שעיינו ראות, וזהו כונת הרמ"א "אם נראה לב"ד כו" (סמ"ע), לשון מקורו של

הרמ"א: אבל אם הוא בענין שזה הרוצה להתעכב כוונתו מחמת מריבה ומחמת קנאת הנתבע או כדי להבהילו לתת לו ממון פשיטא דלית חששא בתביעתו ואכל כה"ג נאמר אין לדיין אלא מה שעיינו ראות (ש"ך). {חסר}.

¹⁰¹ וי"א שזה פינת ביתו

¹⁰² עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ז ה"ד): במה דברים אמורים בשאין הגזלה קיימת אבל אם גזל אביו ומת והרי הגזלה קיימת וכפר היורש ונשבע ואחר כך הודה משלם קרן וחומש.

¹⁰³ עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ז ה"ו): גזל ונשבע ומת והודה היורש משלם הקרן בלבד ובין כך ובין כך היורש פטור מן האשם.

¹⁰⁴ עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ז ה"ג): במה דברים אמורים בשהיה חייב לשלם מחמת עצמו אבל אם היה חייב לשלם מחמת אביו אינו משלם חומש, כיצד, כגון שגזל אביו או גנב או שהיה חייב לאחרים והבן יודע וכפר הבן ונשבע ואחר כך הודה משלם הקרן בלבד, שנ' ויקרא ה' כ"ג אשר גזל, על גזלו הוא מוסיף חומש ואינו מוסיף חומש על גזל אביו.

¹⁰⁵ עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ז ה"ה): גזל האב ונשבע והודה ואחר כך מת הרי היורש משלם קרן וחומש.

¹⁰⁶ עי' שו"ע (ח"מ סי' קיא ס"א):

¹⁰⁷ וכי יש אחריות נכסים אז מה. מלוה על פה היא, ומלוה על פה אינו גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות¹⁰⁷. אמרו [התלמידים בבית המדרש], - נמחק ברש"י.

[מדובר] בשעמד בדין [וב"ד פסקו שהלוה חייב לשלם]. אם [מדובר] שעמד בדין, הוא צריך לשלם גם חומש¹⁰⁸. אמר רב הונא בנו דרב יהושע, לפי שאין משלמים חומש על כפירת שעבוד קרקעות [ושכן חומש רק בא על חיוב שבועה, ואין שבועה על שעבוד קרקעות, ואם הבן נשבע הוא כופר בשעבוד קרקעות שכן לולא האחריות נכסים לא מוטל עליו לשלם]¹⁰⁹. רבא אמר, במה מדובר כאן [שהגזילה קיימת, ועכ"ז אין הבן חייב חומש שבועת עצמו], כגון שהיתה תיק [מלא כסף] של אביו מופקדת ביד אחרים [וגזילה זו בכלל הפקדון הזאת], קרן משלם שהרי הוא נמצא, אבל חומש לא משלם, שכאשר [הבן] נשבע [שאביו לא גזל], הוא נשבע באמת, שכן הוא לא ידע [שהוא גזלו].

חוק מפתוח שוה פרוטה בקרן כו'. אמר רב פפא, לא למדנו [שהוא פטור ללכת אחריו למדי כאשר הוא פחות משהו פרוט] אלא שאין גזילה קיימת, אבל [אם] הגזילה קיימת, צריך לילך אחריו, שחוששים שמא תייקר [ויהיה שוה פרוטה]. יש שאומרים, אמר רב פפא, לא משנה גזילה קיימת¹¹⁰, ולא משנה שאין גזילה קיימת, אינו צריך לילך אחריו, ולא חוששים שמא תייקר.

אמר רבא, גזל שלש¹¹¹ אגודות [השונים יחד] שלש פרוטות והוזלו וכעת שוים [שלשתם] שתי [פרוטות]. אם החזיר לו שתיים, חייב להחזיר לו עוד אחת [ואף על פי שעכשיו לא שוה פרוטה כיון שבשעת גזילה היתה שוה פרוטה צריך להחזירו אליו ולהוליכו אליו], וכן למדנו, גזל חמץ ועבר עליו הפסח, [הגזלן יכול להחזירם לנגזל, אע"פ שהם אסורים בהנאה] וומר לו הרי שלך לפניך [והוא פטור משלומי גזל]. הטעם [שהוא יכול לעשות כן] משום שישנו [לנגזל] בעין, הרי אם אינו בעין, אף על גב שעכשיו זה איננו כסף [פי' אינו שוה פרוטה], כיון שמתחילה הוא היה כסף, צריך לשלמו, גם כאן אף על גב שעכשיו לא שוה פרוטה, כיון שמתחילה היתה שוה פרוטה, צריך לשלם לו.

רבא שאל, גזל שתי אגודות בפרוטה והחזיר לו אחת מהן, מה דינו. האם אומרים עכשיו אין גזילה [שמה שנשאר אצלו אינו שוה פרוטה], או אולי הרי לא החזיר לו גזילה שהיתה אצלו [שכן מה שנתן לא שוה פרוטה]. אחרי פשוט¹¹² [את הספק], אין כאן לא גזילה ולא השבה. אם אין כאן גזילה, [צריך להיות] שיש כאן השבה. כך נאמר, אף על פי שאין כאן גזילה,

¹⁰⁸ [מדובר] בשעמד בדין [וב"ד פסקו שהלוה חייב לשלם]. אם [מדובר] שעמד בדין, הוא צריך לשלם גם חומש - נמחק ברש"י.

¹⁰⁹ ע"י רמב"ם גזלה ואבדה ת, יד; רמב"ם שבועות ז, ג; רמב"ם שבועות ז, ד.

¹¹⁰ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שסז ט"ג): הוב"ד לעיל הערה 87.

¹¹¹ ע"י ש"ע (ח"מ סי' שס ט"ג): גזל ג' אגודות שוות שלשה פרוטות, והוזלו והרי שלשתן שוות ב' פרוטות והחזיר לו שתיים, חייב להחזיר השלישית הואיל ובתחילתה היתה שוה פרוטה:

ביאור: ג' אגודות שוות ג' פרוטות כו' - וכ"ש אם גזל אחת שוה פרוטה והוזלה דצריך להשיב אותה או דמיה שוה פרוטה כמו שהיתה מתחילה, אלא לרבותא נקט ג' אגודות כו', דאע"ג דכבר קיים מצות השבה במה שהחזיר שתיים אפ"ה צריך להחזיר השלישית, וכ"ש אם גזל שתי אגודות שוות שתי פרוטות והוזלו ועמדו על אחת והחזיר לו אחת, שצריך להחזיר לו גם השניה שהרי לא קיים מצות השבה כלל (סמ"ע), עיין מ"ש בסימן פ"ח ס"קד' (קצה"ח).

¹¹² ע"י ש"ע (ח"מ סי' שס ט"ד): גזל שתיים שוות פרוטה והחזיר אחת, אע"פ שגזילה אין כאן מצות השבת גזילה אין כאן:

ביאור: אף על פי שגזילה אין כאן כו' - אף על פי שאין כאן גזילה ואין ב"ד נזקקין לכופו בתורת ממון דאין ב"ד נזקקין בתחילת דין לפחות משהו פרוטה כמש"כ לעיל בסימן ו', מצות השבה אין כאן ומכין אותו עד שתצא נפשו או מקיים מצות השבה (סמ"ע).

¹¹³ ע"י רמב"ם (נזירות פ"ח ה"ו): אף על פי שאין התגלחת מעכב עליו מצוה לגלח אפילו לאחר זמן מרובה, ונזיר שגלח בלא תעור או שגלח ושייר שתי שערות לא עשה כלום ולא קיים מצות גלוח, בין נזיר טהור בין נזיר טמא.

לחם משנה: ונזיר שגלח בלא תעור וכו' לא עשה ולא כלום ולא קיים מצות גלוח וכו'. כאן כתב רבינו ז"ל לא עשה ולא כלום ולקמן גבי נשרה אחת וגלח אחת לא כתב אלא אין כאן מצות גלוח ולא כתב ולא עשה ולא כלום דשם אמרו בגמ' שער אין כאן מצות גלוח אין כאן וכתב רש"י ז"ל ומיהו בדיעבד שפיר דמי ומפני כן כתב שם אין כאן מצות גלוח אבל הכא כתב ולא עשה ולא כלום דהרי זה כאילו לא גלח כלל:

¹¹⁴ ע"י רמב"ם (נזירות פ"ח ה"ז): גלח והניח שתי שערות וצמח ראשו כולו וחזר וגלחו עם אותן שתי השערות או שגלח אחת ונשרה אחת הרי זה קיים מצות גלוח, נשרה אחת וגלח אחת אין כאן מצות גלוח.

כסף משנה: גלח והניח שתי שערות וצמח ראשו כולו וכו'. בפ' ג' מינים (דף מ"ב) בעי אביי נזיר שגלח ושייר שתי שערות צמח ראשו וחזר וגלחן מהו מי מעכבי או לא. ומירשו התוס' וחזר וגלחן לאותן שתי שערות לבד מי אמרינן אותה תגלחת שתי שערות לאו כלום הוא הואיל וכשגלחן ראשו מלא שער עכ"ל. ומשמע שאם חזר וגלח כל ראשו עם אותן שתי שערות פשיטא ליה שקיים מצות

אין כאן מצות השבה. ואמר רבא [כדוגמא זה], הרי אמרו, נזיר שגילה ושייר שתי שערות¹¹³, לא עשה כלום [שכן צריך לגלח כאן ראשו].

רבא שאל [נזיר שגילה כל ראשו והשאר ב' שערות ואחר כך], גלח אחת [מהם] ואחת נשר [לבד], מה דינו [האם הוא קיים מצות גלוח או לא]. אמר רב אחא מ"דיפת"י לרבינא¹¹⁴, [וכן] רבא שאל נזיר שגילה [שערות ראשו] אחת אחת [הרי זה ודאי גלוח, כיון שבשעה שגלח היתה שיעור שערות שהוא ב' שערות]. אמר לו, לא, [אלא] צריכים, כגון שנשר אחת [לבד] וגלח אחת, האם אומרים, עכשיו הרי אין שיעור [שערות], או אולי זה אינו גלוח, שמתחילה זה שייר שתי שערות, ועכשיו כאשר גלח לא הוי ב' שערות. אחרי פשוט, אין כאן שער [שאין מספיק לגלח], ואין כאן גלוח. אם אין כאן שער, [צריך להיות] יש כאן גלוח. כך נאמר, אף על פי שאין כאן שער, [עכ"ז] אין כאן [קיום] מצות גלוח.

ואמר רבא, הרי אמרו, חבית שניקבה [חור מספיקה שאינה נחשבת ככלי בכלל] וסתמוה [ב]שמרים [שהחבית סתומה, אמנם אינו חשיב ככלי, ולכן אם היתה בית עם עליה, ובבית מת, ויש חור בין הבית לעליה, ואם זה פתוח, אז גם העליה טמא מת, אבל אם סתמו את החור עם החבית הזוה, שלא מקבל טומאה, שאיננו כלי, וגם מרחו טיט סביב שאין אויר בין בית לעליה] הצילו¹¹⁵ [את העליה מטומאתה].

רבא שאל, סתם חציה [של החור בטיט, שהיה מחזירו להיות כלי, שכעת אין חור בגודל המבטל הכלי מקבל טומאה], מה דינו. א"ל רב יימר לרב אשי, [וכן] זה לא משנתנו. שלמדנו, חבית שניקבה וסתמוה שמרים, הצילוה [כנ"ל, אבל אם] פקקה בזמורה [ללא שמרים, זה מציל על טומאה, שאיננו כלי], עד שימרח [בטיט סביב הזמורה לסתמו טוב, אבל אם מרח טיט, אז הוא כלי], היו בה שתיים, עד שימרח מן הצדדים, ובין זמורה לחביתה, הטעם [שהוא כלי משום] שמרחה, הרי אם לא מרחה, לא [חשיב ככלי] למה. שתהיה כסתם חציה. אמרו [התלמידים בבית המדרש], איך הם דומים¹¹⁶, שם [פי' בזמורה] אם לא מרחה לא עומד [הזמורה במקומו, ונופל, ואין כאן סתימה כלל, אבל], אם סתם חציה, איך שהוא עומד הוא עומד.

ואמר רבא, הרי אמרו, גזל חמץ ועבר עליו הפסח, אומר לו הרי שלך לפניך. רבא שאל,

גילוח ולפיכך פסק (כן) רבינו. ומ"מ יש לתמוה למה השמיט היכא דחזר וגילח שתי השערות לבדן שהוא בעיא דלא איפשיטא. וי"ל דממילא משמע שאחר שכתב דבחזר וגילח כל ראשו עם אותם שתי שערות קיים מצות גלוח הא אם לא גלח אלא אותן שתי שערות לבד לא קיים מצות גלוח:

(שייר אותן שתי שערות לא עשה כלום). ומ"ש או שגילח אחת ונשרה אחת וכו'. שם ובפ' הגזול עצים (דף ק"ה) אמר רבא נזיר שגילח ושייר שתי שערות (לא עשה ולא כלום בעי רבא) גילח אחת ונשרה אחת מהו אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא נזיר שגילח אחת (אחת) קא מיבעיא ליה לרבא א"ל לא צריכא כגון שנשר אחת מהן וגילח אחת מי אמרינן השתא מיהת הא ליכא שיעור או דילמא הא לאו גלוח הוא דמעיסקא הא שייר שתי שערות והשתא כי גלח לא הוי שתי שערות הדר פשטה וכו' אף על פי ששער אין כאן מצות גלוח אין כאן ופירש"י גלח אחת מהשתים ששייר ונשרה השנייה מהו הוי גלוח או לא. נזיר שגילח כל השערות אחת אחת קא מיבעיא ליה בתמיה כלומר הא ודאי גלוח הוי כיון שבשעה שגלח גלח האי שיעור הוה ביה שיעור גלוח וגילח אחת ואף על פי שנשרה שניה גלוח הוא. נשרה אחת שכשבא לגלח אין כאן שיעור גלוח:

¹¹⁵ ע"י רמב"ם (טומאת מת פ"ב ה"ח): חבית המוקפת צמיד פתיל שניקבה מצדה וסתמו שמרים את הנקב הציל, אגף חצי הנקב וסתם חציו ה"ז ספק אם הציל אם לא הציל, סתם את הנקב בזמורה עד שימרח מן הצדדין, סתמו בב' קסמים עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה לחביתה, וכן נסר שנתון על פי התנור, ומירח מן הצדדין [הציל, היו שתי נסרים עד שימרח מן הצדדין ובין] נסר לחבירו, חיבר את שני נסרים במסמרים על עץ וכיוצא בהן או שלפף עליהן שוגמין א"צ למרח מן האמצע, במה מקיפין, בסיד, ובחורסית, ובגפסין, בזפת, ובשעוה, בטיט, ובצואה, ובחמר, ובכל דבר המתמרח, ואין מקיפין לא בבעץ, ולא בעופרת מפני שהוא פתיל ואינו צמיד, ומקיפין בדבילה שמנה שלא הוכשרה, ובבצק שנילושה במי פירות כדי שלא יטמא, שדבר טמא אינו חוצץ.

כ"מ: חבית המוקפת צמיד פתיל וכו'. בפרק י' דכלים. ומ"ש אגף חצי הנקב וכו'. בפרק הגזול קמא (דף ק"ה) מייית האי מתני' חבית שניקבה וסתמוה שמרים הצילה וקאמר עלה בעי רבא אגף חציה מהו אמר ליה רב יימר לרב אשי ולא משנתנו היא זו וכו' פקוקה בזמורה עד שימרח היו שתיים עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה לחביתה טעמא דמירח הא לא מירח לא אמאי ותייהו כי אגף חציה הכי השתא התם אי לא מירח לא קאי אגף חציה במידי דקאי קאי ודעת רבינו כדברי התוספות והרשב"א שכתבו בס"פ המצניע דאגף חציה וסתמוה שמרים קא מיבעיא ליה אי חשיבא סתימא או לא ולא איפשיטא. ומ"ש סתם את הנקב בזמורה וכו' עד אינו צריך למרח מן האמצע. פרק י' דכלים שם:

¹¹⁶ ע"י רש"י פסחים ס ע"ב ד"ה הכי.

הגזול עצים

פרק תשיעי

בבא קמא

קה

עין משפט גזר מצוה

ועוד דקמשי ליה כשעמד ברין קודם מיתתו וכן העמדה מאי מהני הרי כבר וכשבע ולא הודה דהא חוקמין דלא הודה אב והודה בנו ועוד דקמשי כשעמד ברין מכלל דעד השתא בשלל עמד ברין והא כשבע הוא ואביו קמני מכלל דכ"ד הוא הלכך ל"ג ליה וה"ג חי הכי חומש גמי משלם א"ר הונא

כו' חי הכי ממון גמור הוא וחומש גמי שלם : לפי שאין משלמין חומש על כפרת שטוב קרקעות . דחומש אמאי קאמי אשבעתא לאו שבעה היא דק"ל שבעות (דף מ"ב) אין נכשעין על הקרקעות והאי בן כי אשבעת כפר לה שטובד הקרקעות דאי לאו משום אחריות נכסים לאו עליה רמיז לטלומי : רבא אמר : לעולם גזילה קיימת ודקשיא לך ולחייב הבן חומש על שבעת עלמו כיון דהודה הכא כשהיתה דסקיא שממון אביו נתון בה מופקדת ביד אחרים וגזילה זו בחוכה דכי אשבעת האי בקושטא אשבעת (ולא תימא בשיקרא אשבעת כדסברת לעיל) ותנן במס' שבעות (דף ל"ו) וחיובים על זדון השבעות ועל שגגות עס זדון הפקדון ואין חיובין על שגגתה גרידתא כי הכא לזיביה אנכסיה : לא שנו אלא שאין . אותה חני פרוטה קיימת מן הגזילה עלמה ופלי פרוטה הוא דמחייב ליה ולא ממונה איכא אבל אם קיימת היא מן הגזילה עלמה לריך לילך : פייסין שמה פייקר . ותעמוד על הפרוטה : פייס נסחור לו . אגורה אחרת וט"פ דהשתא לא שויה פרוטה כיון דבשעת גזילה הוי שוה פרוטה בעי לאהדוריה ולהליכה אחריו : ופנה סונא . תנא דידן פייסותו : שניגה . אחת מהשמים ששייר : ונפרס השנים מהו . הוי גילוח או לא : אמר ליה רב אחא

פ"א ל"ג

לעיל 15

מיר מב

ליום פ"א מ"ו

לעיל 15

אמר רבא גזל שלם אגודות ב' פרוטות והולו ועמדו על שתיים חייב להחזיר לו אחרת . פי' אם ישנה בשני מחזיר אותה ואם לאו משלם ליה שוה פרוטה כמו שהיתה שוה בשעת הגזילה והוא הדין בלחם שגזלה והולוה שמחזיר לו אגודה או דמיה אלא

בשעמד ברין אי בשעמד ברין אפילו חומש נמי משלם אמר רב הונא בריה דרב יהושע לפי שאין משלמין חומש על כפירת שעבוד קרקעות רבא אמר הכא במאי עסקינן כגון שהיתה דיסקייה של אביו מופקדת ביד אחרים קרן משלם דהא איתיה חומש לא משלם דכי אישתבע בקושטא אישתבע דהא לא הוה ידע : חוץ מפחות שוה פרוטה בקרן כו' : אמר רב פפא לא שנו אלא שאין גזילה קיימת אבל גזילה קיימת צריך לילך אחריו חיישינן שמא תייקר איבא דאמרי אמר רב פפא לא שנו גזילה קיימת ולא שנו שאין גזילה קיימת אינו צריך לילך אחריו לשמא תייקר לא חיישינן אמר רבא גזול שלש אגודות בשלש פרוטות והולו ועמדו על שתיים אם החזיר לו שתיים חייב להחזיר לו אחרת ותנא תונא *גזול המץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך טעמא דאיתיה בעיניה הא ליתיה בעיניה אע"ג דהשתא לאו ממונה (ב) כיון דמעיקרא ממונה הוא בעי שלומי הכא נמי אף על גב דהשתא לא שוה פרוטה [כיון דמעיקרא הוי שוה פרוטה] בעי שלומי בעי רבא גזול שתי אגודות בפרוטה והחזיר לו אחת מהן מהו מי אמרינן השתא ליבא גזילה (ג) או דלמא הא לא הדר גזילה דהואי גביה הדר פשטה גזילה אין כאן השבה אין כאן אי גזילה אין כאן השבה יש כאן ה"ב קאמר אף על פי שגזילה אין כאן מצות השבה אין כאן *ואמר רבא הרי אמרו גזיר שגילוח ושייר שתי שעורות לא עשה ולא כלום בעי רבא גילוח אחת ונשרה אחת מהו 'אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא גזיר שגילוח אחת אחת קא מבעיא ליה לרבא אמר ליה לא צריבא כגון שנשר אחת מהן וגילוח אחת מי אמרינן השתא מידהת הא ליבא שיעור או דלמא הא לאו גילוח הוא דמעיקרא הא שייר שתי שעורות והשתא כי גילוח לא הוי ב' שעורות הדר פשטה שער אין כאן גילוח אין כאן אי שער אין כאן גילוח יש כאן הכי קאמר אע"פ ששער אין כאן מצות גילוח אין כאן ואמר רבא הרי אמרו חבית שניקבה וסתמוה שמרים הצילוח 'בעי רבא אגף חציה מהו א"ל רב יימר לרב אשי לאו משנתנו היא זו דתנן *חבית שניקבה וסתמוה שמרים הצילוח 'פקקה בומורה עד שימרח ליהו בה שתיים עד שימרח מן הצדדים ובין זמורה לחברתה טעמא דמרח הא לא מרח לא אמאי ותיהוי כי אגף חציה אמרי הכי השתא חתם אי לא מרח לא קאי אגף חציה במידי דקאי קאי ואמר רבא הרי אמרו *גזול המץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך בעי רבא נשבע

רבוחא נקט דלפילו בשלשה דקיים מלות השבה בפרטי אפ"ה חייב להחזיר לו אחת אע"פ דמהאי והנא הובא דמייסור לא משמע מינה אלא היבא דגזול אחת והולוה דהיהא דמיתא לגזול ממך ועבר עליו הפסח הוה רבוחא דג' קאמר רבא מסברא ומדנקט והולו משמע דפשיטא ליה דחס גזול ג' אגודות שוות שתי פרוטות והחזיר לו ב' מהן דלא מייחייב להחזיר לו שלישות כיון דמשקירא בשעת גזלה לא הוי ממונה ולשמא תייקר לא חיישינן :

ד"ג בני רבא גזול ב' אגודות בפרוטה והחזיר אחת מהן מהו מי אמרי' השתא מיהא ליבא גזילה גביה או דלמא הא לא אהדר גזילה ול"ג הא דגרס בספרים הוקרו ועמדה כו' : מצות השבה אין כאן . נראה דלא בעי למיפסח אלא דלא מעכב מלות השבה ומלות השבה מיהא לא קיים : מצות גילוח אין כאן . ומעכב מלשכות יין ומלמטא למתים כאלו לא גילה כלומר כמ"ד גילוח מעכב דאחר יסקה הגזיר יין אחר כולם ח"כ לענין מלות קאמר דלא קיים מלות גילוח ואליבא דר"ב דפלוגתא היא בגזיר צ"ג' מינין (דף מ"ו) : דהרי אמרו חבית שניקבה וסתמוה שמרים כו' . מה שפירש בקונטרס חבית שנתנה ע"פ ארובה ומלאת על העלייה אין נראה דהיא משנה דמייסור בסמוך חבית שניקבה היא במס' כלים צ"ג' (מ"ו) דמשמע דמייסור להגיל מה שבעוכה אם היא בזהל המת דלי הוה מיייר ע"פ ארובה היה לו לטעותה במס' אהלות ועוד דלשון הללה לא הוה משמע הכי דה"ל למימר חוללת ונראה לפרש דליירי חבית המוקפת למיד פתיל שאין טומאה נכנסת בה בזהל המת ונקבה בזונם משקה דהכי הוה שיעורא כדלמך במס' כלים (פ"ט מ"ח) וסתמוה שמרים מלאת על כל מה שצרכה והא דלמך בסוף המלניע (שנה 97 ע"ו) ולענין למיד פתיל עד שיפחת רובו היינו בסתמוה שאם נקבה וסתמה הוי שם כלי עליה עד שיפחות רובה דלאו לא מהני לה סתימה דהוי כאוכלים שניבנן בטיט כיון דלין שם כלי עליו ולא כמו שפי' בקונטרס בהמלניע ולענין למיד פתיל עד שיפחת רובו דכלי חרס המוקף למיד פתיל אין טומאה נכנסת דרך נקבו עד שיפחת רובו כדמוכח במסכת כלים בפרק שלשה דשיעורו בזונם משקה וכן משמע בההיא שמצינן התם בקונטרס נתנה קדירה ע"פ ארובה דלמך צ"ש הכל טומאים בזונם משקה ופילו ב"ה לא ממטריי אלא עלייה אבל קדירה טומאה אלמא

הגרות הב"ח (א) גמ' דהשתא לאו ממונה הוא כיון : (ב) שם ליבא גזילה גביה או דלמא : (ג) ישי' ד"ה חבית וכו' וממתי יס' וכו' צ"ג' אלו כלים מפילין :

ק"ב א מ"י פ"ח מס' גזילה ואכידה הלכ' ד וס"ו מס' שבעות הלכה ג ד סנה לאוין רה וישן ע :

ק"ב ב מ"י פ"ד מס' גזילה ואכידה הלכה יא סנה עין עג מור ט"ע ח"מ פ"י סמו ספיף ג :

ק"ב ג מ"י פ"א הלכה ו סנה שם מושיע ח"מ פ"י סמו טע"ף ג :

ק"ה דה מ"י פ"ה סמו טע"ט שם ספיף ד :

ק"ו מ"י פ"ח מס' הלכות נזירות הלכה ו :

ק"ח פ"ב ס"ב מס' הלכות מומתא מת הלכה ה :

ק"ח פ"ב ס"ב מס' הלכות מומתא מת הלכה ה :

ק"ח פ"ב ס"ב מס' הלכות מומתא מת הלכה ה :

ק"ח פ"ב ס"ב מס' הלכות מומתא מת הלכה ה :

ק"ח פ"ב ס"ב מס' הלכות מומתא מת הלכה ה :

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא

קלמ' א מ"י פ"ח מהל'
שבוטת הלכה ט

קמ ב ג מ"י טס הלכה
ט

קמא ד ה ו מ"י טס
סלמי וסלמי יא

קמב ח מ"י טס פ"י
הלכה ט

קמב ט מ"י פ"ג מהל'
גזילה הלכה יז סג
ענין ענ טו"ע ח"מ
פ"י ר"ד טע"ף א
[כ"ב הלכה כ"ף ובכ"מ
פ"א דף סג ובפ"ג דף
טע"ג]

קמד י מ"י פ"ב מהל'
טו"ט ומעין הלכה
ז סג ענין טו"ע ח"מ
ח"מ פ"י זכ טע"ף ז

קמה כ ל מ"טו"ע טס
טע"ף ד עיין בכ"י :

ישמואל אמר לחיוב. תימה היכי מ"ל לחיוב דאם קן הויה ברייתא זו ואין ל"ל זו: **מאי** לאו עונש דממונן. תימה בממונן מה שייך לומר לא ענש אלא ח"כ הוהיר דבשלמא בעונש שבועה דהיינו קרבן שייך דכפסה ומילה ליכא קרבן משום דלית בהו לאו אט"ג דליכא כרת: **כאן** שהורה כלן שבאו עדים. ואלימריד שתי אזהרות משום דעונשין אין שוין דבהורה שייך מומש ואסס ובעדים לא שייך אלא חיוב עונשין ומיהו תימה אמהי קאלמר ברישא מוכחש עונש שמעט וצבויאל לומר מוכשעט על שקר דכיון דלא מייירי אלא לאחר שבועה תריייהו ה"ל למימר מוכשעט על שקר: **אחד** שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון. וא"ס אמהי לא חשיב שבועת מלוה וי"ל משום דשבועה כמלוה לא כתיב אלא מפקדון אמהי: אייתיביה

נשבע עליו מהו מי אמרינן כיון דאי מוגנב בעי שלומי ליה ממונא קא כפר ליה או דלמא השתא מידת הא מנח ועפרא בעלמא הוא ולא כפר ליה ממונא מילתא דאיבעיא ליה לרבא פשיטא ליה לרבה דאמר רבה "שורי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה מיבו אצלך שומר חנם אני עליו חייב שהרי פטר עצמו מגניבה ואבידה ישומר שבר אני עליו חייב שהרי פטר עצמו משבורה ומתה ישואל אני עליו חייב שהרי פטר עצמו ממתה מחמת מלאכה אלמא אט"ג דהא קאים כיון דאי מוגנב ממונא קא כפר השתא נמי ממונא קא כפר הכא נמי

נשבע עליו. לאחר שנאסר נשבע שאין אלו ולא גזלו ממנו: **מסו**. מי אמרינן הא מנח ויכול לפטור בו את עצמו ואשתכח דלאו מידי כפריה: **שומר חנם אני עליו**. וכשבע והודה: **חייב**. קרבן שבועה בגוף הממונן: **שהרי פטר עצמו**. שבועה: **פגניבה ואבידה**. שאם היה נגנב ממנו משבועה ואיך היה נפטור בדברי שקר שהרי הוא עצמו נגנב ומי"ב בכל אונסין עד שימזירו: שואל פטור במתה מחמת מלאכה ומכחש כפר מחמת מלאכה דלמעבד מלאכה שייחיה ולאו לאוקמה בזילתא: **אט"ג דהא קאים**. ומורה ליה בגויה והשתא חיהו לא כפר מידי אט"ה כיון דשמא סוף השבועה לכא לידי כפירת ממונן חייב: **ספא נמי**. אט"ג דכפירה דחמץ כהודאה הוא דהא עפרא בשלמא הוא כיון דשמא יחבד ויתחייב לו ממונן ונמלא שמועיל לו שבועה זו להפטר חייב: **אסה מכתרו**. לקמן פריך מאי מודה בעיקר איכא: **טוטה בדרך מלאכיו** ובזילתו לזכיה: **סדורא**. אין לזכיה ולכא למימר חילו מוגנב דהא קמיה קאי ושקיל ליה: **איבעיא לך לאסדוריה ניהלי**. כשמלאכה לא היה לך לאוספו אל ביתך שהרי מכיר היית בו ואין לך גנב גדול מזה: **טלס שבועות סן**. בעדות חזיה שהשבע את העד אם ראית את חזידיתי ואמר לאו וח"כ הודה: **האבידה סכיר זכ** ולא **במולאה**. האבידה שאמר שראה אותה מהלכת ברשות אחרת ואינו יודע מי הוא זה הודה שהכיר במולאה ולא בה והיה לו לומר איש פלוני מלא חזידיתי ואינו יודע אם שלך הוא ובעד אחד קמייירי: **לפטור**. על כוונן פטור העד: **המשביע עד אחד**. וכפר ואמר שבועה שאיני יודע לך עדות: **פטור**. העד מקרבן שבועת העדות דהא חי הוא מסהיד ליה לא הוא מחייב להיחך אלא שבועה ואט"ג דליכא למימר דלמא לא משתבע גורם לממונן פטור י"הני נמי גורם לממונן ניהו: **זכ ולא במולאה**. חי הוא מסהיד ליה ראיתיה שנמלא בזוית פלוני ואינו יודע מי מולאה היה מחור בזויתיה שבוה עד שיודיעוהו "ויכ"ש במולאה ולא בה [ומיהו ממונן משם לא מפסדו דאי נמי אסהידו ליה ראינו שמלא פלוני זה היה יכול לומר נאכסה ממני ופטור עצמו משבועה]: **הכופר בפקדון**. וזכא עדים: **נעשה עליו גזלן**. משעת כפירה ואט"פ טלא

ס"א תרדא
מאעוטא [וכן
פ"י כ"ט' ב"ב
כ: זע' פ"ט'
כ"י כ"י
וכ"י כ"י
וכ"י כ"י]

שבועות לז.
[גזיל ע"א: זכ
פס"ח: ה: זכ]

ס"א כ"ט
וכ"י כ"ט

שבועות ז.
כ"ט ד.
[פ"ט']

ז"ל שחמד

כ"ל מוחק זכ

אף על גב דעפרא בעלמא הוא כיון דאי מוגנב בעי שלומי ליה ממונא מעליא השתא נמי ממונא קא כפר ליה יתיב (ה) רבא וקאמר להא שמעחא אייתיביה רב עמרם לרבא "וכחש בה פרט למודה בעיקר כיצד שורי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה מיבו אצלך אהא מכתרו לי אהא נתתו לי במתנה אביך מברו לי אביך נתנו לי במתנה אחר פרתו רץ מאליו בא אצלי תועה בדרך מצאתיו שומר חנם אני עליו שומר שבר אני עליו שואל אני עליו ונשבע והודה יכול יהא חייב תלמוד לומר וכחש בה "פרט למודה בעיקר א"ל תדורא כי תניא הדיא "דקאמר ליה הילך כי קאמינא דקיימא באגם אתה מכתרו לי מאי מודה בעיקר איכא לא צריכא דא"ל לא נחתו לך דמי שקיל תורך וייל אתה נתתו לי אביך נתנו לי מאי מודה בעיקר איכא דאמר ליה על מנת דעבידנא לך נייח דנפשא ולא עבדי לך שקיל תורך וייל תועה בדרך מצאתיו לימא איבעי לך לאהדוריה לי אמר אבהו דשמואל "באומר שבועה אבידה מצאתי ולא הייתי יודע שהיא שלך שאחזירנה לך תניא אמר בן עזאי ג' שבועות הן הכיר בה ולא במוצאה במוצאה ולא בה ולא במוצאה לא בה ולא במוצאה קושטא אשתבע אימא בה ובמוצאה למאי הלכתא רב אמר רבי תניא לפטור ישמואל אמר לחיוב ובפלוגתא דהני תניא דתניא "המשביע עד אחד פטור ורבי אלעזר בר' שמעון מחייב בממונן קא מילגני מר סבר "דבר הגורם לממונן כממונן דמי ומר סבר לאו כממונן דמי אמר רב שישת "הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן וחייב באונסין ותנא תונא וכחש בה למדנו עונש אזהרה מנין תלמוד לומר "לא תכחשו מאי לאו לעונש ממונן לא לעונש שבועה הא מדקתני סיפא (ג) ואישתבע מכלל דרישא דלא אישתבע דקתני סיפא ונשבע על שקר למדנו עונש אזהרה מנין ת"ל לא תשקרו ומדסיפא דאישתבע רישא דלא אישתבע אמרי אירי ואירי דאישתבע כאן שהורה כאן שבאו עדים אהו עדים חייב באונסין אודויי אודי חייב בקרן וחומש ואישם: מתיב רמי בר חמא *וישכנגדו חשוד על השבועה כיצד "אחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא ואם איתא "בכפירה הוא דאיפסיל ליה אמרי "רבא במאי עסקינן דקאי באגם דלאו כפירה הוא דסבר אשתמינא ליה אדאזילנא ומייתינא ליה תדע *דאמר רב אירי בר אבין "הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון

שבועות מד:

הגהות הב"ה
(ה) גמ' יתיב רבס
וקאמר וכו' רב
עמרם לרבה: (ג) שם
מדקתני סיפא דאישתבע:

נשבע ומכאן ואילך אין לו דין השומר חנם אלא חייב צלוגסיה אם יאנס: **וכחש בה למדנו לעונש**. דכתיב בכתריה והשיב את הגזילה אלמא קמה ליה ברשותיה משעת וכחש עד דעביד השבע והוה עונשה: **ס"ג מאי לאו עונש כפירה**. כלומר עונש דמאי לאו דליעניש אכפירה חף על גב דלא אשתבע: **לא עונש שבועה**. האי עונש דנעשה קרא להחייב צלוגסין משום שבועת שקר היא חבל חי לא אשתבע לא: **ונשבע על שקר למדנו לעונש**. דכתיב בכתריה חומש ואשם: **ח"ל לא תשקרו**. דהיינו אזהרת שבועת שקר דממין ליה לא תשבעו בשמי לשקר ומלא תשקרו נפקא לן דשבועת כפירה ממונן משעת דכתיב ח"ס בעמיתו כמו וכחש בעמיתו בפקדון: **כאן שהורה**. כסיפא כשהורה שיש חומש ואשם: **ושכנגדו חשוד**. במסכת כפירת ממונן משעת (דף מ"ד): גבי ואלו נשבעין וטולין דהא אחד מהן מי שהיה לו חבירו חייב שבועה והוא חשוד על השבועה שנמלא שקרן שבועתו שכנגדו נשבע וטול: **אחד**. שנקחד על שבועת העדות: **ואחד**. "שקשבע על שבועת הפקדון שראינוהו שקשבע לשקר ואפילו לא נחמד אלא לשבועת שוא שאין בה כפירה ממונן ורע לשמים הוא ולא רע לבכיות נכסל לשבועת ממונן: **ואם אישא**. לרזב שסת דמשעת כפירתו נעשה גזלן למה לי למתניה גבי הכן דמשמע דלא אפסיל עד שעת שבועה כי הגך הא משעת כפירה אפסיל ליה משום דהוי גזלן: **דקאי באגם**. וכי אמר רב שסת בגון דלמרי סהדי דכי כפר ליה צדיה נקט ליה (תדע) דהיכא דליכא למימר לאשתמוטי איכיון עד דמייטי ליה לא מפסיל בלא שבועה: **דאמר רב איזי הכופר במלוה**. ולא נשבע וזכא עדים כשר לעדות דמלוה להולאה ניתנה ואינה עקשו צידו ורולה לדחותו עד שתשיג ידו: בפקדון

{ קה ע"ב }

[אם הגזלן] נשבע עליו [לשקר, לאחר שנאסר שאין אצלו ולא גזלו ממנו], מה דינו. האם אומרים, כיון שאם נגנב צריך לשלם לו, הוא כפר בכסף או אולי עכשיו הרי זה מונח [לפניו] והוא עפר, ולא כפר לו בכסף [בכלל]. דבר שהוא שאלה לרבא הוא פשוט לרבא.

שומר רבה, [מי שאומר לחבירו, אתה] גנבת את שורי¹¹⁷, והוא אומר לא גנבתי, [אז שואל הגזלן] למה הוא נמצא אצלך. אני שומר חנם עליו [ונשבע לשלם והודה]. חייב [קרבן שבועה אף על פי שהודה קודם שבועה בגוף הממון], שהרי [בזה שאמר שהוא שומר חנם הוא] פטר עצמו [בשבועה] מגניבה או אבידה [שאם היה נגנב ממנו משבועה ואילך היה נפטר בדברי שקר שהרי הוא עצמו נגנב וחייב בכל אונסין עד שיחזירונו. וכן אם אמר] שאני שומר שכר עליו, חייב¹¹⁸, שהרי [בזה שאמר שהוא שומר שכר הוא] פטר עצמו משבורה או מתה. [וכן אם אמר] שואל אני עליו, חייב, שהרי [בזה שאמר שהוא שואל הוא] פטר עצמו ממתה מחמת מלאכה. רואים אם כן, דאף על גב שהוא נמצא [ומודה בו ועכשיו לא כפר דבר, שמא סוף שבועה לבא לידי כפירת ממון חייב], כיון שאם נגנב הוא כופר בכסף, גם עכשיו כסף כופר בו, וכן כאן אף על גב שהוא עפר, כיון שאם נגנב צריך לשלם לו כסף, כמו כן עכשיו הוא כופר בכסף.

רבא ישב ואמר את ההלכה הזאת. רב עמרם שאלו שאלה מבריייתא לרבא "וכחש בה", פרט למודה בעיקר¹¹⁹. כיצד. שורי גנבת, והוא אומר לא גנבתי, [אז] למה הוא אצלך. אתה מכרתו לי, [אז] אתה נתת לי במתנה, [אז] אביך מכרו לי, [אז] אביך נתנו לי במתנה, [אז] הוא רץ אחרי פרתו [ולכן הגיע לביתו, און] מאליו בא אצלי, [אז] תועה בדרך מצאתי [והבאתי אותו הביתה], [אז] שומר חנם אני עליו, [אז] שומר שכר אני עליו, [אז] שואל אני עליו, ונשבע והודה, יכול יהא חייב. מלמד הנאמר "וכחש בה", פרט למודה בעיקר.

א"ל, אין לך לב [שכל]. כאשר למדנו את זה, שאמר לו "קה אותו כעת", ואמר אמרתי [שמדובר שהפרה] עומד באגם. [אם הוא אמר] אתה מכרתו לי, איזה מודה בעיקר ישנם [בזה]. לא, [אלא] צריכים, שא"ל, "לא נתתי לך כסף, קח שור שלך ותלך. אתה נתת לי, אביך נתנו לי, איזה מודה בעיקר ישנם [בזה]. שאמר לו, "על תנאי שתעשה לי מנוחת הנפש, ולא עשיתי לך קח את השור שלך ותלך". תועה בדרך מצאתי, נאמר, היתה צריך להחזיר לי אותו. אמר אביו של שמואל [לתרץ הנ"ל, אם זה שהבהמה נמצא אצלן] אומר "שבועה, מצאתי אותו כאבידה ולא ידעתי שהיא שלך שאחזירנה לך" [ממילא אינו גנב עליו].

למדנו, אמר בן עזאי, ג' שבועות הן [בעדות אבידה שהשביע את העד אם ראית את אבידתי ואמר "לא" ואח"כ הודה: א' הכיר אותה פ' את הבהמה] ולא במי שמצא אותה, [ב', הכיר] את מי שמצא אותה ולא אותה [פ' את הבהמה, ג'] לא [הכיר] לא אותה ולא מי שמצא אותה. [איך מוכן השלישי:] לא בה ולא במוצאה, [הרי אם כן הוא] נשבע באמת [שלא ידע]. נאמר, [לא כמו שכתוב אלא משביעים אותו שהכיר] אותה ומי שמצא אותה. לאיזה הלכה [נמנה שלש שבועות אלן]. רב אמי אמר רבי חנינא, לפטור [מקרבן שבועות העדות על כל שלשתם], ושמואל אמר, לחיוב [קרבן].

[רב אמי ושמואל חולקים] במחלוקת תנאים הוה, שלמדנו, המשביע עד אחד¹²⁰ [וכפר ואמר שבועה שאיני יודע לך עדות], פטור [העד מקרבן שבועת העדות שאילו אם היה מעיד לא היה מחייב השני אלא שבועה, ואע"פ שיש צד שלא היה נשבע אלא היה משלם, עכ"ז זה סה"כ גורם לכסף ולא כסף ממש], ורבי אלעזר בר' שמעון מחייב. במה חולקים, אחד סובר, דבר הגורם לממון [דינו] כמו ממון, ואחד סובר, אין [דינו] כמו ממון.

אמר רב ששת, הכופר בפקדון¹²¹ [פ' מי שהפקידו אצלו פקדון, וכאשר בא הבעלים לבקשו, כופר שלא קבלו אף פעם, ובאו עדים שזה אצלן, נעשה עליו גזלן [משעה שכפר בו, אע"פ שלא נשבע] וחייב באונסים, וכן למדנו, "וכחש בה", למדנו עונש [שנאמר] "והשיב את הגזילה", אם הוא חייב להשיבו רואים שזה ברשותו, ולכן הוא חייב באונסים, וזה ענושן, מהיכן אנו יודעים אזהרה. מלמד הנאמר, "לא תכחשו". במה [מדובר וכי]

לא [מדובר] לעונש ממון [פ' החיוב אונסים, והשבה הוא על כפירתו, אפילו ללא שבועה]. לא, לעונש שבועה [פ' רק חייב באונסים אחרי שנשבע לשקר, ואם לא נשבע אינו חייב באונסים].

[מקשה הגמ' הרי מזה שכתוב בסוף "ואישתבע", משמע שהתחלה מדובר שלא נשבע. שכתוב בסוף, "ונשבע על שקר", למדנו עונש [פ' קרן וחומש], מהיכן אנו יודעים אזהרה. מלמד הנאמר, "לא תשקר". ומזה שהסוף מדובר שנשבע ההתחלה מדובר שלא נשבע.

אמרו [התלמידים בבית המדרש, לא כך הוא, אלא] שניהם מדברים שנשבע, כאן [פ' הסוף מדובר] שהודה [העד ששקר], כאן [ההתחלה מדובר] שבאו עדים [והכחישו אותו, והיינו, אם] באו עדים, חייב באונסים, ואם הוא הודה, חייב בקרן וחומש ואשם.

רמי בר חמא שאל, [זה שלמדנו בשבועות שיש כמה מקרים של נשבע ונוטל, וא' מהם היא:] "ושכנגדו חשוד על השבועה", איך מדובר. גם [החשוד על] שבועת העדות¹²² וגם [החשוד על] שבועת הפקדון [פ' שנשבע על שבועת הפקדון וראינו ששקר], ואפילו [אינו חשוד אלא על] שבועת שוא, ואם ישנו [להלכה של רב ששת שנעשה גזלן] משעת כפירה, [למה כופר בפקדון נמנה בין אלה], הרי הוא פסול [כגזלן]¹²³.

אמרו [התלמידים בבית המדרש], במה מדובר כאן, [שהגזילה] עומדת באגם, שזה אינו כפירה, שחשב, שאני אשתמט ממנו, עד שאלך ואביא אותו.

תדע, שאמר רב אידי בר אביי, הכופר במלוה [ולא נשבע, ובאו עדים שכן חייב] כשר לעדות [דמלוה להוצאה ניתנה ואינה עכשיו בידו ורוצה לדחותו עד שתשיג ידו],

הרי זה פטור משבועות הפקדון, שהרי הודה בקרן ולא פטר עצמו בכפירה זו מכלום.

ע' רמב"ם (שבועות פ"ח ה"א): וכן אם אמר לו אתה מכרתו לי ועדיין לא נתתי דמיו אם תרצה קח דמיו או הרי שלך לפניך, או שאמר לו אתה נתת לי בשכר מלאכה שאעשה לך אם תרצה שאעשה לך או קחנו ולך, תועה בדרך מצאתי ולא ידעתי שהוא שלך עכשיו שידעתי קחנו ולך, או שאמר אחר פרתו רץ והרי הוא לפניך, ונשבע על כל טענה מאלו פטור משבועות הפקדון שהרי לא פטר עצמו מכלום, וחייב בשבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר.

¹²⁰ ע' רמב"ם (שבועות פ"ח ה"ה): היה עד אחד וכפר והשביעו פטור משבועות העדות שאין עדות עד אחד מחייבת ממון.

¹²¹ ע' שו"ע (ח"מ סי' רצד ס"א): הוב"ד לעיל הערה 71.

¹²² ע' שו"ע (ח"מ סי' צב ס"ב):

¹²³ ע' שו"ע (ח"מ סי' צב ס"ד):

¹¹⁷ ע' רמב"ם (שבועות פ"ח ה"ח): הגונב שור חבירו ותבעו ואמר לו שורי גנבת והוא אומר לא גנבתי, מה טיבו אצלך אתה הפקדתו אצלי ונשבע, חייב בשבועות הפקדון, שאילו הודה שנגנב היה חייב לשלם דמי השור מכל מקום ועכשיו שאמר פקדון הוא הרי פטר עצמו בכפירה זו מן הגנבה ומן האבדה שאם נגנב השור או אבד אחר הוודה זה היה פטור מלשלם.

ע' א"ש אריכות. @

¹¹⁸ ע' רמב"ם (שבועות פ"ח ה"ט): וכן אם טען ששכרו ונשבע חייב בשבועות הפקדון שהרי פטר עצמו מן השבורה ומן המיתה, וכן אם טען ואמר השאלתו לי ונשבע חייב בשבועות הפקדון שהרי פטר עצמו מן המיתה בשעת המלאכה כמו שיתבאר בהלכות השאלה.

¹¹⁹ ע' רמב"ם (שבועות פ"ח ה"י): לפיכך אם אמר לא גנבתי אבל אתה הפקדתו אצלי או שכרתיני לשומרו או השאלתהו לי והרי שורך לפניך קחהו ונשבע על זה

{ קו ע"א }

אלא אמר רבא, כל הודה, לא משנה [אם הוא] טוען טענת נאכד ולא משנה [אם הוא] טוען טענת נגנב, לא אמר רב [שהשבועה פוטר אותו מחיוב כסף], שהרי כתוב [בענין גזל הגר] "והתודה", שצריך לשלם קרן וחומש [וזה אפילו שנשבע]. וכן במקרה שטוען טענת נגנב ו[אחר כך] באו עדים לא אמר רב [שהוא פוטר את עצמו בחיוב שבועה שלו], שהרי כתוב תשלומי כפל. [כל הדין של רב] שאמר [שאם נשבע הוא פוטר מתשלומים], כגון שטוען טענת נאכד, ונשבע ולא הודה ובאו עדים.

רב גמדיא הלך ואמר את ההלכה הזו [שרבא אמר שכל שהודה לא אמר רב שהשבועה פוטר אותו מחיוב תשלומין] לפני רב אשי. אמר לו, עכשיו ומה רב המנונא תלמידו של רב, וידע שאמר רב הודה, ושאל [על מקרה של] הודה, ואתה אמרת, רב לא אמר [במקרה של] הודה. אמר רב אחא סבא לרב אשי, רב המנונא התקשה כך.

[אבל הכופר] בפקדון [אע"פ שלא נשבע], פסול לעדות. [וקשה] הרי אילפא אמר, שבועה קונה [כעת הגמ' חושב שזה קונה להתחייב באונסים משעה שנשבע לשקר, היינו רק] שבועה היא שמקנה, אבל כפירה לא מקנה. כאן גם [מדובר שהגזילה] עומדת באגם [ולכן הגזולן משתמט].

ואם תרצה לומר, מהו "שבועה קונה". כמו שרב הונא אמר, שאמר רב הונא אמר רב, [מי שאמר לחבירו ישנם] מנה שלי בידך, והלה אומר אין לך בידי, ונשבע ואח"כ באו עדים [שהוא כן חייב], פטור¹²⁴, שנאמר "ולקח בעליו ולא ישלם", [ודורשים] כיון שקבלו הבעלים שבועה, שוב אין משלם ממון.

מה שלמדנו לפני כן, אמר רב הונא אמר רב, [מי שאמר לחבירו ישנם] מנה שלי בידך, והלה אומר אין לך בידי כלום, ונשבע ובאו עדים [שהוא בידו], פטור, שנאמר "ולקח בעליו ולא ישלם", כיון שקבלו בעלים שבועה, שוב אין משלמים ממון. אמר רבא, מסתבר שדברי רב [הם רק] במלוה, שהיא ניתנה להוצאה [וחייב לשלם ואפשר לומר שהשבועה היא התשלומים שלו], אבל פקדון, ברשותו [הרי הפקדון היא] עומדת ברשות בעליו [ואין כאן תשלומים]. והאלהים [לשון שבועה]. אמר רב אפילו בפקדון, שכן כאשר כתוב הפסוק [בשומר שכר], הוא מדבר בפקדון.

רב נחמן ישב ואמר את ההלכה הזאת [של רב הונא]. רב אחא בר מניומי שאל שאלה מברייטא לרב נחמן, [מי שאומר לנפקד] היכן הפקדון שלי. א"ל זה נאכד. [אומר המפקיד] אני משיב אותך [על מה שאמרת, והוא] ואמר אמן, והעדים מעידים עליו שאכלו, משלם את הקרן. [אבל אם] הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ואשם. א"ל רב נחמן, במה מדובר כאן, כגון שנשבע מחוץ לב"ד [ואין השבועה חוזק להוציא כסף].

א"ל, אם כן, [אין] נאמר בסוף [הברייטא, מי שאומר לנפקד] היכן הפקדון שלי. א"ל זה נגנב. [אומר המפקיד] אני משיב אותך [על מה שאמרת, והוא] ואמר אמן, והעדים מעידים עליו שהוא עצמו גנבו, משלם תשלומי כפל. [אבל אם] הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ואשם. ואם אתה חושב [שמדובר שהוא נשבע] מחוץ לב"ד, וכי יש כפל.

א"ל, אני יכול לתרץ שהתחלה מדובר [שנשבע] חוץ לבית דין, והסוף [מדובר שנשבע] בבית דין, מיהו זה תירוצך דחוק, ולא מתרצים [תירוצך דחוק. אלא] שניהם [מדברים שנשבע] בבית דין, ואין קושי, כאן [מדובר] שקפץ [הנגנב והשביע הגנב קודם שב"ד חייבוהו, ושבועה כזו לא מוציא כסף]. כאן [מדובר] שלא קפץ [והשביע, אלא הבי"ד חייבוהו].

א"ל רמי בר חמא לרב נחמן, הרי את לא סובר מהלכה של רב, למה אתה בא [במקומו לתרץ קושיות עליו ולהעמיד את דבריו]. אמר לו, לפי הפרוש של רב, שרב מתרץ את המשנה שלנו כך. והרי רב אמר [כפירוש של] פסוק. אמרו [התלמידים בבית המדרש], הפסוק [של רב] בא [ללמד] שכל הנשבעים שבתורה נשבעים ולא משלמים¹²⁵ [פי' שהנתבע ישבע ופטור ולא ישבע התובע ליטול], "ולקח בעליו ולא ישלם", מי שעליו לשלם הוא נשבע.

רב המנונא שאל, השביע עליו חמשה פעמים¹²⁶, בין בפני ב"ד ובין שלא בפני בית דין, וכפר עליו, חייב על כל אחת ואחת [חומש ואשם]. ואמר ר' שמעון, למה. הואיל ויכול לחזור ולהודות [בינתיים, ונמצא שבכולם הוא כופר בכסף], וכאן אי אפשר לומר קפץ [ונשבע, שכן] כתוב "השביע עליו" [מזה שלא כתוב "השביעו" לומדים שזה שבועה שהוטל עליו על ידי דיינים, אם כן רואים שיש כסף אצלו, וכן] אי אפשר לומר חוץ לב"ד, [שכן] כתוב בפני ב"ד.

הוא שאל [את השאלה], והוא תירץ אותה, שכתוב לצדדים" השביע עליו חוץ לבית דין [פי' שהדיינים חייבוהו שבועה, אבל מאחר וזה חוץ לבית דין], אבל בבית דין קפץ [והשביע קודם שהדיינים הטילו עליו השבועה].

רבא שאל, בעל הבית שטען טענת נגנב בפקדון [שהופקד אצלו], ונשבע [לשקר] והודה [שנשבע בשקר ואח"כ] באו עדים, אם טרם שבאו עדים, הודה, משלם קרן וחומש ואשם [ולא כפל דאין משלם קנס על פי עצמו]. [אבל] אם הודה [רק לאחר] שבאו עדים, משלם תשלומי כפל ואשם [ולא חומש, שחומשו בכלל הכפל, הרי מבואר, שאם כי כבר נשבע הרי זה משלם גם את הקרן, ודלא כרב], וכאן [מדובר שנשבע] חוץ לב"ד ואי אפשר לומר [שהוא] קפץ [ונשבע], וכתוב [שהוא חייב] כפל [שהרי במשנה מבואר שעל אותה שבועה משלם הוא כפל, אם באו עדים תחילה, וכפל אינו משלם, אלא אם נשבע בבית דין ועל ידי בית דין, ואם כן איך יתחייב קרן על אותה שבועה].

כפר ונשבע ארבע או חמש פעמים, או שהשביעו התובע ארבע וחמש פעמים והוא כופר על כל אחת ואחת בין בבית דין בין שלא בבית דין הרי זה חייב קרבן אשם על כל שבועה ושבועה, שאילו הודה אחר שכפר היה חייב לשלם אף על פי שכפר בבית דין ונמצא פוטר עצמו בכל כפירה וכפירה מן התשלומין לפיכך חייב על כל שבועה ושבועה.

¹²⁴ ע"י ש"ע (ח"מ ס' פז ס' כט):

ע"י ש"ע (ח"מ ס' פז ס' ל):

¹²⁵ ע"י ש"ע (ח"מ ס' פט ס' א):

¹²⁶ ע"י רמב"ם (שבועות פרק ז הלכה ט

הגזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

קו

עין משפט
נר מצוה

בפקדון פסול לעדום - ומוקמינן לה בריש טעם לחזוין כגון לחמרי סהדי דההיא שעתא דכפר ליה נקיט צדיקה ומפסיל חף ע"ג דלא אשתבע דאי באשתבע מה לי מלוה מה לי פקדון - **שבעה קונס** - קס"ו להחמיצו צלווסים משענה ששבע לשקר קאמר : **ואיבעית אימא שבעה קונס** - דקאמר אילפא תורה אור

איתביה רב אחא בר מניומי - פי' ביקונו' דלא פריך אלא מרישא והעדים מעידין כו' ולא מסיפא ואין נראה דהא רבא מקשה לקמן בדהיא מהודה דלכתי לא מחלק בין הודה לעדות עד דמתקן לקמן הכי וא"ת א"כ אמאי לא פריך גמי מסיפא ונראה דהא דרמי פשיטא דלא אמר

קמו א ב מיי" פ"ב
מה"ל טוען וטוען
הלכה יא סנה עשין ט
טושיע ח"מ סי' פו סעיף
כט וטעין ל' [ורלא כרב]
[רב אלפס כאן ובכצעות
סוף פ"ב דף שט"ג :

קמו ג מיי" פ"א ט
הלכה ד סנה ט
טושיע ח"מ סי' ט
סעיף א :

קמו ד מיי" פ"ו מה"ל
שבעות הלכה ט
סנה לחזין רמח :

הנהרות הב"ה
(ב) גמי' כי קאמר רב
כגון טענות :

גליון הש"ס
גמי' אמר רבא מסתברא
מילתיה דרב - גיטין דף
יג פ"ב וס"ג : שם
הורה מפלגו - עין
לקמן דף קה ע"א וס"ג
ד"ה ונלא עדים :

בפקדון פסול לעדות והאמר אילפא שבועה קונה שבועה היא דקניא אבל כפירה לא קניא הכא נמי דקיימא באגם ואיבעית אימא מאי שבועה קונה כדרכ הונא דאמר רב הונא אמר רב "מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי ונשבע ואח"כ באו עדים פטור שנאמר ו'לקח בעליו ולא ישלם כיון שקבלו הבעלים שבועה שוב אין משלם ממון גופא אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום ונשבע ובאו עדים פטור שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם כיון שקבלו בעלים שבועה שוב אין משלמין ממון אמר רבא מסתברא מילתיה דרב במלוה דלהוצאה ניתנה אבל פקדון ברשותיה דמריה קאי והאלהים אמר רב אפילו בפקדון דכי כתיב קרא בפקדון כתיב יתיב רב נחמן וקאמר להא שמעתא איתביה רב אחא בר מניומי לרב נחמן *היבן פקדוני

א"ל אבד משיבעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם את הקרן הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם א"ל רב נחמן הכא במאי עסקינן כגון דנשבע חוץ לב"ד אי הכי אימא סיפא היבן פקדוני אמר לו נגנב משיבעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שנגנבו משלם תשלומי כפל הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם . ואי סלקא דעתך חוץ לב"ד מי איכא כפל א"ל יכילנא לשנויי לך רישא חוץ לבית דין וסיפא בבית דין *מיהו שינויא דחיקא לא משנינן לך אידי ואידי בבית דין ולא קשיא כאן בקפץ כאן בשלא קפץ א"ל רמי בר חמא לרב נחמן מכדי דרב ילא סבירא לך משכוני נפשך אדרב למה לך אמר ליה לפרושה לדרב דרב הכי מתרץ לה למתניתין והא רב קרא קאמר אמרי קרא *לכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין הוא דאתא ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע מתיב רב המנונא *השביע עליו חמשה פעמים בין בפני ב"ד ובין שלא בפני בית דין וכפר עליו חייב על כל אחת ואחת ואמר ר' שמעון מה טעם הואיל ויכול לחזור ולהודות והכא קפץ לא מצית אמרת השביע עליו קתני חוץ לב"ד לא מצית אמרת בפני ב"ד קתני הוא מותרב לה והוא מפרק לה לצדדין קתני השביע עליו חוץ לבית דין ובב"ד קפץ מתיב רבא *בעל הבית שמען מענת גנב בפקדון ונשבע והודה ובאו עדים אם עד שלא באו עדים הודה משלם קרן וחומש ואשם ואם משבאו עדים הודה משלם תשלומי כפל ואשם והכא חוץ לב"ד וקפץ לא מצית אמרת כפל קתני אלא אמר רבא כל הודה לא שניא טוען מענת אבד ולא שניא טוען מענת גנב (נמי) לא אמר רב דהא כתיב והתודה דבעי שלומי קרן וחומש טוען מענת גנב ובאו עדים נמי לא אמר רב דהא כתיב תשלומי כפל כי קאמר (ב) כגון שמוען מענת אבד ונשבע ולא הודה ובאו עדים אול רב גמרא ואמרה לשמעתא קמיה דרב אשי אמר ליה השתא ומה רב המנונא תלמידיה דרב וידע דאמר רב הודה וקמותיב הודה ואת אמרת הודה לא אמר רב אמר ליה רב אחא סבא לרב אשירב המנונא הכי קאשיא ליה

אי משלם קנס על פי עצמו : **משלם כפל ואשם** - אבל חומש לא דחומשו עולה לו בכפלו כדלמרינן בפרק מרובה (לעיל דף סה) אלמא בין נשבע ובאו עדים בין נשבע והודה חייב : **אלא אמר רבא** - לא תשנייה לתובעיה דרב המנונא ללדדין דיכול לחזור ולהודות ולאו תובעיה הוא לרב הונא דכיון דהודה לא קאמר רב דכל הודה לא שניא טוען מענת גנב ונשבע והודה ולא שניא טוען מענת אבד ונשבע והודה לא אמר רב דפטור : **דאס כסיב וסודה** - בגזל הגר כתיב (מגדרי) ונשבע דהא קרן וחומש כתיב : **וטוען טענת גנב ובאו עדים נמי לא אמר רב** - דכפלי פי' כתיב כהי כתיב נשבע ובאו עדים כדלמרינן בפרק מרובה : **אמרי לשמעטא** - להא דרבא דלמר כל הודה לא אמר רב : **רב המנונא סלמיו דרב סוס** - דקיימא לן אמרי כי רב רב המנונא בפ"ק דסקהדרין (דף יז) ואי לאו ידוע דלפילו בהודה פטר רב לא הוה מותיב ליה מהאיל דיכול לחזור ולהודות :

לגמרי קאמר דכו לא משלם כדרכ הונא : **דלואלא ניפנס** - ובעי' תשלומין ואיכא למימר דכשבועה אפטרי ליה מתשלומין כדכתיב ולא ישלם : **אבל פקדון צרוסייה דמריה קאי** - ואין כאן ולא ישלם דהא כל היכא דליתיה דמריה הוא : **בפקדון כתיב** - גבי שומר סכר : **לסא שמטא** - דרב הונא : **משלם אם סקרן** - וכפל לא דלין כפל אלא בטוען נגנב וחומש ואשם נמי לא שייכי אלא כשהודה דכתיב בגזל הגר והסודו : **הודה מעלמו** - לאחר שבועה קתני מיהא רישא משלם קרן על ידי עדים וקשיא לרב דלמר כיון ששבע לא ישלם אפי' באו עדים ומסיפא לא פריך דבהודה לא קאמר רב דהא כתיב והסיב את הגזלה ונשבע והודה משתעי קרא : **חוץ לב"ד** - לא אלימא שבועה לאפקוטי ממוכח : **כאן בקפץ** - ברישא דקתני משלם כשקפץ זה והשביעו קודם שחייבוהו בית דין וכי קאמר רב בלא קפץ והדייקן השביעוהו וקנייה אותה שבועה דקרא בשבועה דדייקן כתיב ובע"ג דסיפא לא מתוקמא בקפץ דקתני כפל וכפל לא חית' אלא בשבועה דדייקן מ"מ רישא בקפץ וניחא ליה לאוקמי בתרי גוויי ובחד דוכתא ולא לאוקמי בשני מקומות וסיפא לא קשיא ליה לרב דבע"ג דקתני משלם כפל לאחר שבועה וכל שכן קרן דמורה רב בטוען טענת גנב כדלקמן בשמעתין דשבועה דקא מתייב ליה כפל לא מקנייה ליה קרנא : **משכוני נפשך** - לבא במקומו לתרץ קושיות ולהעמיד דבריו : **נשכתי ולא משלמין** - הנשבע ישבע ויפטור ולא ישבע החובע ליטול : **חייב על כל אהא ואהא** - חומש ואשם : **הואיל ויכול לחזור ולהודות** - ונמלא דככולן כופר מומן : **השביע עליו קתני** - ומדלא חני השביעו שמע מניה על ידי דייקן הטיל עליו שבועה וקיבל על כרחו וקתני יכול לחזור ולהודות אלמא לכתי ממונא אית ליה גביה : **ללדדין קתני השביעו עליו חוץ לב"ד** - דבע"ג רחייבוהו ב"ד שבועה כיון דמתוך לב"ד השביעו לא קנייה ובפני ב"ד דקתני לא השביע עליו קאי :

אם עד שלא באו עדים הודה משלם קרן וחומש ואשם - ולא כפל דלין משלם קנס על פי עצמו : **משלם כפל ואשם** - אבל חומש לא דחומשו עולה לו בכפלו כדלמרינן בפרק מרובה (לעיל דף סה) אלמא בין נשבע ובאו עדים בין נשבע והודה חייב : **אלא אמר רבא** - לא תשנייה לתובעיה דרב המנונא ללדדין דיכול לחזור ולהודות ולאו תובעיה הוא לרב הונא דכיון דהודה לא קאמר רב דכל הודה לא שניא טוען מענת גנב ונשבע והודה ולא שניא טוען מענת אבד ונשבע והודה לא אמר רב דפטור : **דאס כסיב וסודה** - בגזל הגר כתיב (מגדרי) ונשבע דהא קרן וחומש כתיב : **וטוען טענת גנב ובאו עדים נמי לא אמר רב** - דכפלי פי' כתיב כהי כתיב נשבע ובאו עדים כדלמרינן בפרק מרובה : **אמרי לשמעטא** - להא דרבא דלמר כל הודה לא אמר רב : **רב המנונא סלמיו דרב סוס** - דקיימא לן אמרי כי רב רב המנונא בפ"ק דסקהדרין (דף יז) ואי לאו ידוע דלפילו בהודה פטר רב לא הוה מותיב ליה מהאיל דיכול לחזור ולהודות :

לעיל סג' :
לקמן קת'
שבעות מט'
לעיל מג'
מכות סכ'
שבעות מה'
סג' לו'
לעיל סה'
שבעות לו'

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא

קב"ט אב מ"י פ"ד
מהלכות גניבה
הלכה א סנה ע"ג ע"ג
עומ"ט סי' ג' :

ק"ג מ"י פ"ה מה"ל
טוען וטוענת הלכה י'
ופ"כ מה"ל שכירות הל'
ז וע"ג כהשגות ונתיב
ופ"ד מה"ל גניבה הל' ט
סנה ע"ג פ"ט ט"ז
ח"מ סי' לו סוף פ' :

קנא ד מ"י פ"ד מה"ל
גניבה הלכה ט
עומ"ט סי' ט' :

הנהרות הב"ח
(ה) נ"ב מיהת ה"ל לא
לדני : (ג) רש"י ד"ה
תרוויחו וכו' מה"ל
תמלא בידו :

גליון הש"ס
רש"י ד"ה ב"ח וכו'
וה"ל לא קרינא וטעמא
כו"ו . לא ידעתי אמאי
קיי"ט רש"י תרתי ה"ל
בטעם אחד סגי כהשגות
כ"פ מרובה דף ע"ג
ואולי יש להגיה א"כ :

הנהרות מדר"ב
רנשבורג

[א] גמ' ופליגא דר' חייא
ב"ב יוסף . כ"ז נרש"ס
א"ת ה' מסיני
ע"ג משפט . מלויין ע"ג
מ"י פ"ב מהלכות שכירות
הלכה ח עומ"ט כ"ה :

[יומא ע"ג יבמות מה' :
סוטה ה' זכמים י"ג י"ד :
מנחות פ"ט כ"ח יבמות ג:]

ולישני ליה כגון שעמד בד"ן ואמר ליה לא תן לו . והסתא
לדין להסוף על הכרייתא ולפרש הכי היכן שורי ח"ל
נגב משביעך אזי ואמר אמן ואח"כ ב"ו עדים ואמר ש"ס בידו
ועמד בד"ן וח"ל לא ותן לו וח"כ טבחו והעדים מעידים אותו
שאלנו משלם תשלומי כפל ואף ע"ג
הסתא לדין להסוף על הכרייתא
ולפרש דוחק ניחא ליה לגמרא
לאוקמי הכי מלאוקמי כשאלנו כבלה
ש"ס כראה לו דוחק יותר :

אבר אכלו כשהוא גדול מאי הכי
כמי דמשלם כו' . משמע חס
נשבע ובלו עדים שאלנו משלם
תשלומי כפל ותימה אמאי בעי שבעה
מעיקרא כשומר נגבד יחא נאמן
במנו דלי בעי אומר החזרתיו לך
כשהייתי קטן יחא נמי נאמן לומר
נגבד בלא שבעה וי"ל דהכא מיירי
שטוען זה הקטן כשהגדיל כתתי לך
פקדון כשהייתי קטן ויודע אני ש"ס
בידך עכשיו דהסתא לא שייך למומר
*מנו דהאכלתיו כשהיה קטן דא"כ
הוא כבר במה שאמר ליה עדיין
ישנה בידך ואין זה מנו כדאמר
לקמן דלין מטינו פנינו לומר לה"ס :
הא לא אחי מוכח בן דעת . וחליבא
דכ"ז אשי דאמר אין יכול
להשביע כלל כל מה שהפקידו בקטנותו
אפילו הפקדון בעין אבל לשינויא
קמא יכול להשביעו כשהוא בעין :

אם ימצא הגנב ואם לא ימצא תרוויחו במוען מענת גנב מאי איכא למימר
אמרי גנב הגנב איתיביה רבי חייא בר אבא בר לר' יוחנן *היכן שורי נגנב
משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו *שאלנו משלם תשלומי
כפל והא הכא דאי אפשר לכות בשר בלא שחיטה וקתני משלם
תשלומי כפל תשלומי כפל אין תשלומי ד' ות' לא הכא במאי עסקינן כגון
שאכלו נבילה ולישני ליה כגון שאכלו מריפה כר"מ דאמר *שחיטה
שאינה ראויה שמה שחיטה ולישני ליה בבן פקועה כר"מ דאמר *בן
פקועה טוען שחיטה ולישני ליה כגון שעמד בד"ן ואמר לו צא תן לו
דהא אמר רבא *צא תן לו טבח ומכר פטור מאי טעמא כיון דפסקיה
למילתיה וטבח ומכר הוי גזלן וגזלן לא משלם תשלומי ארבעה וחמשה
חייב אתה ליתן לו וטבח ומכר חייב מאי טעמא כל כמה דלא פסיקא ליה
מילתא אבתי גנב הוא אמרי ולימעמדך לישני ליה בשותף שטבח שלא
מדעת חבירו אלא *הדא מתרי ותלתא נקמ *ואמר רבי חייא בר אבא
א"ר יוחנן הטוען מענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל מאי טעמא
דכתיב *על כל אבדה אשר יאמר איתיביה רבי אבא בר ממל לרבי
חייא בר אבא *כי יתן איש יאין נתינת קמן כלום ואין לי אלא שנתנו
כשהוא קמן ותבעו כשהוא קמן נתנו כשהוא קמן ותבעו כשהוא גדול
מנין ת"ל *עד האלהים יבא דבר שניהם עד שתהא נתינה ותביעה שוין
כאחד ואם איתא תיהוי נמי כאבידה א"ל הכא במאי עסקינן כגון שאכלו
כשהוא קמן אבל כשהוא גדול מאי הכי נמי דמשלם אי הכי אדחגא עד שתהא
נתינה ותביעה שוין כאחד ליתני עד שתהא אכילה ותביעה שוין כאחד א"ל תני
עד שתהא אכילה ותביעה שוין כאחד רב אשי אמר לא דמי אבידה קא אתיא
מכתב בן דעת והא לא אתיא מכתב בן דעת ואמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן
המוען מענת גנב בפקדון אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת מאי
טעמא דאמר קרא *כי הוא זה ואפליגא דר' חייא בר יוסף דאמר ר' חייא בר יוסף

אי אמרת בשלמא נשבע כי אתו עדים
מחייב אממו להכי מחייבין ליה קרבן
אשבעה בתרייתא הואיל ויכול לחזור
ולהודות אלא אי אמרת כי אתו עדים פטור
מי איכא מידי דאילו אתי סהדי ומסהדי
ביה פטור ואנן ניקו נתייביה קרבן
אשבעה הואיל ויכול לחזור ולהודות השתא
מיהת (ה) לא אודי : *אמר רבי חייא בר אבא
א"ר יוחנן *המוען מענת גנב בפקדון משלם
תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי
ארבעה וחמשה הואיל וגנב משלם תשלומי
כפל ומוען מענת גנב משלם תשלומי כפל
מה גנב שהוא משלם כפל טבח ומכר
משלם תשלומי ארבעה וחמשה אף מוען
מענת גנב בפקדון כשהוא משלם תשלומי
כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה
וחמשה מה לגנב שכן משלם תשלומי
כפל שלא בשבעה האמר במוען מענת
גנב שאין משלם תשלומי כפל אלא
על היקישא הניחא למ"ד חד בגנב וחד
במוען מענת גנב שפיר אלא למ"ד האי

עירוב
אם ימצא הגנב ואם לא ימצא תרוויחו במוען מענת גנב מאי איכא למימר
אמרי גנב הגנב איתיביה רבי חייא בר אבא בר לר' יוחנן *היכן שורי נגנב
משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו *שאלנו משלם תשלומי
כפל והא הכא דאי אפשר לכות בשר בלא שחיטה וקתני משלם
תשלומי כפל תשלומי כפל אין תשלומי ד' ות' לא הכא במאי עסקינן כגון
שאכלו נבילה ולישני ליה כגון שאכלו מריפה כר"מ דאמר *שחיטה
שאינה ראויה שמה שחיטה ולישני ליה בבן פקועה כר"מ דאמר *בן
פקועה טוען שחיטה ולישני ליה כגון שעמד בד"ן ואמר לו צא תן לו
דהא אמר רבא *צא תן לו טבח ומכר פטור מאי טעמא כיון דפסקיה
למילתיה וטבח ומכר הוי גזלן וגזלן לא משלם תשלומי ארבעה וחמשה
חייב אתה ליתן לו וטבח ומכר חייב מאי טעמא כל כמה דלא פסיקא ליה
מילתא אבתי גנב הוא אמרי ולימעמדך לישני ליה בשותף שטבח שלא
מדעת חבירו אלא *הדא מתרי ותלתא נקמ *ואמר רבי חייא בר אבא
א"ר יוחנן הטוען מענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל מאי טעמא
דכתיב *על כל אבדה אשר יאמר איתיביה רבי אבא בר ממל לרבי
חייא בר אבא *כי יתן איש יאין נתינת קמן כלום ואין לי אלא שנתנו
כשהוא קמן ותבעו כשהוא קמן נתנו כשהוא קמן ותבעו כשהוא גדול
מנין ת"ל *עד האלהים יבא דבר שניהם עד שתהא נתינה ותביעה שוין
כאחד ואם איתא תיהוי נמי כאבידה א"ל הכא במאי עסקינן כגון שאכלו
כשהוא קמן אבל כשהוא גדול מאי הכי נמי דמשלם אי הכי אדחגא עד שתהא
נתינה ותביעה שוין כאחד ליתני עד שתהא אכילה ותביעה שוין כאחד א"ל תני
עד שתהא אכילה ותביעה שוין כאחד רב אשי אמר לא דמי אבידה קא אתיא
מכתב בן דעת והא לא אתיא מכתב בן דעת ואמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן
המוען מענת גנב בפקדון אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת מאי
טעמא דאמר קרא *כי הוא זה ואפליגא דר' חייא בר יוסף דאמר ר' חייא בר יוסף

עירוב
על ידו דהכא כפל כתיב : אין לי אלא כשהוא קטן ותבעו כשהוא קטן
כי יתן מי שהוא עכשיו איש בשעת טענה פרט לנתינת מי שהוא עדיין קטן אבל אי הוי
כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול מנין . דפטור : ס"ל יבא דבר שניהם . איתיקוש כתיבה והעמדה בד"ן להדרי דבתרוויחו בעיני
איש : סהוי נמי ככתיבה . דליכא כתיבה והוי טענה להשביע ולהתחייב כפל וכי תבעו כשהוא גדול לתייביה להאיך שבעה וכפילא
אע"ג דכתיבה ליכא : שאלנו . בעל הבית לפקדון בעוד שהפקיד קטן דלא יד פקדון זה לחזרת טענה משולם אבל אבידה
מכי מטא ליהדי דהאי אחייב ליה שיהי יש לה בעלים בני טענתא : הכי נמי דמשלם . דמשהגדיל קטן ונעשה בר טענה
כתחייב זה לכא עמו לדין וח"כ דכתיבה לא הואי : דאמר קרא כי הוא זה . היינו הורה במקלף ובפרשת טוען מענת גנב כתיב :

אחר שבעה קמייחא מחייב
לשלומי קרנא אשתכח דלכתי ממונא הוא גביה ואממו להכי
מחייבין ליה קרבן שבעה אשבעה שניה דמאס לדין שבעה
חלה על שבעה לא תפטרנה דהואיל ויכול לחזור ולהודות בין
הורה אור

דכתיב *על כל אבדה אשר יאמר איתיביה רבי אבא בר ממל לרבי
חייא בר אבא *כי יתן איש יאין נתינת קמן כלום ואין לי אלא שנתנו
כשהוא קטן ותבעו כשהוא קטן נתנו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול
מנין ת"ל *עד האלהים יבא דבר שניהם עד שתהא נתינה ותביעה שוין
כאחד ואם איתא תיהוי נמי כאבידה א"ל הכא במאי עסקינן כגון שאכלו
כשהוא קמן אבל כשהוא גדול מאי הכי נמי דמשלם אי הכי אדחגא עד שתהא
נתינה ותביעה שוין כאחד ליתני עד שתהא אכילה ותביעה שוין כאחד א"ל תני
עד שתהא אכילה ותביעה שוין כאחד רב אשי אמר לא דמי אבידה קא אתיא
מכתב בן דעת והא לא אתיא מכתב בן דעת ואמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן
המוען מענת גנב בפקדון אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת מאי
טעמא דאמר קרא *כי הוא זה ואפליגא דר' חייא בר יוסף דאמר ר' חייא בר יוסף

עירוב
על ידו דהכא כפל כתיב : אין לי אלא כשהוא קטן ותבעו כשהוא קטן
כי יתן מי שהוא עכשיו איש בשעת טענה פרט לנתינת מי שהוא עדיין קטן אבל אי הוי
כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול מנין . דפטור : ס"ל יבא דבר שניהם . איתיקוש כתיבה והעמדה בד"ן להדרי דבתרוויחו בעיני
איש : סהוי נמי ככתיבה . דליכא כתיבה והוי טענה להשביע ולהתחייב כפל וכי תבעו כשהוא גדול לתייביה להאיך שבעה וכפילא
אע"ג דכתיבה ליכא : שאלנו . בעל הבית לפקדון בעוד שהפקיד קטן דלא יד פקדון זה לחזרת טענה משולם אבל אבידה
מכי מטא ליהדי דהאי אחייב ליה שיהי יש לה בעלים בני טענתא : הכי נמי דמשלם . דמשהגדיל קטן ונעשה בר טענה
כתחייב זה לכא עמו לדין וח"כ דכתיבה לא הואי : דאמר קרא כי הוא זה . היינו הורה במקלף ובפרשת טוען מענת גנב כתיב :

לעיל ס"ג ס"ג :

לעיל ס"ג :

[לעיל ס"ג :
מנחות ס"ג :

לקמן ק"ח :
[ע"ג]
שבוטח מט .
[ע"ג]
[ע"ג] שבטות
ש"ס כתיב
ד"ה והעדים
[חולין פ"ה]
[ש"ס]

לעיל ס"ה :
[דומה להב"ב]
ס"ז י"א :

לעיל ס"ז ס"ג :
כ"ג מ"י

{ קו ע"ב }

אם תאמר, זה מובן [שאם] נשבע כאשר באו עדים [אחרי השבועה הראשונה, שאז] הוא חייב לשלם [את הקרן דלא כרב, ויש כסף של הנגזל אצל הגזול כל זמן שלא שילם], ולכן מחייבים אותו קרבן על השבועה האחרונה, הואיל ויכול לחזור ולהודות [נמצא שכל שבועה היא כפירה בפני עצמה]. אבל אם תאמר [שאם נשבע, וכאשר באו עדים, [הוא] פטור [כדעת רב], וכי יש דבר שאם באו עדים ומעידים הוא פטור, ואנחנו מחייבים אותו קרבן על שבועתו, הואיל ויכול לחזור ולהודות. הרי עכשיו לא הודה [וממילא בשבועה השניה אין שבועה על כסף, שאין לנגזל זכות להוציא ממנו].

אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן, הטוען טענת נגנב בפקדון¹²⁷ [פי' ראובן הפקיד אצל שמעון פקדון, וכאשר שמעון מבקש אותו, ראובן טוען בשקר שנגנב, ונשבע, ובאו עדים ששיקר], משלם תשלומי כפל. [ואם הנפקד] טבח או מכר [את הפקדון], משלם תשלומי ארבעה או חמשה, הואיל ונגנב משלם תשלומי כפל, וטוען טענת נגנב משלם תשלומי כפל. כמו שגנב משלם כפל, [אם] טבח או מכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה, כך טוען טענת נגנב בפקדון כשהוא משלם תשלומי כפל, [אם] טבח או מכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

[הגמ' מנסה לפרוך את הלימוד הזה בשאלה] מה לגנב, שכן משלם תשלומי כפל [אפילו] ללא בשבועה, תאמר בטוען טענת נגנב, שאין משלם תשלומי כפל אלא בשבועה. אמרו [התלמידים בבית המדרש], [לימוד זה איננו מה מצינו, אלא] הוא הקיש [שלומדים מזה שכתוב גנב וטוען טענת נגנב א' ליד השני], ואין שואלים על הקיש.

זה מובן לפי מי שאומר, [פסוק] אחד [מדבר] בגנב [ועוד פסוק] אחד [מדבר] בטוען טענת גנב, זה מובן, אלא לפי מי שאומר, זה [שכתוב] "אם ימצא הגנב", "ואם לא ימצא" שניהם [מדברים] בטוען טענת נגנב, מה אפשר לומר. אמרו [התלמידים בבית המדרש לומדים את זה ממה שהיה יכול לכתוב] "גנב" [ובמקומו כתוב] "הגנב".

רבי חייא בר אבא שאל שאלה מבריייתא לר' יוחנן, [מי שהפקיד שורו אצל חבירו, ושואל אותו] היכן שורי. [והנפקד אומר] נגנב. [המפקיד אומר] אני משיבע אותך [שנגנב] ואמר [הנפקד] אמן, והעדים מעידים שאכלו, משלם תשלומי כפל [משום שטען טענת נגנב. וקשה] הרי אי אפשר [שאכל] כזית בשר ללא שחיטה, וכתוב [שהוא רק] משלם תשלומי כפל, תשלומי כפל כן [צריך לשלם], ולא תשלומי ד' או ה'.

במה מדובר כאן, כגון שאכלו נבילה [ובאמת לא שחט אותו. ומקשה הגמ' למה אמרו שכלו נבילה ללא שחיטה], שיתרצוהו, כגון שאכלו טריפה [פי' ששחטו ונמצא טריפה. הטעם שלא תרצו כך, שר' יוחנן סובר] כר"מ, שאמר, שחיטה שאינה ראויה [פי' שלא מתיר אותו באכילה, כמו ששחט ונמצא טריפה, עכ"ז השחיטה] נקרא שחיטה [וחייב ד' או ה'].

שיתרצוהו [שמדובר שגנב] בן פקועה [פי' מי ששחט פרה מעוברת, ויצא ולדה אחרי שחיטתה, הבן הזה מכונה "בן פקועה" ולא חייב בשחיטה, וממילא יהיה חיוב כפל ללא שחיטה, אע"פ שאכלו. ר' יוחנן סובר] כר"מ, שאמר, בן פקועה חייב שחיטה.

שיתרצוהו, כגון שעמד בדין [קודם לכן ואמר נגנב ונשבע ובאו עדים שגנבו הוא עצמו וחייבוהו ב"ד], ואמרו לו [לגנב] "צא תן לו" [קרן וכפל, ואחר כך שחטו, ואכלו]. שהרי רבא אמר, [אם בית דין חייבו את הגנב ואמר לו] "צא תן לו", [אם אחר כך הגנב] טבח או מכר, פטור. למה. כיון [ש]בית דין [פסקו את הדבר [אם הוא] טבח או מכר [אחר כך] הוא גזול] [ולא גנב], וגזול לא משלם תשלומי ארבעה או חמשה. [אמנם אם הבית דין אמרו לו] "אתה חייב ליתן לו", [ואז הגנב] טבח או מכר [אותו, הוא כן] חייב [ד' או ה']. למה. כל זמן שלא נפסק הדבר, הוא עוד גנב.

אמרו [התלמידים בבית המדרש], ולדברך שיתרצוהו, בשותף שטבח שלא מדעת חבירו. [נכון אפשר לתרץ כך] אלא הוא הביא א' מתוך ב' או ג' [דברים אפשר לתרץ].

ואמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן, הטוען טענת נגנב באבידה¹²⁸, משלם תשלומי כפל. למה. שנאמר "על כל אבדה אשר יאמר וכו'". רבי אבא בר ממל שאל שאלה מבריייתא לרבי חייא בר אבא: [נאמר] "כי יתן איש" [ודורשים דווקא איש שהפקיד אצל השני חייב בטוען טענת נגנב, שכן] אין נתינת קטן כלום¹²⁹. ואיני יודע אלא שנתנו כשהוא קטן ותבעו כשהוא קטן¹³⁰, [אבל אם המפקיד] נתנו [לנפקד] כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול,

מאיפה אני יודע [שהוא פטור מחיוב כפל]. מלמד הנאמר, "עד האלהים יבא דבר שניהם", עד שתהא נתינה ותביעה שוים [פי' יש הקיש בין נתינה להעמדה בדין, ובשניהם צריכים "איש" ולא קטן].

ואם תאמר [כדברי ר' יוחנן שאמר הטוען טענת נגנב באבידה חייב כפל, הרי הפקדון הזה שנפקד לו כשהמפקיד קטן] היא כמו אבידה. א"ל, במה מדובר כאן, כגון [הנפקד] אכלו כשהוא קטן [ולכן הוא פטור מכפל]. אבל [אם היה שאכלו] כשהוא גדול, מה [דינו. הוא] גם [חייב] לשלם, אם כן, במקום ללמד "עד שתהא נתינה ותביעה שוים", שיכתוב, עד שתהא אכילה ותביעה שוים. א"ל, [נכון כדברך, כך] למדו, עד שתהא אכילה ותביעה שוים.

רב אשי אמר, [ב' מקרים אלה] אינם דומים, אבידה בא מכח בן דעת, וזה [פי' פקדון של קטן] לא בא מכח בן דעת.

ואמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן, הטוען טענת גנב בפקדון, אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת. למה. שנאמר בפסוק, "כי הוא זה" [הוא המקור לדין של מודה במקצת]. והוא חולק על ר' חייא בר יוסף, שאמר ר' חייא בר יוסף,

בלא אונס פטור מן הכפל מפני שהוא חייב לשלם על פי טענתו ששומר אבידה כשומר שכר הוא כמו שיתבאר.

¹²⁹ עי' שר"ע (ח"מ סי' צו ס"א):

¹³⁰ עי' רמב"ם (גניבה פ"ד ה"ט): הטוען טענת גנב בפקדון של קטן אף על פי שנתן לו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול ונשבע ואחר כך באו עדים הרי זה פטור מן הכפל שנאמר כי יתן איש אל רעהו ואין נתינת קטן כלום וצריך שתהיה נתינה ותביעה שוין א בגדול.

¹²⁷ עי' רמב"ם (גניבה פ"ד ה"א): הטוען שנגנב הפקדון מביתו, אם נשבע ואחר כך באו עדים ששקר טען ושהפקדון היה אצלו הרי זה משלם תשלומי כפל שהרי הוא עצמו הגנב ואם טבח ומכר אחר שנשבע משלם תשלומי ארבעה וחמשה, ואינו מביא אשם על פי עדים על שבועתו, ואינו מביא חומש שאין החומש משתלם עם הכפל, ואם באו עדים קודם שישבע אינו משלם אלא הקרן בלבד.

¹²⁸ עי' רמב"ם (גניבה פ"ד ה"ד): הטוען טענת גנב באבידה ונשבע ואחר כך באו עדים שהאבידה ברשותו ושקר טען משלם תשלומי כפל שנאמר על כל אבידה, והוא שיטעון שנגנבה בליסטס מזויין שהוא אנוס ופטור, אבל אם טען שנגנבה

{ קז ע"א }

כתוב כאן עירוב פרשיות [פי' פסוק מפרשה אחרת נתערב כאן], וכאשר כתוב "כי הוא זה", הוא מדבר על מלוה [ולא פקדון בכלל]¹³¹. ומה שונה מלוה [שעוקרים פסוק ממקומו ושמים את זה עליו]. כמו שרבה אמר, שאמר רבה, למה אמרה תורה, מודה במקצת הטענה ישבע. [יש] חזקה [ש] אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו [שעשה לו טובה], וזה [הלוה] רצה לכפור בכל, וזה שלא כפר, משום שאין אדם מעיז פניו. וזה [הלוה] רצה להודות בכל, זה שכפר לו במקת חשב, אם אודה לו בכל, הוא יתבע את הכל, ואני אשתמט עכשיו עד שיהיה לו כסף ואפרע לו. לכן הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] הטיל עליו שבועה כדי שיודה לו בכל [אבל אם כפר בכל, אין שבועה, שלא היה יכול לכפור אם זה אמת כדבריו]. ו[רק] גבי מלוה יש לומר כך, אבל גבי פקדון [הרי הנפקד] מעיז [פניו בפני המפקיד, שכן לא עשה לו שום טובה, ולכן אפילו אם כפר בכולו התורה הטיל עליו שבועה]. רמי בר חמא לימד, ארבעה שומרים [כדי להיות חייב כפל על כפירתם ושבועתם ושעדים יעידו ששקרו]

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא

קז

עין משפט
נר מצוה

עירוב פרשיות - פסוק שהוא מפרשה אחרת נתערב בו שאינו מקומו דהוי' כי הוא זה באם כסף תלוה הוה ליה למכתביה דהתם קאי דליוו בהך פרשתא דפקדון בלא הודאה במקלט מחייב: **ומאי שנה מלוה** - דעקרין לקרא מדוכתיה ומוקמינן ליה עלה: **כדרבה דאמר רבא** - אין אדם מעזי פניו תורה אור

[סנהדרין ב:]

כפני זה שפושע לו טובה הלכך היכל שמתים* עירוב פרשיות בתוב כאן וכי כתיב כ"י הוא זה "אמלוה הוא דכתיב ומאי שנה מלוה כדרבה *דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה במקצת המענה ישבע חוקה אין אדם מעזי פניו בעל חובו והאי בבולי בעי דנכפריה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעזי פניו ובבולי בעי דלודי ליה והאי דכפר ליה במקצת סבר אי מודינא ליה בכוליה

תבע לי בכוליה אישתמיש לי מיהא השתא אדהו לי וזוי ופרענא הלכך רמא רחמנא שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה וגבי מלוה הוא דאיכא למימר הבי אבל גבי פקדון מעזי ומעזי* תני רמי בר המא ארבעה שומרון צריבין

קנב א מוי' פ'א מהל' טוען וטען ב'א' סמך עשין סה תושע ת'מ' ס'י' פו ספ'ף א :

שבועה מב: כ"ט גי יח: כחכות יח: גיטין לח:

עין משפט נר מצוה

ב"מ ה: מט.

בחרתי וסיפא בתלת משמע דלא מחייב שבועה חלף א"כ יש חדא דקמודה והתם כרבי חייא בר יוסף מדקאמר בתר הכי ולרמי בר חמא אלמא דלא מחייב רבי חייא בר יוסף בלא הודאה מקלט אלמא לא עקר לגמרי כי הוא זה דהא מפקדון ועוד דכמה משניות משמע דלא מחייב בפקדון חלף במודה מקלט כי הדין דשבועה (דף מג.) דסלע הלויתני עליו ושקיס היה עוב וכן הדין דמטות בת עשרה ליטרין (סז) והיה דשכר גפנות טענות מחרתי לך (סז דף מג.) ובהניוקין (גטין דף לא.) וסז) גבי שני כיסין קשורים מלאת לי דמחייבין מודה מקלט ופטרינן כופר הכל אע"ג שלא עשה לו סוס טובה ובפרק שני דתשובות (דף יח.) וסז) ובשבועת הדיניס (שבועת דף מב.) פטרינן מנה לאביך בידי והאלכלתי פרס כמגו דאי בעי כופר הכל משום דבצנו מעזי ולפירוש הקונטרס אדרבה כופר הכל ה"ל לחיוב התם וכן בפ"ק ד"מ (דף ד:) בשמעתא דהילך גבי סלעין דנרין ומפרש ר"ת דה"ק דכי כתיב כי הוא זה אמלוה נמי הוא דכתיב דבעינן הודאה כדתיב ביה שבועה דכפריה והכי נמי בעינן הודאה כדתיב ביה שבועה דנאכסו אבל כפריה לא בעינן כההיא דנאכסו וזאתו עינן דקאי כי הוא זה אמלוה קאי נמי אפקדון וכי היכי דמלוה מחייב אשתי פרות לחוד חדא דהודאה וחלף דכפריה מחייב נמי אפקדון אשתי פרות חדא דהודאה וחלף דנאכסו אבל רבי חייא בר אבא ורמי בר חמא צעו שלש פרות חדא דהודאה וחלף דכפריה וחלף דנאכסו דכי הוא זה אפקדון דוקא כתיב ולא אמלוה והא דבעיא כפריה והודאה במלוה שנאל במה מלינו ילפינן מפקדון אע"ג דלענין שלשה ומומחין לא ילפינן מלוה מפקדון במכת סנהדרין (דף צג.) וסז) למחן דלית ליה עירוב פרשיות לענין מודה מקלט מסכתא למייק טי והוא הדין דכפריה מחייב בכפריה והודאה לחוד ולא נאכסו אבל כתיב בלא כי הוא זה לא מחייב דכי משמע ליה פשטיה דקרא לאלרובי כי הוא זה כדתיב ביה נאכסו ולא נאכסו כדתיב ביה נאכסו כופר הכל פטור לב"ע בכל מקום אפילו במקום שיכול להעזי דגירסת הכתוב הוא כי הוא זה דוקא ולא כופר הכל והא דקאמר מ"ש מלוה מפרש ר"ת מאי טעמא דמלוה פירוש [מחן] טעמא דמודה מקלט חייב ולא מהימן כמגו דאי בעי כפר הכל והוי כי הוא דדוק כל הנשבעין (שבועת דף מב.) גבי נשבעין שלא בטענה דקאמר מאי שנה הני ופירוש מאי טעמא דהני ומה שכתוב בספרים גבי מלוה הוא דאיכא למימר הכי אבל בפקדון מעזי ומעזי לא גרים ליה רבינו הם ובספרים ישנים ליה והא דאמר בסוף המוכר את הבית (צ"ג דף עז.) גבי המפקיד חלף דכפריה אילו אמר נאכסו לרו שבועה בעי דמשמע דנאכסו לחוד בלא הודאה כלל מחייב שבועה אור"ת דהיה שבועה דרבנן שנתקנה קודם שבועת היבת כי הגהו דפרק הכוזב (כחנות דף מו.) הפוגמת כחובתה ואיך דכבר רמי בר חמא שבועה דלורייטא ומוסיק חלף מדרבנן והא דתנן דפקדון השואל (צ"מ דף לו.) זה אומר שאלו זה אומר שכורה ישבע ופריך בגמרא וחלף מה שטענו לא הודה לו והך פירכא ליתא חלף דרב נחמן דמוקמא התם מהני חלף חלף חלף ורישא בהרתי וסיפא בתלת או רישא בתלת וסיפא בהרבע ויש כאן מה שטענו הודה לו חלף לרב הונא ורבי יהודה פריך דליכא חלף הך דשאלה ושכירות ומשני ע"י גלגול דתורה מה ההיא שבועה נמי מדרבנן דמלורייתא לא מחייב כיון דאין כאן הודאה ומיהו צין לפ"ה וצין לפי ר"ת קשה מהא דלמרינן צפ"ל כל הנשבעין (שבוועת דף מה.) וסז) דלא שרמי בלא עדים מתוך שיקול לומר לא שכתרין מעולם יכול לומר שכתרין ונתתי לך שכרן ופריך חלף שבועה שומרים דחייב רחמנא היכי משכחת לה מתוך שיקול לומר לה"ם יכול לומר נאכסו והשתא לפירוש ר"ת מהיית קאי אי אהיה דהודאה קאי אי אמר לא היו דברים מעולם א"כ היה כופר הכל ואין זה מגו דחל"כ ליפרוך אבל מודה מקלט דליפטר כמגו דאי בעי כופר הכל ואי אהיה דנאכסו קאי כי קאמר נמי לה"ם מחייב שבועה כיון דאיכא כפריה והודאה ולפי הקונטרס נמי דליכא הודאה כי אמר אהיה דנאכסו נמי לה"ם צעו שבועה דהא מחייב שבועה בפקדון אכופר הכל ואי הוא אמרינן דלרבי יוחנן ולרמי בר חמא לא מחייב אפקדון אכפריה והודאה בלא נאכסו הוה ניחא דפריך לה התם אבל לא יתכן כלל דע"כ על כפריה והודאה לחוד מחייב אפילו אפקדון כדמכח במשניות טובא כההיא דסלע הלויתני ומגורה ושכר גפנים וחל"ג דמוקמינן מהייתין דהשואל בכמה פרות אע"ג דלא מהני במתני' הגהו לא מהתבר לוקמי הכי וכן בהלואה דילפינן מפקדון גבי סלעים ובשבועת גבי סלע הלויתין ונראה כפירוש ריב"א דמפרש כי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב והלכך בפקדון נמי לא מוקמינן ליה חלף כדענה דשייכא במלוה דהיינו בכפריה הודאה אבל טענת נאכסו לא והכי קאמר מאי שנה טענה דשייכא במלוה מטעמה נאכסו ומסיק דכרבה וגבי מלוה הוא דאיכא לומר הכי כלומר בטענה השייכא במלוה ובהודאה הוא דאין מעזי פניו לפרש צדיק ידיע בה חרייה אבל בפקדון כלומר טענה השייכא בפקדון כגון נאכסו דלא ידע ביה חרייה מעזי ומעזי ומחייב בלא הודאה דאם כופר הכל היה פטור במקלט נמי יפטר כמגו דאי בעי כפר הכל ומיהו בטענות כפריה אפילו במקום שיכול להעזי פטור דגירסת הכתוב היא והשתא ניחא הדין כל הנשבעין דקאמר מתוך שיקול לומר לה"ם יכול לומר נאכסו חלף זה מגו לגמרי דהאי חשוב העזה והאי לא חשוב דבהאי ידע ובהאי לא ידע מכל מקום מדמה ליה למגו דלעיל דהוא נמי לחו מגו הוא דניחא ליה למימר טפי שכתרין ונתתי לך שכרן דחושבו טועה משום דטרוד בפועליו ולא כמסקר בזויד ממאי דניחא לא שכתרין מעולם דליכא למיתלי בטרוד בפועליו והיה דח"ה (צ"ג דף לו.) גבי ההו עיזי דלכלי חושלי כהדרעתא דיכול לטעון עד כדי דמיהם כמגו שיכול לומר לקוחים הן צדיק ובפ"ב דתשובות (דף ח"ה) גבי שדה זה של אביך היה ולקחתיו ממני דלפניו טענו בהן שיהיה של אביו חלף אין לו עדים מהימן לומר לקחתיו כמגו שיכול לומר לא היה של אביך מעולם אע"ג דבהאי ידע ובהאי לא ידע לא רמי למידי דכפריה דלכפור ודאי אינו מעזי כדתיב דהודאה חלף נאכסו דמוקי רישא בתרתי וסיפא דתלתא חלף לא נאכסו כוגיא דהתם לח כגון הייא בר אבא ולא כגון הייא בר"ה יוסף ואי"ת דבעי שלש פרות בטרודייה דמגו דאין כמקרא וסיפא דתלתא חלף לא נאכסו דאיהו דכפריה וי"ל כהן דהיה זה דכפריה קמ' וה"ת דליפטר כמגו דאי בעי מודה בה וזהו חלף דמגו דלכ"כ פטור דמגו דאין כמקרא וסיפא דתלתא חלף לא נאכסו דאיהו דכפריה וי"ל כהן דהיה זה דמודה בה הילך ופטור משבועה לחו פירכא היא דאם הילך הוא חל"כ ה"ל כופר הכל ואין אדם מעזי אי נמי כגון דהיה דקימא קמן עדיפא ואין רויה להודות בה ואין להקשות יהא נאמן כמגו דאי בעי אמר לה"ם נמי אהיה דנאכסו דכריש כל הנשבעים (שבועת דף מה.) משני לה דלפקיד ליה בשטר: **חזקה** אין אדם מעזי - הכל מפורש בכמה מקומות:

ב"מ טו: וכוונת ר' ח"כ ר' ח"כ ר' ח"כ

הגזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

קנה א מ"י פ"ד מהלכות
גביהו ה"ג נ סו"מ
ס"ז ע"ג ע"ג :

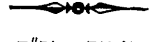
קנה ב מ"י ע"ג ה"ג :

קנה ג מ"י פ"ו מה"ל
שלהם ופקדון ה"ל א
סמך ע"ין פה טו"ש"ע
ח"מ ס"י לו טע"ף ח
ו"י"י לה טע"ף ב :

עד ששלח בו יד . והא דקתני לעיל (דף ק"ו) והעדים מעידים אותו בגנבו משלם תשלומי כפל היינו ששלח בו יד :

הוא"ל ויאל ידי בעלים שבטעה ראשונה . דלע"ג שטעה שלשקב נשבע אין חייב מן הדין ליטבע פעם שניה שנגנב כמו שחזר וטוען אלא נאמן שלא שבטעה לומר שנגנב בזמן דל"י בעי אמר דאמת נשבעתי והיה פטור והא קמ"ל דלע"ג שמושבט מפי ב"ד כגון שטענו בפני ב"ד אחר שלא היו יודעים ששבע כבר קודם והשביעוהו עתה לפטור כיון שזמן הדין לא היה לו ליטבע : **ויש"ל** זו יד פטור . והא דאמר לעיל והעדים מעידים אותו שאלכו משלם תשלומי כפל ל"ל כגון שאלכו לאחר שבטעה ונראה דדוקא קאמר ושלח דגזירה הכתוב היא כדקאמר אם לא שלח הא שלח פטור אבל סופר בפקדון לע"ג דאמר רב ששת לעיל הכופר בפקדון נעשה עליו גזל כפל מיהא מחייב דהא דקאמר נעשה עליו גזל היינו להתחייב באונסין : **וה"ל** שלש שבטעות משביעין אותו . ולריך כולו דל"י נשבע שלא פשעתי אכתי חיישין שמה ברשותו הוא ובאמת נשבע וכשנשבע שאינה ברשותו איכא למיחש שמה שלח בה יד ומתחייב לע"ג שלח שלא ואינה ברשותו : **מאי** לאו שלא שלחתי כו' . ה"ל ה"מ לחותבו לרבי חייא ב"ד יוסף ולימא מאי לאו [שלח] שלחתי דומיא דלא פשעתי ולסווי לא דומיא דאין ברשותי :

[ע"י] תוס' ג"מ ו' ד"ה
שבטעות]

הגהות הב"ח
(א) נמי מאי טעמא דאמר קרא ונקרב :
(ב) רישא דיה לא הסם וכו' למיזב כפל וחי קשוי הא דאמרין לעיל שבטעי עליו ה' פעמים בין כפי ב"ד בין שלא כפי ב"ד הייב על כל אמת ואמת והכא אמרין פטור איכא חייב דהסם ודחי חייב דהא קבצין שבטעה קמייהו ולא שני לן בין כפי ב"ד בין שלא כפי ב"ד דסתמא חייב מכל וכו' יטבע עליו לשקב ואו אכל הכא ככפל קאמר דפטור דהא שבטעה כתייבא לאו שבטעה הדינין היא ועל"ג שגשגה ב"ד שלא היה להסם ל"ד להשביעו שבהי כבר נפטר מכלל משבטעה ראשונה דטוען טענת אכירה ונשבע לא משלם כפל וכפל לא משלם אלא שבטעות הדינין דכתיב חייב ונקרב בעל הדין וכו' שבטעה לשלם שנים ואין נשבעת שטען אלא כשנשבע שטען כפל :
(ג) דל"י נשבע בתחילה שוב לא היה מחייב שבטעה לבעלים : **כיון ששלח בה יד** . קודם שבטעה : **ה"ל אם לא שלח** . ונקרב בעל הבית וקיימא לן בההמפקיד (ס"ז) דהאי ונקרב לשבטעה הוא וכתוב בתריה ישלם שנים אם נמלא רשע : **הא שלח יד פטור** . מכל הדין הזה : **שלש שבטעות משביעין** . את שומר חנם האומר נגנבה : **שבטעה שלא פשעתי** . בשמירתו כשנגנבה דל"י פשע בה חייב דכתיב על כל דבר פשע : **שבטעה שלא שלחתי בה יד** . ליהנות בה קודם לכן דאם שלח בה יד קמה ליה ברשותיה דנעשה גזלן עליה ומיחייב באונסין וכו' ש בגביה ואכירה : **כי מגליא מילתא דאיתיה ברשותיה** . והוא גנב עליה מחייב כפל דהיינו טוען טענת גנב : **אף שבטעה שלא שלחתי בה יד** . כי משתכח שקרן נמי חייב כפל משום שבטעה שאין ברשותו :

כי מגליא מילתא דאיתיה ברשותיה . והעדים מעידים אותו בגנבו משלם תשלומי כפל היינו ששלח בו יד :

הוא"ל ויאל ידי בעלים שבטעה ראשונה . דלע"ג שטעה שלשקב נשבע אין חייב מן הדין ליטבע פעם שניה שנגנב כמו שחזר וטוען אלא נאמן שלא שבטעה לומר שנגנב בזמן דל"י בעי אמר דאמת נשבעתי והיה פטור והא קמ"ל דלע"ג שמושבט מפי ב"ד כגון שטענו בפני ב"ד אחר שלא היו יודעים ששבע כבר קודם והשביעוהו עתה לפטור כיון שזמן הדין לא היה לו ליטבע : **ויש"ל** זו יד פטור . והא דאמר לעיל והעדים מעידים אותו שאלכו משלם תשלומי כפל ל"ל כגון שאלכו לאחר שבטעה ונראה דדוקא קאמר ושלח דגזירה הכתוב היא כדקאמר אם לא שלח הא שלח פטור אבל סופר בפקדון לע"ג דאמר רב ששת לעיל הכופר בפקדון נעשה עליו גזל כפל מיהא מחייב דהא דקאמר נעשה עליו גזל היינו להתחייב באונסין : **וה"ל** שלש שבטעות משביעין אותו . ולריך כולו דל"י נשבע שלא פשעתי אכתי חיישין שמה ברשותו הוא ובאמת נשבע וכשנשבע שאינה ברשותו איכא למיחש שמה שלח בה יד ומתחייב לע"ג שלח שלא ואינה ברשותו : **מאי** לאו שלא שלחתי כו' . ה"ל ה"מ לחותבו לרבי חייא ב"ד יוסף ולימא מאי לאו [שלח] שלחתי דומיא דלא פשעתי ולסווי לא דומיא דאין ברשותי :

צריבין כפירה במקצת והודאה במקצת ואלו הן שומר חנם והשוואל נושא שבר והשובר אמר רבא מאי מעמא דרמי בר חבא שומר חנם בהדיא כתיב ביה **כי הוא זה שומר שבר יליף נתינה נתינה משומר חנם שואל** **וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון שובר אי למ"ד כשומר שבר היינו שומר שבר אי למ"ד כשומר חנם היינו שומר חנם וא"ר חייא בר יוסף המוען מענת גנב בפקדון אינו חייב עד שיש"ל בו יד מאי מעמא (ב) **ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח יד במלאכת רעהו מכלל דאי שלח בה יד מיחייב למימרא דבשלח בה יד עסקינן אמר להו"ר חייא בר אבא הכי א"ר יוחנן בעומדת על אבוסה שנו א"ל ר' זירא לר' חייא בר אבא דוקא בעומדת על אבוסה אבל שלח בה יד קנה ושבועה לא מהניא ביה כלום או דלמא אפי' עומדת על אבוסה קאמר א"ל זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דא"ר אסי א"ר יוחנן המוען מענת אבד ונשבע וחזר ומוען מענת גנב ונשבע ובאו עדים פטור מ"ט לאו משום דקנה בשבועה ראשונה א"ל לא הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה איחמר נמי א"ר אבין א"ר אילעא א"ר יוחנן **"המוען מענת אבידה בפקדון ונשבע וחזר ומוען מענת גביה ונשבע ובאו עדים פטור הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה אמר רב ששת המוען מענת גנב בפקדון כיון ששלח בו יד פטור מאי מעמא הכי קאמר רחמנא ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו וגו'** הא שלח ידו פטור אמר ליה רב נחמן והלא **"ישלש שבטעות משביעין אותו שבטעה שלא פשעתי בה שבטעה שלא שלחתי בה יד שבטעה שאינה ברשותי מאי לאו שבטעה שלא שלחתי בה יד דומיא דשבטעה שאינה ברשותי מה שבטעה שאינה ברשותי כי מיגליא מילתא דאיתיה ברשותיה חייב אף שבטעה שלא שלחתי בה יד כי מיגליא מילתא דשלח בה יד חייב אמר ליה לא שבטעה שלא שלחתי בה יד דומיא דשלא פשעתי בה מה שבטעה שלא פשעתי בה כי מיגליא מילתא דפשע בה פטור מכפל בעי רמי בר חמא ממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש או דלמא שבטעה המחייבתו כפל פוטרותו מן החומש היכי דמי כגון שמוען מענת גנב ונשבע וחזר ומוען מענת אבד ונשבע ובאו******

צריבין כפירה במקצת והודאה במקצת ואלו הן שומר חנם והשוואל נושא שבר והשובר אמר רבא מאי מעמא דרמי בר חבא שומר חנם בהדיא כתיב ביה **כי הוא זה שומר שבר יליף נתינה נתינה משומר חנם שואל** **וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון שובר אי למ"ד כשומר שבר היינו שומר שבר אי למ"ד כשומר חנם היינו שומר חנם וא"ר חייא בר יוסף המוען מענת גנב בפקדון אינו חייב עד שיש"ל בו יד מאי מעמא (ב) **ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח יד במלאכת רעהו מכלל דאי שלח בה יד מיחייב למימרא דבשלח בה יד עסקינן אמר להו"ר חייא בר אבא הכי א"ר יוחנן בעומדת על אבוסה שנו א"ל ר' זירא לר' חייא בר אבא דוקא בעומדת על אבוסה אבל שלח בה יד קנה ושבועה לא מהניא ביה כלום או דלמא אפי' עומדת על אבוסה קאמר א"ל זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דא"ר אסי א"ר יוחנן המוען מענת אבד ונשבע וחזר ומוען מענת גנב ונשבע ובאו עדים פטור מ"ט לאו משום דקנה בשבועה ראשונה א"ל לא הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה איחמר נמי א"ר אבין א"ר אילעא א"ר יוחנן **"המוען מענת אבידה בפקדון ונשבע וחזר ומוען מענת גביה ונשבע ובאו עדים פטור הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה אמר רב ששת המוען מענת גנב בפקדון כיון ששלח בו יד פטור מאי מעמא הכי קאמר רחמנא ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו וגו'** הא שלח ידו פטור אמר ליה רב נחמן והלא **"ישלש שבטעות משביעין אותו שבטעה שלא פשעתי בה שבטעה שלא שלחתי בה יד שבטעה שאינה ברשותי מאי לאו שבטעה שלא שלחתי בה יד דומיא דשבטעה שאינה ברשותי מה שבטעה שאינה ברשותי כי מיגליא מילתא דאיתיה ברשותיה חייב אף שבטעה שלא שלחתי בה יד כי מיגליא מילתא דשלח בה יד חייב אמר ליה לא שבטעה שלא שלחתי בה יד דומיא דשלא פשעתי בה מה שבטעה שלא פשעתי בה כי מיגליא מילתא דפשע בה פטור מכפל בעי רמי בר חמא ממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש או דלמא שבטעה המחייבתו כפל פוטרותו מן החומש היכי דמי כגון שמוען מענת גנב ונשבע וחזר ומוען מענת אבד ונשבע ובאו******

חייב כפל משום שבטעה שאין ברשותו : **כי מגליא מילתא דפשע בה** . ונגנבה : **פטור מכפל** . דהא אינו גנב עליה : **אף שבטעה דשלח בה יד כי מגליא מילתא דשלח בה יד פטור מכפל** . אפינו עדיין היא חללו : **כתי רמי בר חמא** . דקיימא לן בפרק מרובה (לעיל דף ס"ה) ממון שאין משתלם בראש דאיכא כפל בהדיא אין מוסיף חומש ולעיל (דף ק"ו) נמי תנינן לה אם משבאו עדים הודה משלם תשלומי כפל ואם לא אכל חומש לא מאן פטר ליה מחומשא ממונא או שבטעה : **והיכי דמי** . כלומר למאי ל"מ כגון שטען טענת גנב כו' :

[קז ע"ב]

צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת [ואם נשבעו בלא כפירה והודאה אין שבוועתו של ש"ח כלום ולא מחייבתו כפל, והלכה זו של רמי בר חמא חולק על ההלכה של רבי חייא בר יוסף]. ואלו הן: שומר חנם, שואל, נושא שכר והשוכר.

אמר רבא, מהו טעמו של רמי בר חמא. שומר חנם [מובן שכן] כתוב בו בפירוש "כי הוא זה" [וכנ"ל הוא הפרשה של מודה במקצת]. שומר שכר [הוא] לומד [גזירה שוה] "נתינה" "נתינה" משומר חנם. שואל [כתוב אצלם] "וכי ישאל", [האות] ו' מוסיף על הענין הראשון. שוכר, אם לפי מי שאומר [ששוכר דינו] כשומר שכר, [אז] היינו שומר שכר. [ו]אם לפי מי שאומר [ששוכר דינו] כשומר חנם, [אז] היינו שומר חנם.

וא"ר חייא בר יוסף, הטוען טענת נגנב בפקדון, אינו חייב [כפול] עד שישלח בו יד [פ"י שיעשה עמו מלאכה קודם השבועה]. למה. [שכן נאמר בפסוק לאחרי] "ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו", משמע [שרק] אם שלח בה יד חייב [ולולא זה לא]. [וענין זה] מלמד אותנו [שכל הפרשה] מדובר ששלח בה יד [ונמצא רשע בזה שנשבע לשקר שהרי שלח בה יד].

אמר ר' חייא בר אבא [לר' חייא בר יוסף], ר' יוחנן אמר כך [שהפרשה של טונן טענת גנב מדבר שהבהמה] עומדת על אבוסה [והנפקד לא שלח בו יד]. אמר ר' זירא לר' חייא בר אבא, [ר' יוחנן] אמר דווקא בעומדת על אבוסה [חייב כפל בטוען טענת נגנב], אבל [אם אכן] שלח בה יד [קודם השבועה], קנה [בתורת גזילה שמאחר וחייב באונסין, הוה כשלון], ושבועה לא מועיל כלום [שכאשר כפר בו, כפר בדבר שהוא שלון]. או אולי [ר' יוחנן] אמר אפי' עומדת על אבוסה [וכל שכן אם שלח בה יד].

א"ל, זו לא שמעתי, [אבל] כיוצא בה שמעתי. שא"ר אסי א"ר יוחנן, הטוען טענת נאבד ונשבע, וחזר וטען טענת נגנב ונשבע, ובאו עדים, פטור [מכפול]. למה. [וכי] לא משום שקנה בשבועה ראשונה [כמו שרב ששת אמר

¹³² ע"י שו"ע (ח"מ סי' רצד ס"ב): לא כפר בו אלא טען נגנב או נאבד, אם אמר שאירע הדבר במקום שיש עדים מצויים יביא ראיה בעדים לדבריו ויפטר אפילו משבועה, ואם לא יביא עדים לדבריו ישלם. ואם הוא במקום שאין עדים מצויים, ישבע שהוא כדבריו ומגלגלין עליו בשבועתו שלא פשע בשמירתו אלא ששמרו כדרך השומרים ושלא שלח בו יד קודם לכן, שאם שלח בו יד קודם לכן ליהנות ממנו נתחייב אפילו נאנס. הגה ויש אומרים דאפילו איכא עדים שנגנב או נאבד צריך לישבע שלא פשע ומגלגלין עליו שלא שלח בה יד, אבל אי איכא עדים שלא פשע אין צריך לישבע שלא שלח בה יד.

ביאור: ואם לא יביא עדים לדבריו ישלם - לא סגי בעדים שנשברה אלא צריך להביא עדים שנשברה או מתה באונס, ועיין מ"ש בסימן קפ"ז ס"ב (קצה"ח), אם נגנב ואין עדים שהוא צעק על זה, הוה כמו במקום שצריכים עדים כדי לפטור מחיובו (ש"ך בשם המהר"ט).

ישבע שהוא כדבריו - שנגנב או שנאבד ואינו ברשותו, ושבועה זו דאינה ברשותו דאורייתא הוא, כיון דשבועה זו פוטר עצמו מתשלומים ושונה מס' רצ"ה ס"א שהיא מדרבנן כיון שמשלם, ומשביעין אותו שאינו ברשותו מחשש דשמא עיניו נתן בה (ש"ך).

ומגלגלין עליו בשבועתו שלא פשע - משביעין ליה שלא פשע אבל לא סגי שנשבע שיעשה שלא ככוונה (ש"ך). והיינו משום דס"ל דשבועה העיקרית היא שבועה שאינו ברשותו ושאר השבועות ע"י גלגול, ולכן אם הוא שבורה לפנינו אינו נשבע, אבל אם טוען שנאנס במקום שאין עדים מצויין שם, אין מצריכין אותו ראיה אלא ישבע שנאנס ויפטר, ואם הביא עדים שלא פשע נפטר אף מן השבועה, ולא סגי ליה בעדים שאינו ברשותו, ו"א דלא סגי בעדים שאינו ברשותו אלא דשבועה שלא פשע נמי הוי משבועה העיקרית (קצה"ח), עיין הגהת חכ"צ שבט"ז לעיל סי' ע"ב ס' כ"ו ובקצות החושן שם (רע"א).

שאם שלח בו יד - כבר נתבאר זה בריש סימן רצ"ב ע"ש (סמ"ע), פי' לא שלחתי בה יד דהיינו לעשות בה מלאכה או שאר הנאה, ולא שלח אכלה (ש"ך).

צריך לישבע שלא פשע בו - כיון דלא מוחזק בזה ברשע כולי האי משו"ה חיישין לה, משא"כ בשלח בה יד לשמש בה דעבר על דעת המפקיד בידים, וכ"ש אם היתה דעתו לחסרה ע"י ששלח יד דגזול בידים (סמ"ע), עיין לעיל סי' ע"ב ס' י"ג בהגה [היו עדים שנגנב ושהיה שוה יותר על דמי החוב, ותובע הלוה המותר, והמלוה טוען שלא נגנב או נאבד בפשיעתו ופטור, למאן דאמר דלא הוי אלא כשומר חנם, ישבע המלוה כשאר שומר חנם שלא פשע בו] (רע"א).

שלח בה יד - ואם הוא במקום שעל הסתם אין עדים, אבל השומר טוען שיש עדים, אם לא יביאו עדים שישבעו (מב"ט קנד), וכן אם היו עדים שם, אבל הדיין היה לאחר זמן, שאין מן הסתם למצא עדים, הוה כמקום שאין עדים (מב"ט קמז).

ועי' שו"ע (ח"מ סי' רצה ס"ב): נמצא כל שומר שנשבע שבועת השומרים כולל בשבועתו ג' דברים: ששמר כדרך השומרים ושאריו כן וכך, ושאינו ברשותו, ושלא שלח בו יד קודם שאירעו המאורע הפוטר אותו. ואם רצה לשלם, נשבע שאינו ברשותו, וכולל בשבועתו שכך וכך היה שוה. שילם ולא רצה לישבע, ואחר כך הוכר הגנב קנה כל שבח דאתי מעלמא אבל לא שבח דמגופא.

שמאחר ונתחייב באונסין קנה כגזילה]. א"ל, לא, הואיל ויצא ידי בעלים [פ"י הפסיק להיות חייב לבעלים על ידי] בשבועה ראשונה. וכן למדנו, א"ר אבין א"ר אילעא א"ר יוחנן, הטוען טענת אבירה בפקדון ונשבע¹³³, וחזר וטען טענת גניבה ונשבע, ובאו עדים, פטור, הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה.

אמר רב ששת, הטוען טענת נגנב בפקדון¹³², כיון ששלח בו יד, פטור. למה. כך אמר הרחמן [פ"י ה' ית' בתורה] "ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו וגו'", הרי [אם] שלח ידו, פטור [מכל הדין הזה]. אמר רב נתמן, והלא משיבעים אותו [השומר הטוען שנגנבה] שלש שבועות^{132,133}, שבועה שלא פשעתי [בשמירתה כשנגנבה], שבועה שלא שלחתי בה יד [להנאות ממנה קודם לכן, שאם שלח בה יד היא עומדת ברשותו שנעשה גזלן עליו וחייב באונסין, וכל שכן גניבה ואבירה], שבועה שאינה ברשותי. במה [מדובר וכי] לא [מדובר] שבועה שלא שלחתי בה יד דומה לשבועה שאינה ברשותי, כמו בשבועה שאינה ברשותי, כאשר מתגלה שנמצא ברשותו, חייב [כפול], כך שבועה שלא שלחתי בה יד, כאשר מתגלה ששלח בה יד, חייב. אמר לו, לא. שבועה שלא שלחתי בה יד דומה [לשבועה] שלא פשעתי בה. כמו בשבועה שלא פשעתי בה, כאשר מתגלה שפשע בה, פטור מכפל, כך שבועה שלא שלחתי בה יד, כאשר מתגלה ששלח בה יד, פטור מכפל.

רמי בר חמא שאל, ממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש, או אולי שבועה המחייבו כפל פוטרו מן החומש. איך מדובר. כגון שטען טענת נגנב ונשבע, וחזר וטען טענת נאבד ונשבע,

ביאור: נמצא כל שומר כו' - לא חיישין לשבועה דשליחות יד לא גבי שומר ולא גבי שומר שמסר לשומר, עיקר השבועה היא שנגנב מ"מ מי יודע אחר שנגנבה אם החזירו אותו אליי, ולכן נשבע שאינה ברשותו וזו היא מדין גלגול (ש"ך בשם הלח"מ).

שמר כדרך השומרים ושאריו כן וכך - זהו הכל ענין אחד, והיינו דאירעו כן וכך, לשומר חנם הגניבה ולשומר שכר המיתה באותה שעה ששמרו כראוי, לאפוקי אם פשע בשמירתה ונגנבה דחייב השומר חנם על הגניבה, וה"ה אם הוא שומר שכר והניחה לילך בהר ונפלה ומתה דהיה חייב (סמ"ע).

ושאינו ברשותו - אף על גב דכבר נשבע שאירע כן וכך, והיינו שנגנבה בשומר חנם וממילא אינה ברשותו, ואין לומר כדי שלא יעשה רמאות, דחיישין דאף שכבר נגנבה שמא חזרה לבוא לרשותו, ובשומר שכר אף שנשבע שנאנסה מידו, שמא יכול להשתדלה ולהחזירה, ובשומר חנם צ"ל דה"ק, שאירע כן וכך ולא היתה אז ברשותו דהיינו שלא נהנה ממנה קודם לכן שעל ידו היתה עומדת ברשותו לענין אחריות שיבוא עליה, וצ"ע (סמ"ע), ו"א דיש לגרוס והרי אינו ברשותו (ט"ז).

שילם ולא רצה לישבע - היינו כשכבר שילם ונמצא הגנב דזכה השומר בהכפל, הוקרה הבהמה אחר שהופקדה בידו דאין צריך הנפקד ליתן אלא דמי שוויה בשעת הפקדון. אם היה לשומר חנם עדים שנאנסה או נגנבה מידו ואפ"ה רוצה לשלם לו, לא מקני ליה כפילא, דמתחילה לא אסיק המפקיד אדעתיה שישלם לו השומר כשהיה לו עדים בכי האי גוונא דפטור בו ולא מקני הכפילא מתחילה אדעתיה דהכי, והו"ל כמכור לו הכפל השתא דלא מהני (סמ"ע), ל"ד שילם אלא מיד כשאמר היינו משלם דינו כשילם. התנה השואל להיות כש"ח דמצי פטר נפשיה במידי דשכיח לא מקני ליה כפילא בדבורו (ש"ך), בשומרים באמר סגי ובשואל בעינן שילם דוקא, ואם כבר נשבע דבעינן שילם לכ"ע, אלא אע"ג דשבח דמגופה אפילו בא אחר הגניבה לא קנה, עכ"ל השבח שבא אחר ששילם הוא של השומר, ולכן הרמ"א ס"ל דיוקרא הוי שבחא דמגופה ולא קנה רק היוקר כשנתייקר אחר תשלומין. והרמ"א לא מייירי רק מהשבח דקודם התשלומין, דהשבח שאחר תשלומין ודאי דקנה בכל אופן אף על פי שלא נשבע שבועה שאינה ברשותו (נת"מ), בשואל בעינן דוקא שילם ממש ואפילו התנה להיות כשומר חנם, אבל לא בשאר שומרים, ואפילו התנה להיות כשואל אפ"ה סגי באמירה שאמר היינו משלם, ו"א שאפילו בשאר שומרים אם התנה להיות כשואל בעינן שילם ממש, וצ"ע בשאר שומרים שהתנו להיות כשואל אי סגי באמירה או בעינן שילם ממש, ונ"מ אפילו בזמן הזה לענין יוקרא (פ"ת).

שם - דוקא ששילם מרצונו, אבל היכא דהכריחו הדיין עד שהוכרח לשלם כגון שאמר פשעתי ולא רצה לשלם, או שאומר איני יודע היכן הנחתי דהוי פשיעה ולא רצה לשלם והכריחו הדיין וגבה ממנו בע"כ לא קנה השבח (ש"ך), עיין לעיל סי' ק"ג בש"ך ס"ט ד"ה גבה הלוה [אף על פי שעמד בדין לפניו, לא הוי אטרוחי בי דינא, אם שילם לו אח"כ מעצמו, זכה בכפל] (רע"א).

עי' המשך בהערה מא.

ובאו עדים [להעיד ששיקר בשבועתו] הראשונה והודה [ששיקר] על [השבועה] האחרונה. מה [דינו, האם הוא חייב חומש על השבועה אחרונה או לא]. ממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש, והרי הוא חייב כפל עליו, או אולי שבועה המחייבו כפל פוטרו מן החומש. והרי השבועה האחרונה הואיל שלא מחייבו כפל, שייחבו חומש.

אמר רבא, בא ושמע, אמר לאחד מן השוק [שלא היה שומר של שורן] "היכן שורי שגנבת". והוא אומר "לא גנבת". [התובע אמר] "אני משביע אותך" [בגניבה לא צריכים שבועה לחייבו כפל, אבל זה חלק של הברייתא שמובא, ועיקרו מובא בשביל "ואם הודה וכו'". והנתבע אמר "אמן", והעדים מעידים אותו שגנבו, משלם כפל. ואם הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ואשם. והרי העדים כאן מחייבים אותו כפל, [רק אם] הודה מעצמו כן [חייב חומש ואשם], אבל הודה אחר עדים, לא [חייב חומש ואשם]. ואם תחשוב שהשבועה שמחייבו כפל פוטרו מן החומש, למה, [אם] הודה אחר [שבאון עדים, לא [חייב חומש ואשם].

הרי השבועה לא מחייבו כפל, שחייבו חומש. אלא לא [כמו שאמרו, אלא] לומדים מזה, שממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש¹³³, [וכך למסקנה] למדנו מזה.

רבינא שאל, חומש וכפל בשני אנשים, מה דינו. איך מדובר. כגון שמסר שורו לשני בני אדם וטענו בו טענת גנב, אחד נשבע והודה ואחד נשבע ובאו עדים, מה דינו. האם אומרים, הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] הקפיד על אדם א', שלא משלם חומש וכפל, וזה משלם כפל וזה משלם חומש, או אולי הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] הקפיד על כסף א', שלא לשלם עליו חומש וכפל, וכאן הוא גם כן כסף אחת. תיקון¹³⁴.

רב פפא שאל, שתי חומשים או שתי כפילות באדם אחד, מה דינו. איך מדובר. [שהשומר] טען טענת נאבד ונשבע והודה [שנשבע לשקר], וחזר וטען טענת נאבד ונשבע והודה. או [פי' עוד אפשר לתרץ], כגון שטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים, וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים, מה דינו. האם אומרים, שתי צורות כסף¹³⁴ אמר הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] שלא מחייבים אותו לשלם על כסף אחד, וכאן הוא צורה אחת [המחייבו], או

¹³³ עי' רמב"ם (גניבה פ"ד ה"ו): טען טענת גנב ונשבע וחזר וטען טענת אבידה ונשבע ובאו עדים שלא נגנב והודה הוא שלא אבד הואיל ומשלם תשלומי כפל על פי עדים אינו משלם חומש על שבועה אחרונה אף על פי שהודה, שהממון המחייבו בכפל פוטרו מן החומש.

עי' הלכה למשה: (ב"ק דף ק"ז ט"ב) בעיא דרמי בר חמא ופשיט לה דממון המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש וכתבו התוספות שם דמירי דוקא שטען טענת גנב תחילה אבל איפכא לא מצי למימר דא"כ לא מחייב כפל כדאמר לעיל שכבר יצא מידי בעל בשבועה ראשונה וכתב רבינו פרץ ז"ל דהא דמחייב עכשיו חומש ולא אמרינן שכבר יצא בשבועה ראשונה משום דחומש יכול להתחייב אפילו שלא בבית דין עכ"ל וכן פרש"י בשמעתין יער"ש ובס' פרחי כהונה דאי טען טענת גנב ואח"כ טענת אבידה והודה אקמייתא כיון שבשעה שמחייבתו חומש אתי חיובא דחומשא לא פקע מיניה עכ"ל ופירשו התוס' דמירי דחזר וטען טענת אבידה ואומר מה שנשבעתי שנגנב לא כי אלא אבד אבל אין לפרש שאמר אחר שבועה אבד שא"כ לא הוה מצי למיפטר נפשיה באבד כיון שהיא ברשותו בשעת שנשבע דהיא שעתא שנשבע לשקר מתחייב באונסין ולא מחייב אהיה שבועה חומש. ועפ"י פי' זה שהכריחו דאי אפשר לפרש בלאו הכי הקשו בדבור שאח"כ דכשבאו עדים אקמייתא ואומרים ראינוהו באותה שעה ברשותו נמצא שמחיישין גם שבועה שניה שנשבע דמה שנשבע שנגנב טעה בזה והיה רצונו ליטען אבד וכשהודה אחר עדים אינו משלם חומש. והוכרחו לדחוק ולתרץ דבטענת אבד הודה לאחר עדים נמי משלם חומש דדוקא היכא דאיכא כפל לא מהני הודאתו לאחר עדים לשלם גם חומש אבל בטענת אבד דליכא כפל אפי' הודה לאחר עדים משלם חומש ומאי דתני הודה מעצמו משלם חומש לאו דוקא מעצמו אלא הוא הדין לאחר עדים ומאי דתני סיפא וכו' עכ"ל ויעויין מ"ש מהר"י אדרבי ז"ל סי' ר"ב ורבינו פרץ וקיקין דינוהו וכל זה הוא לפי שיטתם דאי אפשר לפרש דאמר אחר שבועה אבד דאם כן לא הוה מצי למיפטר נפשיה באבד כיון שהיא ברשותו בשעה שנשבע לשקר ומתחייב באונסין והיינו משום מ"ש עוד אח"כ ב"ה וחזר וטען טענת גנב שאפילו נשבע לפני ב"ד אחר שלא ידעו והשביעוהו פטור מכפל דאין לחלק בזה בין ב"ד אחד לב' בתי דינים.

אבל למ"ד דב' בתי דינים אם בא למיפטר נפשיה בטענתו לפני ב"ד אחר הוי כופר ממון ומחייב ה"ה הכא ז"ל שאמר אחר שבועה אבד ובב' בתי דינים איירי וכיון דבעי למיפטר נפשיה בטענתו לפנייהם כופר ממון הוא ומחייב כמ"ש הרב בעל תורת חיים ז"ל וסיים ז"ל ולפ"מ מ"ש התוס' דע"כ כשבאו עדים אקמייתא ואומרים באותה שעה ראינוהו ברשותו ונמצא שמחיישין גם שבועה שנייה לאו קושיא הוא דכיון דמירי דאמר אחר שבועה אבד ומ"ש לעיל שכבר יצא בשבועה ראשונה איירי שאותו ב"ד השביעוהו אי"נ שאני לעיל דלא באו עדים והכחישוהו על טענתו וכמ"ש לעיל משמו.

ולעיל מינה כתב [הת"ח] דבטוען טענת אבד ואח"כ טענת גנב ובאו עדים אבד תירא תחילה ואחר כך הודה אקמייתא פטור מחומש דהויא הודאה לאחר

אולי אמר הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] שתי כספים שלא מחייבים עליו כסף א', וכאן גם כן הוא שתי כספים. בא ושמע, שאמר רבא, נאמר "וחמישיתו יוסיף עליו", התורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן אחת, [וכך למסקנה] לומדין מזה.

תבעוהו בעלים לשומר [חינם] ונשבע [והוא פטור] ושילם [פי' השומר שילם לפניו משורת הדין], והוכר הגנב, למי [הגנב משלם את ה]כפל. אביי אמר, לבעל הפקדון, רבא אמר, למי שהפקדון אצלו¹³⁵. אביי אמר לבעל הפקדון, כיון שהטריחו [השומר לבעלים] בשבועה [והוצרך להביאו לבית דין לישבע] לא המקנה לו את הכפל. רבא אמר למי שהפקדון אצלו, כיון ששילם הקנה לו את הכפל.

והם חולקים בדיוק של המשנה שלנו, שלמדנו, המפקיד אצל חברו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו, שילם ולא רצה לישבע¹³⁵, שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא, נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל, טבח או מכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי הוא משלם. למי שהפקדון אצלו. [אבל אם השומר] נשבע ולא רצה לשלם, ונמצא הגנב, משלם תשלומי כפל, טבח או מכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה, למי הוא משלם. לבעל הפקדון. אביי דייק מהתחלת המשנה, ורבא דייק מסוף המשנה.

אביי דייק מהתחלת המשנה, שכתוב, שילם ולא רצה לישבע, הטעם [שהבעלים הקנה לו הכפל] שלא רצה לישבע,

עדים דכשבאו עדים תחילה אבד תירא ואומרים באותה שעה ראינוהו ברשותו נמצא שמחיישין גם שבועה ראשונה שנשבע שאבד ובהודה לאחר עדים לא משלם חומש כדמשמע לעיל בברייתא דהיכן פקדוני ומ"ש התוספות דאירי דתני הודה מעצמו בטוען טענת גנב תני נמי ברישא נראה דוחק וכו' עכ"ל.

¹³⁴ עי' רמב"ם (גניבה פ"ד ה"ה): הטוען טענת גנב בפקדון ונשבע ואחר כך באו עדים שהוא ברשותו וחזר וטען בו טענת גנב ונשבע ואחר כך באו עדים שעדיין הוא ברשותו, אפילו מאה פעמים, חייב כפל על כל טענה וטענה, ואם נשבע חמשה פעמים נמצא משלם ששה הקרן שהופקד אצלו וחמשה בקרן משום חמשה כפילות של חמש שבועות.

מגיד משנה: בעיא דרב פפא שם (דף ק"ח) ואיפשיטא דכי פשטיה חומש הוא הדין לכפל וכן פירש"י וכן עיקר והקשו המפרשים ז"ל בטענה שנייה היאך חייב כפל שהרי אינו מחוייב כפל אלא בשבועה שהשביעוהו ב"ד ולא בשקפץ ונשבע הוא וא"כ היאך ישביעוהו ב"ד והרי הוא חשוד על השבועה משבועה הראשונה שנמצא שקר ע"פ עדים ותירץ דאיכא למימר דהוה ידעי ביה דעבד תשובה כדאיתא בירושלמי החשוד על השבועה מאימתי מקבלין אותו משיבא לב"ד שאין מכירין אותו ויאמר חשוד אני ע"כ. וא"צ לכל זה אלא בשני בתי דינים משכחת לה. ודין זה שקפץ ונשבע ואפילו בב"ד שאינו משלם כפל נתבאר באותו פרק בסוגיא בביורר ותנימה למה לא הזכירו רבינו ז"ל:

עי' לעיל הערה מה שהבאנו מהצפנת פענח, ובה מותרץ שאלת המ"מ (גניבה פ"ד ה"ה).

אבן האזל: ודברי המ"מ תמוהים דשו"ט רק בהך קושיא דהוא פסול לשבועה ויישב זה בשני התירוצים, ובאמת הקושיא חמורה דהא מכיון שט"ג ונשבע בפעם א' כבר נתחייב באונסין, וכשטען ט"ג בפעם ב' אינו פטור עצמו ובכה"ג אינו חייב בט"ג, וקושיא זו הקשו בתוס', ובה כתבו דאין סברא לחלק מב"ד אחד לשני ב"ד, והיינו דכיון דיש ביד הבעלים לברר דנתחייב באונסין א"כ גם בב"ד שני לא כפר במה שטען שנגנב, דדוקא לענין מה שהק' המ"מ דנעשה חשוד יש לומר דכיון דב"ד זה לא ידעו מפסלותו אף דכשיתברר תתבטל שבועתו מ"מ עכשיו מיקרי שבועה שב"ד השביעוהו ולא קפץ ונשבע, אבל לענין זה דצריך שיהי' כפירה של פטור כיון דביד הבעלים לברר דהוא חייב באונסין אין זה כפירה של פטור ובתוס' תירצו דמירי דאמר לו בעל הפקדון לאחר שבאו עדים שיהיה שומר כבתחלה וקבל עליו דנעשה שומר מחדש, אך הקשו ע"ז דא"כ לא שייך האבעיא כלל דלא הוי חד ממונא דמה לי לקחו בידו ונתן לו ומה לי שלא לקחו בידו אלא אמר לו בעודו בידו תהא עליו ש"ח ונשאר בתימה.

עי' המשך בהערה .

¹³⁵ עי' רמב"ם (שאלה ופקדון פ"ח ה"ד): תבעוהו בעלים לשומר ונשבע ואח"כ שלם והוכר הגנב והואיל ושלם ה ברצונו זכה בכפל אף על פי שהטריחו בתחילה לדין עד שנשבע, אמר השומר בתחלה איני משלם וחזר ואמר הריני משלם זכה בכפל.

הגוזל עצים

ובאו עדים • דכשנשבע היתה אללו לקייב כפל והדר הודה ח'וה אכבתייתא: מאי • מיחייב חומש אהך שבועה בתרייתא או לא: והא איחייב ליה כפילא • עליה דהאי ממון: או דלמא שבעה המחייתכו כפל פוטרכו מן החומש • כגון אי הוה מודה הסתא אקמייתא אחר העדלת עדים הוה תורה אור

ובאו עדים אקמייתא והודה אבתייתא מאי ממון המחייבתו כפל פוטרו מן החומש והא איחייב ליה עילויה כפילא או דלמא שבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש והא שבועה בתרייתא הואיל דלא קא מחייבא ליה כפילא תחייביה חומשא אמר רבא ת"ש *אמר לאחד מן השוק היכן שורי שגנבת והוא אומר לא גנבתי משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שגנבו משלם תשלומי כפל ואם הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואישם והא הכא עדים הוא דמחייבי ליה כפילא הודה מעצמו אין אבל הודה אחר עדים לא ואי סלקא דעתך שבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש אמאי הודה אחר עדים לא מכדי הא שבועה לא קאמחיבא ליה כפילא תחייביה חומשא אלא לאו שמע מינה "ממון המחייבו כפל פוטרתו מן החומש ש"מ בעי רבינא חומש וכפילא בתרי גברי מאי היכי דמי כגון שמסר שורו לשני בני אדם ופענו בו מענת גב חד נשבע והודה וחד נשבע ובאו עדים מאי מי אמרינן בחד גברא קפיד רחמנא דלא משלם חומשא וכפילא (6) האי נשלם כפילא והאי נשלם חומשא או דלמא עלויה חד ממונא קפיד רחמנא דלא נשלם עלה חומשא וכפילא והכא נמי חד ממונא הוא תיקו: בעי רב פפא תרי חומשי או תרי כפילי בחד גברא מאי היכי דמי (3) שמען מענת אבד ונשבע והודה וחזר וטען מענת אבד ונשבע ונשבע גב ונשבע עדים מאי מי אמרינן תרי גווני ממונא קאמר רחמנא דלא נשתלמו עילויה חד ממונא והכא נמי תרי ממונא ניהו תא שמע *דאמר רבא °וחמישיתו ויסיף עליו התורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן אחת ישמע מינה: תבעוהו בעלים לשומר ונשבע ושילם והוכר הגנב כפל למי אביו אמר לבעל הפקדון רבא אמר "למי שהפקדון אצלו אביו אמר לבעל הפקדון כיון דאמרחיה בשבועה לא מקני ליה כפילא רבא אמר למי שהפקדון אצלו כיון דשילם מקני ליה כפילא וקא מיפלגי בדיוקא דמתניתין דתנן *המפקיד אצל חברו בהמה או כלים ונגנבו או שאברו שילם ולא רצה לישבע שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמישה למי הוא משלם למי שהפקדון אצלו נשבע ולא רצה לשלם ונמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמישה למי הוא משלם לבעל הפקדון אביו דייק מרישא רבא דייק מסיפא אביו דייק מרישא דקתני שילם ולא רצה לישבע מעמא דלא רצה לישבע

קח

בבא קמא

ובאו עדים אקמייתא • תימה דע"כ כשצלו עדים אקמייתא ואומרים בלוזה שעה ראינוהו בדרשוהו וגמלא שמכחישין גם שבועה שניה שנשבע שאבד וכשהודה אחר עדים אמאי משלם חומש הא קתני לעיל *בצרייתא דהיך פקדוני כו' הודה מעלמו משלם קרן וחומש משמע דוקא הודה מעלמו אבל אחר עדים לא ויש לומר דלעולם בטענת אבד הודה לאחר עדים נמי משלם חומש כדמשמע בסמוך דקאמר מכדי האי שבועה לא מחייבא ליה כפל תחייביה חומש אלא שמע מינה ממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש משמע הא היכא דליכא כפל בהעדלת עדים כמו בטענת אבד דמתחייב חומש בהודה אחר עדים ולעיל לאו דוקא נקט מעלמו אלא הוא הדין אחר עדים ואידי דתנא כסיפא הודה מעלמו גבי טוען טענת גב תנא נמי ברישא:

הדר [שכבט] והודה וחד [שכבט] וצלו עדים • נראה דוקא נקט מתחילה הודה לחי מתחילה כבר חזר וצלו עדים ואח"כ הודה חד הוה עדים קודמין להודאה ומחייבין תריויהו כפילא דעדים כשצלו להעיד על שניהם העירו אבל כשהודה יד קודם לח"פ שאל"כ צלו עדים יח לומר דפטור והכי משמע בכולה הך שמעתא דמודה דקנס ואח"כ צלו עדים דפטור:

טען טענת אבד ונשבע והודה וחזר וטען טענת אבד. נראה

דל"ג והודה לחס הודה מיד היא בדרשוהו להתחייב בצאונסים משעה שנשבע לשקר ומה שיחזור ויטען שוב אבד אין סופר כלום ואפי' אמר לאחר שבועה אבד אלא נראה דלא הודה אלא לאחר שבועה שניה ומיהו תימא מאי קמבעיה ליה לרב פפא הא מתניתין היא דמייטי לעיל (ד' קי) השביע עליו ה' פעמים בין בפני ב"ד בין שלל בפני ב"ד וכפר עליו חייב על כל אחת ואחת:

והזר וטען טענת גב ונשבע • תימה היאך השביעוהו בית דין כיון שנפטר צבית דין בשבועה ראשונה ואפילו חזר וטען שלאחר שבועה ראשונה נגב מ"מ למה השביעוהו והלא משבועה ראשונה שנשבע לשקר חייב בצאונסים נמלא שלל כפר כלום כמה שטען שנגב אחר שבועה ראשונה ואין לומר שצלו לפני בית דין אחר שלא ידעו שכבר נפטרו והשביעוהו וכיון שנשבע על פי בית דין (ח"ג) שלא ידעו מיחייב כפל והא דאמרינן לעיל שכבר

יח בשבועה ראשונה היינו שאורו צית דין עלמו השביעוהו ועשו דאין סברא לחלק כלל ונראה דמיידי דאמר ליה בעל הפקדון שוב לאחר שנמלא שקרן בשבועה ראשונה רזוי סתה עליו שומר חנם כבתחילה וחזר וטען לאחר שעשייתו שומר חנם נגבב ופוטר עלמו שהרי לא נחייב בצאונסין כמה שעשאו בפירוש ש"ח אבל תימה דל"כ לא הוי חד ממונא דהסתא הפקידו אללו פעם שניה ומה לי לקחו בידו ונתן לו ומ"ל שלא לקחו אלא אמר ליה בעודו בידו תהא עליו שומר חנם: ***ותרי** כפילי • מחמת שנעשה פסול בשבועה שניה משעה שנמלא שקרן בראשונה אין לפוטרו משום דחשוד על השבועה מדרבנן הוא דמיפסל כדמוכח בשבועות (ד' מה) דקתני ושכנגדו חשוד על השבועה ומשמע הסם מדרבנן הוא כיון דמדאורייתא שבועתו מחייב כפל: **רבא** אמר למי שהפקדון אללו • ואל"ס הכא סבר רבא דלע"ג דאטרסיה לבי דינא מקני ליה כפילא וצפיק המפקד (ב"מ ד' ק"ה) גבי האור גברא דלפקדן כיפי גבי חבריה קאמר רבא שפיר עבד דלא אהדר ליה הכא אטרסיה לבי דינא הכא אטרסיה לבי דינא ויש לומר דהתם שאני דאטרסיה לבי דינא ולא פרע ליה מידי אלא רב נחמן אגבייה לאפדנא מיניה אבל הכא לע"ג דאטרסיה לבי דינא קאת ששבע לו תחילה מכל מקום הרי שילם לו לבסוף ולא אטרסיה צי דינא הלכך מקני ליה כפילא:

עין משפט
נר מצוה

קנו א מ"י מ"י מ"י מ"י
גניבה ה"י 1
קנו ב מ"י שם ה"י 2
מתניתין היא לקמן מע"ל
וכן בשבועות ועיין בספר
ב"מ

קנו ג ד מ"י שם ה"י ה
ש"ס אלפס ב"מ
פ"ג דף ע"ט:

קנו ה מ"י פ"ח מה"ל
ש"ס אלפס ב"מ
ה"י ד טו"ח מ"י ס"י נ"ד
ו"י ר"ה:

קנו ו מ"י שם ה"י ה
טו"ח מ"י שם:

הגהות הב"ח
(ה) נ"מ דלא משלם
חומשא וכפילא אבל
כתיי גברי האי בשלם
כפילא: (ב) שם האי
דמי כגון שטען:

לעיל קו.
[פ"ח]
שבועות מט.

לעיל ס"ה:
ויקא ה

ב"מ ל"ג:

הגזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

תבעו

שומר והודה תבעו בעלים והביא עדים • משמע הודה לאחר שאין צורך להזכיר דלא הויה הודאה ותימנה אמאי לא צעי לענין קרן גופיה בשלם צלו עדים אי הויה הודאה אי לאו ואמאי נקט והביא עדים משמע דלא דמשום דחקרין לא הוי מצי למיפסטי הא דפשיט אס בשקר נשבע לא נפטר הגנב כו' • ור"א הניחוהו מהו • הקשה בקונט' אהך גירסא דגרסינן אס באמת נשבע לא נפטר גנב וכו' דא"כ מאי צעי רבא עמד ליטבע לשקר ולא הניחוהו מהו השתא נשבע לשקר ממנע דחסיחוק ליה מצי דינא דחו לא רמיא עליה כ"ס היכא דלא נשבע דעליה רמיא לשלומי ויש מתרמיס דכיון ("דלא הניחוהו ליטבע מחל לו והרי נפטר נמי שומר כאלו) שומר נשבע באמת ותו לא רמיא עליה ולהכי קצעי ולא מילתא היא דמשום דלא הניחוהו ליטבע לא מחל לו ולא מיפטר שומר כהכי וכן פוסק בה"ג דאע"פ שמחל לו השבועה לנשבע בשביל כך לא מחל לו ממון לגמרי וכל שכן היכא דלא מחל לו שבועה אלא שלא הניחו ליטבע

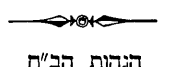
קמא א ב ג ד ה מ"י פ"ד מהלכות גניבה הלכה ח עומ' כ"י ע"ב • קמא ו ז ח מ"י פ"ח מה"ל הלכה ו סג עין פח עוש"ע מ"מ ס' רד סעף ו :

קמא פ י מ"י פ"ח סג ע"ב :

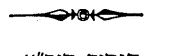
קמא כ מ"י פ"ח מה"ל גזילה וזכירה ה"ל כ סג עין עב עוש"ע ח"מ ס' ע"ב סעף ה :

רע"ז מ"ז וגרס דכיון דשומר נשבע

קמא ל מ"י פ"ח מה"ל גדרים הלכה ו סג עין רמב עוש"ע י"ד ס' רע"ז סעף ז וכו' רב סעף ב :

הנהרות הב"ח (ב) גמ' דייק מסיחא דקמיני נשבע : (ג) מהי כב עבדו מתני' הכי בעי : (ד) רש"י ד"ה ולא הניחוהו וכו' לבעלים הס"ד : (ד) ד"ה ונשבע לו ותמ"כ מת אב"י :

הנהרות הגר"א [א] מתני' הגזל כולבניו ל"ב גירסא הרמב"ם לחלוף או לבניו ואס אין לו לוח סו' וכו' שאלו לו לחוס ובעים ולא ממך"ך אלא שלא מתחת ידו ואף בחלוף מחשב עמהם אח"כ וכל זה בגזילה קיימת :

[גריד תיקון ונפרע"ש וכן כבדעטורא ליתא מינת ואשם]

הא נשבע אע"פ ששילם • כיון דאסתרחה בשבועה למי משלם גנב כפל לבעל הפקדון כטעמיה דאבי דלעיל: מי נפטר הגנב • מן הכפל כשאר מורה בקנס : כבודא • שאורה לשומר : או לא נפטר • דכיון דנשבע שומר תחילה נסתלק ושוב אינה בשמירתו ולא הויה הודאה:

אס באמת נשבע • השומר שטען נגנבה באונס ומחל כן : נפטר הגנב כבודא שומר • דכיון דנחמן הוא אכן סהדי דאי הוא משכחא בהמה ניחא ליה למריה דחיהוי בידיה דהאיך הלך על שומר זה לחזר אחריה ותביעתו תביעה והודאת גנב הודאה : ואס נשבע לשקר • שטען מת או נשבר או נשבע או נגנבה באונס וצא ומלא שאליו כן דכיון דמגליא מילתא דשקרין הוא אכן סהדי דלא ניחא ליה למרה דליהוי תו שומר עלה ותביעתו אינה תביעה :

ולא הניחוהו מאי • מדלא נשבע נחמן הוא עדיין לבעלים או דלמא כיון דעמד ליטבע תו לא מהימני ליה (ג) בעלים : נשבע לשקר מהו • מי אמרינן אכתי עליה רמיא דכיון דלשקר נשבע כופו להתחרט ולשם הלך תביעתו תביעה או לא : אית דגרס אס באמת נשבע דלא פשע לא נפטר הגנב דכיון דבאמת נשבע אפסרי ליה שומר ותו לא רמיא עליה למתבעיה לגנב ואס לשקר נשבע כיון דפשע נפטר הגנב כבודא שומר דאכתי עליה רמיא לשלומי ורחשון שמעתי ועיקר הוא דהכא איכא לחקשו' א"כ מאי צעי רבא עמד ליטבע לשקר ולא הניחוהו מהו השתא נשבע ממנע דאסתלק ליה מצי דינא דחו לא רמיא עליה לא שבועה ולא פרעון עד שיבאו עדים שפשע אמרינן דנפטר הגנב דאכתי אשומר רמיא למתבעיה כל שכן היכא דלא נשבע דעליה רמיא לשלומי : אס עבדת לן מילתא • טובה שטיילמת לפניס משורת הדין הלך על דידן נמי רמיא למיטבעד מילתא דמיבתא לאהדורי בטר גנבא ולמתבעיה ותביעתן תביעה : נגנבה באונס • כלסטים מזויין דשומר סקר פטור צו ואח"כ הוכר הגנב ויטול לכופו ולהוציא מידו : רלס נשבע •

הבעלים יפרעו מן הגנב : עושה עמו דין • משלם לבעלים והוא יפרע מן הגנב : ואס שומר סקר הוא אע"פ דפטור כלסטים מזויין הכא הואיל והוכר הגנב ולא יפסיד כלום עליו לטרות אחריה לפיכך הוא יטול לבעלים ויחזור ויפרע מן הגנב : עושה עמו דין • יטול דמלוה עליו לחזר אחר האבדיה : לימא פליגא •

דרכא ארריב הולא בר אבין : כגון שקדם ונשבע יקודס שוכר הגנב : ברתני' משלם קרן • דאין חומש ואשם אלא אס הודה דכתיב בגזל הגר כפרסתו כשא' והסודות : (ד) ואחר כך מה אביו • ואחר מיתת האב הורה : כרי זס משלם קרן וחומש לבניו • של אביו או לחלוף של אביו אס אין לו בניס ואף על גב

דנפלה ירושה קמיה דהאיך צעי למעבד השבועה ואין מעכב אפילו כנגד חלקו : אין לו • חלקו או שאין רולה להכסיד חלקו : לוס • מאחרים ומשיב לחלוף לקיים מלות השבועה : ובעלי סחוב צאין ונפרעין • מן ההשבעה שלש החוב) והשאר יגבו ממנו : את חלקו כגון אס היו שנים אחין והוא שלישי נפרעים בעלי חובים מן ("ההשבעה שלש החוב) והשאר יגבו ממנו :

בריוו

דנפלה ירושה קמיה דהאיך צעי למעבד השבועה ואין מעכב אפילו כנגד חלקו : אין לו • חלקו או שאין רולה להכסיד חלקו : לוס • מאחרים ומשיב לחלוף לקיים מלות השבועה : ובעלי סחוב צאין ונפרעין • מן ההשבעה שלש החוב) והשאר יגבו ממנו :

את חלקו כגון אס היו שנים אחין והוא שלישי נפרעים בעלי חובים מן ("ההשבעה שלש החוב) והשאר יגבו ממנו :

בתיבו

כ"ט ע"ב

לעיל ע"ב ק"ו • שפוטות מט.

ע"ין רש"א ובספר פ"י

[גריד תיקון ונפרע"ש וכן כבדעטורא ליתא מינת ואשם]

ס"א הירוש

ס"א מן שלש הירוש

הרי אם נשבע, אף על פי ששילם, למי משלם. לבעל הפקדון. רבא דיין מסוף המשנה, נשבע ולא רצה לשלם, הטעם [שלא הקנה לו הכפל] שלא רצה לשלם, הרי אם שילם, אף על פי שנשבע, למי משלם. למי שהפקדון אצלו.

לאביי קשה הסוף של המשנה. אמר לך אביי, כך כתוב, נשבע ולא רצה לשלם קודם השבועה אלא לאחר השבועה, למי משלם. לבעל הפקדון. לרבא קשה התחלת המשנה. אמר לך רבא, כך כתוב, שילם ולא רצה לעמוד בשבועתו אלא שילם, למי משלם. למי שהפקדון אצלו.

אם הבעלים תבעו לשומר [חינם] ונשבע, ו[אז] הוכר הגנב, [ואז] השומר תבע [את הגנב] והודה, [ואז] תבעו הבעלים [לגנב] וכפר, והביאו עדים [שגנב]¹³⁷, האם נפטר הגנב [מכפל] בהודאתו לשומר [ככל מודה בקנס] או לא נפטר הגנב בהודאתו לשומר [שכיון שנשבע השומר בתחילה נסתלק קשר שלו לפקדון, ומאז אינה בשמירתו, והודאתו לא הודאה כלל].

אמר רבא, אם [השומר] נשבע באמת [שטען השומר שנגנבה באונס ונמצא כן, אז ברור ש]נפטר הגנב בהודאתו לשומר [שהרי מאחר והוא נאמן בשבועתו, הבעלים רוצים שיהיה שלו לגמרי, וממילא הודאתו של הגנב לשומר הוה הודאה, אבל] אם נשבע לשקר [פי' שטוען שמת או נשבר או נשבה או נגנבה באונס, ובאו עדים ונמצא שאינו כן, כיון שנתגלה שהוא שקרן, יש אגן סהדי שהבעלים לא רוצים שהשומר יהיה הבעלים וממילא אינו הודאת הגנב לו הוה הודאה], לא נפטר הגנב בהודאתו לשומר.

רבא שאל, [אם השומר] עמד לישבע בשקר ו[בית דין] לא הניחוהו, מה דינו [האם כל זמן שלא נשבע, נאמן הוא עדיין לבעלים, או דלמא כיון דעמד לישבע תו לא נאמן לבעלים]. תיקו. כך רב כהנא לימד. [אמנם] רב טביומי לימד כך: רבא שאל, נשבע לשקר, מה דינו [האם אומרים שמאחר וסופו להתחרט ולשלם לכן תביעתו תביעה, והודאתו אליו הוה הודאה או לא]. תיקו.

[אם] הבעלים תבעו לשומר, ו[השומר] שילם, ו[אז] הוכר הגנב. והבעלים תבעוהו אותו והודה, [אבל כאשר] השומר תבע אותו כפר, והביא עדים, [האם] נפטר גנב בהודאתו לבעלים [מכפל] או לא. האם אומרים, שהשומר יכול לומר לבעלים, כיון שאתם לקחתם [כסף תמורת הפקדון] זה דומה כאילו נסתלקתם מכאן, או אולי הבעלים אומרים לו, כמו שאתה עשית לנו דבר [טובה ששילמת לפני משורת הדין], אנחנו נעשה לך דבר [פי' מוטל עלינו לעשות לך דבר טוב], וטרחנו אחרי הגנב [ולתבעו, ותביעה שלנו הוה תביעה], ולקחנו את שלנו, שתקח אתה את שלך [פי' בגלל החיוב לנו לעשות לך טובה, נחשבים אנחנו כבעל דבר ותביעתו תביעת בע"ד וממילא הודאת הגנב הוה הפוטרת מן הכפל]. תיקו.

למדנו, נגנבה באונס [בליסטים מזויים, ובוזה שומר שכר פטור] והוכר הגנב, אמר אביי, אם שומר חנם הוא, [אם השומר] רצה, [ששילם לבעלים

ואז] עושה דין [עם הגנב]¹³⁶, [ואם הוא] רוצה, נשבע [השומר ופטור, והבעלים יתבעו את הגנב לדין]. אם שומר שכר הוא [אף על גב דפטור בלסטים מזויין הכא הואיל והוכר הגנב ולא יפסיד כלום, עליו לטרוח אחריה, לפיכך הוא ישלם לבעלים, מאחר והוא חייב בגניבה, ואז] עושה דין [עם הגנב] ואינו נשבע. רבא אמר, שניהם [גם שומר שכר וגם שומר חנם יכולים לשלם] ולעשות דין [עם הגנב] ואינו נשבע [דמצוה עליו לחזר אחר האבידה].

נאמר, [שרכב] חולק על רב הונא בר אביי. שרב הונא בר אביי שלח [מארץ ישראל בכל הלכה זו]: נגנבה באונס והוכר הגנב, אם שומר חנם הוא, [אם השומר] רצה, [ששילם לבעלים ואז] עושה דין [עם הגנב]¹³⁷, [ואם הוא] רוצה, נשבע [השומר ופטור, והבעלים יתבעו את הגנב לדין], ואם שומר שכר הוא, עושה עמו דין ואינו נשבע.

אמר לך רבא [איני חולק על רב הונא בר אביי], במה מדובר כאן [בהלכה של רב הונא], כגון שקדם ונשבע [קודם שהוכר הגנב]. והרי אמר רצה עושה עמו דין, רצה נשבע. כך נאמר, רצה שומר חנם עומד בשבועתו, רצה [שומר חנם לעשות לפני משורת הדין, ולשלם, ואז] עושה דין עם [הגנב].

רבה זוטרי שאל כך, נגנבה באונס¹³⁸, והחזיר גנב בבית שומר ומתה בפשיעה, מה דינו. האם אומרים, כיון שנגנבה באונס נגמר שמירתו, או אולי כיון שהחזירה, חזרה לשמירתו. תיקו.

מתני'. [המפקיד אצל חברו דבר, ואחר זמן בא ואומר לו] איפה פקדון שלי. אמר לו נאבד. [אמר לו המפקיד] אני משביעה אותך, ואמר אמן, והעדים מעידים שאכלו, משלם קרן וחומש ואשם אלא אם כן הודה. ואם הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ו[חייב קרבן] אשם. [אבל אם אמר המפקיד] איפה פקדון שלי. אמר לו נגנב, [אמר לו המפקיד] אני משביעה אותך, ואמר אמן, והעדים מעידים [שהנפקד עצמו] גנבו, משלם תשלומי כפל, הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ואשם. הגולל את אביי ונשבע לו [לשקר לפטור את עצמו] ומת¹³⁹ [ואז הודה], הרי זה משלם קרן וחומש ואשם לבניו [של אביי] או לאחיו [של אביי], אם אין לאביי בנים חוץ ממנו], ואם אינו רוצה [לוותר על חלקו בירושה] או שאין לו [מספיק בירושה לכסות החיוב על הגניבה שלו], ליה [מאדם זר, ומשלם לאחיו לקיים מצות השבה] ובעל חוב באין ונפרעים [ממה שנתן לאחיו]. האומר לבנו קונם אם אתה נהנה משלי, אם מת,

¹³⁷ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רצד ס"ו): נגנב הפקדון באונס ואחר כך הוכר הגנב, אחד שומר שכר ואחד שומר חנם עושה דין עם הגנב ואינו נשבע. קדם ונשבע ואחר כך הוכר הגנב, אם שומר חנם הוא רצה עומד בשבועתו רצה עושה דין עם הגנב, ואם שומר שכר הוא עושה עמו דין. הגה ראובן המציא חוב בטוח לשמעון, וקבל שכר על הסרסרות ואחר כך נתקלקל החוב, וצריכין להשתדל עם השר בעד החוב, ושמעון רוצה שראובן יטריח אותה טירחא הואיל וקבל שכר מן החוב, יש אומרים דהדין עם שמעון דומיא דהוכר הגנב:

נגנב הפקדון באונס כו' - נגנבה באונס והחזירה גנב בבית שומר ומתה בפשיעה, כיון דלא כלתה שמירתו חייב בפשיעה (קצה"ח).

עושה דין עם הגנב כו' - "א שאם אין יכולין להוציא מיד הגנב, השומרים פטורים משלם, ו"א שכיון שנמצא הגנב, הרי השומרים מחויבים לשלם להמפקיד עכ"פ והן יחזירו להוציא הגניבה מיד הגנב (סמ"ע), הצד שהוא חייב לשלם למפקיד היינו דווקא כשידוע שיחזור ויוציא את שלו מהגנב, הלכך צריך לשלם כיון שאינו מפסיד כלום אלא שטורח להוציא מידו (ש"ך), שומר שכר, אף אם כבר נשבע, מחויב לטרוח לדון עם הגנב, אפילו אם רוצה להחזיר השכר ולהיות כשומר חנם ולא לטרוח, לא מהני ליה (פ"ת).

ואם ש"ש הוא עושה - הגונב דבר מחבירו שאותו דבר היה שאול ביד הגנב ונתפטר הגנב עם השואל (המשאיל - מנח"י ח"ג ס' קכו) בדבר מועט, דאינו חייב הגנב לשלם לו רק כפי מה שנתפטר עם השואל. ואפשר דאם היה אותו דבר מהעכו"ם שהשאילו לנגב ומחל לו על אותו הדבר, הגנב פטור, דהא לא מידי אפסדיה גנב לנגב. מיהו לעשות מעשה צ"ע, דגם בהיפך אנו אומרים, שאם היה הדבר שאול או משכון והעכו"ם רוצה ממנו דבר גדול, אין הגנב חייב לשלם לו רק דמי שויו אם אינו בעין (רע"א בשם השלטי הגבורים).

"א דהדין עם שמעון כו' - ויש חולקין דכל שהיה שומר עליו ונגנב ממנו מחויב לעשות כל מה דאפשר להחזירו לבעליו כיון שהיה ש"ש, אבל כאן אין ראובן חייב לטרוח (ש"ך), דכיון דנתקלקל הוי כאלו לא גמרו, אבל שנים שעשו קנין סיטומתא ואח"כ מחלו זה את זה הסרסור זוכה בשכרו, שהם עצמם הגורמים ומוחלים זה לזה (רע"א בשם שער אפרים), ויש לסמוך על הרמ"א ולחייב את זה שנעשה החוב על ידו אם לא טרח כראוי (פ"ת).

¹³⁶ ע"י ש"ע (ח"מ ס' רצד ס"ו): נגנב הפקדון באונס ואחר כך הוכר הגנב, אחד שומר שכר ואחד שומר חנם עושה דין עם הגנב ואינו נשבע. קדם ונשבע ואחר כך הוכר הגנב, אם שומר חנם הוא רצה עומד בשבועתו רצה עושה דין עם הגנב, ואם שומר שכר הוא עושה עמו דין. הגה ראובן המציא חוב בטוח לשמעון, וקבל שכר על הסרסרות ואחר כך נתקלקל החוב, וצריכין להשתדל עם השר בעד החוב, ושמעון רוצה שראובן יטריח אותה טירחא הואיל וקבל שכר מן החוב, יש אומרים דהדין עם שמעון דומיא דהוכר הגנב:

נגנב הפקדון באונס כו' - נגנבה באונס והחזירה גנב בבית שומר ומתה בפשיעה, כיון דלא כלתה שמירתו חייב בפשיעה (קצה"ח).

עושה דין עם הגנב כו' - "א שאם אין יכולין להוציא מיד הגנב, השומרים פטורים משלם, ו"א שכיון שנמצא הגנב, הרי השומרים מחויבים לשלם להמפקיד עכ"פ והן יחזירו להוציא הגניבה מיד הגנב (סמ"ע), הצד שהוא חייב לשלם למפקיד היינו דווקא כשידוע שיחזור ויוציא את שלו מהגנב, הלכך צריך לשלם כיון שאינו מפסיד כלום אלא שטורח להוציא מידו (ש"ך), שומר שכר, אף אם כבר נשבע, מחויב לטרוח לדון עם הגנב, אפילו אם רוצה להחזיר השכר ולהיות כשומר חנם ולא לטרוח, לא מהני ליה (פ"ת).

ואם ש"ש הוא עושה - הגונב דבר מחבירו שאותו דבר היה שאול ביד הגנב ונתפטר הגנב עם השואל (המשאיל - מנח"י ח"ג ס' קכו) בדבר מועט, דאינו חייב הגנב לשלם לו רק כפי מה שנתפטר עם השואל. ואפשר דאם היה אותו דבר מהעכו"ם שהשאילו לנגב ומחל לו על אותו הדבר, הגנב פטור, דהא לא מידי אפסדיה גנב לנגב. מיהו לעשות מעשה צ"ע, דגם בהיפך אנו אומרים, שאם היה הדבר שאול או משכון והעכו"ם רוצה ממנו דבר גדול, אין הגנב חייב לשלם לו רק דמי שויו אם אינו בעין (רע"א בשם השלטי הגבורים).

"א דהדין עם שמעון כו' - ויש חולקין דכל שהיה שומר עליו ונגנב ממנו מחויב לעשות כל מה דאפשר להחזירו לבעליו כיון שהיה ש"ש, אבל כאן אין ראובן חייב לטרוח (ש"ך), דכיון דנתקלקל הוי כאלו לא גמרו, אבל שנים שעשו קנין סיטומתא ואח"כ מחלו זה את זה הסרסור זוכה בשכרו, שהם עצמם הגורמים ומוחלים זה לזה (רע"א בשם שער אפרים), ויש לסמוך על הרמ"א ולחייב את זה שנעשה החוב על ידו אם לא טרח כראוי (פ"ת).

יורש אותו¹³⁸, [ואם אמר אביו אי אתה נהנה משלי] בחייו ובמותו, אם מת, לא ירשנו, ויחזיר לבניו או לאחיו¹³⁹, ואם אין לו [מה לאכול], לזה ובעלי חוב באין ונפרעים [מן הירושה את חלקן].

גמ'. אמר רב יוסף, אפילו לקופה של צדקה¹⁴⁰ [פי' אם אינו מוצא יורש לאביו למי ישיב, יתן אותה לקופה של צדקה ולא יעכבנו בידו]. אמר רב פפא, וצריך [כשהוא משיב לקופה של צדקה את גזל אביו] שיאמר "זה גזל אבי". למה. [לא אומרים כשם שאביו היה יכול למחול לו, ואז לא היה מחויב להוציא את הגזילה מידו, כך הוא] שימחול לעצמו, [ושוב לא יודקק להוציא את הגזילה מתחת ידו, וכל זה רק אם אין יורש אלא הוא]. וכי לא למדנו, מחל לו [אביו] על הקרן ולא מחל לו על החומש [ולא קיים מצות השבה עכ"ז זה מוציא מידי גזילה]. רואים אם כן שהוא בן מחילה.

אמר רבי יוחנן, אין קושי, זה רבי יוסי הגלילי, זה רבי עקיבא, שלמדנו, ואם אין לאיש גואל להשיב האשם [זה קרן של גזילה], וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים [פי' יורשים, אם אין לו בן או בת או אח יש לו קרוב עד יעקב אבינו הקרוב קרוב יורש]. אלא הכתוב מדבר בגזל הגר, הרי שגזל הגר ונשבע לו [לשקר], ושמע שמת הגר, והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים [ליתן לכהנים], ופגע באותו הגר וזקפו עליו במלוה [פי' זקף הגר במלוה זה יוצא מתורת גזילה וכאן] מת [הגר, הרי הוא מוחזק בכסף] וזכה מן ההפקר במה שבידו, דברי רבי יוסי הגלילי, ר' עקיבא אומר, אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו.

לפי רבי יוסי הגלילי, לא משנה לעצמו [כגון כאן, שמוחל האדם גזל הגר לעצמו, וכן הגזול את אביו ונשבע לו ומת אביו שמוחל לעצמו] לא משנה לאחרים [הנגזל מוחל לגזלן] יכול למחול, ולרבי עקיבא, לא משנה לאחרים ולא משנה לעצמו לא יכול למחול.

ולר' יוסי, הוא אותו ההלכה אפי' לא זקפו במלוה, וזה שכתוב זקפו עליו במלוה. להודיעך כחו של רבי עקיבא, שאפילו אם זקפן עליו במלוה, אין לו תקנה עד שיוציא גזילה מתחת ידו¹⁴¹.

רב ששת שאל, אם כן [ר' יוסי דיבר כשלא זקפו במלוה, אפילו לעצמו יכול למחול], לפי רבי יוסי הגלילי, שילמד [שמדובר שהוא היורש היחיד, ומחול לעצמו, וכל שכן לאחרים. לפי רבי עקיבא, שילמד לאחרים שלא יכול למחול, וכ"ש לעצמו שלא יכול מחיל].

אלא אמר רב ששת, שניהם [פי' שני המקרים בין זקפו עליו במלוה בין לא זקפו] רבי יוסי הגלילי, ורבי יוסי הגלילי אמר שיכול למחול, לאחרים, אבל לא יכול למחול לעצמו. אלא למה זכה זה במה שבידו. משום שזקפן עליו במלוה.

רבא אמר, שניהם רבי עקיבא, וכאשר אמר רבי עקיבא שלא יכול למחול [היינו] לעצמו, אבל לאחרים יכול למחול.

מה אעשה בהם טלו לעצמכם ועשו מהם מה שתצרו, וכן בחוב וכתובת אשתו מיירי שב"ד מגבין להם שלא מדעתו, אבל מדעתו אסור כדלעיל (סי' רכ"א סק"ו?), ו"א שבבניו ואחיו אפילו שיתנה להם ממש מותר כיון שמודיעם שממון זה אסור לו ומפני כך נותנם להם והם גם כן בניו ואחיו שיש להם שייכות בממון זה הלכך אין לו עליהם טובת הנאה ושרי. ואם אין לו מה יאכל מותר לו ללוות וב"ח באין ונפרעים מחלקו מן הירושה אבל אם יש לו אסור אלא יתן ליורשי האב ואם אין יורשים יתן לצדקה ואין צריך להודיע לצדקה זה ממון אבא מיהו רשאי לאבדו ולהשליכו לים ומ"מ מצוה לכופו בזה ליתן לצדקה ועי' חר"מ (סי' שס"ה) (ש"ך). לאחיו או לבנו - אחיו של אביו ובנו היינו בנו של אביו (ט"ז).

וכן אם פרעם כו' - פי' אסור שהנאסר עצמו אומר שפורע חובו בדבר האסור לו, אבל אם המדיר פורע חוב הנאסר בלי ידיעת הנאסר ורצונו, והך הודעה הוא שהוא כמו הפקר כמי שאומר אלו נכסי אבא איני יודע מה אעשה בהם טלו לעצמכם והיינו ג"כ לפי דרכו שפי' שהוא עצמו אינו פורע, ומכל מקום משמע דדוקא דיעבד מהני אם נתן או פרע אבל לא לכתחלה אף על גב שמודיע (ט"ז), למאן דאסור לעיל (סי' רכ"א סק"ו?) בפריעת חוב ברור או משכון ה"ה הכא אלא צ"ל דמיירי הכא בחוב בעל פה וכה"ג שאינו חוב ברור (ש"ך).

¹⁴⁰ עי' שו"ע (חר"מ סי' שס"ה): הוב"ד הערה מז.

¹⁴¹ עי' שו"ע (חר"מ סי' שס"ו): הגוזל את הגר ונשבע לו ומת הגר בלא יורשים, אפילו הודה לגר וזקפו עליו במלוה, אע"פ שזכה בגזילה חייב להוציאה מתחת ידו:

ביאור: ונשבע לו - ו"א ד"נשבע" דנקט כאן ובדין דלעיל, ה"ה אם לא נשבע. וכבר חלק עליו הסמ"ע לעיל, אבל אם לא נשבע דברי הכל שהוא זוכה בגזילה שתחת ידו (פ"ת).

אף על פי שזכה בגזילה - דכיון דזקפו עמו במלוה נעשו נכסי הגר, ונכסיהן הפקר לאחר מיתה וכל הקודם להחזיק בהן זכה (סמ"ע).

חייב להוציאה מתחת ידו - פירוש, ליתנו לצדקה. שבזמן הבית היה צריך ליתנו לכהנים, שהן זכו בהן משלחן גבוה, ובזמן הזה שאין קרבן אשם שעוסקים בו הכהנים ואין שייך שלחן גבוה, משו"ה נותנו לארנקי של צדקה וחולקים ממנו לכל עניים בשוה (סמ"ע).

¹³⁸ עי' שו"ע (י"ד סי' רט"ז ס"ז): אמר ראובן לשמעון קונם בית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר אסור, שהאסור דבר שהוא שלו על חבירו, אע"פ שיצא מרשותו הרי הוא באיסורו עומד. אבל אם אמר לו קונם לביתי שאתה נכנס, אם מת או מכרו או נתנו לאחר מותר. האומר לבנו הרי אתה אסור בהנייתו או שנשבע שלא ינהג בו, אם מת יירשנו, שיהא כאומר נכסי עליך אסורין. אבל אם אסר עליו הנייתו, ופירש בין בחייו בין במותו, אם מת לא יירשנו שזה כאומר נכסי אלו עליך אסורים: קהל שנדרו כל מה שייגבו יהיה לצורך בנין בית הכנסת ובנין בית המדרש יתנו מחצה לזה ומחצה לזה אע"פ שלא גבו להספיק א' מהם מי שהשביע את בנו או חבירו שלא ילוה מעותיו לאחרים אם לא ברשות ראובן ושמעון ומת אחד מהם מורת הלוות ברשות הא' דכל מקום שנאמר פלוני ופלוני משמע אפילו א' מהם עד שיפורט לך שניהם בידח מי שנשבע לאשה המשודכת לו שלא ישא אשה עליה וקודם שכנסה נפלו לו יבמה מותר ליבמה דלשון עליה אינה במשמע אלא אם נשאה תחילה ולא יכנס המשודכת אלא א"כ יתירו לו שבעותו.

ביאור: קונם בית זה - משמע אע"פ שלא אמר בחיי ובמותי אסור, ונראה דאם נפל וחזר ובנאו מותר (ש"ך).

שהאסור דבר שהוא שלו - דדוקא כשמתחיל האיסור בעודנו ברשותו אבל אם אמר קונם לכשיצא מרשותי אינו יכול לאסור (ש"ך).

מותר - ונראה דאם נפל ובנאו אסור כיון שאמר ביתי ועדיין ביתו הוא כנ"ל סעיף ד' (ש"ך).

ברשות הא' - היינו אפילו אם השני חי (ט"ז, ש"ך), וי"ח (ש"ך), אין לסמוך על החולקים להקל (פ"ת).

אלא א"כ יתירו לו שבעות - שמא הלשון משמע שלא תהא שום אשה נשואה לו אחר נישואיה (ט"ז), וי"א שכוונתו שלא ישא אחרת שלא המשודכת (ש"ך).

ועי"ש (סי' רכ"ג ס"ב): האומר לבנו הרי אתה אסור בהנאתי או שנשבע שלא ינהג בו אם מת יירשנו אסור עליו הנאות ופירש בין בחיי בין במותי אם מת לא יירשנו.

¹³⁹ עי' שו"ע (י"ד סי' רכ"ג ס"ד): (ד) זה הבן האסור בירושת אביו אם נתן ירושת אביו לאחיו או לבנו הרי זה מותר וכן אם פרעם בחובו או בכתובת אשתו וצריך להודיעם שאלו נכסי אביו שאסרם עליו:

ביאור: אם נתן כו' - ו"א לא שיתנו להם ממש דאם כן מיתהני מטובת הנאה ידיהו אלא שמראה להן מקום ואמר להם "נכסים אלו אסר עלי אבא ואיני יודע

הגזל עצים פרק תשיעי

בבא קמא

קמ

עין משפט נר מצוה

בחייו ובמותו אם מת לא ירשנו : ואם אין לו . מה יאכל לוה ואוכל ובעלי חוב באין ונפרעין מן הירוסה את חלקו : **גב' ואשי' לארנקי של דקה** . אם אינו מולא יורש לאביו למי ישיב יתן אותה לארנקי של דקה ולא יעכבו בידו : **וצריך שאמר** - כשהוא משיב לארנקי של דקה זה גזל אבא :

תורה אור

ונמתיא לנפשיה - היכא דאין יורש אלא הוא וכולה שלו : **מי לא הניח פתו על פל הקרן** - ולא מקיימא מנות השבוע אלמא למיפק ידי גזילה בעינן והא נפקא ליה במחילה הכא נמי כיון דירוסה קמיה נפלה נפק ליה מדי גזילה : **לחשיב האשם** - זה קרן של גזילה כדתינוא לקמן בפרקין (דף ק"י) : **גזול** - יורש : **וכי שלך אדם בישראל שאין לו גזילים** - אם אין לו בן או בת או אח יש לו קרוב עד יעקב אבינו הקרוב קרוב יורש : **אלא בגזל הגר** - ונשבע לשקר דכתיב למעול מעל בזה : **והיה מעלה בספו ואשמו לירושלים** - לכהניס כדכתיב האשם המושב לה' לכהן ואמרין לקמן בשמעתין אשם זה קרן : **וקפיו עניו** - גר במלוה נפק ליה מתורת גזילה ולכי מיית גר הוה ליה האי מוחאן וכה מן ההפקד : **לא שניא לנפשיה** - כגון הכא דמחיל ליה האי גברא גזל הגר לנפשיה וה"ה גזול את אביו ונשבע לו ומת אביו מחיל לנפשיה : **ול"ש לאחרים** - גזול לגזול מני מחיל ומתני' דקתני מחיל לו על הקרן רבי יוסי הגלילי היא ואשמעינן לאחרים וה"ה לנפשיה היכא דנפק מדי גזילה כגון יורש או גזל הגר וקס"ד האי זקפו לאו דוקא כדמפרש ואילן : **נר עקיבא לא שניא כו'** - ומתני' דקתני משלם קרן ותומש לבניו או לאחר ר' עקיבא היא ולאשמועינן לנפשיה דלא מני מחיל וה"ה לאחרים דאפילו מחיל ליה גזול גופיה לאו מחילה היא : **ס"ה אפי' לא זקסן** - הלכך יורש את אביו נמי אש"י דלא זקפו עליו במלוה ולא יא' מתורת גזילה בחיי אביו כיון דמת אביו ועפלו נכסים לפניו מחיל לנפשיה ולקמן (ט"ז) פריך א"כ גזל הגר דנפיק לכהניס

[לעיל ק"י]

קדושין כ"א
שבת פ"ד

בחייו ובמותו אם מת לא ירשנו **ייהויר לבניו או לאחריו** יואם אין לו לוה ובעלי חוב **באים ונפרעים** : **גב' ואמר רב יוסף יאפילו לארנקי של צדקה** אמר רב פפא **יצריך שיאמר זה גזל אבי אמאי נמחילה לנפשיה מי לא הניח פתו על הקרן ולא מרחל לו על החומש אלמא בר מחילה הוא אמר רבי יוחנן לא קשיא הא רבי יוסי הגלילי הא רבי עקיבא דתניא **ואם אין לאיש גזילי להשיב האשם וכי יש אדם בישראל שאין לו גזילים אלא בגזל הגר הכתוב מדבר הרי שגזל הגר ונשבע לו ושמוע שמת הגר והיה מעלה בספו ואשמו לירושלים ופגע באותו הגר וזקפו עליו במלוה ומת זכה הלה במה שבידו דברי רבי יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו לרבי יוסי הגלילי לא שניא לנפשיה ל"ש לאחרים מצי מחיל ולרבי עקיבא ל"ש לאחרים ולא שניא לנפשיה לא מצי מחיל ולר' יוסי הוא הדין דאפי' לא זקפו במלוה והאי דקתני זקפו עליו במלוה להודיעך כחו דרבי עקיבא דאפילו זקפו עליו במלוה אין לו תקנה עד שיוציא גזילה מתחת ידו מתקיף לה רב ששית אי הכי לרבי יוסי הגלילי לשמעין לנפשיה וכל שכן לאחרים לרבי עקיבא לשמעין לאחרים דלא מצי מחיל וכו' ל"ש לנפשיה דלא מצי מחיל אלא אמר רב ששית הא והא רבי יוסי הגלילי כי קאמר רבי יוסי הגלילי דמצי מחיל לאחרים אבל לנפשיה לא מצי מחיל אלא אמאי זכה הלה במה שבידו משום דוקפן עליו במלוה רבא אמר הא והא רבי עקיבא כי אמר רבי עקיבא דלא מצי מחיל לנפשיה אבל לאחרים מצי מחיל מכלל****

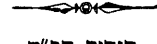
לכניו או לאחריו ויחזור ויטרפנה מהם צ"ח אט"ג דלמרינן לעיל (דף יא:) עשה שורו אפותיקי ומכרו אין צ"ח גובה הימנו היינו דוקא מכרו דכיון דליכא קלא לא (ב) אפסדינא ללקוחות אכל נגמו במתנה ולא שייך פסידא ללקוחות צ"ח גובה הימנו דאין יכול ליתן מה ששופענד לאחרים אבל לא עשאו אפותיקי לא היה צ"ח חוזר וטורף מהס דכי היכי דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לנ"ח א"י"ה לא משתעבדי מטלטלי דמקבל מתנה לבעל חוב והוי כאילו נותן להם במתנה כיון שהוא עממו אינו יכול לחזור ולטרוף מהן ומיהו נראה דלא חשיב הכא מה שמחזיר להן כאילו נתן להם דאינו נותן להם לשם מתנה אלא סתמא בשתיקה מחזיר להם ואין דעתו אלא לקיים מלות השבוע בעלמא הלכך לא הו"א מתנה ואינו יכול צ"ח לטרוף מהס והוא דלא יוכל יכול לחזור וליקח מהן דלא לא היתה מתקיים השבוע כלל אם היה לוקח בעלמא מה שנתן אבל מה שצ"ח נוטל מתקיימא שפיר מנות השבוע כיון שבעלמא אין נוטל ומיירי אפי' בלא אפותיקי :

ב"ח באין ונפרעין - אחר מיתה ואפילו בחייו הוי שרי בכה"ג כדלמרינן (גדרים דף מג-) המודר הנהא מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אלל חנוני הרגיל אללו ויאתר לו איש פלוני מודר הנהא ממני ואין לו מה יאכל ואינו יודע מה אעשה לו נותן לו ובא ונוטל מזה אלל לפי שזה אין רוצה שיהנה ממנו כלל בחייו ואין יכול לעשות תקנה אלל מדעתו והא דלא הני הכא ואם אין רוצה כדקתני רישא משום שהרי דלא [אזני] רוצה או שמוא דוקא אין לו מה יאכל שרי כדקתני גבי המודר הנהא מחבירו אבל אם יש לו מה יאכל אפי' [אזני] רוצה אין לו תקנה כדק וא"ל והיאך נפרע ממנו והא נתן בפרק אין בין המודר (ע"ז דף נ"ג) המודר הנהא מחבירו שוקל לו שקלו ופורע לו חובו ופרי"ת דדוקא במזונות אשתו אבל שאר חובות

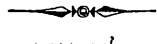
קסו א ב מיי" פ"ה מהלכות מדיים ה"י ו עיין כ"ח סמ"ג לאזני רמב"ט טו"ע י"ד סי' רכ"ג סעיף ד :

קסו ג ד מיי" פ"ה מה"ל גזילה ואכדוס הלכה ג סמ"ג עיין ע"ג טו"ע ח"ט סי' שמו סעיף ה :

קסו ה מיי" ט"ה הלכה דה ועיין בשב"ת ובמ"מ טו"ע ס"ה סעיף ו :

הגהות הב"ח (6) רש"י ד"ה הא והא וכו' דמודר ר' יוסי לנפשיה לא מצי : (3) תוס' ד"ה לוה וכו' דכיון דליכא קלא לא צ"ח לטרוף ללקוחות : (2) ד"ה צ"ח א"י"ה כפי האופיין האומר לחשמו קומם אשמי נכית : ק :

גליון הש"ס רמב"ם ד"ה לוה וכו' אלל נתנו במתנה . עיין בתורת חוב דף ע"ב ע"ב תוס' ד"ה הוא ועיין בהשגות הרשב"א סי' ט"ז דה"ל דחולק ע"ז : בא"ד הכי נמי לא משתעבדי מטלטלי . עיין ג"כ ימות וט"ה תוס' ד"ה כתיב וכחובות דף מט ע"ב תוס' ד"ה הוא :

רש"י

הכור לפצוע דדאי קא משתרי ליה ואכור וכו' משתרי ליה וי"ל דלא דמי דהתם כיון שמתחייב למי שפרע בעצורו צ"ח ויפרע בזה שם בעצורו א"כ מהנהו ואכור אבל הכא מה שבאים צ"ח חנוני מן הנכסים אין זה נהנה מן הנכסים וההיא דהולך אלל חנוני לא תקשה דהתם דרך מתנה מיירי שהחנוני נותן לוה פירות במתנה וחזור ומקבל מזה מעות דרך מתנה אבל הא דלמך בפרק השותפין (ע"ז דף מ"ז) (3) קומם אשמי שאני נהיית לך כו' לוה וצ"ח באין ונפרעין מצבל בשלמא קומם שאני נהנה לאשמי איכא למימר במזונות אשתו ואליביא דחנן אלל קומם שאני נהנה לך משמע שאומר לחבירו מנלא שהוא פורע חובו ויש לומר כגון שלוח הימנו על מנת שלא לפצוע דהשתא אין נהנה כלום במה שפורע חובו וא"ל וכי בשופעטי עשויה ע"מ שלא לפצוע וי"ל שהוא אולבו אלל יכית מנפרעו בעצורו : **א"ר** אמר רב ששת הא והא ר' יוסי הגלילי - וא"ל ואמאי לא מוקי מתני' כר' עקיבא ומודה דלאחרים מני מחיל ולנפשיה לא מני מחיל ובזקפו עליו במלוה הוא דפליג עליו רבי עקיבא דרבי יוסי דלא חשיב ליה זקופיה כמו מחילה דלחריני וי"ל דרב ששת סבר כיון דמחילה דלחריני מועלת זקפו נמי מועיל לכ"ע וכיון דלמך ר' עקיבא דוקפו במלוה אינו מועיל א"כ דלא ס"ל דמחילת אחרים נמי אינו מועיל הלכך לא מתוקמא מתני' כר' עקיבא דקתני במהיתין מחל לו את הקרן משמע דמחילת אחרים מועלת

[ר"י ע"ט ע"ס]

היכי משכחת לה : **א"ה** - דבלא זקפו נמי קאמר ר' יוסי לנפשיה מני מחיל מתני' דמחל לו על הקרן דמרת ר' יוסי היא כיון דלמך לנפשיה מני מחיל לשמעין יורש את אביו דמחיל לנפשיה וליתני פטור ולוקמה כר' יוסי וכו' דגזול גופיה לגזול מני מחיל וגבי מחל לו על הקרן דלוקמיה כר' יוסי ליתני אינה מחילה ולוקמה כרבי עקיבא דלשמעינן מתני' לרבי עקיבא דלאחרים לא מני מחיל ומתנה ששמעינן שפיר דכל שכן לנפשיה דזקפו במלוה היינו אחרים וקאמר ר' עקיבא דלא מני מחיל אבל השתא דלשמעינן לאחרים הייא מחילה ולנפשיה לא הו"א מחילה איכא למימר דדוקא קתני וחד תנא הוא רישא דמתני' וכיפא : **הא והא ר' יוסי** - הא דלמך בזקפו במלוה כיון דלפקה גר גופיה דהוה גזול מתורת גזילה דהוי כמחיל לאחרים הוי מחילה ולפי מיתא קיימה האי הלכך מחל לו על הקרן דמתני' ר' יוסי היא דאי לרבי עקיבא דהוי השבוע משלו כדקתני אין לו תקנה עד שיוציא גזילה וכיפא נמי רבי יוסי היא דמודי רבי יוסי (6) לנפשיה דלא מני מחיל כיון דלא אפקיה גזול מתורת גזילה : **רבא אמר הא והא רבי עקיבא** - דלרבי יוסי לנפשיה נמי מני מחיל דזקפו דקאמר דלא וכו' אמר רבי עקיבא דלא מני מחיל לנפשיה הוא דקאמר דלמ"ג דבר זקפו כיון דלא מחיל מחילה גמורה לא נפקא ליה מתורת גזילה אבל גזול לגזול ר' עקיבא דמחיל : מכלל

ורבא דמוקי לה כרבי עקיבא סבר דזקפו במלוה אינו מועיל כלום לכ"ע וכי שבידו ע"כ משום דסבר דמני מחיל לנפשיה הלכך מתני' לא מיתוקמא וכוותיה אלא כרבי עקיבא ומודה רבי עקיבא דלאחרים מני מחיל והשתא הא דקתני זקפו במלוה להודיעך כחו דרבי עקיבא דאפי' זקפו במלוה לא מני מחיל לנפשיה כיון דליכא מחילה דלחריני : אלל

הגזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

קטמ א מיי" פ"ח מה"ל
גזילה ואזיזה ה"ל
ו ס"ו בהשגות ובמ"מ :
קע ב מיי" טס ה"ל ז :
קעא ג מיי" טס ה"ל :
קעב ד מיי" טס ה"ל טו :
קעג ה מיי" פ"ד מה"ל
עכ"פ הלכה כג
סג ע"פ קל"ה :
[כדל"ה בקדושי י"ז]
קער ו ז מיי" פ"ד
מלכות כ"ו
מקדש הלכה ז וע"פ
השגות ובמ"מ :
קעה ח מיי" טס ה"ל :

אלא גזל הגר דקאמר (ה) היכי משכחת לה . ה"ה דה"מ למפרך
בתחילת סוגיא כי קאמר ר' יוסי הגלילי לא שגח לנפשיה
ולא שגח לחמריני מני מחיל אלא משום דהוה ליה פירכי חמריני לא
חש למפרך : **קטן** אי אתה לריך
קטן היכי משכחת לה והא איך זכיה
לקטן כדלמרינן בפ"ק דב"מ (דף י"ב)
דגזל קטן מדבריהם ולא מדאורייתא
ובירושקה ליכא למימר דגר איך יורש
אזכי דבר תורה *וי"ל דוקא מניחה
דאיך דעת אחרת מקנה אותו לא הוה
אלא מדבריהם אבל כשדעת אחרת
מקנה אותו קני מדאורייתא ובקט"ט
שנתגייר עם אזכי מייירי דלכ"ט
מטבילין אותו אבל בלא אזכי פלוגתא
היא בפרק קמא דכתובות (דף י"א)
אם מטבילים אותו על דעת בית דין :

[ועי' חו"ס סנהדרין סח: ד"ה קטן]
לכהן שצלומו משמר . איך נראה
לפרש דבשעת הודאה
כשמתחייב אלא למשמר שהיה בשעת
הבאה שהרי בכל הקרבנות חטאות
ואשמות נדרים ונדבות איך אנו הולכים
אחר שנת החיוב ליתנו לאותו משמר
שהיה שנתה שגם שמר לו גזל או
חטא שהוא מתחייב בה אלא אחר
הבאה אנו הולכים וכמו כן בכאן :
מנין שלא יאמר . תימה דנקיט
האי ליגחא כיון דלא מקרא
מיימי לה אלא מדינא :

ומה דבר שאין לו חלק בו עד
שיכנס לרשותו . כגון הרומה
וחלה וראשית הגז שטובת הגולה
לבעלים ליתן לחיהו כהן שירלה
משכנסו לרשותו איך אחר יכול
להוילא מידו שיתחלק לבני משמר דאיך
מתחלק לאנשי משמר אלא מתנות :
לא אם אחרת בדבר שאין בו .
לשון ראשון נמי דקאמר ודין
הוא בשל אחרים אני זוכה יכול
להקשות דיו לבא מן הדין להיות כדון
שלא יזכה בשל עצמו אלא כפי חלקו
כמו בשל אחרים :

אחוזתו מה ת"ל תימה להרשב"א
למ"ל אחוזתו לומר שיואלה
מתחת ידו ומתחלקת לכל אחיו
הכהנים דהיינו אחיזתו בשל אחרים
אני זוכה בשל עצמי לא כ"ש הא הכא
שיך נמי למפרך כמו לעיל דיו לבא כו'
יש לומר דאילטריך אחוזתו משום
דה"א כיון שהיא תחת ידו תהא שלו
דהוה ילפינן כהן כהן מגזל הגר ובגזל
הגר ה"א דהוה שלו כדקאמר ואיש
את קדשו לו יהיו משום הכי
אילטריך אחוזתו : **מנין** ליואלה
לכהנים כו' . בריתא היא בערטיין
בפרק איך מקדישין (דף כ"ה) :

דכי
ושרת 'ומניין שעבודתה ועורה
כיצד "אם היה בעל מום נותנה

מכלל דרבי יוסי הגלילי סבר מאי מחיל לנפשיה . אפי' לא זקפי
לרבה פרכיין : **קנאו טעם** . הקצ"ה כדכתיב המושב לה' לכהן :
קנאו טעם ונחמו לכהנים . אבל הורה בחיי הגר נעשה אללו
כמלוה וכי מייית גר מחיל לנפשיה : **גזל סגירות** . שגזל אותה
תורה אור וכשבע והורה לאחר מיסה : **מסו** .
מי נפיק לכהנים או זכה בה איזוה :

איש אמר רחמנא . אם איך לאיש
גוחל : **הרי כלן טעם** . תרי השבות
כתיב להשיב המושב לישגח אחריתא
תרי אשמות כתיבי להשיב האשם
האשם המושב : **לריבין לחזור אחריו** .
ולשאלו אמי יש לו בניס קודם שתתחבו
לכהן : **קטן** . שאין איש בידוע שאין
לו בניס יתנה לכהנים ומהכא נפקא
לן דקטן לאו בר חלודי הוא בסנהדרין
בבן סורר ומורה (דף ט"ז) : **לכסן**
שצלומו משמר . שהוא צל להתכפר
בו : **כשהוא אומר מלכד איל הכפורים** .

משמע למי שזה ניתן זה ניתן ואיל
הכפורים איך יכול להקריב אלא כהן
שצלומו משמר כדכתיב (דברים יח)
לכד ממכרו על האבות אני בשבתי
ואתה בשבתי : **הרי טעם כהן גזול** .
את הגר וכשהגיע משמר שלו בל
והורה לאחר מיסת הגר : **בשל אחרים** .
אם היה ישראל מביא גזל הגר
במשמרה הריני טעל חלקי עם אחי
הכהנים בני המשמר : **בשל עצמי לא**
כ"ש . שאטול את הכל : **מס דבר**
שאין לו חלק בו . כגון כהן שהתנדב
קרבן דלמרינן לקמן בשמעתיין כהן
צא ומקריב קרבנותיו בכל שעה
שירלה ובשעה ועורה שלו דכתיב ואיש
את קדשו לו יהיו ממלא שאין לבני
משמר חלק בו : (ה) **משכנסו לרשותו איך**
אחר יכול כו' . שאם נכנס לכהן אחר
של אותו משמר שוב איך יכול להוילאו
מידו שנאמר ואיש אשר יתן לכהן לו
יהיה : **דבר שיש לו חלק בו עד**
שלא נכנס ברשותו . שכיון שבא
ישראל והביא גזל הגר למשמר זה
אע"פ שנתנו לאחר מאחיו יש לו

חלק בו : ל"ה מה דבר (שלא נכנס
ברשותו) כגון תרומות ומעשרות
מפי עוקר הרים : **כך איך ללמרינן**
חלק בו . לפיכך שנתנו לך מי
יעבד עליך : **האמר בגזל** . הגר שהוא
לכל בני משמר וכולם טובעין :
והכתיב ואיש את קדשו [וגו] . ונפקא
לן לקמן מיניה שבהן מקריב קרבנותיו
בכל עת שירלה ובשעה ועורה שלו
ובהא נמי האי חיל אשם קרבנות
דכהן הוא זכי ביה וכיון דמקריב ליה
זכי ביה גזל נמי דידה הוא כדלמרינן
מלכד חיל הכפורים למי שזה ניתן זה
ניתן : **ככסן עמא** . דאיך ראו להקריב
איל האשם : **אי [ככסן] עמא** . היכי
מני למימר דבר שיש לו חלק בו והא
קיימא לן בובחים (דף ק"ז) דאיך עמא
חולק בקדשי המקדש ואפילו בעורות
(ג) וגזל הגר נמי קדשי המקדש הוא :

לעולם בכהן טהור והאי דמוילין מידו משום דילפינן ג"ש כהן כהן שגדה אחזה ואיש את קדשו בנימי אחריתי מתוקחא :
אחוזתו . לכהן תהיה היה לו למימר ודיו ומה ת"ל אחוזתו : **לגדה סיוולא לכהנים** . מקדיש שדה אחזה ולא גאלה מן ההקדש
ומכרה גזבר לאחרים כשהיא יולאה מיד הלוקח ציובל מתחלקת לכהנים משמר שכנס בו יובל שנאמר ואם לא יגאל את השדה מן
בעלים ואם מכר את השדה גזבר לא יגאל עוד בעלים אלא ויהי השדה וגו' והכי תניא בת"כ ובצרכיך : **וגאלה את השדה מן**
הכהנים . כהן הוא והלוקח מן הגזבר כהן היה ומצני המשמר לא יובל היה : **שגא ומקריב** . אם גזר מקריב או שהיה מוטל
עליו חטאת ואשם חובה מקריב אף במשמר שאינו שלו : **שעבודתה** . שער עבודתה דהיינו בשרה : **אי פיס ככל מוס** . ראוי
לאכול ואין ראוי להקריב איך יכול לעשות שליח להקריבה מי שירלה אלא נותנה לבני המשמר והאיל והוא ראוי לאכילה קרינן
ביה ואיש את קדשו לפיכך עבודה ועורה שלו לשון אחר גרסינן עבודה ועורה לאנשי משמר כיון דהם הקריבוהו :
ואם

מכלל דרבי יוסי הגלילי סבר אפילו לנפשיה
נמי מצי מחיל אלא גזל הגר דקאמר רחמנא
נתינה לכהנים היכי משכחת לה אמר רבא
*הכא במאי עסקינן *בשגול את הגר ונשבע
לו ומת הגר ותורה לאחר מיתה דבעידנא
דאורי קנאו השם ונתנו לכהנים בעי
רבינא גזל הגירות מהו *איש אמר רחמנא
ולא אשה או דלמא אורחיה דקרא הוא
אמר ליה רב אהרן לרבינא הא שמע דתניא
איש אין לי אלא איש אשה מנין כשהוא
אומר *המושב הרי כאן שנים אי"כ מה ת"ל
איש *איש אתה צריך לחזור אחריו אם יש
לו גואלים אם לאו קטן אי אתה צריך לחזור
אחריו בידוע שאין לו גואלין *תנו רבנן
*לה' לכהן *קנאו השם ונתנו לכהן שבאותו
משמר אתה אומר לכהן שבאותו משמר
או אינו אלא לכל כהן שירצה כשהוא
אומר *מלכד איל הכפורים אשר יכפר בו
עליו הרי לכהן שבאותו משמר הכתוב מדבר
ת"ד הרי שהיה גזול כהן מנין שלא יאמר
הואיל ויוצא לכהנים ותרי הוא תחת ידי
יהא שלי ודין הוא אי בשל אחרים הוא זוכה
בשל עצמו לא כ"ש רבי נתן אומר בלשון
אחר ומה דבר שאין לו חלק בו עד שיכנס
ברשותו כשיכנס לרשותו אינו יכול להוציאו
מידו דבר שיש לו חלק בו עד שלא יכנס
ברשותו משנכנס לרשותו אינו דין דאין
אחר יכול להוציאו מידו לא אם אמרת בדבר
שאין לו חלק בו שבשם שאין לו חלק בו
כך איך לאחרים חלק בו תאמר בגזל שבשם
שיש לו חלק בו כך יש לאחרים חלק בו
יאלא גזילו יוצא מתחת ידו ומתחלק לכל
אחיו הכהנים והכתיב *ואיש את קדשיו לו יהיו
הכא במאי עסקינן בכהן טמא אי בכהן טמא
דבר שיש לו חלק בו מי אית ליה אלא אתיא
לכהן לכהן משדה אחזה דתניא *אחוזתו יקרא
מה ת"ל מנין לשדה היוצאה לכהנים ביובל
וגאלה אחד מן הכהנים ביובל והרי היא
תחת ידי תהא שלי ודין הוא בשל אחרים אני
זוכה בשל עצמי לא כ"ש ת"ל *כשדה החרם
לכהן תהיה אחוזתו אחוזה שלו ואין זו שלו
הא כיצד יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכל
אחיו הכהנים : תנו רבנן *מנין לכהן שבא
ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה
שירצה תלמוד לומר *ובא בכל אור נפשו יקרא
שלו תלמוד לומר *ואיש את קדשיו לו יהיו הא
משמר ועבודתה ועורה שלו

ואם
לעולם בכהן טהור והאי דמוילין מידו משום דילפינן ג"ש כהן כהן שגדה אחזה ואיש את קדשו בנימי אחריתי מתוקחא :
אחוזתו . לכהן תהיה היה לו למימר ודיו ומה ת"ל אחוזתו : **לגדה סיוולא לכהנים** . מקדיש שדה אחזה ולא גאלה מן ההקדש
ומכרה גזבר לאחרים כשהיא יולאה מיד הלוקח ציובל מתחלקת לכהנים משמר שכנס בו יובל שנאמר ואם לא יגאל את השדה מן
בעלים ואם מכר את השדה גזבר לא יגאל עוד בעלים אלא ויהי השדה וגו' והכי תניא בת"כ ובצרכיך : **וגאלה את השדה מן**
הכהנים . כהן הוא והלוקח מן הגזבר כהן היה ומצני המשמר לא יובל היה : **שגא ומקריב** . אם גזר מקריב או שהיה מוטל
עליו חטאת ואשם חובה מקריב אף במשמר שאינו שלו : **שעבודתה** . שער עבודתה דהיינו בשרה : **אי פיס ככל מוס** . ראוי
לאכול ואין ראוי להקריב איך יכול לעשות שליח להקריבה מי שירלה אלא נותנה לבני המשמר והאיל והוא ראוי לאכילה קרינן
ביה ואיש את קדשו לפיכך עבודה ועורה שלו לשון אחר גרסינן עבודה ועורה לאנשי משמר כיון דהם הקריבוהו :
ואם

ס"ח משכחת
לה כשגול
כ"ש"ל

[סנהדרין ט"ז]

עכ"פ כח

[מנחות מה:]

ס"ח שאין לו
חלק בו

עכ"פ כח

[מנחות ע"ד]

[מתוך דברי רבא] משמע שרבי יוסי הגלילי סובר, אפילו לעצמו יכול למחול [ואפילו לא זקפו עליו במלוה], אם כן גזל הגר שאמר הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] נתינה לכהנים איך מצאנו אותה. אמר רבא, כמה מדובר כאן, כשגזל את הגר ונשבע לו ומת הגר¹⁴², והודה לאחר מיתה, שבזמן שהודה, קנאו השם [ית'] ונתנו לכהנים [ושוב אין הגזלן יכול לזכות בממון, אבל אם הודה בחיי הגר נעשה אצלו כמלוה וכאשר מת הגר הוא מוחל לעצמו].

רכינא שאל מה דינו של גזל הגר [וגירתו] שגזל אותה ונשבע והודה לאחר מיתה, האם זה של כהנים או הוא בעצמו זכה בה]. "איש" אמר הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] "אם אין לאיש גואל", [ודורשים] לא אשה, או אולי דרכו של הפסוק הוא [לקרא גם לאיש ואם לאשה בשם "איש"]. אמר רב אהרן לרכינא, בא ושמע, שלמדנו, "איש", אין לי אלא איש, מאיפה אנו יודעים "אשה". כשהוא אומר, "המושב", הרי כאן [משמע] שנים [פי' שני השבועות]¹⁴³, פי' גם איש וגם אשה. א"כ מה מלמד הנאמר "איש". "איש", אתה צריך לחזור אחריו אם יש לו גואלים אם לא [פי' לשאול אם יש לו בנינים קודם שתתנהו לכהן]¹⁴⁴, אבל אם גזלן [קטן] שבידוע שאין לו בנינים, אין אתה צריך לחזור אחריו, בידוע שאין לו גואלים.

הרבנים למדו, [נאמר] "לה' לכהן", קנאו השם ונתנו לכהן שבאותו משמר [שבו הוא בא לכפר בו. האם] אתה אומר, לכהן שבאותו משמר, או אינו אלא לכל כהן שירצה. כשהוא אומר, "מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו", הרי הכתוב מדבר בכהן שבאותו משמר [וכמו שמביא לו הקרבן אשם, גם מביא לו את הכסף].

הרבנים למדו, [במקרה] שכהן גוזל [את הגר, והגר מת ללא יורשים, וכאשר הגיע משמר לו בא והודה], מאיפה אנו יודעים שלא יאמר, הואיל ויוצא לכהנים, והרי הוא תחת ידי, יהא שלי. [וכי זה לא] קל וחומר הוא, אם בשל אחרים הוא זוכה [פי' אם היה ישראל מביא גזל הגר במשמר זה הריני נוטל חלקי עם אחיי הכהנים בני המשמר], בשל עצמו לא כ"ש [שיקח את הכל]. רבי נתן אומר בלשון אחר, ומה דבר שאין לו חלק בו עד שיכנס ברשותו [כגון כהן שהתנדב קרבן שיכול להקריב בכל זמן שירצה, והבשר והעור שלו, ואין לבני המשמר חלק בו], כשיכנס לרשותו, אינו [כהן אחר] יכול להוציאו מידו [שאם נתנה לכהן אחר של אותו משמר שוב אין יכול להוציאו מידו], דבר שיש לו חלק בו עד שלא יכנס ברשותו [פי' אם בא

ישראל והביא גזל הגר למשמר זה אף על פי שנתנו לאחד מאחיו יש לו חלק בו], משנכנס לרשותו, [וכי] זה לא ק"ו שאין אחר יכול להוציאו מידו.

לא, אם אמרת בדבר שאין לו חלק בו, שכשם שאין לו חלק בו כך אין לאחרים חלק בו [לפיכך משנתנו לך מי יעכב עליך], תאמר בגזל [הגר שהוא לכל בני משמר וכולם תובעים], שכשם שיש לו חלק בו, כך יש לאחרים חלק בו. אלא גזילו¹⁴⁵ יוצא מתחת ידו ומתחלק לכל אחיו הכהנים.

[מקשה הגמ' והרי כתוב, "ואיש את קדשיו לו יהיו" [ודורשים שכהן מקריב קרבנותיו בכל עת שירצה ובשרה ועורה שלו, והיה צריך להיות גם כאן האיל אשם הזה הם קרבן של הכהן הוא וזוכה בה, וכיון שמקריב אותו וזוכה בו הגזל גם כן שלו, כמו שאמרנו לעיל "מלבד איל הכפורים", למי שזה ניתן זה ניתן].

כמה מדובר כאן, בכהן טמא [שאינו ראוי להקריב איל האשם]. אם [מדובר] בכהן טמא, [איך כתוב לעיל] דבר שיש לו חלק בו, וכי יש לו חלק בו. אלא [מדובר בכהן טהור, ו]לומדים [גזירה שוה] "לכהן" "לכהן" משרה אחרת [שאיין לו זכות על אחיו הכהנים באותו המשמר]. שלמדנו, מה מלמד הנאמר "אחוזות" [הרי מספיק היה לכתוב "לכהן תהיה" למה נוסף "אחוזות"]. מאיפה אנו יודעים ששדה היוצאה לכהנים ביובל [פי' שמקדיש שדה אחוזה ולא גאלה מן הקדש, ומכרה גזבר לאחרים, כשהיא יוצאה מיד הלוקח ביובל, מתחלקת לכהנים משמר שנכנס בו יובל], אם גאלה אחד מן הכהנים [פי' שהגזבר מכרו לכהן], מאיפה אנו יודעים שלא יאמר, הואיל ויוצאה לכהנים ביובל והרי היא תחת ידי תהא שלי. [וכי זה איננו] קל וחומר הוא, בשל אחרים אני זוכה, בשל עצמי לא כ"ש. מלמד הנאמר "כשדה החרם לכהן תהיה אחוזות", אחוזה שלו ואין זו שלו, איך יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכל אחיו הכהנים¹⁴⁵.

הרבנים למדו, מאיפה אנו יודעים שכהן¹⁴⁶ בא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה [אם נדר קרבן או שהיה מוטל עליו חטאת ואשם חובה מקריב אף במשמר שאינו שלו]. מלמד הנאמר, "ובא בכל אות נפשו [וכו'] ושרת". ומאיפה אנו יודעים שעבודתה [פי' שכן עבודתה, היינו בשרה] ועורה שלו. מלמד הנאמר "ואיש את קדשיו לו יהיו", איך. אם היה בעל מום [ראוי לאכול ואין ראוי להקריב אין יכול לעשות שליח להקריבה מי שירצה אלא], נותנה לכהן שבאותו משמר, [והואיל והוא ראוי לאכילה, נקרא בו "ואיש את קדשיו" לפיכך עבודתה ועורה שלו,

גואלים ופרש"י איש צריכים לחזור ולשאול אם יש לו בנינים קודם שתתנהו לכהן קטן שאין איש בידוע שאין לו בנינים יתנהו לכהנים ומהכא נפקא לן דקטן לאו בר אולודי הוא בפרק בן סורר דף ס"ט ע"ל הרי דקטן אי"צ לחזור אחריו כיון שידע שאין לו בנינים דלאו בר אולודי הוא ומשמע דהכי קים ליה לברייתא דאינו מוליד והיאך קאמר הר"מ ז"ל דכמאן דאינו מוליד משוינן ליה דמשמע דיתכן דבר אולודי הוא אך משוינן ליה כמאן דאינו מוליד ופשטא דברייתא לא משמע הכי.

איברא דגם דברי רבינו ז"ל סובלים פי' זה דהרב המגיד ז"ל מדכתב אלא חזקתו שאין לו יורשים דמשמע דא"כ דיתכן דיוליד מוקמינן ליה בחזקה שאין לו יורשים וקשה דלמה שינה מלשון הברייתא דקתני בידוע שאין לו יורשים, ועוד קשה דאי קים לן דקטן אינו מוליד כפשטא דברייתא היאך פליג רב חסדא שם בר"פ בן סורר וס"ל דקטן מוליד והוא מחלוקת במציאות ועוד היאך פליג רב חסדא על הברייתא ולמה בתלמודא לא אותיבו עליה דר"ח מהאי ברייתא. לכן נראה לומר דכו"ע לא פליגי דיתכן דקטן מוליד אלא לרבא דאמר אינו מוליד סובר דאזלינן בתר רובא דאינו מוליד ולכן מוקמינן ליה אחזקה זו דרובם אינם מולידים וכל דלא ידעינן דיש לו יורשים אין צריך לחזור אחריו אלא חזקתו שאין לו יורשים משא"כ בגדול דצריך לחזור אחריו וזהו פי' הברייתא אליבא דרבה קטן אין צריך לחזור אחריו לראות היש לו יורשים דידוע שאין לו גואלים דמוקמינן ליה אחזקתיה דרובם אינן מולידים אבל ר"ח דסובר דקטן מוליד צריך לחזור אחריו ו"ל לדידה דברייתא ה"ק אבל קטן אין צריך לחזור אחריו דוקא כשידע שאין לו גואלים אבל מסתמא צריך לחזור אחריו והכי משמע לכאורה מפרש"י בשמעתין על הברייתא קטן שאין איש בידוע שאין לו בנינים יתנהו לכהנים כלומר בידוע לנו שאין לו בנינים אז יתנהו לכהנים דאל"כ ה"ל לומר ויתנהו לכהנים אלא דאין הכרע כלל דאם כן מאי האי דקאמר אח"כ ומהכא נפקא לן בסנהדרין דקטן לאו בר אולודי הוא אדרבא איפכא מסתברא דברייתא לא קאמר אלא בידוע שאין לו בנינים דאז יתנהו לכהנים. לכן נראה דאין ראיה מדברי רש"י ז"ל כלל וצ"ל ויתנהו לכהנים וכן ראיתי בספר קרית ספר דהביא דברי רש"י ז"ל והוסיף אות ו"ו במילת יתנהו וכתב ויתנהו יעו"ש אלא דלרב חסדא יכולנא לפרושי הברייתא הכי והשתא ניחא מ"ש רבינו ז"ל חזקתו שאין לו יורשים כלומר אף דיתכן דקטן מוליד מכל מקום כל דלא ידעינן דיש לו יורשים אין צריך לחזור אחריו ואזלינן בתר רובא דאינם מולידים ואף זה חזקה שאין לו יורשים וז"ש הרב המגיד ז"ל דכמאן דאינו מוליד משוינן ליה כלומר דאף דיתכן דיוליד כמאן דאינו מוליד משוינן ליה ועיון בספר קיקיון דיונה.

¹⁴⁵ ע"י רמב"ם [ערכין וחרמין פי' ד(כג):] המקדיש שדהו ופדה אותה כהן מיד ההקדש והגיע היובל והיא תחת ידי הכהן לא יאמר והואיל והרי היא יוצאה לכהנים הרי היא תחת ידי וזכיתיה בה אלא יוצאה לכל אחיו הכהנים.

¹⁴² ע"י רמב"ם (גזלה ואבדה פי"ח ה"ה): במה דברים אמורים בשהודה בנתים אבל אם גזל את הגר שאין לו יורשים ונשבע לו ומת הגר הרי זה חייב לשלם הקרן והחומש לכהנים של אותו משמר ומביא אשמו ואחר כך יתכפר לו. [ראב"ד] בד"א בשהודה בינתים וכו'. א"א ואפילו (לא) הודה בינתים אם לא זקפן עליו במלוה הכל לכהנים דלא אתמר בשמעתין /בבא קמא/ (קט) הכי אלא לו' יוסי הגלילי אבל לר"ע כי לא זקפן לכהנים הוי.

מגיד משנה: ובאמת הסוגיא האמורה שם לדעת ר"י הגלילי היא כדאמרין מכלל דר"י וכו' אלא גזל הגר דקאמר רחמנא נתינה לכהנים וכו'. ויראה לי דלר"ע לא שנו זקפן ולא שנו לא זקפן בהוצאת גזילה מתחת ידו סגי אף על פי שאינו נותנה לכהנים והא דפרק לרבי יוסי משום דלדידה מפרש טפי דאמר זכה להה במה שבידו וזה הכלל לפי פירוש זה דלא נחלקו ר"ע ור' יוסי בגזל הגר דלכהנים הוי וכן אין אחד מהם מחלק בין זקפן ללא זקפן וכו' ונקט בברייתא זקפן להודיעך כחו דר"ע דאפילו זקפן בעי להוציא גזלה מתחת ידו ועל דרך זה כתב הרב למעלה זקפן, זה נ"ל ועוד צריך עיון:

משנה למלך: בד"א כשהודה בינתים כו'. כתוב בהשגות ואפילו לא הודה בינתים אם לא זקפן עליו במלוה הכל לכהנים כו'. ויש לדקדק במ"ש אם לא זקפו זה אינו דאפי' זקפו עליו לר"ע אין לו תקנה עד שיוציא מתחת ידו ולדידה כי זכי רחמנא לכהן גזל הגר אפי' בזקפן הוא אבל לר"י הגלילי דסובר דמצי מחיל לנפשיה בין זקפו בין לא זקפו בעינן גזל הגר היכי משכחת לה וזהו לפי פשט הסוגיא אבל הראב"ד סובר דלכך לא בעי בגמרא לר"ע משום דלא אמר ר"ע כשלו הוא כשיוציא הגזלה מידו אלא בזקפו אבל בלא זקפו ולא הגר זיכהו השם לכהן וזה קשה וצ"ע. ואפשר דכסברת הטור סובר הראב"ד דכתב מוהריק"א בסמוך דפירושא דמתניתין דקתני משלם קרן וחומש לאחיו דאינו נוטל חלקו ובכה"ג משלם גזל הגר לכהנים לר"ע דהיינו מתני' אבל בברייתא זקפו דקאמר ר"ע דהם שלו אלא דצריך להוציאו מידו אפי' בגר לא הוי לכהנים זהו הנלע"ד. (א"ה) עיין לעיל פי"ג מהלכות אלו הלכה ה'.

¹⁴³ לשון אחר "שני אשמות", כמש"כ "האשם המושב" (רש"י).

¹⁴⁴ ע"י רמב"ם (גזלה ואבדה פי"ח ה"ז): כל גזל הגר שאין בו שוה פרוטה לכל כהן וכהן מאנשי משמר לא יצא המחזירו ידי השבה שני' במדבר ה' ח' המושב לה' לכהן עד שתהיה השבה לכל כהן. ולמה נאמר בגזל הגר איש שהאיש אתה צריך לחקור ולחזור עליו אם יש לו יורשים או אם אין לו אבל אם היה הגר ב קטן אי אתה צריך לחזר עליו אלא חזקתו שאין לו יורשים.

הלכה למשה: ולמה נאמר בגזל הגר איש וכו'. כתב הרב המגיד ז"ל פי' דה"ה לגירות וקטן והכי יוצא בברייתא שם קטן אין אתה צריך לחזור עליו פי' דכמאן דאינו מוליד משוינן ליה וקשה דהרי אמרו שם בברייתא איש אתה צריך לחזור אחריו אם יש לו גואלים או לא קטן אי אתה צריך לחזור אחריו בידוע שאין לו

ואם היה [כהן המביא את הקרבן] זקן או חולה [שראוי לעבודה ולא ראוי לאכילה], נותנה לכל כהן שירצה [להקריבו, מאחר והוא ראוי לעבודה יכול לעשות שליח], ועבודתה ועורה לאנשי אותו המשמר [מאחר ולא ראוי לאכילה ולא יכול לעשות שליח לאכילה].

[הכהן] זקן או חולה הזה, איך מדובר. אם יכול לעשות עבודה, עבודתה ועורה גם ראוי שיהיה שלו. ואם לא יכול לעשות עבודה, איך עושה שליח. אמר רב פפא, שיכול לעשות [את העבודה] על ידי הדחק¹⁴⁶, עבודה, שכאשר עשה ע"י הדחק, עבודה היא [ולכן] יכול לעשות שליח. אכילה, שכאשר אוכל על ידי הדחק, היא אכילה גסה¹⁴⁷ שנפשו קצה בה, ואכילה גסה אינה כלום. ולכן עבודתה [פ]י שכו עבודתה, שהיא אכילת הבשר] ועורה לאנשי משמר.

אמר רב ששת, אם היה כהן טמא בקרבן צבור¹⁴⁸, נותנה לכל מי שירצה, ועבודתה ועורה לאנשי משמר. איך מדובר. אם שיש [כהנים] טהורים [באותו המשמר, וכי] טמאים יכול לעשות [עבודה], ואם אין יכולים לעשות עבודה, אז גם לא יכולים לעשות שליח. ואם אין [כהנים] טהורים, עבודתה ועורה לאנשי משמר. [איך] הרי הם טמאים ולא יכולים לאכול. אמר רבא, נאמר, [שנותנים] לבעלי מומים טהורים שבאותו המשמר [שהוא מקבל בשר לאכול אפילו אם אינו יכול להקריבו].

אמר רב אשי, אם היה כהן גדול אונן¹⁴⁹ [ויש לו קרבן עצמו להקריבו], נותנה לכל כהן שירצה [כיון דכהן גדול מקריב אונן], ועבודתה ועורה לאנשי משמר. מה לומדים [מזה]. למדנו, כהן גדול מקריב אונן¹⁵⁰, ואינו אוכל¹⁵¹, ואינו חולק לאכול לערב [כשתסתלק אנינותו דאנינות לילה דרבנן דאנינות דאורייתא אינו אלא יום מיתה]. הייתי חושב לומר, כי חס הרחמן [פ]י ה' ית' על הכהן גדול, שהוא יקריב, אבל לעשות שליח לא יכול לעשות, לכן לומדים [שלא].

מתני'. הגזול את הגר¹⁵² ונשבע לו ומת [הגר], הרי זה משלם קרן וחומש לכהנים ואשם למזבח, שנאמר "ואם אין לאיש גזול להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו". היה מעלה את הכסף ואת האשם ומת¹⁵⁰ [הגזול בדרך], הכסף ינתן לבניו [של הגזול, שכן זכו בו ממינת הגר, ואע"פ שצריכים לעשות השבה כדי שיהיה לו כפרה על השבועה, וכעת אין כפרה בין שמת], והאשם ירעה [בשדה] עד שיסתאב [פ]י שיקבל מום, ככל אשם שמתו בעליו, וימכר ויפלו דמיו לנדבה [פ]י לקופה של קיץ המזבח, שמקריבים תמיד קרבנות, והם קרבנות

נדבה. ואם הגזולן [נתן הכסף לאנשי משמר ומת¹⁵², אין היורשים יכולים להוציא מידם, שנאמר "ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה".] [אם הגזולן נתן הכסף [למשמר של] יהויריב ואשם [למשמר של] ידעיה¹⁵¹ [פ]י והם ב' משמרות א' אחרי השניה], יצא [שהביא את הכסף לפני הקרבן, אבל אם הגזולן נתן את האשם ליהויריב וכסף לידעיה¹⁵¹, אם קיים האשם [בשעה שנתן הכסף למשמר של ידעיה], יקריבוהו בני ידעיה [שקנסו משמר של יהויריב להחזיר האדם שעשו שלא כדוין לקבל אשם לפני קבלת הכסף], ואם לא, יחזיר ויביא אשם אחר, שהמביא גזילו [פ]י הכסף] טרם שהביא אשמו, יצא, [אבל אם] הביא אשמו טרם שהביא גזילו, לא יצא. נתן את הקרן [לכהנים] ולא נתן את החומש, אין החומש מעכב [את הקרבן].

גמ'. הרבנים למדו, "אשם", זה קרן, "המושב", זה חומש. או אינו אלא "אשם" זה איל [ומה שכתוב "המושב" היינו הקרן]. ולא יזה הלכה יוצא מזה. להוציא מדעתו של רבא, שאמר רבא, גזל הגר שהחזירו בלילה¹⁵², לא יצא, [וכן אם] החזירו לחצאים, לא יצא. למה. הרחמן [פ]י ה' ית' בתורה] קראו "אשם" [וקרבן רק כשר ביום ובשלימות]. כשהוא אומר, "מלבד איל הכפורים", הייתי אומר, "אשם", זה קרן.

[תנא] אחר לימד, "אשם", זה קרן, "המושב", זה חומש. או אינו אלא "אשם" זה חומש. לא יזה הלכה יוצא מזה. להוציא מדעת המשנה שלנו, שלמדנו, נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש, אין החומש מעכב. אדרבה, חומש מעכב. כשהוא אומר, "והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו", הייתי אומר, "אשם", זה קרן.

[תנא] אחר לימד, "אשם", זה קרן, "המושב", זה חומש, ובגזול הגר הכתוב מדבר. או אינו אלא "המושב" זה כפל, ובגניבת הגר הכתוב מדבר. כשהוא אומר, "והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו", הרי בממון המשתלם בראש [פ]י שמשלם הקרן לבד, שהוא "ראש" הכתוב מדבר.

מה שלמדנו לפני כן, אמר רבא, גזל הגר שהחזירו בלילה, לא יצא, [וכן אם] החזירו לחצאים, לא יצא. למה. הרחמן [פ]י ה' ית' בתורה] קראו "אשם".

ואמר רבא, גזל הגר שאין בו שוה פרוטה לכל כהן וכהן¹⁵³ [שבאותו המשמר, והוסיף משלו עדו להשלים], לא יצא ידי חובתו, למה. שנאמר "האשם המושב", עד שיהא השבה לכל כהן וכהן.

רבא שאל, אין בו למשמרת יהויריב [שוה פרוטה לכל א' וא' ויש בו

¹⁴⁶ ע"י רמב"ם (כלי המקדש פ"ד ה"ח) הוב"ד לעיל הערה נ.

¹⁴⁷ ע"י רמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ה ה"א): היתה להם אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומוהו כדי שתהיה נאכלת עם השבע, היתה להן אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומוהו כדי שלא תהיה נאכלת אכילה גסה, וכן בשירי המנחות.

¹⁴⁸ ע"י רמב"ם (כלי המקדש פ"ד ה"ט): היה טמא בקרבנות הצבור וכל הכהנים טמאים נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר, ועורו ועבודתו לאנשי משמר הטמאים. [ראב"ד] נותנו לבעלי מומין טהורין. א"א כל זה שבוש אלא נותנו לכל כהן שירצה לעבדה ועורה ואכילתה לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר.

כסף משנה הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה ט

[ט] היה טמא בקרבנות הצבור וכו'. שם אמר רב ששת אם היה כהן טמא בקרבן צבור נותנה לכל מי שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר היכי דמי אי דאיכא טהורים טמאים מי מצו עבדי ואי דליכא טהורים עבודתה ועורה לאנשי משמר הא טמאים נינהו ולא מצו אכלי אמר רבא אימא לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. ופירש"י טמאים מי מצו עבדי וכיון דלא מצו עבדי שליח היכי משוו. ודברי רבינו תמוהים שכתב נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר דמשמע שנותנו לבעלי מומין טהורים שיקריבוהו והא בעלי מומין לאו בני הקרבה נינהו ועוד שכתב שעורו ועבודתו לאנשי משמר הטמאים והרי בגמרא הקשו הא טמאים נינהו ולא מצו אכלי ושני רבא אימא לבעלי מומין טהורין שבאותו משמע ואיך כתב רבינו בהפך ונראה דמש"ה כתב הראב"ד א"א כל זה שבוש אלא נותנו לכל כהן שירצה לעבדה ועורה ועבודתה לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. וגם על דבריו אני תמיה למה כתב שעורה לבעלי מומין ולמה לא יהיה לאנשי משמר: וליישב דברי רבינו נראה שיש למחוק מדבריו תיבת ועבודתו. ומ"ש נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר לא לענין הקרבת הקרבן קאמר דפשיטא שאחד מהכהנים הטמאים מקריבו ולא בעלי מומין אלא לענין בשר הקרבן קאמר שנותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר שיאכלוהו ועורו לאנשי משמר הטמאים דכי אמר רבא אימא לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר לא קאי אלא לעבודתה דהיינו אכילת בשר הקרבן שא"א לטמאים לאכול אבל עורה לטמאים שבאותו משמר והשתא שפיר קאמר רב ששת עבודתה ועורה לאנשי משמר דהיינו לומר

עבודתה דהיינו אכילת בשרה לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר ועורה לאנשי משמר הטמאים וע"ל שאין צריך למחוק מדברי רבינו שום תיבה אלא להקדים תיבה לחבירתה דה"ג בדברי רבינו נותנו לבעלי מומין טהורין לעבודתו ועורו לאנשי משמר הטמאים וכמו שפירשתי:

ודע שהתוס' כתבו תימה עורה אמאי הויא לבעלי מומין עכ"ל. ובמה שפירשתי לדעת רבינו ניחא דלא הוי אלא לאנשי המשמר הטמאים ולא חש רבינו לכתוב דנותן הקרבן לעשותו לכל כהן שירצה כדקתני בברייתא משום דכיון דכולם טמאים הוי כאילו כולם טהורים וכבר קדם שהוא רשאי ליתן קרבנו להקריבו לכל כהן שירצה:

ואכתי קשיא דהתם כתב שעור הקרבן לאותו הכהן בלבד שנתן לו וכאן כתב שהוא לאנשי משמר ו"ל דרבינו ה"ק א"א לאכלו לא הוא ולא שאר אנשי משמר התמימים מפני שכולם טמאים אבל עורו לאנשי משמר הטמאים שאם הוא הקריבו הרי הוא לו ואם נתנו לאחר להקריבו הרי הוא של המקריבו:

ואפשר היה לקיים גירסת הספרים ועורו ועבודתו וע"פ מה שפירשתי ונפרש דנותנו לבעלי מומין היינו אכילת הבשר ועבודתה לטמאים היינו הקרבתה אלא שקשה שלפי זה עבודתו דנקט רבינו משונה מעבודתו שאמרו בגמרא: ע"י אור שמח: היה טמא בקרבנות הצבור כו', נותנו לאנשי משמר הטמאים, ועורו ועבודתו לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר:

כצ"ל, והוא נוסחא שלו בדברי הגמרא (ב"ק ק"י ע"א) דלא כגירסא דילן, נותנה לכל מי שירצה, רק גירסתו נותנה לכהן שבאותו משמר, וטעמו, דכיון דהטמא אינו ראוי להקריב, רק משום מעלה דקרבן צבור יכול להקריב, לכן לא מצי משוי שליח להקרבה רק להמשמר שכבר מכרו האבות, בפרט דהקרבן אינו שלו, רק של צבור, שזכו בהן הבית אב, ולכן כה"ג אונן, פירש כיון שכ"ג ראוי מצד עצמו לכן מצי משוי שליח, ומכש"כ להלכה דק"ל דטומאה דחוויה היא בציבור, ולא הותרה, לכן לא מצי משוי שליח רק לאנשי משמר, וכן משמע לשון הגמרא, טמאים מי מצי עבדי, ולא מסיים ושלוחא מי מצי משוי, ודוק:

¹⁴⁹ ע"י רמב"ם (כלי המקדש פ"ד ה"י): היה הקרבן של כ"ג והיה אונן נותנו לכל כהן שירצה ועורו ועבודתו לאנשי משמר, כיון שכ"ג האונן ראוי לעבודה כמו שיתבאר ה"ז עושה שליח לקרבנו.

¹⁵⁰ ע"י רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"ז): הגזול את הגר ונשבע לו ומת הגר והפריש אשמו וגזלתו להעלותן לכהנים ומת הגזול קודם כפרה הרי בני הגזול יורשים את כסף הגזלה או הגזלה עצמה והאשם ירעה עד שיפול בו מום כמו שביארנו במקומו.

¹⁵¹ ע"י רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"ג): אין מקריבין את האשם עד שיחזיר הגזול הקרן לבעלים, או לכהנים אם היה גזל גר שאין לו יורשים, נתן את הקרן והקריב אשמו נתכפר לו ואין החומש מעכב הכפרה וחייב ליתן את החומש אחר כפרה.

¹⁵² ע"י רמב"ם (שאלה ופקדון פ"ח ה"ו): הוב"ד לעיל הערה מו.

¹⁵³ ע"י רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"ז): הוב"ד לעיל הערה 144.

הגזול עצים פרק תשיעי

בבא קמא

ק

עין משפט
גד סצה

ואם היה זקן - ורואו לעבודה כדמפרש לקמן ואין ראו לאכילה:
נוהגם - להקריב: לכל כסן שירצה - והואיל הוא חי לעבודה
מלי לשייה שליה: ועבודתה ועורה לאנשי משמר - דכיון דלא חיו
לאכילה לא משוי שליה לאכילה: אכילה גסה - שנפשו קלה בה:
אם היה כספן - של המשמר טמא תורה אור

דכי עבד ע"י הדחק עבודה היא - דלא מלינו ככהנים פסול
בשנים אלא דנתנו חכמים שיטור עד שירחם בהכל שומטין
(חולין ד' נד): **אכילה** גסה לאו כלום היא - מפיק (ד' מזריש
לקיש דלומר בהחולן (יבמות ד' מ. ועס") האוכל אכילה גסה ביום

קעז א מיי" פ"ד מהלי
כלי המקדש ה"ה

[ד"ה אכילה]

קעז ב מיי" פ"ד מהלי
מעשה קרבנות
הלכה יא:

קעז ג ד מיי" פ"ד
מחלוקת כלי
המקדש הלכה ע ועיין
השפלות וכי"ל:

קעז ד מיי" פ"ד מהלי
י פתח עיין קעז:
הלכה ט:

קעז ה מיי" פ"ד מהלכות
ביחול המקדש הלכה
ו פירק ד מחלוקת כלי
המקדש הלכה י:

קעז ו ח מיי" פ"ד
מחלוקת המקדש
הלכה ט:

קעז ז מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז ח מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז ט מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז י מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז יא מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז יב מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז יג מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז יד מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז טו מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז טז מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז יז מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז יח מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז יט מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז כ מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז כא מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

קעז כב מיי" פ"ד מהלי
גילה הלכה ד ט:
הלכה ט:

ואם היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה
ועבודתה ועורה לאנשי משמר האי זקן או
חולה היכי דמי אי דמצי עביד עבודה
עבודתה ועורה נמי תיהוי רידיה ואי דלא
מצי עביד עבודה שליח היכי משוי אמר
רב פפא "שיכול לעשות על ידי הדחק
עבודה דכי עביד ליה ע"י הדחק עבודה
היא ומשוי שליח אכילה *דכי אביל על ידי
הדחק אכילה גסה היא *אכילה גסה לאו
כלום הוא משום הכי עבודתה ועורה לאנשי
משמר אמר רב ששת *אם היה כהן טמא
בקרבו צבור נותנה לכל מי שירצה ועבודתה
ועורה לאנשי משמר היכי דמי אי דאיכא
טהורים טמאים מי מצו עבדי ואי דליכא
טהורים עבודתה ועורה לאנשי משמר הא
טמאים גינהו ולא מצו אבלי אמר רבא *אימא
לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר אמר
רב אשי *אם היה כהן גדול אונן נותנה לכל
כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר
מאי קמ"ל תנינא *יכהן גדול מקריב אונן
ואינו אוכל *ואינו חולק לאכול לערב ס"ד
אמינא כי חס רחמנא עליה דכהן גדול
לקרובי הוא אבל לשוויי שליח לא מצי
משוי קמ"ל: **מתני'** *הגזול את הגר ונשבע
לו ומת הרי זה משלם קרן וחומש לכהנים
ואשם למזבח שנאמר *ואם אין לאיש גואל
להשיב האשם אליו האשם המושב לה'
לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו
עליו יהיה מעלה את הכסף ואת האשם ומת
הכסף נתן לבניו והאשם ירעה עד שישחאב
וימכר ויפלו דמיו לגרבה (ב) נתן הכסף לאנשי
משמר ומת אין הירדשין יכולין להוציא
מדם שנאמר *ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה
נתן הכסף ליהויריב ואשם לידעיה יצא *אשם
ליהויריב וכסף לידעיה אם קיים האשם
יקריבוהו בני ידעיה ואם לא יחוויר ויביא

[א] **לבערי** מומין טהורין - תימה
ועורה אחזי היא לבעלי

מומין: **תנינא** כ"ג מקריב
אונן - תימה אחזי לא פריך נמי
לרב ששת תנינא טמא מותר

בקרבו צבור:
למאי כ"מ לאפוקי ממתניתין:
תימה אחזי לא קאמר

לאפוקי מדרבא דקאמר לעיל:
או אינו אלא המושב זה כפל -
תימה היכי מ"ל זה כפל והלא אין

מתחייב כחן אלא בהודאתו [א] דכתיב
והסודה וכפל לא מתחייב בהודאה:
או

אשם אחר שהמביא גזילו עד שלא הביא אשמו עד
שלא הביא גזילו לא יצא נתן את הקרן ולא נתן
מעכב: **גמ'** ת"ר אשם זה קרן המושב זה חומש או אינו אלא אשם זה

איל ולמאי נפקא מינה לאפוקי מדרבא דאמר רבא יגזול הגר שהחווירו בלילה
לא יצא החווירו הצאין לא יצא מ"ט אשם קרייה רחמנא כשהוא אומר מלבד
איל הכפורים הוי אומר אשם זה קרן תניא אידך אשם זה קרן המושב זה

חומש או אינו אלא אשם זה חומש למאי נפקא מינה לאפוקי ממתניתין
דתנן נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש אין החומש מעכב אדרבה
חומש מעכב כשהוא אומר *והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו הוי אומר

אשם זה קרן תניא אידך אשם זה קרן המושב זה חומש ובגזול הגר הכתוב
מדבר או אינו אלא המושב זה כפל ובגניבת הגר הכתוב מדבר כשהוא

אומר והשיב את אשמו בראשו וחמישיתו הרי בכמון המשתלם בראש
הכתוב מדבר גופא *אמר רבא גזול הגר שהחווירו בלילה לא יצא החווירוהו
הצאין לא יצא מאי טעמא אשם קרייה רחמנא ואמר רבא יגזול הגר שאין בו

שוה פרוטה לכל כהן וכהן לא יצא ידי חובתו מ"ט דכתיב האשם המושב
עד שיהא השבה לכל כהן וכהן בעי רבא אין בו למשמרת יהויריב ויש בו
למשמרת

איל הכפורים הוי אומר אשם - דרישא קרן הוא: **או אינו אלא אשם** זס חומש - ומושב זה קרן ונ"מ לאפוקי ממתניתין דתנן אין החומש מעכב
כימא אדרבה חומש מעכב דאשם קרייה רחמנא לשון קרבן כשהוא אומר כו': **משלם בראש** - קרן לבדו שהוא ראש: **לכל כהן וכהן** -
במשמרת ומוסף משלו עוד להשלים: **אין בו** - שזה פרוטה לכל משמר יהויריב ויש בו שזה פרוטה לכל משמר ידעיה שהן מועטין מהו:

אין

דכתיב (עמוס ה) ואחריתה כיום מר
אלמא אין מריבות אלא יום אחד:
מתני' **היה מעלה את הכסף ומה** -
דרך: **הכסף ינתן לבניו** - של גזול
דהא זכה ביה דמיתת הגר אלא

דבעי למעבד השבה כי הכי דתיבי
ליה כפרה אשבעיה והשתחא תו
ליכא כפרה כיון דמית ליה: **האשם**
ירעה - דהוי אשם שמתו בעליו
וקי"ל (ג) לקמן כל שבחטאת מתה
באשם רועה: **לגרבה** - לשפלות
קרן המזבח עולות בשר לשם ועורות
לכהנים: **משמרת יהויריב** - ראשונה

לכל המשמרות ושל ידעיה אחריה:
נתן - הגזול את הכסף ליהויריב
במשמרתו ואח"כ נתן אשם לידעיה
במשמרתו: **יגא** - כדמפרש ואזיל
שהמביא גזילו עד שלא הביא קרבן
אשמו יגא זה זכה בשלו זה בשלו:

אם קיים האשם יקריבוהו בני ידעיה -
דקפסינהו ליהויריב להחוויר האשם
דשלא כדיו עבוד בני יהויריב דקבול
אשם מקמי כסף ולידעיה ליכא
למקנס מידו דמשמר דידעיה קבולי
ור' יהודה דפלגי אברייתא בגמרא
במתניתין מודה: **מן סקרי** - לכהנים
אין החומש מעכב מלהקריב את

האשם אם לא נתן עדיין ולכסוף
*נתן: גמ' או אינו אלא אשם זס
איל - אשם ומושב זה קרן: **ולמאי**
נ"מ - דהא ממה נפשך תרוייהו קאמר
קרא תיסקר ליה מינה לאפוקי מדרבא
דלמר דאשם קרייה רחמנא לקרן
ומה אשם אינו בא בלילה דכתיב
(ויקרא ז) ביום אותו זכינו בא לתאן
אף קרן כו': **כשהוא אומר מלבד**

איל הכפורים הוי אומר אשם - דרישא קרן הוא: **או אינו אלא אשם** זס חומש - ומושב זה קרן ונ"מ לאפוקי ממתניתין דתנן אין החומש מעכב
כימא אדרבה חומש מעכב דאשם קרייה רחמנא לשון קרבן כשהוא אומר כו': **משלם בראש** - קרן לבדו שהוא ראש: **לכל כהן וכהן** -
במשמרת ומוסף משלו עוד להשלים: **אין בו** - שזה פרוטה לכל משמר יהויריב ויש בו שזה פרוטה לכל משמר ידעיה שהן מועטין מהו:

אין

אין

אין

אין

אין

אין

[למל ית:
שנה ע"ו.]

זכמים נ"ט:
[וימא יג:
מ"ז יד:
הכרית יכ:
חומש דזכמים
פ"ח]

הגהות
הגמ"ד
[א] תוס' ד"ה
לבעלי וכו' עד:
כ"ד מוסבר
כ"ה עולה
למחקו (ועיין
כ"ח ודלא
הכפ"י):

[ג'ל מתן ועי'
תי"ע]

הגזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

קפ"א א מ"י פ"י
מסלכות מעט
קרינות הלכה טו ע"ז
קצ ב מ"י פ"ח מה"ל
גזילה הלכה ו
סמג ע"פ ע"ז :

קצ"א ג מ"י ס"ה מה"ל
קצ"ב ד מ"י ד מ"ה
כבודות הלכה י'
סמג ע"פ ע"ז :

קצ"ג ה מ"י ע"ז
הלכה י' :

קצ"ד ו מ"י פ"ח מה"ל
כבודות הלכה י'
קצ"ה ח מ"י ע"ז
הלכה י' :

קצ"ו ט מ"י ע"ז
הלכה י' :

קצ"ז י מ"י ע"ז
הלכה י' :

קצ"ח כ מ"י ע"ז
הלכה טו :

קצ"ט ל מ"י פ"ח
מסלכות גזילה
הלכה ח ופ"ז מסלכות
כבודות הלכה י' :

ד מ"י פ"ד מסלכות
פסולי הסוקדשין
הלכה ה :

ר"א נ מ"י ע"ז
הלכה י' :

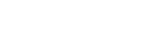

הגהות הב"ח
(א) גמ' א"ף גזל גזר
אין חולקין (ב) שם גזול
מתעורר עליו פסכתוכי'
האי דירתי דקא מורית
לחון אבוהון ואי אמרת
מקבלי : (ג) שם יורשין
סו ואמר מכי : (ד) ש"י
ד"ה וצמי וכו' בני
שנה לזכת שלמים וקדשי
(ה) ד"ה מותר העומרי
ל"ב אכל מותר עומר
דחביב פ"א דתלמ משה
ג דפרסו ופסל לכל אדם
היינו המותר מהשני
סוף שולקת ומולת
ממו עשירית איש
כדליתא במנחות פ"ק
ר"י יעמלאל הלכה י'
(ו) ד"ה חשש רובת
וכו' עולה גזר לשם
ומורה :

הגהות הגר"א
[א] גמ' שגזל חמץ
ועצ"י כ"ה :

הגהות מהר"ב
רנשבורג
[א] תוס' ד"ס למאי נ"מ
וכו' דלי יורשין סו
למאי לא יא' עיין
מחש"א ושי"ט מקובלת
רד"ק :

הגהות מהר"ב
רנשבורג
[א] תוס' ד"ס למאי נ"מ
וכו' דלי יורשין סו
למאי לא יא' עיין
מחש"א ושי"ט מקובלת
רד"ק :

הגהות מהר"ב
רנשבורג
[א] תוס' ד"ס למאי נ"מ
וכו' דלי יורשין סו
למאי לא יא' עיין
מחש"א ושי"ט מקובלת
רד"ק :

אז דלמא כיון דלא חזי ליהויריב לידעיה קאי . ויטל להביא
חשש מיד וליחבה לפני יהויריב להחכר אפי' שהכסף נתון
לידעיה כדקדמי בפירקין נתן את הכסף ליהויריב והאשם לידעיה יאל :

רמאי י"מ לגזל חמץ ועבר עליו הפסח . תימה אמאי לא פסיט
ליה מדידיה דלמור לעיל
גזל הגר שאין בו שוה פרוטה לכל
אחד ואחד לא יאל חלמא מקבלי
מתנות הווי' דלי יורשין סו אמאי לא
יאל מאי דשבע לחון אבוהון יב
לחון ונראה דבחד מנהון גרסינן רבא :

בברר ופרט וכלל וברית מלח .
הך שמעתא מפורש בפירק
הרובע (חולין 97 קל"ג) :
הגר . תימה אמאי חשיב
גזל הגר מעשרה בגבולין
דכי הכי דלמור רבא החזירו בלילה
ולחלון לא יאל דאשם קרייה רחמנא
ה"ג חס החזירו בגבולין לא יאל דין
אשם : **כסף** מכפר מחלה . מחלון
נראה דכס' און יכול למחול כיון
דחוי כפרה :

דאדעתא דהכי לא קדשה
נפשה . נראה
דבנפלה מן האירוסין איירי דלי מן
האישואין ודלי מקדשה נפשה כדי
שחא נפואה לבעלה דמשום אחר
מיסת בעלה לא מסקא אנפשה
מלחיות נפואה אלא מן האירוסין
איירי דמקדושין אין לה שום טובה
ואי' אדם שקנה מחזירו שום דבר
ותקלקל יבטל המקח דלדעתא דהכי
לא קנה וי' דהתם לאו בלוקח
למודיה תליא מילתא אלא כמו כן
בדעת מוכר ומוכר חקנה ליה אדעתא
דהכי אכל הכא דקדושין בדידה
קיימא והוא איט חושש היאך דעתה
להקדש וכן גבי מקדש נמי בדידה
קאי וכן טעון הגזל בדידה קאי :
[ע' בתוספות כבודות מזו : ד"ה של] אמר

כל המקיימן כאילו מקיים כלל ופרט וכלל וברית מלח כל העובר
עליהם כאילו עובר על כלל ופרט וכלל וברית מלח "ואלו הן עשר
במקדש וד' בירושלים ועשר בגבולים "עשר במקדש חמאת בהמה והמאת
העוף ואשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמי צבור ולג שבמן של מצורע
ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות 'ארבע בירושלים'
הבכורה והביכורים והמזרם מן התורה ואיל גזיר ועורות קדשים יעשרה
בגבולין תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז והמתנות ופדיון הבן
ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר וקא קרי מידות
מתנה ש"מ 'מקבלי מתנות הווי' ש"מ : נתן את הכסף לאנשי משמר [וכו'] :
אמר אבוי ש"מ כסף מכפר מחצה דאי לא מכפר הוה אמינא מהדר
ליורשין מ"פ אדעתא דהכי לא יב ליה אלא מעתה חמאת שמתו בעליה
תיפוק לחולין דאדעתא דהכי לא אפרשה אמרי חמאת שמתו בעליה
ה'הלכתא גמירי לה דלמיתה אולא אלא מעתה אשם שמתו בעליה ליתפוק
לחולין דאדעתא דהכי לא אפרשיה אשם נמי *הלכתא גמירי לה יב'
שבחמאת מתה באשם רועה אלא מעתה יבמה שנפלה לפני מוכה
שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה עצמה התם אגן סהדי

(ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לכהן הזורק וגו' : והמורס מאלו גזיר . זרוע בשלה וחלה ורקיק וחמה ושוק
של שלמים בכלל חודה הוא דתורה שלמים לקרי והך תרטי תורה ואיל גזיר משום דמיינן להדי חשיב לכו בחדל כדלמור בשמיטה
חולין בפירק הרובע : **ועורות קדשים** . עורות עולה וחממות ואשמות אכל קדשים קלים עורותיהן לבעלים כדלמור בזבחים פירק
טבול יוס (97 ק"ג) . ומש"ה קא חשיב להו צהדי הך דבירושלים למעוטי דלין נחשבים צהדי הך דבבבליים דהיי עורות לא מתייהבי להו
אלא בירושלים וצהדי הך דבמקדש לא חשיב אלא הנהו ודאי נפקי חון לקלעים מפסלי ביולא : **ושדה אמוס** . שהקדישה בעליה ולא
גאלה ומכרה גזר כשהלוקח מחזירה ביובל מתחלקת לכהנים : **ושדה חרמים** . ישראל שהחרימו שדיהן : **וגזל פגור** . נמי קרי ליה מתנת גבולין
שאם נכת לכהן משמרת חון לירושלים יאל ואיל אשמו יעלה לירושלים להקריב : **אדעתא דכפי** . דלא חשיב ליה כפרה : **פישוק לחולין** . ולא
חילול למיתה : **גזשם רובס** . גזשם רובס וימכר ויפלו דמיו לקח הנובח עולה (ו) לשם ופרשה לכהנים זה מדרש דרש יהודי . הך דבשקלים
(97 ע"ז) ובמנחות (97 ע"ז) וכל זמן שהוא חס אין יואל לחולין לימכר לפיכך ירעה והוא מעמזו אין יכול להשחנות מאשם לעולה :

אין חולקים מנחות כנגד מנחות וקרבן כנגד קרבן מלכל בני אהרן
היה אשם כחמו נפקא לן בקדושין (97 ע"ז) ובמנחות פירק אלו
מנחות (97 ע"ז) : **יורשין** . הגר הן או מקבלי מתנות גבוה הן :
שיינו האי דירתי . ירושה זאת נפלה לכהן והרי היא לפנייהן שאילו
היה הגר קיים היה זה אומר לו הרי

שךך לפיך : **רב זעירי** צבי לה הכי
אפילו אשם חמאי לומר מקבלי מתנות
סו סא לא מכביע לן דהא חמס
יהיב לכו רחמנא . והרי הן לפנייהן :
כגון שפלו לו . לכהן : קנו . יתומים .
שקט בהמות : **בספיט סביט** .
כלומר נפלו להן בהמות בירושה עד
שלא חלקו : **סלוקס** . לקח עשרה
טלחים שלא נחששו מן הסוק :

פטור . ובמסכת צבורות* מפרש
טעמא : **בכלל ופרט וכלל** . לכל
קדשי בני ישראל לך *כתובים למשחה
כלל וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן
האש פרט כל מתנה בפני עממה
וכל תרומת קדשים חור וכלל והדר
כתיב ברית מלח עולם הוא וגו' בסוף
הפרשה (במדבר יח) : **כל ספקיימן**
פאילו קיים . כל החורה כולה שניתנה
לדרוש בכלל ופרט וכלל וכאילו קיים
כל הקרבנות שניתנה בהן ברית מלח :
עשר במקדש . נאכל לפניס מן
הקלעים : **ארבע בירושלים** . בכל
העיר : **ועשר בגבולים** . בערי ארץ
ישראל : **אשם ודאי** . חמשה הן
גזילות מעילות שפחה חרופה כזר
ומזרע וחד חשיב להו : **אשם סלוי** .
בא על ספק כרת שלא טרע לו
שעבר ודאי שביח חמאת : **וזכתי**
שלמי צבור . ככשי עגרת שנקראו
שלמים כדכתיב (ויקרא ט) ושני כבשים
בני שנה (ז) וקדשי קדשים הן כדכתיב
(שם) קדשי יהיו לה' לכהן ונאכלים לפניס
מן הקלעים : **ולוג שמן של מזרע** .
מה שנשאר בלוג מלייקה לקח בהן
של השמאלית נאכל לכהנים דמתיא

במנחות (97 ע"ז) . ובזבחים (97 ע"ז) :
לכל קרבנס לרבות לוג שמן של
מזרע דהוא נמי קרי קרבן דכתיב
והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן
וסמך ליה לקרא קמא קמא בקדש
הקדשים תאלכו בייקת קרב : **מוסר**
העומר . מנחת העומר נקמלת
ושיריה נאכלים (ה) וכל המנחות קדשי
הקדשים הן כדכתיב לא *תאלל עליו
חמץ (חמץ) וגו' : **ושירי מנחות** . כל מנחות
הנקמלות מנחת גדבה ומנחת חומץ
ומנחת כומה : **הכבורס** . צבור חס
נאכל בכל העיר וכן הכבורס לריבין
חומה דכתיב (דברים יב) ואלחנתס
שם לפני ה' אלהיכם וגו' ואמר מר
תרומת ידך אלו הכבורס מנות (97
י.) : **והמורס מסודה** . חמה ושוק
וארבע חלות מארבע מינים שבה
חלות ורקיקין חמץ ורובוסה וכתיב

זרוע בשלה וחלה ורקיק וחמה ושוק
של שלמים בכלל חודה הוא דתורה שלמים לקרי והך תרטי תורה ואיל גזיר משום דמיינן להדי חשיב לכו בחדל כדלמור בשמיטה
חולין בפירק הרובע : **ועורות קדשים** . עורות עולה וחממות ואשמות אכל קדשים קלים עורותיהן לבעלים כדלמור בזבחים פירק
טבול יוס (97 ק"ג) . ומש"ה קא חשיב להו צהדי הך דבירושלים למעוטי דלין נחשבים צהדי הך דבבבליים דהיי עורות לא מתייהבי להו
אלא בירושלים וצהדי הך דבמקדש לא חשיב אלא הנהו ודאי נפקי חון לקלעים מפסלי ביולא : **ושדה אמוס** . שהקדישה בעליה ולא
גאלה ומכרה גזר כשהלוקח מחזירה ביובל מתחלקת לכהנים : **ושדה חרמים** . ישראל שהחרימו שדיהן : **וגזל פגור** . נמי קרי ליה מתנת גבולין
שאם נכת לכהן משמרת חון לירושלים יאל ואיל אשמו יעלה לירושלים להקריב : **אדעתא דכפי** . דלא חשיב ליה כפרה : **פישוק לחולין** . ולא
חילול למיתה : **גזשם רובס** . גזשם רובס וימכר ויפלו דמיו לקח הנובח עולה (ו) לשם ופרשה לכהנים זה מדרש דרש יהודי . הך דבשקלים
(97 ע"ז) ובמנחות (97 ע"ז) וכל זמן שהוא חס אין יואל לחולין לימכר לפיכך ירעה והוא מעמזו אין יכול להשחנות מאשם לעולה :

(ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לכהן הזורק וגו' : והמורס מאלו גזיר . זרוע בשלה וחלה ורקיק וחמה ושוק
של שלמים בכלל חודה הוא דתורה שלמים לקרי והך תרטי תורה ואיל גזיר משום דמיינן להדי חשיב לכו בחדל כדלמור בשמיטה
חולין בפירק הרובע : **ועורות קדשים** . עורות עולה וחממות ואשמות אכל קדשים קלים עורותיהן לבעלים כדלמור בזבחים פירק
טבול יוס (97 ק"ג) . ומש"ה קא חשיב להו צהדי הך דבירושלים למעוטי דלין נחשבים צהדי הך דבבבליים דהיי עורות לא מתייהבי להו
אלא בירושלים וצהדי הך דבמקדש לא חשיב אלא הנהו ודאי נפקי חון לקלעים מפסלי ביולא : **ושדה אמוס** . שהקדישה בעליה ולא
גאלה ומכרה גזר כשהלוקח מחזירה ביובל מתחלקת לכהנים : **ושדה חרמים** . ישראל שהחרימו שדיהן : **וגזל פגור** . נמי קרי ליה מתנת גבולין
שאם נכת לכהן משמרת חון לירושלים יאל ואיל אשמו יעלה לירושלים להקריב : **אדעתא דכפי** . דלא חשיב ליה כפרה : **פישוק לחולין** . ולא
חילול למיתה : **גזשם רובס** . גזשם רובס וימכר ויפלו דמיו לקח הנובח עולה (ו) לשם ופרשה לכהנים זה מדרש דרש יהודי . הך דבשקלים
(97 ע"ז) ובמנחות (97 ע"ז) וכל זמן שהוא חס אין יואל לחולין לימכר לפיכך ירעה והוא מעמזו אין יכול להשחנות מאשם לעולה :

ד"א וכו

[97 ע"ז]

[י"ל נחמית]

כבודות ע"ז
[97 י"א]
חולין קלג
[שופטת חלה
פ"ב]

פ"א חמס
חמץ חמץ
וגו' כ"ה י"א

מזיר כס
מזורה י"א
כבודות ע"ז

[97 קלג]

למשמרת ידעיה [שהם מועטים], מה דינו. איך מדובר. אם תאמר שהוא נתנה ל[משמרת] ידעיה במשמרת ידעיה, הרי זכו בה. לא, [אלא] צריכים, שהוא נתנה ל[משמרת] ידעיה במשמרתו של יהויריב, מה דינו. האם אומרים, כיון שזה לא משמרתו הוא, אין [נתיתנו] כלום הוא, או אולי כיון שלא ראו לו, מתחילה זה עומד [רק] לידעיה. תיקן.

רבא שאל, כהנים, מהו שיחלקו גזל הגר כנגד גזל הגר. האם אומרים, הרחמן [פ"י ה' ית' בתורה] קראו "אשם", [ודורשים] כמו [שב]אשם אין חולקים אשם כנגד אשם¹⁵⁴, אף גזל אין חולקים גזל הגר כנגד גזל הגר. או אולי גזל הגר הוא כסף [ולכן ניתן לחלקו]. אחר כך פשטו [את הספק]. הרחמן [פ"י ה' ית' בתורה] קראו "אשם". רב אחא בנו של רבא לימדו בפירושו, אמר רבא, כהנים אין חולקים¹⁵⁵ גזל הגר כנגד גזל הגר, למה. הרחמן [פ"י ה' ית' בתורה] קראו "אשם".

רבא שאל, [האם] כהנים בגזל הגר, הם יורשים או מקבלי מתנות [מן השמים] הם. לאיזה [חילוק הלכתי] יוצא מזה. כגון שגזל חמץ שעבר עליו הפסח, אם אמרת הם יורשים, היינו הירושה שירשו [ירושה זאת נפלה להן והרי היא לפנייהן שאילו היה הגר קיים היה זה אומר לו הרי שלך לפניך], ואם תאמר הם מקבלי מתנות, הרחמן [פ"י ה' ית' בתורה] קראו מתנה שניתן להם, והרי לא נתן להם כלום, שזה [החמץ שעבר הפסח, כמו] עפר העולם הוא.

רב זעירא שאל כך, אפילו אם תרצה לומר הם מקבלי מתנה¹⁵⁶, זה [פ"י חמץ שעבר הפסח] איננו שאלה, שהרחמן [פ"י ה' ית' בתורה] אמר לתת להם מתנה [בין אם היא שווה פרוטה ובין אינה שווה, ומשום כך את אותו חמץ שגזל מהגר הוא נתן לכהנים], אלא שאלו, כגון שנפלו לו [פ"י לכהן] עשר בהמות בגזל הגר, [האם לכהנים] מחוייבים להפריש מהם מעשר או לא¹⁵⁷. יורשים הם, שאמר מר, קנו בתפיסת הבית¹⁵⁸ [פ"י יתומים שקנו עשר בהמות במעות של ירושה שעדיין לא חילקה ביניהם, המכונה "תפוסת הבית"], וחייבים [במעשר], או אולי הם מקבלי מתנות, ותנן, הלוקח [עשר בהמות] או הניתן לו במתנה, פטור ממעשר בהמה. מה דינו.

בא ושמע, עשרים וארבע¹⁵⁹ מתנות כהונה ניתנו לאהרן ולבניו, וכולם ניתנו בכלל ופרט וכלל, וברית מלח, כל המקיימם, כאילו מקיים כלל ופרט וכלל וברית מלח, כל העובר עליהם, כאילו עובר על כלל ופרט וכלל וברית

מלח [פ"י כל התורה כולה שניתנה לדרוש בכלל ופרט וכלל וכאלו קיים כל הקרבנות שניתנה בהן ברית מלח]. ואלו הן¹⁶⁰: עשר במקדש [פ"י שנאכלים בעזרה], וד' בירושלים [פ"י שנאכלים בכל עיר ירושלים], ועשר בגבולים [פ"י בכל ארץ ישראל]. עשר במקדש¹⁶¹: חטאת בהמה, וחטאת העוף, ואשם ודאי [פ"י אשם גזילה או מעלה או שפחה חרופה או נזיר או מצורע, וכולם נחשבים כא'], ואשם תלוי [פ"י שעשה ספק כרת¹⁶²], שאם זה ודאי זה חטאת, וזבחי שלמי צבור [של עצרת], ולוג שמן של מצורע [פ"י מה שנשאר בלוג מיציקה לכף כהן של השמאלית נאכל לכהנים], ומותר העומר [פ"י מנחת העומר נקמצת וישריה נאכלים], ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות [פ"י כל מנחות הנקמצות מנחת נדבה ומנחת חוטא ומנחת סוטה]. וארבע בירושלים¹⁶³: הבכורה [בכור תם], והביכורים, והמורם מן התודה [פ"י חזה ושוק וארבע חלות מארבע מינים שבה חלות ורקיקין חמץ ורבוכה] ואיל נזיר [זרוע בשלה וחלה ורקיק וחזה ושוק של שלמים בכלל תודה הוא דתודה נקרא שלמים ושנים אלה מאחר והם דומים א' לשני נחשבים כא'], ועורות קדשים [פ"י עורות עולה וחטאות ואשמות אבל קדשים קלים עורותיהן לבעלים]. ועשרה בגבולים¹⁶⁴: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, וראשית הגז, והמתנות, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, ושדה אחוזה [פ"י שהקדישה בעליה ולא גאלה ומכרה גובר כשהלוקח מחזירה ביובל מתחלקת לכהנים], ושדה חרמים [פ"י ישראל שהחרמו שדיהן], וגזל הגר [שאם נתנו לכהן המשמר חוץ לירושלים יצא], והרי נקרא מתנה. למדנו מזה, הם מקבלי מתנות¹⁶⁵, [וכך למסקנה] למדנו מזה.

נתן את הכסף לאנשי משמר [וכו']. אמר אביי, למדנו מזה, כסף מכפר מחצה, שאם [כסף] לא מכפר, הייתי אומר שיחזיר [את הכסף] ליורשים. למה. [שהגזלן] לא נתן הכסף על דעת כן [פ"י שלא יהיה לו כפרה]. אלא מעתה, חטאת שמתו בעליה שתצא לחולין, שכן לא הפרישה על דעת כן. אמרו [התלמידים בבית המדרש], חטאת שמתו בעליה, למדנו הלכה [למשה מסיני] שהולך למיתה¹⁶⁶. אלא מעתה, אשם שמתו בעליו שתצא לחולין, שלא הפרישה על דעת כן. אשם גם כן למדנו הלכה [למשה מסיני], כל שבחטאת מתה¹⁶⁷, באשם רועה [עד שיקבל מום וימכר ויפלו דמיו לקיץ המזבח עולה לשם ועורה לכהנים]. אלא מעתה, יבמה שנפלה לפני מוכה שחין שתצא ללא חליצה, שהרי לא קדשה עצמה על דעת כאן. שם [שונה] שאנחנו [כאילו] עדים

ולכן צירף חטאת העוף וחטאת בהמה ביחד ואשם ודאי ואשם תלוי ביחד שחכמים מנאום לשנים שנים והשלים המנין, ובכלל שחכמים מנו ' במקדש וי' בגבולין וד' בירושלים ורבנו מנה ח' במקדש (והיינו ה' שבגמ' שהרי רבנו הוריד ב' מהן וכלל כ"ל) והד' שבירושלים מנה רבנו לחמש שהרי חלק המורם משלמים ומתודה ומאיל נזיר לג' ועורות קדשים מנה בפ"ע וקרא לה מתנה שזוכין בה מן המקדש כיון שאינה דוקא בירושלים והי' שבגבולין חלקם רבנו חמש בא"י וחמש בכל מקום.

¹⁶¹ ע"י רמב"ם (ביכורים פ"א ה"ג): עשר במקדש: חטאת בהמה, וחטאת העוף, אשם, ואשם תלוי, זבחי שלמי ציבור, ולוג שמן של מצורע, שתי הלחם, ולחם הפנים, שירי מנחות, ומותר העומר.

ע"י רש"י שמשמע שזה דווקא ביאות אסורות.

¹⁶³ ע"י רמב"ם (ביכורים פ"א ה"ד): ארבע בירושלים: הבכור, והביכורים, ומורם מתודה ואיל נזיר, ועורות קדשים.

ע"י דרך אמונה: הא דקחשיב עורות קדשים בין הני דבירושלים אף שמוותר להוציאן בכל מקום כיון שהכהנים של המשמר שמחלקין להם נמצאים תמיד בזמן משמרתם בירושלים וגם העורות נמצאין בירושלים דהיינו בביהמ"ק חשיב להו בהדי הני דבירושלים ולא רצה לחושבן במקדש כיון שמוותר להוציאן ממקדש:

¹⁶⁴ ע"י רמב"ם (ביכורים פ"א ה"ו): עשר בגבולין, תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, וראשית הגז, והמתנות, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, שדה חרמים, ושדה אחוזה, וגזל הגר, ולפי חשבון זה חשב כל המורם מקדשים קלים מתנה אחת, והן חזה ושוק המורם מכל זבח שלמים עם הלחם המורם עמהם [אם היה תודה, עם הזרוע המורמת מאיל נזיר עם הלחם המורם עמה] עם חזה ושוק, הואיל ושלשתן שלמים הן חשוב המורם מהם מתנה אחת.

¹⁶⁵ ע"י רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"ח): הוב"ד לעיל הערה 156.

ע"י רמב"ם (בכורות פ"ו ה"ג): הוב"ד לעיל הערה 157.

¹⁶⁶ ע"י רמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ד ה"א): ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת אחר שכיפרו הבעלים הרי אלו ימותו, וכו', וכיצד הן מתות לא שיהרגם בכלי או בידו אלא יכניסם לבית ונועל עליהם עד שימותו, ודברים אלו כולם מפי משה רבינו נשמעו, וכו'.

¹⁶⁷ ע"י רמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ד ה"ד): השולח חטאתו ממדינת הים, מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים, במה דברים אמורים בחטאת העוף, או בחטאת בהמה של אשה שאינה בת סמיכה כמו שביארנו, אבל אשם ודאי שמתו בעליו, ושכפרו בעליו, ירעה עד שיפלו בו מום וימכר ויפלו דמיו לנדבה, שכל שבחטאת תמות באשם ירעה עד שיפלו בו מום ויפלו דמיו לנדבה.

¹⁵⁴ ע"י רמב"ם (מעשה הקרבנות פ"י ה"טו): ולמה חלק הכתוב במנחות בין מנחות האפויות ומנחת הסלת, שהרי באפויות הוא אומר כל המנחה אשר תאפה בתנור לכהן המקריב אותה לו תהיה, ובמנחת הסלת הוא אומר וכל מנחה בלולה בשמן וחובה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו, שהאפויה כשחולקין אותה אנשי בית אב כל שיגיע לו חלקו אפילו כזית פת הרי הוא ראוי לו שהרי אוכלו מיד, אבל הסלת אם יחלקו ביניהן נמצא מגיע לזה מלא כפו סלת או פחות שאינו ראוי לא ללוש אותו ולא לאפותו לפיכך היה עולה על הדעת שיחלקו מנחה כנגד מנחה ולא יחלקו מנחה זו בפני עצמה על כל אנשי בית אב, הוצרך הכתוב לומר בה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו לומר שיחלקו בפני עצמה, מכאן אמרו חכמים אין חולקין מנחה כנגד מנחה אפילו מעשה מחבת כנגד מעשה מחבת או סלת כנגד סלת, אלא כל אחת ואחת חולקין שיריה בפני עצמה.

ע"י רמב"ם (מעשה הקרבנות פ"י ה"טז): וכן אין חולקין עוף כנגד עוף, ולא חטאת כנגד חטאת, ולא חזה ושוק כנגד חזה ושוק, אלא כל חלק וחלק חולקין אותו ביניהן בשוה.

¹⁵⁵ ע"י רמב"ם (שאלה ופקדון פ"ח ה"ו): הוב"ד לעיל הערה מו.

¹⁵⁶ ע"י רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"ח): הכהנים בגזל הגר כמקבלי מתנות הן, לפיכך הגזל חמץ מן הגר שאין לו יורשים ועבר עליו הפסח חייב ליתן לכהנים את דמיו כשעת הגזלה, שאם יתנו להן עכשיו אינה מתנה שהרי הוא אסור בהנייה, ואילו היה הגר קיים היה אומר לו הרי שלך לפניך כמו שביארנו.

וע"י מחנ"א: שאם יתנהו להם עכשו אינה מתנה - רש"י ז"ל לא פירש הכי וגם פשטא דשמעתין לא משמע הכי, ועיין בתוספו' פ"ב דגיטין דף כ' ד"ה דילמא גבי כתבו על איסורי הנאה, וז"ל: .

¹⁵⁷ ע"י רמב"ם (בכורות פ"ו ה"ג): כהן שנפלו לו עשר בהמות בגזל הגר פטורים מן המעשר, שמתנות כהונה מתנות הם, וכבר ביארנו שהנותן מתנה פטור מן המעשר.

¹⁵⁸ ע"י רמב"ם (בכורות פ"ו ה"י): הלוקח טלאים שנולדו בשנה זו או שנתנו לו במתנה הרי הם פטורים מן המעשר עד שילדו ברשותו, וכו'.

¹⁵⁹ ע"י רמב"ם (ביכורים פ"א ה"א): עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכולן מפורשין בתורה, ועל כולן נכרתה ברית לאהרן, וכל כהן שאינו מודה בהן אין לו חלק בכהנים ואין נותנין לו מתנה מהן.

¹⁶⁰ ע"י רמב"ם (ביכורים פ"א ה"ב): מנו חכמים מתנות אלו על דרך אחרת ואמרו עשרים וארבעה מתנות כהונה ניתנו לאהרן ואלו הן: עשר במקדש, ארבע בירושלים, ועשר בגבולין.

ע"י דרך אמונה: ש' ב' חילוקים בין מנין הגמ' למנין רבנו א' בפרט וא' בכלל, בפרט שחכמים מנו כל המורם מתודה ואיל נזיר בא' וכללו בזה גם המורם משלמים ורבנו חלקו לשלשה כדבסמוך ה"טו' וכנגד זה יתר לרבנו שנים מהמנין

שהיא מרוצה בכל שהוא [ומסכימה להתקדש לראשון שהוא שלם על ספק זה שאם ימות תזקק לאחיו], כמו [שלימד] ריש לקיש, שאמר ר"ל, [יש פתגם שנשים אומרות] יותר טוב לשבת שנים יחד מלשבת אלמנה.

נתן את הכסף ליהויריב וכו'. הרבנים למדו, נתן אשם ליהויריב וכסף לידעיה, יחזיר כסף אצל אשם¹⁶⁸, דברי רבי יהודה, וחכמים אומרים, יחזיר אשם אצל כסף. איך מדובר. אם תאמר שנתן האשם ליהויריב במשמרתו של יהויריב, וכסף לידעיה במשמרתו של ידעיה, זה זכה בשלו וזה זכה בשלו. אמר רבא, במה מדובר כאן, שנתן אשם ליהויריב במשמרתו של יהויריב, וכסף לידעיה במשמרתו של יהויריב, ר' יהודה סובר, כיון שאינו משמרת ידעיה, קונסים ל[משמרת] ידעיה, הלכך יחזיר כסף אצל אשם. ורבנן סוברים, בני יהויריב עשו שלא כדין כשקיבלו אשם לפני כסף, הלכך קונסים להם, ויחזור אשם אצל כסף.

למדנו, אמר רבי, לפי דברי רבי יהודה, אם קדמו בני יהויריב והקריבו את האשם, [האם הגולן צריך] לחזור ויביא אשם אחר ויקריבוהו בני ידעיה, וזכו אלו [פי' משמרת יהויריב] במה שבידם. אמרו [התלמידים בבית המדרש], למה זה ראוי, הרי הוא אשם פסול. אמר רבא, לעורו.

תניא, אמר רבי, לדברי רבי יהודה, אם האשם קיים, יחזיר אשם אצל כסף. והרי רבי יהודה סובר יחזיר כסף אצל אשם. במה מדובר כאן, כגון דיצא משמרת של יהויריב ולא תבעו, והרי לומדים שהם מחלו [המשמרת יהויריב לידעיה]. [תנא] אחר לימד, אמר רבי, לדברי רבי יהודה, אם קיים אשם, יחזור כסף אצל אשם. זה פשוט, כך הוא סובר. במה מדובר כאן, כגון דיצא משמרת של אלה ואלה לא תבעו, מה הייתי אומר שהם מוחלים א' לשני, לכן לומדים [שלא] שאומרים, כיון שלא תבעו, יחזירו כבתחילה.

¹⁶⁸ רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"ב): נתן את הכסף לאחת מן המשמרות ואת האשם למשמרה זו שהיא שבתה יחזיר הכסף אצל האשם לאנשי המשמרה הקבועה, שהמשמרה שלקחה כסף בלא שבתה לא זכת ומוציאין מידה.

משנה למלך הלכות גזלה ואבדה פרק ח הלכה יב

[יב] נתן את הכסף לאחת מן המשמרות וכו'. בפ' הגזול קמא (דף ק"ז) תנן נתן הכסף ליהויריב ואשם לידעיה יצא אשם ליהויריב וכסף לידעיה אם קיים האשם יקריבוהו בני ידעיה ואם לאו יחזרו ויביא אשם אחר שהמביא גזלו עד שלא הביא אשמו יצא הביא אשמו עד שלא הביא גזלו לא יצא ע"כ. ומתני' מיייר כשנתן לכל אחד ואחד במשמרתו אלא שאם נתן הכסף בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן האשם לידעיה במשמרתו יצא וזכה כל אחד בשלו כלומר דזכה יהויריב בכסף וידעיה זכה באשם ומקריב אותו אך אם נתן בתחלה האשם ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן לידעיה הכסף במשמרתו אז הדין הוא שאם קיים האשם שיקריבוהו בני ידעיה לפי שיהויריב עשה שלא כדין שקבל האשם קודם שקיבל הכסף ואם כבר הקריבוהו בני יהויריב אמרינן דיחזור הגזלן ויביא אשם אחר משום דלא יצא באשם ראשון שהקריבו בני יהויריב לפי שהקריבוהו קודם נתינת הכסף. והנה במתני' ליכא פלוגתא אך בגמ' ת"ר נתן אשם ליהויריב וכסף לידעיה יחזיר כסף אצל אשם דברי ר"י וחכ"א יחזיר אשם אצל כסף ושאלו בגמ' היכי דמי אלימא דיהיב ליה אשם ליהויריב במשמרתו דיהויריב וכסף לידעיה במשמרתו דידעיה זה זכה בשלו וזה זכה בשלו. הנה קושיא זו היא לר"י דלרבנן ניחא דטעמייהו דרבנן דאמרי דיחזיר אשם אצל כסף משום דקנסוהו ליהויריב דקביל אשם מקמי כסף וכדתנן במתניתין אך לר"י קשה דנהי דלא קניס ליהויריב מ"מ לידעיה אמאי קניס והלא ידעיה לא עשה שלא כדין ותירצו דה"ב דיהיב אשם ליהויריב במשמרתו דיהויריב וכסף לידעיה במשמרתו דידעיה שגם ידעיה עשה שלא כדין שקבל הכסף בזמן משמרת יהויריב ובהא פליגי ר"י וחכמים דחכמים ס"ל דאף שכולם עשו שלא כדין טפי איכא למקנסיה ליהויריב שקבל אשם קודם נתינת הכסף ומש"ה אמרו דיחזיר אשם אצל כסף ור"י סובר דטפי איכא למיקנסיה לידעיה שקבל הכסף בעוד משמרת יהויריב קיימת ומש"ה אמר דיחזיר כסף אצל אשם אך היכא דיהיב לכל אחד במשמרתו בזה לא נחלקו דלכ"ע אם נתן הכסף בתחלה זה זכה בשלו וזה זכה בשלו וזוהו האשם בתחלה יחזיר האשם אצל כסף וכדתנן במתני' משום דקנסין ליה ליהויריב דקביל אשם מקמי כסף וזהו דר"י לא נחלק במתני' כי אם בברייתא:

תו אמרי' בגמרא אמר רבי לדברי ר"י אם קדמו בני יהויריב והקריבו את האשם יחזרו ויביא אשם אחר ויקריבו בני ידעיה וזכו הללו במה שבידן ע"כ. כלומר דאף דקניס ר"י לידעיה זהו בעוד האשם קיים שיכולין בני יהויריב להקריבו בהכשר הדינו שיחזיר הכסף אצל אשם אבל אם קדמו בני יהויריב והקריבוהו בפיסול דק"ל דאשם הבא קודם הכסף פסול אז ינתן אשם שני לידעיה. והקשו בגמ' דמאחר דאשם זה שקדמו בני יהויריב והקריבוהו פסול הוא היכי קתני וזכו הללו במה שבידם דמשמע שאף יהויריב זכה באיזה דבר והלא כיון דפסול הוא לא חזי ותירצו לעורו:

תו אמרי' התם אמר רבי לדברי ר"י אם קיים אשם יחזיר אשם אצל כסף והקשו והא ר"י יחזיר כסף אצל אשם אית ליה ותירצו דה"ב כגון דנפק משמרתו דיהויריב ולא תבעו והא קמ"ל דאחולי אחלו גבייהו ע"כ. תו אמרי' התם אמר רבי לדברי ר"י אם קיים אשם יחזיר כסף אצל אשם והקשו פשיטא הכי אית ליה לר"י

שהמביא גזילו עד שלא הביא אשמו [וכו'] מאיפה לומדים את זה.

אמר רבא, שנאמר בפסוק "האשם המושב לה' לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו", משמע שכסף בתחילה. אמר ההוא תלמיד לרבא, אלא מעתה, "מלבד עולת הבקר", וכן כאן מכלל שמוספים בתחילה. והרי למדנו בברייתא, מאיפה אנו יודעים שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר¹⁶⁹. מלמד הנאמר, "וערך עליה העולה", ואמר רבא, "העולה", עולה ראשונה. אמר לו, אני לומד את זה מ"אשר יכפר בו", ועדיין לא כיפר.

נתן לו את הקרן וכו'. הרבנים למדו, מאיפה אנו יודעים שאם הביא מעילתו ולא הביא אשמו, [או הביא] אשמו ולא הביא מעילתו, שלא יצא. מלמד הנאמר, "באיל האשם ונסלח לו". ומאיפה אנו יודעים שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו, שלא יצא. מלמד הנאמר, "באיל האשם", האשם בכבר [משמע איל של האשם שהוא הקרן שהביא ככר]. הייתי אומר כשם שאיל ואשם מעכבים [זה את זה], כך חומש מעכב. מלמד הנאמר, "באיל האשם ונסלח לו", איל ואשם מעכבים בהקדש¹⁷⁰, ואין חומש מעכב¹⁷¹. וילמד הקדש מהדיוט והדיוט מהקדש. הקדש מהדיוט, מה אשם של שם קרן [האמור בגזול את הגר, דכתיב האשם המושב לה' לכהן פירושו קרן שהרי קרבן האשם מפורש בסיום הפסוק]. אף אשם של כאן קרן [האמור במועל בהקדש, דכתיב באיל האשם, פירושו שיתכפר באיל ובקרן, ושניהם מעכבים את הכפרה], והדיוט מהקדש, כמה שבהקדש אין חומש מעכב [פי' המועל בהקדש אין תשלום החומש מעכב את כפרתו]. אף הדיוט גם כן אין חומש מעכב [פי' גזול את הגר נמי אין תשלום חומש מעכב את כפרתו].

הדרן עלך הגזול עציים.

ותירצו הב"ע כגון דנפק משמר דהני ודהני ולא תבעו מהו דתימה אחול גבי הדדי קמ"ל דאמרינן להו להדרו ברישא ע"כ. ופירש"י כגון דנפיק משמרת דהני ודהני ולא תבעו בני יהויריב את הכסף במשמרתם ואצטריך לאשמועינן דלא תימא טעמא דלא בדתבעו בני יהויריב בעוד משמרתם קיימת שיחזיר אבל היכא דלא תבעו אחלו לבני ידעיה קמ"ל דכיון דבני ידעיה נמי לא תבעו לאשם במשמרתו יחזיר כסף אצל אשם ויקריבוהו בני יהויריב כשיחזור שבת משמרתם ע"כ. ועתה נבאר כל הפרטים אחד לאחד. א' היכא דנתן הכסף בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן האשם לידעיה במשמרתו בזה לא נחלק אדם דכל אחד ואחד זכה בשלו וכדתנן במתני' ב' ואם נתן הכסף בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן האשם לידעיה במשמרת יהויריב אליבא דל"ע יחזור האשם ליהויריב וזה פשוט. ג' ואם נתן האשם בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן הכסף לידעיה במשמרתו אליבא דל"ע יחזור האשם לידעיה משום דקנסין ליהויריב שקבל האשם קודם הכסף. ד' ואם נתן האשם בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן הכסף במשמרת יהויריב בזה נחלק ר"י ורבנן דרבנן קניס ליהויריב משום דקבל האשם מקמי כסף ומש"ה אמרו דיחזור אשם אצל כסף ור"י קניס לידעיה משום דקבל כסף במשמרת שאינה שלו ומש"ה אמר דיחזור כסף אצל אשם. ה' ואם עברה משמרת יהויריב ולא תבע הכסף אף ר"י מודה שיקריבו אותו בני ידעיה משום דכיון דלא תבעו אחולי אחלו גבייהו וכדאיתא בברייתא. ונראה דאם תבעו בני יהויריב הכסף מבני ידעיה ולא השיגו בהם בני ידעיה ובין כך ובין כך עברה משמרת בני יהויריב דלא הפסידו זכותם בני יהויריב שהרי תבעו ולא השיגו בהם ודוקא היכא דלא תבעו הוא דאמרי' דאחולי אחילו גבייהו, ודין זה לא מצאתי אותו מבואר ואני מסתפק את"ל כמ"ש דאם תבעו בני יהויריב דלא הפסידו זכותם אף שעברה משמרתם ויחזור הכסף אצל אשם באיזה זמן יקריבו אותו בני יהויריב מי אמרינן שימתינו בני יהויריב עד שתבא שבת משמרתם דומיא דמ"ש רש"י היכא דנפיק משמרת דהני ודהני או דלמא שאני התם משום דאמר משמרת הבא אחר ידעיה ליהויריב אין אני מניח לעבוד במשמרת אלא הכא ידעיה פשע במה שלקח הכסף במשמרת יהויריב

ע"י המשך הערה נו.

¹⁶⁹ רמב"ם (תמידין ומוספין פ"א ה"ג): תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריך הצל ויראה לכל שהאריך, והוא משש ומחצה ומעלה עד סוף היום, ולא היו שוחטין אותו בכל יום אלא בשמונה שעות ומחצה וקרב בתשע ומחצה, ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר תחילת זמן שחיטתו, מפני הקרבנות של יחידים או של צבור, לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר, ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים חוץ מקרבן פסח לבדו, שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.

¹⁷⁰ רמב"ם (מעילה פ"א ה"ה): הביא מעילתו עד שלא הביא אשמו לא יצא, נסתפק לו אם מעל או לא מעל פטור מן התשלומין ומן הקרבן, והחומש הרי הוא כתחילת ההקדש ואם נהנה בו מוסיף חומש על החומש, וכבר ביארנו כמה פעמים שהחומש אחד מארבעה מן הקרן עד שיהיה הוא וחומשו חמשה. [ראב"ד] שלא הביא אשמו לא יצא. א"א אינו מעה עם הגמרא של פרק הגזול רבה.

¹⁷¹ רמב"ם (מעילה פ"א ה"ד): תשלום הקרן והבאת האשם מעכבין הכפרה, ואין החומש מעכב, שנאמר באיל האשם איל ואשם מעכבין ואין החומש מעכב.

הגזול עצים פרק תשיעי

בבא קמא

קיא

עין משפט
גר מצוה

דמינה ניהא לה . להתקדם לראשון שהוא שלם על ספק זה שאם ימות תזקק לאחריו : **ען דו** . גוף שנים כלומר אשה בכל דהו ניהא לה : **זו וכו' בשלו וזו וכו' בשלו** . ונהי נמי לרבנן דקנסו ליהויריב דקבול אשם מקמי כסף אלא לרבי יהודה מי"ט דקנים לידעיה : **לדברי רבי יהודה** . והע"ג דקנים תורה אור

אמר רבא לעורו . תימה דהכא משמע אפילו בפסול קודם זריקה וגם כשהעור מחובר עדיין בצבר וענשה בו פסול קודם שמיטה שהביא קודם הכסף שרי בהגהה ובזבחים בפרק עבול יוס (דף קד. וספ) אמר רבי דם מרלה על העור צפני עלמו פי' כשהוא מופשט ואירע פסול בצבר הדם מרלה על העור וכשהוא עם הצבר *וגולד בו פסול קודם זריקה הרי הוא כיוולא בו אמר זריקה הורלה בשר שעה אחת יפשיטו ועורו לכהנים אלמא כשהוא עם הצבר ופסול קודם זריקה יולא לשריפה והכא אירע בו פסול קודם שמיטה שהובא קודם הכסף ואמאי לא ילך העור לשריפה : **ת"ל** העולה עולה ראשונה . פי' ראשונה שבפרשת פנחס וכי היכי דמלכד עולת הבקר גלי לך בהדיא דמלכד דבר הקודם לו קאמר הכי נמי מלכד איל הכפורים דבר הקודם לו קאמר ותימה דילוף הכא מהעולה ובפרק כל התדיר (זבחים דף פט. וספ*) ילוף ממלכד עולת הבקר לתודיה וי"ל דהתם נמי אהעולה קמין ועוד יש תירוץ אמר ואין להאריך כאן :

רב א ב מיי פ"ח מהל'
גזילה ואכילת'
גלגה י :

ר ג מיי פ"ח מהלכות
תמידין הלכה ג :

וגולד בו פסול בין קודם זריקה בין לאחר זריקה הרי הוא כיוולא בו (ולגרשכ"ל) (ולגרשכ"ל) כשהוא עם הצבר ופסול קודם זריקה יולא לשריפה והכא אירע בו פסול קודם שמיטה שהובא קודם הכסף ואמאי לא ילך העור לשריפה : **ת"ל** העולה עולה ראשונה . פי' ראשונה שבפרשת פנחס וכי היכי דמלכד עולת הבקר גלי לך בהדיא דמלכד דבר הקודם לו קאמר הכי נמי מלכד איל הכפורים דבר הקודם לו קאמר ותימה דילוף הכא מהעולה ובפרק כל התדיר (זבחים דף פט. וספ*) ילוף ממלכד עולת הבקר לתודיה וי"ל דהתם נמי אהעולה קמין ועוד יש תירוץ אמר ואין להאריך כאן :

ר ד מיי פ"ח מהל'
משיכה הל"ה (ועי'
בשמות ובכ"מ) :
ר ה ו ספ הל"ה ד ספג
עין י :

[ד"ה עג]

[ועינין תוספות כחובות
קו: ד"ה כדאמר ותוספות
ובנים פט. ד"ה כל
ומנחות מט. ד"ה ת"ל
ופסחים נה: ויומא לז.
ד"ה העולה]

הגהות הב"ח
(ב) גמ' כדריש לקיש :

דמינה ניהא לה בכל דהו (ה) בריש לקיש *דאמר ר"ל טב למיתב מן הו מלמיתב ארמלו : נתן את הכסף ליהויריב וכו' : תנו רבנן נתן אשם ליהויריב וכסף לידעיה *יחזור כסף אצל אשם דברי רבי יהודה וחכמים אומרים יחזור אשם אצל כסף היכי דמי אילמא דיהיב ליה אשם ליהויריב במשמרתו דיהויריב וכסף לידעיה במשמרתו דידעיה זה זכה בשלו וזה זכה בשלו אמר רבא יהכא במאי עסקינן דיהיב אשם ליהויריב במשמרתו דיהויריב וכסף לידעיה במשמרתו דידעיה היא לידעיה קנסינן ליה הלכך יחזור כסף אצל אשם ורבנן סברי שלא כדין הוא עבוד בני יהויריב דקיבלו אשם מקמי כסף הלכך לדידהו קנסינן להו ויחזור אשם אצל כסף תניא אמר רבי לדברי רבי יהודה אם קרמו בני יהויריב והקריבו את האשם יחזור ויביא אשם אחד ויקריבוהו בני ידעיה וזכו הללו במה שבידן אמרי למאי חוי אשם פסול הוא אמר רבא לעורו תניא אמר רבי לדברי רבי יהודה אם קיים אשם יחזור אשם אצל כסף והא רבי יהודה יחזור כסף אצל אשם אית ליה הכא במאי עסקינן כגון דנפק משמרתו דיהויריב ולא תבעו והא קמ"ל דאחולי אחילו נבייהו תניא אידך אמר רבי לדברי רבי יהודה אם קיים אשם יחזור כסף אצל אשם פשיטא הכי אית ליה הכא במאי עסקינן כגון דנפיק משמרתם דהני ודהני ולא תבעו מהו דתימא אחולי גבי הרדי קמ"ל דאמרינן כיון דלא תבעי להדרו ברישא : שהמביא גזילו עד שלא הביא אשמו [וכו'] : מנהני מיילי אמר רבא דאמר קרא **האשם המושב לה** לכהן מלכד איל הכפורים אשר יכפר בו **הה"פ** מכלל דכסף ברישא אמר ההוא מרבנן לרבא אלא מעתה **מלכד עולת הבקר** הכי נמי מכלל דמוספין ברישא והתניא *מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר תלמוד לומר *וערך עליה העולה ואמר רבא העולה עולה ראשונה אמר ליה אנא *מאשר יכפר בו נפקא ליה ועדיין לא כיפר : נתן לו את הקרן וכו' : ת"ד מנין שאם הביא מעילתו ולא הביא אשמו ולא הביא מעילתו שלא יצא תלמוד לומר באיל האשם ונסלח לו ומנין שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו שלא יצא תלמוד לומר באיל האשם האשם בכבר יכול כשם שאיל ואשם מעכבים כך חומש מעכב תלמוד לומר באיל האשם ונסלח לו יאיל ואשם מעכבים בהקדש ואין חומש מעכב וילמד הקדש מהריוט והריוט מהקדש הקדש מהריוט מה אשם דהתם קרן אף אשם דהכא קרן והריוט מהקדש מה הקדש אין חומש מעכב אף הריוט נמי אין חומש מעכב :

ליה לידעיה ה"מ היכא דאשם ראשון קיים דיכולין בני יהויריב להקריבו בצדו משמרתן קיימת ובהכשר אבל אם קרמו והקריבוהו בצפול דאשם הבא קודם הקרן פסול הוא כדמפורש לקמן ינתן אשם השני לידעיה : **למאי חוי** . דקחני זכו : **כגון דנפק משמרתם** . דהני ודהני ולא תבעו בני יהויריב את הכסף במשמרתם ולא בני ידעיה את האשם במשמרתם ואילטרדיך לאשמועינן ללא תימא טעמא דרבי יהודה דתפצו בני יהויריב שיחזור בצדו משמרתן קיימת אבל היכא דלא תבעו מחלו לבני ידעיה : **קמ"ל** . דכיון דבני ידעיה נמי לא תבעו לאשם במשמרתן יחזור כסף אלא אשם ויקריבוהו בני יהויריב כשיחזור שבת משמרתם : **האשם המושב** [לס'] **לכסן מלכד איל הכפורים אשר יכפר בו** . כלומר לא קרב האיל עדיין : **אנא מאשר יכפר קאמינא** . דכתיב בלשון עתיד מדלא כתיב אשר כיפר ומשמע דכשהשיב לכהן את האשם דהיינו קרן הכסף עדיין לא כיפר : **מנין שאם הביא משילטו** . גבי כהנה מן ההקדש קאמר : **מעילטו** . קרן דהקדש שמעל בו : **באיל האשם ונסלח** . משמע אין סליחה אלא בשניהם איל כמשמעו האשם קרן כדילוף לקמיה הקדש מהריוט מה האשם דכתיב בגזול הגר קרן הוא כדאמר לעיל (דף קי. א) אף אשם דכתיב בהקדש קרן הוא : **באיל האשם** . משמע באיל שהוא צל חובה לאשם שהוא קרן אלמא קרן צרישא מייתי : **אין המושב מעכב** . את הכפרה

יבמות קי"ח
כחובות ע"ה
קדושין ז. מ"א.

הדרן עלך הגזול עצים

הדרן עלך הגזול עצים

קודם לתמיד של שחר תלמוד לומר *וערך עליה העולה ואמר רבא העולה עולה ראשונה אמר ליה אנא *מאשר יכפר בו נפקא ליה ועדיין לא כיפר : נתן לו את הקרן וכו' : ת"ד מנין שאם הביא מעילתו ולא הביא אשמו ולא הביא מעילתו שלא יצא תלמוד לומר באיל האשם ונסלח לו ומנין שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו שלא יצא תלמוד לומר באיל האשם האשם בכבר יכול כשם שאיל ואשם מעכבים כך חומש מעכב תלמוד לומר באיל האשם ונסלח לו יאיל ואשם מעכבים בהקדש ואין חומש מעכב וילמד הקדש מהריוט והריוט מהקדש הקדש מהריוט מה אשם דהתם קרן אף אשם דהכא קרן והריוט מהקדש מה הקדש אין חומש מעכב אף הריוט נמי אין חומש מעכב :

פסחים נה:
ויומא לז:
כחובות קו:
ב"מ נה.
[זבחים קג.]
מנחות מט.
תמיד קח:

הדרן עלך הגזול עצים

8 והנה הרמב"ן הביא ראיה מתוספתא דב"ק (פ"ז ה"ה) דמבואר שם דאם גנב פרה מעוברת וטבחה חייב בדו"ה, ואם ילדה ואח"כ טבח את הולד פטור מדו"ה, וע"כ הטעם דפטור על הולד משום דהלידה הוי שינוי, ומדחייב על האם ש"מ דאין הלידה שינוי לענין האם, וזהו תמיהה עצומה על התוס'. ונראה דבפ' מרובה (דף סה ע"ב) יליף מקרא דשור בן יומו קרוי שור, אכן בעודו עובר נראה דאין עליו שם שור, וכדחזינן דצריך למילף מקרא על שור בן יומו, וגם מדמבואר בחולין (דף פט ע"ב) דאין חייב על חלב העובר, וביארו בתוס' שם (ד"ה בוולדות) משום דכתיב כל חלב שור וכשב ועובר אינו מיקרי שור וכשב, וא"כ הרי לענין דו"ה דבעינן שור ושה דהרי בחיובא דד' וה' כתיב כי יגנוב איש שור או שה או ש"כ צריכין שיהא שור ושה בשעת גניבה, וזהו טעמא דתוספתא דפטור על הולד מדו"ה, דהתוספתא אזלא כמ"ד שינוי אינו קונה ולהכי חייב על האם, ועל הולד פטור משום דחסר בו גניבת שור ושה ולא מטעם שינוי.

ואין להקשות דכיון דגם הוא מחזיקה בגניבה תיהוי כגניבה חדשה על הולד לאחר לידה, ושוב יש כאן שור ושה בשעת גניבה, דהרי בפ' מרובה (דף ס"ו ע"א) קאמר טלאים כדמעיקרא דאף שהושבחו וקיי"ל דכפל ודו"ה כשעת העמדה בדין לענין יוקרא וזולא, מ"מ בהושבחו אינו משלם אלא כשעת הגניבה, וכן מבואר שם (דף ס"ה ע"ב) בגמ' אטו תורא גנבי מינד, דיכרא גנבי מינד, הרי דלא אמרינן דנעשתה גניבה חדשה על השבח, והיינו משום דאח"כ אינו אלא ככופר בפקדון דהוי רק גזלן ולא גנב וליכא בזה חיוב כפל ודו"ה כיון דאין שם גניבה בה.

9 ז"ל הפסוק (תהלים י ג): כִּי הִלַּל רָשָׁע עַל תַּאֲוֹת נַפְשׁוֹ וּבָצַע בְּרָדָּךְ נֶאֱמָר ה'.

פ"י רש"י: כי הלל רשע - מוסב על למה ה' תעמוד ברחוק כי עתה עמלק הרשע מתהלל שמשגיג כל תאות נפשו. ובוצע ברך נאץ ה' - והגזלן שבח את עצמו לאמר נאץ ה' ושלום יהיה לי, ברך כמו ברך לשון פעל ותדע שאילו ה' שם דבר ה' הטעם למעלה באות הראשונה והיה נקוד פתח וזה נקוד קמץ קטן וטעמו למטה בר"ש, ואל תתמה על ברך שלא אמר ברך שהרבה תיבות של ר"ש משמשות כך כגון אויב חרף ה' (תהלים עד) ולא נאמר חרף. נאץ - כמו חרף וכן כל לשון ניאוך כך פתר מנחם.

ר"ל ובוצע כפשוטו, שנותן לכהן, כמ"ש (משלי א יט): כִּן אֲרָחוֹת כָּל בָּצָע בָּצָע [את נפש בְּעָלְיוֹ יִקַּח] (אגדות הגר"א). ועיי"ש בבהג"א: כן ארחות כל בוצע בצע, כלומר כן הדרך של הרעים הרוצים לגרום ממון הוא בכדי שיהא יוכל ליקח עי"ז הנפש של אותן הבעלים של הממון שגרמו לו ליקח.

10 ע"י שו"ע (ח"מ סי' שסב ס"ב): נתיאשו הבעלים ממנה ולא נשתנית, קנה הגזלן כל השבח שהשביחה אחר יאוש ואינו משלם אלא כשעת הגזילה, ודבר זה מדבריהם מפני תקנת השבים, וכשמחזיר לו הגזילה שמין לו השבח ונוטל מן הנגזל:

ביאור: שהשביחה אחר יאוש - וי"א דאפילו לא נתיאש ג"כ דינא הכי. וכ"כ הרמ"א סוף סעיף ח' דיש חולקין, וקאי גם אזה שכתב המחבר כאן (סמ"ע).

ואינו משלם אלא כשעת הגזילה - פירוש, אם הוא בענין שאינו צריך להחזיר הגזילה עצמה (סמ"ע).

וכשמחזיר לו הגזילה - היינו בעינה (סמ"ע).

ד ע"י לעיל הערה

ה ע"י לעיל הערה.

י ע"י לעיל הערה.

11 ע"י תוספות יום טוב (אבות פ"ג מ"י): נוחה הימנו - ובהאי לישנא תנן בסוף מס' שביעית רוח חכמים נוחה הימנו. ושם כתבתי לשון הר"ש ולשון רש"י שפירשו כענין החזקת טובה. ובפרק הזהב [ריש] דף מ"ח פירש"י שיש נחת רוח לחכמי ישראל במעשיו של זה ודעתם נוחה עליהם. והימנו על ידו ע"כ. ולשונו בפ"ק דקדושין סוף דף י"ז וקאי אהאי דשביעית

אין רוח חכמים וכו' ומרכיב שני הפירושים ביחד. אין דעת רוח חכמים נוחה עליהם במעשיו כלומר אין מחזיקין לו טובה וכו' כמ"ש בסוף שביעית. ותמיהני על מה שפירש"י בפרק הגזול קמא דף צ"ד ע"ב במקבל מבעלי תשובה שאין רוח חכמים נוחה הימנו. שאין רוח חכמה וחסידות בקרבנו. ע"כ. אכן ראיתי במשניות כתובים בסוף שביעית שהגיה שם במשנה רוח חכמה.

12 ביאור: אם כתב לו הלוח דאקנה - הא דצריך הלוח לכתוב להמלוה "דאקנה", היינו דוקא למי שסובר שב"דאקני" לא אמרינן אחריות טעות סופר הוא, והמחבר דסתם וכתב לעיל (סי' קיב ס"א?) דלא אמרינן ביה דטעות סופר הוא, משום הכי סתם ג"כ כאן וכתב אם כתב לו דאקנה. מיהו אפילו לפי שיטתייהו אין צריך דאקנה כי אם הלוח למלוה, אבל הלוקח שהשביחה מחזיק בחצי השבח שהשביח אפילו לא כתב לו הלוח המוכר דאקני, ומטעם שאכתוב בסמוך [סק"ג?] (סמ"ע), ויש פוסקים דגם בדאקני אמרי' אחריות ט"ס הוא וכבר כתבתי בזה לעיל סי' ק"ב ס"א (ש"ך).

דאקנה כו' בין שבח ששבחו הנכסים מאליהן כו' - מל' המחבר משמע דגם שבח דממיל' משום דאקנה הוא טורף ובעי' דכתב ליה דאקני אבל במקור הדבר איתא: אם שבחו מאליהן טורף כל השבח ואם השביחו מחמת הוצאה גובה חצי השבח כו' (ש"ך).

טורף כל השבח ואם כו' - הטעם, דבהשביח ממילא יכול הבעל חוב לומר להלוקח אתה נכנסת בשעבודי לקנות, ואילו לא קניתהו היה נשבח מעצמו ביד הלוח המוכר לך והייתי גובהו כולו עם הקרקע בחובי, משא"כ בהשביח מחמת הוצאות הלוקח (סמ"ע).

13 ע"י רע"א: גזל חמץ ועעה"פ אומר לו הש"ל, [בתשו' כ' רבינו בדין חמץ של עכו"ם ביד ישראל והישראל קיבל עליו אחריות אם נאסר בהנאה, וז"ל] ולכאו' ה' נראה להביא ראיה מסתמא דמתני' גזל חמץ ועבר עה"פ אומר לו הש"ל משמע דהחמץ אסור בהנאה, והא מצד הבעלים ליכא למקנס, דהא הם אנוסים דמה הו"ל למיעבד, ואף לבטל לא ה' בידם, דהא קיי"ל גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם א"י להקדישו, ועי' בסוגיא דבב"ק דכי היכי דהנגזל אינו יכול להקדיש ה"נ א"י להפקיר, אע"כ דהקנס משום הגזלן דעבר עליו משום אחריות, הרי מוכח דגם בחמץ שאינו שלו אלא דעבר עליו ג"כ קנסוהו, וא"כ ממילא אין חילוק בין בעלים נכרים או ישראלים, ואף ד"ל דמ"מ כאן הדין דיכול לומר הש"ל, א"כ אף אם יאסור בהנאה אין ההפסד להגזלן לא חלה הקנס עליו מש"ה הדין דלא נאסר החמץ דהבעלים הם אנוסים, והגזלן הא לאו פסידא דידיה, והך גופא אשמעינן מתני' דבאסורי הנאה יכול לומר הש"ל, וממילא ל"ש למקנס' מש"ה מותר בהנאה, וה"נ בחמץ של נכרי ביד ישראל וקבל עליו אחריות כיון דאף אם יאסר בהנאה ליכא קנס על הישראל דהא יכול לומר הש"ל ומותר בהנאה, מ"מ ודאי פשטא דמתני' לא משמע כן, ודוחק לפרש כן דפשטא דמתני' מורה בודאי דהחמץ אסור בהנאה, א"כ מוכח לכאורה דמשום אחריות אסור בהנאה אחה"פ, והא דס"ל לחד מ"ד בירושלמי דמותר ל"ל דהך מ"ד ס"ל כו"ל בב"ק דנגזל יכול להקדיש ולהפקיר א"כ י"ל דהאיסור משום הנגזל דלא ביטל, אבל למאי דקיי"ל כו"י דנגזל כיון דאינו ברשותו א"י להקדיש ולהפקיר מוכח ממתני' דמשום אחריות אסור אחה"פ [וכעת ראיתי (בקונטרסו דמעכ"ת), דבתשו' נב"י כ' לפרש כן מתני' הנ"ל דמשום דיכול לומר הש"ל החמץ מותר בהנאה, דליכא בזה קנס להגזלן, ולענ"ד רחוק מדרך האמת].

14 ע"י שו"ע (יו"ד סי' קסו ס"א): המלוה את חבירו לא יעשה מלאכה בעבדו, אפילו הוא בטל, ולא ידור בחצירו חנם, ולא ישכור ממנו בפחות, אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא (פירוש שאינה עומדת להשתכר) וגברא דלא עביד למיגר. ואם דר בו כבר, כיון דחצר לא קיימא לאגרא אין צריך לתת לו אפילו לצאת ידי שמים, ואפילו אם הוא גברא דעביד למיגר.

גזילה אחרת בשעה שלוקח השכר כיון דבאמת הוי של בעלים. ומ"מ אם כבר שילם השוכר לגזלן א"צ לשלם שנית לבעלים, דזה הוא בכלל תקנת השוק הנזכר בסימן שס"ט, דמה לי לוקח מגזלן או שוכר ממנו (ט"ז), וי"א דדוקא היכי דעדיין השכר לא מטי לידיה שגזלן (רע"א), וי"א משום דכל ממון שלא נקנה ביד מי שהוא הרי הוא ברשות הבעלים, ונמצא דהשכירות שלו כאילו הבעלים עצמו השכירוהו (פ"ת בשם הבאר הגולה).

ב' עי' שו"ע (יו"ד סי' קסה ס"א): המלוה את חבירו על המטבע והוסיפו על משקלו, אם הוזלו הפירות מחמת התוספת מנכה לו שיעור התוספת, ואפילו הוסיפו עליו כל שהוא. ואם לא הוזלו מחמת התוספת, אינו מנכה לו אלא נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה. במה דברים אמורים, כשהוסיפו עליו עד חמישיתו, כגון שהיה משקלו ד' ועשאוהו ה'. אבל אם הוסיפו עליו יותר על חמישיתו, מנכה לו כל התוספת, אעפ"י שלא הוזלו הפירות. וה"ה למלוה על המטבע ופחתו ממנו. הגה: ועיין בח"ה סימן ע"ד אימת יוכל להחזיר המטבע שהלוה לו, אף על גב דנפסלה. ואם הוזלו הפירות מחמת המטבע החדשה, ולא הוסיפו עליה, נותן לו מטבע החדשה (גמרא). והיכא שעשו מטבע חדשה ולא ידענו אם הוסיפו אם פחתו חומש, סמכינן אאומנים עובדי כוכבים דבקיאים בכך, במסיחין לפי תומן, או הערכאות הממונים על כך. (ב"י בשם ס"ה). ואם גזר המלך שכל מי שיפרע יפרע ממטבע חדשה, הולכים אחר גזירת המלך, דדינא דמלכותא דינא ואין בזה לא משום רבית ולא משום איסור גזל (ב"י בשם הרמב"ן ועיין ס"ק ח') ועיין בח"ה סימן ע"ד.

ועי' ש"ך: המלוה כו' על המטבע - כלומר שמלוה לו בענין שחייב ליתן לו המטבע היוצא ועל הדרך שנתבאר בחושן משפט סוף סי' ע"ד.

מנכה לו כו' - וכל היכא שצריך לנכות לו ולא נכה לו כתב ב"י בשם ב"ה ד"א דהוי ר"ק וי"א דהוי א"ר.

ואם לא הוזלו מחמת התוספות - אף על פי שהוזלו מחמת השער כגון שבאו רוב תבואות לעולם והוזלו אינו מנכה לו. עד חמישיתו - דאם היה מחזירו לנסכא יפחות החומש לחסרון היתוך ושכר הצורף א"נ דאפי' בטיבעא קמא איכא זוזי דתקילי טפי עד חומש א"נ מסתמא גם דעת הלוה אם ישתנה המטבע לא ינכה לו כלום עד שיעור זה.

וה"ה למלוה על המטבע כו' - כלומר המלוה בענין שחייב לשלם לו מטבע היוצא ופחתו מן המטבעות אז צריך הלוה לשלם לו על הדרך שנתבאר.

מחמת המטבע החדשה - מחמת חריפותה נותן לו מטבע החדשה.

אאומנים עובדי כוכבים - ששואלים לשנים זה שלא בפני זה במסיחין לפ"ת כדעבדינן בשטרי דפרסאי, בה"ת, ועי' בח"מ סי' ס"ח ס"ב.

י' עי' רמב"ם (מעשר שני פ"ד ה"י): אין פודין במטבע שאינו יוצא באותו זמן ובאותו מקום שנאמר ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך עד שיהיה ראוי להוצאה, ומטבע מלכים הראשונים אם יוצא משמם פודין בו.

דרך אמונה: אין פודין - ואם פדה לא חל הפדיון וכן במטבע שאינו ברשותו.

שאינו יוצא - כגון מטבע של בר כוזיבא ושל ירושלים לפני חורבנה וכה"ג וכן מי שמרד במלך ועשה מטבע כ"ז שלא כבש את המדינה אין מחללין ע"ז.

יוצא - ואם הי' יוצא לאסימון בסלע ולמטבע בשקל או למטבע בסלע ולאסימון בשקל אין למע"ש אלא כשער המטבע.

באותו זמן - ואפי' אם הי' יוצא תחלה באותו מדינה כיון שהיום אינו יוצא אין מחללין עליו כגון שפסלתו מלכות או שפסלתו מדינה אף על פי שהמלכות מקבלתו כיון שאינו יוצא ע"ג צורתו אין מחללין עליו.

ולהרמב"ם, אפילו אם הוא גברא דלא עביד למיגר, הוי אבק רבית וצריך להחזיר אם בא לצאת ידי שמים. (ובחצר דקיימא לאגרא, הוי אבק רבית (לכ"ע) (טור). ועיין עוד בח"ה ריש סימן ע"ב).

ביאור: לא יעשה מלאכה בעבדו. ואי לא הלוה לו היה מותר דניחא למריה דההוא עבד שלא ילמוד דרך הבטלה כדאיתא בח"מ סימן שס"ג מ"מ הכא דהלוהו מחזי כרבית (ט"ז).

ולא ישכור ממנו בפחות. רש"י פירש דדין זה דוקא בבית וחצר לפי שאין שם הפסד משא"כ בכרם בסי' קע"ג דלפעמים יש בו הפסד ואפ"ה מנכה לו דבר קצוב לשנה והתוספות חולקים וס"ל דדין זה אף בכל מילי ועיקר החילוק דהלוהו על הבית הוה כזבינא ומותר בנכייטא אבל כאן הלוהו שלא על ביתו ויתבאר בסי' קע"ב להלכה (ט"ז).

ובחצר דקיימא לאגרא הוה אבק רבית לכולי עלמא. כן צריך להיות כן נראה לע"ד. ונ"ל שיש עוד חסרון וכצ"ל ומכל מקום חייב ליתן לו שכר כל שלא אמר ליה דור בחצרי חנם ומיהו אם אחר שהלוהו אמר ליה דור בחצרי חנם אף על גב דקיימא לאגרא לא הוה אלא אבק רבית כן נראה לי שהמעתיק טעה מתיבת אבק רבית הראשון לשני ודלג מה שכתב רמ"א בינתיים וטעות כזה רגיל וכ"ה בד"מ והוא מבואר בב"י בשם תלמידי רשב"א דכל שלא פטרו בפירוש צריך ליתן לו שכרו דמשום דעביד איסורא לא הורע כחו. ומכאן תימה על מה שכ' רמ"א בח"מ סי' שס"ג האומר לחבירו דור בחצרי דפירושו כאומר בחנם וכאן אמרינן דצ"ל בפירוש כמ"ש בב"י דדור סתם משמע כדרך שבני אדם דרין בשכירות וכבר כתבתי שם בסימן רמ"ו סעיף י"ז דלא קיימא לן כהך פסקא שבסי' שס"ג (ט"ז).

ביאור: אינה עשויה לשכר - ובזה לא מהני אף אם ירד בתורת אגרא (ט"ז).

שמין כמה פחתה - מ"מ אין לו דין גזלן, דבגזלן הדין בכחש דלא הדר דאין שמין לגזלן ואם הוזלו השברים פחת הזול על הגזלן, משא"כ בזה שלא נתכוין לגזול רק לעשות מלאכה אף דשואל שלא מדעת גזלן מ"מ לא קנסוהו כל כך, אבל אם נאנסו לגמרי ודאי דחייב כדין שואל שלא מדעת (נתה"מ).

ואם היא עשויה לשכר כו' - פירוש, בזה יד בעל הספינה על העליונה, וכיון דזה התוקף דעתו לשלם נוטל ממנו שכירותו אם ירצה, ואם אינו רוצה נוטל ממנו פחת הכלי כיון דנטלו שלא ברשות וכדין גזלן דמשלם כשעת הגזילה. אבל אם נוטל ממנו השכירות אינו נוטל ג"כ הפחת, דהרי נפחת מחמת מלאכה, וכדין כל שוכר (סמ"ע), פירוש, כיון דשקיל שלא ברשות בעלים ה"ל עכ"פ גזלן, משו"ה הברירה ביד הבעלים אם ליקח ממנו כדין גזלן דהיינו הפחת או ליקח ממנו כאשר נתרצה הוא בשעת התקיפה, אא"כ דנחית בהדיא בתורת גזל, דאז אינו אלא גזלן לחוד (ט"ז).

ליטול פחתה נוטל - ע"ל סי' ש"ח ס"ז בהגה ובקצה"ח שם (רע"א).

ואם שכרה הגזלן לאחר כו' - הטעם, דדוקא בשבח הגזילה שנשבח בידו דהגזלן או הבאים מכחו, דהיינו יורש ולוקח, תיקנו שיקנה הגזלן מפני תקנת השבים, דכל שנשבח ברשותו, אף על פי שנשבח מאליו, ואפילו לא היה בה שינוי כלל, כגון שגזלה כשהיתה מעוברת או טעונה והוציאה מידו בעוד שהיתה טעונה או מעוברת, רק שנשתתה ביד הגזלן ונתרבה ברשותו הגיזה והולד בעיבורה, וכמו שכתבתי בסימן שס"ב סעיף ח' בהג"ה, הרי הוא כאילו השביחו בידו, וכן אם עשה בה הוא מלאכה תיקנו שלא יוציא מידו שכר בדנחית בתורת גזילה משום תקנת השבים אלא משלם כעין שגזל. משא"כ בשכר זה שבא לידו מעלמא ואינו נשבח בגופו, הרי הוא כהוקר הכלי דבו לא תיקנו משום תקנת השבים שיצטרך ליתן לו הנגזל כפי מה שנתיקר (סמ"ע), אף על פי שנכנס בה בתורת גזלנות, כיון דקיימא לאגרא השוכר מגזלן צריך ליתן השכירות לבעלים, שעדיין לא קנה הגזלן קנין גמור אלא להתחייב באונסין, נמצא כשנוטל הגזלן השכר מן השוכר ממון הנגזל הוא נוטל, דכיון שבא לו לגזלן מעות ה"ל כגזול

לעשות כן לכתחלה] אבל אם הי' לו מטבע טבריא בבבל אינו מחלל עליהן בין עומד בבבל בין עומד בא"י כיון שבמקום שנמצא המטבע אינו יוצא ודוקא במקום שהמלכות מקפידות שלא יוצאו המטבע ומחפשים אחר כל מי שמוציא אבל אם אין מקפידות או אפי' מקפידות אבל אין מחפשים ואפשר להוציאו ע"י הדחק מחללין [ודעת הגר"א שאם עומד בא"י ויש לו מעות בבל בבבל צריך שיהא דרך פתוחה לגמרי ולא סגי ביש לו דרך בדוחק], וכן מי שיש לו מטבע במדינה אחרת שאין יוצא לא כאן ולא באותה מדינה רק במדינה שלישית אם יש לו דרך לאותה מדינה ואין מחפשים מחללין, וכן מטבע שנפסל בין שפסלתו מלכות ובין שפסלוהו בני המדינה ויוצא במדינה אחרת אם המלכות אינן מקפידות או שמקפידות ואין מחפשים ויש לו דרך לשם מחללין עליה וכן פסק בחז"א ודעתו דגם דעת רבנו כן ויש ט"ס בדברי רבנו:

¹⁰ **ת"ר איזהו מטבע כו'.** בסוד שד"י. והן ב' עלמין, כי שלמה מלך שהשלום שלו. והן ב' מלכים, מלך עילאה כו', וירושלים באמצע, עיר הקדש של בהמ"ק, ומקדשי תיראו, שהוא החכמה. והוא בסוד אופנים ושרפים וחיות הקדש, חיות של קדש והן באמצע. ובדכורא, אדם דכורא וארץ נוקבא, ובנוק' להיפוך, לכן ירושלים דכורא כו'. והן בשם שדי, ש' נגד ג'ר, ג' אותיות של שם שבבינה, ומלכות משלמת לד', שלכן ד' אתון בה, והוא ד'. והן ג' וד', ויר"ד היר"ד אתון דש"מ באמצע מחבר שניהן, כמ"ש בר"מ. ולמעלה הוא בסוד מאות, ואח"כ עשרות ואח"כ אחדים. ובינה ומל' בסוד ג'ד', ג' משמרות וד' משמרות, ג' ראשין וד', בשחר מברך שתיים שהן ב', ק"ש דשחרית וערבית. ובזוהר אמרו ג' שמות דק"ש. ועוד ג'פ"ד שם מ"ב (אגדות הגר"א).

¹¹ **ואיזהו מטבע כו'.** והן ד' אותיות השם, ב' עלאין נקראים זקנים. ור"ת זקן כו' הן ח"י עלמין, שהן ז' וז' מוצקות, וראשין דילהון תרין. והם שם שד"י, ח"י עלמין (אגדות הגר"א).

¹² **דדאין דינא דגרמי - יש ג' טעמים בגרמי:** חדא דדינא דגרמי הוא שעושה היזק בעצמו לממון חברו ב' דדינא דגרמי הוא שמשעת מעשה בא ההיזק ג' שגם שאינו בא בשעת מעשה הוא מצוי ורגיל לבא, ומטעם זה יש לפטור השם סחורתו של חברו בספינה שנשבר (ש"ך בשם האלשיך), המעכב סחורתו של חברו וחבירו חייב על זה ריבית, חייב משום דינא דגרמי, אפילו לא כיוון להזיק, וכן כל המשנה לעשות דבר בשותפות דמסתמא חברו מקפיד, כל ההפסד שאפשר לתלות שבה מחמת השנוי עליו לפרוע, ולא עוד אלא שכתב שאפי' שא"א להתברר כו' מ"מ כל אשר יהיה אפשר לתלות שבה מפני מה שעשה השותף בלא ידיעת חברו ראוי להטיל עליו, שראוי להטיל עליו קנס כדי שכל אדם ידקדק במעשיו ולא ישנה מדעת חברו כדי שלא יבא לידי הפסד (ש"ך בשם הרשד"ם), ראובן חייב לשמעון כסף, ולכן כאשר סחורה של ראובן הגיעה לנמל, שמעון שילם לגוי לעכב את הסחורה שם עד שישלם לו. והגוי בגלל זה הלשין, ואף על פי שראובן ניסה לפייס אותו, לא הצליח, והוצרך להוציא הוצאות לשחרר את סחורתו. והנה שמעון חייב על הוצאות העיכוב, אבל על פיוס הגוי, הרי הוא אונס שניסה ולא הצליח, ואין כאן גרמי אלא רק גרמא (ש"ך בשם הרשד"ם), ראובן ולוי היו שותפין בבית אחד והיו מניחים ומשמרים בה שניהם נכסיהם וסחורותיהם, ויהי היום ובא ראובן הביתה והניח שם את נכסי שמעון בלי רשות וידיעת לוי ונכסי שמעון היו מחוייבים למלך וכל אשר ימצא בידו או בביתו או ברשותו ממון מנכסי שמעון, הוא וכל אשר ימצא לו בביתו יהי למלך, והביא ראובן לסרסור הנכסים והסרסור הלשין למלך והמלך בא ולקח נכסי לוי, מאחר ולא נעשה הנזק מיד כשהכניס ראובן נכסי שמעון בבית, ועוד הטעם השני שהוא לא הראה ולא הזיק בידים לכן אינו גרמי אלא גרמא ופטור (ש"ך בשם הרשד"ם), אעפ"כ בדיני שמים חייב מאחר שהוא יודע שהוא גורם להפסיד

ובאותו מקום. יתבאר בסמוך בה"ד בעזה"י.

עד שיהי' ראוי להוצאה - ולקנות בו אוכלין בירושלים. ורש"י פי' הטעם משום דלאו כסף צורה קרינן בי' כיון שאינו יוצא ע"ג צורתו.

ראוי להוצאה - ואם המעות החלידו ואין יוצאין בהוצאה אין מחללין עליהן.

ומטבע מלכים הראשונים - שכבר בטלה ועשה המלך החדש מטבע אחרת.

אם יוצא משמם - דהיינו שבני המדינה מקבלין אותן עדיין בהוצאה ואפי' אם יוצא ע"י הדחק ואפי' מטבע של מדינה אחרת אם יוצא כאן ע"י מעט דחק מחללין עליהן אבל אם אין יוצא כלל אף על גב שהמלכות מקבלתו ונותנת עבורו מטבע אחרת אין מחללין עליה ואם בני המדינה מקבלין אותה בפחות משוויין מחללין עליהן לפי מה שמקבלין אותן.

וע"י שר"ע (יר"ד סי' שלא סק"ל"ח): אין פודין במטבע שאינו יוצא באותו זמן ובאותו מקום. ואינו פודה במעות שאינם ברשותו. ואפשר שאין דברים אלו אמורים אלא בזמן שבית המקדש קיים, אבל עכשיו שאין מעשר שני נאכל, אין להקפיד בכך. ומ"מ יש לחוש בדבר, ואף בזמן הזה לא יפדה מעשר שני אלא על כסף שיש בו מטבע היוצא, והוא ברשותו, או יחלל על פירות אחרים.

¹³ **ע"י רמב"ם** (מעשר שני ונטע רבעי פ"ד ה"ד): מי שהיה עומד בטבריא ויש לו מעות (בבל) בבבל אינו מחלל עליהם, היו לו מעות ממטבע טבריא בבבל מחלל עליהם וכן כל כיוצא בזה. [ראב"ד] מי שהיה עומד בטבריא ויש לו מעות. א"א מן הגמרא שלנו הכל בהיפך ואין קפידא על עמידתו אי זה מקום שיעמוד בו אלא על מקום המעות אם יוצאים שם במקום חילולם אם לא ואם חילל על מעות של א"י והן בבבל או על מעות של בבל והן בארץ ישראל אינן מחוללין לפי שאינן יוצאים במקום חילולן ובעינין שיחלל על הכסף היוצא במקומו ושל בבל והם בבבל מחוללין אף על פי שאין מעות בבל יוצאין בירושלים ומלכיות מקפידות שלא להוציא מטבע ממקומו אפ"ה מחללין משום דאפשר דזבין בהו בהמה ומסיק להתם, ואף על פי שאין רשאי לעשות כן כיון דאי עבד חילל מעות היוצאות במקומו קרינא ביה.

דרך אמונה: מי שהיה כו' - מותר לחלל מע"ש בעיר זו אף שהפירות של מעשר בעיר אחרת כל ששיירות מצויות שהולכות מזו לזו:

עומד בטבריא - וה"ה בשאר ערי א"י וכוונת רבנו רק לאפוקי ירושלים שבזמן הבית כשהי' השלטון תח"י ישראל היו כל המטבעות יוצאות בירושלים מפני השקלים כדאי' בגמ'.

ויש לו מעות בבל בבבל - כיון שבמקום שהוא עומד שם אין שם מטבע ע"ז הוי כמטבע שאינו יוצא אבל אם הוא הי' ג"כ בבבל יכול לחלל עליהן אף שאין המטבע יוצא בירושלים יכול לקנות בה בהמה ולהעלותה לירושלים וכן אם המטבע בא"י אף שהיא מטבע בבל כיון שהמחלל ג"כ בבבל מחלל עליה.

היו לו מעות ממטבע טבריא בבבל - והוא עומד בטבריא כיון שבמקום שהוא עומד דהיינו בטבריא הוא מטבע היוצא אף על גב דעתה נמצא המטבע בבבל מחלל עליה דתלוי העיקר שיהא המטבע יוצא במקום עמידת האדם המחלל, וכ"ז דעת רבנו אבל כל הראשונים חולקים עליו ולפי דעתם אם עומד בטבריא ויש לו מעות בבל בבבל מחלל עליהן [והפירות אין נ"מ היכן הם נמצאין כל שהן חוץ לירושלים] וכ"ש אם עומד בבבל שהרי יכול לקנות בהמה ולהעלותה [ואף על גב דאסור לעשות כן לכתחלה כיון שאם עבר ועשאה מחולל מקרי מעות היוצאות ו]א"א שבשעת הדחק כזה מותר

המטבע לפניו אלא שצריך לשכור אדם היודע לשוט תחת המים ולהביאו (סמ"ע), דאלו הגביהו מיגזל גזליה השבה בעי מיעבד, ו"א אף היכא דשקליה דצריך למעבד השבה, מ"מ יצא במה שמשלם לו שכר פועל להוציא מהים, ואינו צריך להטפל בו יותר, ועיקר דכיון דבעי למעבד השבה אינו יוצא עד שמחזירה למקום שנטלה (ש"ך).

דקיי"ל שהוא מחול - ע"י לעיל בסימן ס"ו סעיף כ"ג - ל"ב (סמ"ע), עיין מ"ש שם בסעיף ל"ב (ש"ך).

י" ע"י שו"ע (ח"מ ס' שסג ס"א): הוב"א דבריו לעיל הערה. י" בשבח כלי - האי שבחא דבעל הבית הוא, והא דאומן קונה בשבח כלי אינו קנין גמור להיות כשלו ממש אלא קצת קנין הוא דאית ליה בגויה לקדושי אשה, כמו בע"ח דקונה משכון לקדושי אשה והלוה יכול לסלקו בעל כרחו ותו לית ליה במשכון ולא מידי, וה"ה בשבח הכלי עד שיסלק לו דמי שכירות אית ליה קנין לקדושי אשה ולנזקין דהיינו אם הזיק אין לו לשלם בעד השבח. ודע דכל מה שקונה אומן בשבחו אינו אלא עד דפרע לו דמי שכירותו, אבל מכי פרע דמיו שוב אין לו לאומן בשבחו כלום וממילא שבחא דבעל הבית, ונראה דה"ה אם התנדב האומן לתקן לו כלי בחנם דליכא דמי שכירות, א"כ הרי מעולם לא קנה בשבחו כלום כיון דאין לו בשבחו עד שיתן לו דמיו וזה שהתנדב בחנם הרי כאילו כבר נתקבל דמיו, ואין לו כח לקדש בו אשה וכן בהזיקו חייב כיון דליכא דמי שכירות ממילא לא קנה בשבחו, כיון דאינו לוקח גמור אלא מקצת קנין עד שיפרע לו דמיו וזה כבר קיבל דמיו והו"ל כאומר התקבלתי. וכן אומן שמתקן בדמי שכירות ובעל הבית פורע לו דמיו אפילו בעל כרחו, ממילא שבחא דבעל הבית דאין צריך קנין חדש מן האומן לבעל הבית כמו בלוה שיוכל לפרוע בעל כרחו למלוה דמי משכונו. אפילו חרש שוטה וקטן יוכל לסלק דמי שכירות ואין צריך דעתן כיון דהוא אפילו בעל כרחו. גם בגניבה ואבידה חייב אפילו אחר שקיבל דמי שכירותו, דכיון דאומן דהוי שומר שכר לאו משום הנאה דתפיס ליה אאגריה אלא משום דשוכר הוי שומר שכר, א"כ לעולם הוי שומר שכר אפילו אחר שקיבל שכירותו כיון דכבר קיבל הנאה מזה החפץ עד שיאמר לו טול את שלך דאז כלתה שמירתו. קודם שפרעו דמי שכירות הוי שבחא לאומן א"כ מעולם לא נעשה שומר שכר על השבח, דהא דחייב בכלי אחר שפרעו היינו משום הנאת פרוטה דהיה לו בתחלה, אבל בשבחו דבתחלה לא נעשה שומר כיון דאפילו הזיקו פטור ואחר שפרעו כלתה הנאה זו, ומש"ה ראוי שיפטור בגניבה על השבח בין קודם שפרעו בין אחר שפרעו, אלא שהיה צריך להחזיר דמי השכירות דלענין זה נעשה שומר גם על השבח שיתחייב בגניבה ואבידה נגד דמי השכירות דהיינו להפסיד השכירות, וא"כ אפילו אחר שפרע צריך להחזיר השכירות כשנגב או נאבד, ועדיין צ"ע (קצה"ח) ט", כנ"ל אם לא נתקלקל שבחא דבעל הבית, כיון שהשביח אדעתיה דבעל הבית, רק לענין אם קלקל אמרינן אומן קונה מטעם דאין דעתו של אומן להקנות להבעל הבית כדי לחייב עצמו, וכן לענין שיהיה קונה כנגד דמי השכירות ט", היינו קנין שעבוד כמו במשכנו שלא בשעת הלואה, ולא קנה קנין גמור כנגד דמי השכירות. ואפילו אם אומן קונה, בנאנסו חייב בשכירות, ומכ"ש כשנתן לו השכירות דא"צ להחזיר, ובגניבה ואבידה בלא"ה חייב דהאומן שומר שכר הן. ובאומן שעשה בחנם נראה ג"כ דאינו חייב כשקלקל למאן דס"ל דאומן קונה, דאין דעתו של האומן להשביח אדעתיה דבעל הבית לחייב עצמו בהזיק. והנה בקרקע כהאי גוונא ששכרו לבנות בית וקלקלו אחר שהשביח, ג"כ יש לומר בו אומן קונה בשבח הקרקע, דגם בקרקע בעינן שהאומן יקנה לו השבח (נתה"מ), אומן שאמר לעשות בחנם ואח"כ אמר שרוצה בתשלום, אם אין אומן קונה בשבח כלי, אינו יכול, דכיון דעשה על דעת שלא לשלם לא נתחייב מעולם בשכר, אבל אי אומן קונה בשבח כלי, יש לומר דכשתיקן הכלי ממילא קנאו, ויכול לומר אינו רוצה להקנות לך בחנם, דהוי כאומר אני רוצה ליתן לך במתנה מה שתקנה דיכול לחזור, ומ"מ אפשר דכשעושה בחנם אינו קונה בשבח כלי, וצ"ע

ממון חבירו ורשע מיקרי (ש"ך בשם המהר"ט), הבא על שפחת חבירו ונתעברה, ותובע שמעון דמי השפחה מראובן יען כי הוציאה לתרבות רעה ונפחת מדמים, ועוד טוען שאינה עושה מלאכה כראוי וגם שמא תמות מחמת לידה, הוא פטור משום דלא ברי דקלטה ולא הוי אלא גרמא בעלמא, ועוד שאין ההיזק תלוי בקליטה אלא בשעת לידתה ולא לאלתר הוא ולא ברי היזקה (ש"ך בשם המהר"ט), דינו של מלשין דומה לדין רודף בכללו. ובכל דיני רודף יהיה נדון, ובלבד שיעשה בזדון והוא עדיין בשעת מעשה. או במוחזק לכך שיש לחוש שלא יכשיל אחרים לעתיד לבא (ש"ך בשם הרמ"א).

שם - י"א דגורם דגורם פטור ויש חולקים ע"ז, ולפי מה שהעליתי לעיל דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן יש לפטור גורם דגורם (ש"ך), אש דכלו לו חציו דהיינו בענין שהיה לו לגודרה ולא גדרה דחייב באשו משום ממונו וכמבואר בסימן ת"ח סעיף י"ז, ובזה נראה דשרף שטרות כי האי גוונא פטור לדעת הרמ"א, דאינו חייב בדינא דגרמי אלא בנזקי גופו ולא בנזקי בהמתו, וזה שכלו לו חציו אין בו משום חציו ותו לא הוי נזקי גופו אלא נזקי ממונו ופטור בשטרות (קצה"ח).

אבל בבהמה לכ"ע פטור - כנ"ל דדינא דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן ובדבר דלא שכיח לא קנסו (ש"ך), אע"פ שהוא פטור מן הדין ראוי ליקנס עליו כשאר הגרמות (ש"ך בשם השלטי גבורים).

לפיכך כו' - כל דיני דגרמי פטרינן באונס, ומשמע התם דה"ה שורף שטרות באונס פטור כנ"ל דכיון דכל דיני דגרמי אינו אלא קנסא דרבנן פשיטא דפטור באונס, וכן אם היה שוגג נמי פטור, ולפי הרמב"ן שמחייב בדיני דגרמי שלו אף שוגג, היינו משום דס"ל דדינא דגרמי הוא דאורייתא (ש"ך), ראובן היה חייב לשמעון אלף זוז בכתב ידו עם נאמנות, ובשנת תמ"ט כשפשטו חיל מלך צרפת באשכנז והחריבו כפרים ושללו ובזזו יינות ותבואות, מילא ראובן ספינה ביינות שלו וביקש להבריחם למרחוק שלא תגיע שם יד השונא, ונודע לשמעון ועיקל הספינה על ידי השררה עד שיפרע לו ראובן או שיעמיד לו ערב מספיק, וע"י כך נתעכבה הספינה, ובתוך כך בא גדוד הצרפתים ושרפו העיר ושללו אשר מצאו וגם ספינה הנזכרת, והיה כאשר תבע אחר כך שמעון את חובו השיב ראובן כי גרם לו היזק, שלולא שעיקל ספינתו היה מבריחה ל"הולנד" ושם היה מוכר יינו בעד אלף זוז כסף חובו. אין טענת ראובן כלום, כי אין לחייב את שמעון מצד דינא דגרמי, דכבר הכריע הש"ך בריש סימן שפ"ו דדינא דגרמי הוא רק קנס מדרבנן, ובשוגג שלא נתכוין להיזק פטור, והרי כאן מה שעשה שמעון לא במזיד עשה רק להציל חובו כו', ובפרט דבנידון דידן לא הוי רק ספק גורם ולא ברי היזקא דלכ"ע פטור כו'. וגם אין לומר סברא לחייבו דמאחר שהוא שעת חירום ה"ל מה שעיקל כמזיק בידים, ודמי לכופף קמתו של חבירו לפני הדליקה במקום דמטי ברוח מצויה דחייב (לקמן סימן ת"ח סעיף י"א), דזה אינו, דנידון דידן ודאי לא דמי רק לרוח שאינה מצויה, דלא פסיקא מילתא שימהר ויחיש הגדוד לבוא כו'. ואין לומר דהרי בכופף קמתו של חבירו גם ברוח שאינה מצויה חייב עכ"פ בדיני שמים, ואם כן הכא דראובן הניזק חייב לשמעון ה"ל כתפס, זה אינו, חדא, דלא מהני תפיסה בכל החייבים בדיני שמים. ועוד, דכאן ודאי אף בדיני שמים פטור, דדוקא בשאין לו שום שייכות בדבר השייך לחבירו, משא"כ זה שכיון להצלת חובו, אינו מחויב להמנע מחשש היזק חבירו הבלתי רגיל כו' (פ"ת).

הדוחף כו' - ע"י שיטת הרמ"א לקמן ס"ג שהדוחף מטבע לים ופוחת מטבע פטור וכן נראה עיקר, מיהו היינו דוקא שלא הגביהו ודחפה לים הגדול ודוקא במים צלולים דחזי לו וכן בפוחת מטבע דוקא שלא חסרו. ודינו של פוחת דוקא במטבע דאין אלא צורתא אבל בכלי מעיקרא כלי הוי והשתא לאו כלי הוא (ש"ך).

אף על פי שלא הגביהו - ר"ל דאילו הגביהו פשיטא דחייב, דהרי כשהגביהו בא לרשותו וצריך השבה מעליא. ועוד ה"ל להמחבר לכתוב דמיירי אפילו כשהמים צלולים ורואה

אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב. ואסור לדין לומר כשיצא מבית דין: אני הייתי מזכה, אבל חבירי רבו עלי, והעושה כן הרי הוא מכלל הולך רכיל מגלה סוד. (משלי יא, ג). ביאור: וגדול שבדיינים אומר כו' - שלא ירגיש הבע"ד מי זיכה ומי חייב, משא"כ אם אחד משאר הדיינים היה אומר דנתחייב, יעלה על דעתו שדיין זה חייבהו ולכך הקדים נפשו לאמר לו הפסק כמתנקם ממנו (סמ"ע), ועיין בתו"ט פ"ג מסנהדרין משנה (ב') [ז'] (ש"ך).

מכלל הולך רכיל כו' - מכלל זה ג"כ שלא יאמר אחד לנדון הדיין עשה לך שלא כהוגן במה שחייב אותך, וי"א דכל זה דוקא כשאמר אחד כן לנדון מעצמו בלי שאלת הנדון, אבל אם הנדון שואלו ורואה זכות לזה הנדון והדיין טעה באופן דמצי למהדר אין בזה משום איסור (קצה"ח), דיינים שפסקו לשמעון להרחיק בנינו מנגד חלון ראובן וטעו בדין, ושמעון כבר הרחיק בנינו, מצוה לומר לשמעון שאינו מחויב להרחיק דהשבת אבידה היא, וטעו בדבר משנה וחוזר הדין, אף דשמעון לא שאל כלל אם טעו הדיינים, מצוה לומר לו משום השבת אבידה בדבר דאפשר למיהדר, אלא כל דבריו שמובאים בקצה"ח מיירי בגוונא שאין הדין חוזר כגון טעות בשיקול הדעת וכיוצא בו דא"א למיהדר, וי"א דאפשר דאין לומר לו לבע"ד רק ילך לדין ויאמר לו טעית בדבר משנה והחזר הדין, אבל לומר לבע"ד לא ימלט מגדר אבק לה"ר, וכן יש להחמיר, אם לא שהדיין עומד בדעתו מבלי להודות על האמת, אז מותר לומר לו כדי שיברר ע"י חכמים אחרים ולבטל הפסק הנעשה בטעות (פ"ת).

¹⁰ עי' שו"ע (ח"מ סי' שו ס"ו): הוב"ד לקמן הערה 64.

¹¹ ויש לדקדק כי זכר ג' מדריגות, האחד גמילות חסדים, והשני בקור חולים, והג' הוא קבורה. והנה נחלק ג"ח לג' חלקים, האחד שהוא מטיב לאחר דרך חסד, הב' הוא כאשר הוא מסוכן והגיע לשערי מות ועושה לו טוב, וזה הוא יותר ממה שהוא משאיל כליו לאחר דרך חסד, כי אין זה הכרחי לו כמו מי שהוא עושה טוב למי שהוא חולה ומסוכן שהוא צריך לזה, והג' כאשר הוא מת והוא עושה לו ג"ח בקבורה שזהו דבר הכרחי, כי החולי ג"כ אינו הכרחי לגמרי כמו שהוא הקבורה שהוא בודאי הכרחי, והנה בקור חולים הוא כמו ממוצע שאינו הכרחי לגמרי. ומה שאמר את הדרך זה ג"ח, כי נקרא ג"ח דרך כמו שכתב (דברים י"ג) אחרי ה' אלהיכם תלכו כי בעל גמילות חסד נקרא הולך שהוא מתעלה ללכת אחר הש"י לכן נקרא ג"ח את הדרך, והוסיף הכתוב אשר ילכו בה כי בקור חולים הוא עוד יותר ג"ח כמו שאמרנו כי בקור חולים יותר ויותר, והוסיף בה זו קבורה כי קבורה עוד יותר ג"ח ולפיכך הוסיף לומר בה. ועוד אמר ואת המעשה אשר יעשו, כי אחר שזכר ג"ח זכר הדין ג"כ שנקרא זה מעשה כי גזירת הדין מה שפוסק נקרא זה מעשה והוסיף אשר יעשו זה לפנים משורת הדין. והבן הדברים האלו ותדקדק בהם ובאמתתם ותמצא איך מאוד דקדקו החכמים בפסוק זה, והודעת להם זה בית חייהם שיהיו עושים הדברים שע"י זה יהיו דבקים בחיים ודבר זה נגד מדת יעקב כי יעקב אבינו לא מת, ואח"כ זכר מדת אברהם את הדרך זה ג"ח נגד מדת אברהם, ואח"כ נגד מדת יצחק ואת המעשה זה הדין שיהיה האדם שלם בכל המדות האלו והבן זה מאוד:

ואמר לא נצרכה אלא לבן גילו, דע כי עיקר בקור חולים כי אשר הוא חולה ואתרע מזליה, ואם הולך בן גילו אליו ומתחבר אליו הרי משתתף עמו בחולי ונוטל דבר ממנו בשביל השיתוף והחיבור הזה, ודוקא חלק ששים כי אינו מקבל עיקר החולה וכל דבר שהוא אינו עיקר הוא אחד מששים אמרו רז"ל חלום אחד מששים נבואה ואין כאן מקום זה ובמקום אחר יתבאר, ואמר לא חרבה ירושלים וכו' פירוש אף על גב שהיה להם חטאים אחרים לא היה בא החורבן אלא הקדוש ברוך הוא היה משלם להם עונש אחר, אבל כאשר העמידו דבריהם על דין תורה ולא רצו רק בדין בא מזה החורבן ע"י מדת הדין שהיה שולט בהם להחריב אותם כי אם היו עושים לפנים משורת הדין ג"כ הקדוש ברוך הוא היה נושא להם פנים, וכן דרשו רז"ל במסכת ברכות

לדינא. ועי' בפני יהושע (גיטין דף כ' ד"ה א"ל רבא) שאפילו בחנם אומן קונה בשבח כלי (רע"א).

¹² עי' שו"ע (ח"מ סי' שפד ס"ג): הבנאי שקבל עליו את הכותל לסותרו, ושבר את האבנים או הזיק, חייב. היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר, פטור. ואם מחמת המכה, חייב.

ביאור: הבנאי כו' - אין לשוכר לשנות הבית מכמו שהיתה בזמן השכירות אם לא ברשותו, ואם עשה נמצא מזיק ממון חבירו בידים וחייב לשלם. אם שוכר הפיל חצי קיר ואינו יכול לישבע כמה סתר דאיכא למימר מתוך שאינו יכול לישבע משלם כדין כל מודה במקצת שחייב שבועה ואם אינו יכול לישבע משלם, ונראה שדין סותר כותלו של חברו שלא מדעתו הוי דינו כדין נגזל שנשבע ונוטל, וא"כ אם היה המשכיר יכול לישבע שהשוכר סתר כל הכותל היה נאמן (ש"ך בשם הרש"ם).

¹³ עי' שו"ע (אה"ע סי' כח ס"ד): היה לו מלוה אצלה, ונתן לה עתה פרוטה ואמר לה: התקדשי לי במלוה ופרוטה, הרי זו מקודשת.

ביאור: ונתן לה עתה פרוטה וכו' - (וכן באם נותן לה דבר משלו לצורך המלאכה) אף על גב שהיא אמרה תחילה אתקדש לך בשכר שתעשה לי ואם כן נימא שדעתה היה דוקא על זה וכמ"ש סי' זה סעיף ו' דאם יודעת סכום הפקדון לא נתרצית כי אם על כולה שאני התם דהיתה סבורה שכולה בעינן ממילא הכל נכלל בקידושין משא"כ כאן שבדאי כאן מלוה היא על כן מה שדברה מחמת שכר הפעולה כמאן דליתא ואח"כ מה שהוסיף לה הוי קידושין שפיר ועיין מ"ש בסעיף ו' (ט"ז).

¹⁴ עי' שו"ע (אה"ע סי' כח ס"ו): הוב"ד לעיל הערה 59. ¹⁵ עי' שו"ע (ח"מ סי' שו ס"ד): המולך חטים לטחון, ולא לתתו, ועשאו סובין או מורסן, נתן קמח לנחתום ועשאו פת נפולין, בהמה לטבח וניבלה, בשכר, חייבים לשלם דמיהם. ואם שחט בחנם, אם היה טבח מומחה, פטור, ואם אינו מומחה, חייב. (והטבחים שלוקחין הכרכשאות מן הכשרות, מקרי שכר, ואם נבלו חייבים לשלם):

ביאור: ולא לתתן - פירוש, שדרך בעל רחיים לשרותן במים תחילה ולכתשן במכתשת להסיר קליפה החיצונה כדי שיהא הקמח או הסולת יפה (סמ"ע).

פת נפולין - פירוש, נשבר ונופל כשאוחזין בו (סמ"ע). ואם שחט בחנם - ואין זכות הברכה הופך אותו לשומר שכר, כמו ששומר אבידה אינו שומר שכר מטעם מצות השבה אבידה גרידא, אע"פ שהתופס מצוה של אחר צריך לשלם לו (עי' ב"ק צא ע"ב ולקמן שפ"ב ס"א) (קצה"ח).

אם היה טבח מומחה פטור - דכיון שהוא מומחה ואינו רגיל לבוא מכשול זה לידו, אמרינן דמזל דבעל הבהמה גרם לו שבא מכשול זה לידו, אבל שחטו בשכר חייב דה"ל ליהזר טפי (סמ"ע). מיקרי מומחה כששוחט ג' פעמים עופות קטנים, והדיוט אפילו בחנם חייב דפושע הוא (ש"ך).

שלוקחין הכרכשאות כו' - ואף על פי שאין לוקחין כלום מן הטריפה, כיון שאם לא היתה נטרפה היה נוטל נמצא זה שכרו, ועוד, הכרכשאות שנותנים לו מן הכשרות הן הן שכרו גם על הטריפות (סמ"ע), ומטעם השני הוי שומר שכר גם על התרנגולים (ש"ך), ויש חולקים על הש"ך, והטבחים ששוחטין התרנגולים אינן חייבין לשלם אם נבלו, אף על פי שנוטלין שכר דבר ידוע מבהמות, שהשכר ההוא בשביל הבהמות הם לוקחים אותו, אבל העופות דרך גמילות חסדים הם שוחטים אותם שאפ"י אינם טבחי העיר לא היו נמנעים מלשחוט אותם בלא שכר. ועוד שאפ"י השכר שנוטלין וכו' אינו מגיע חצי פרוטה לעוף אחד ופחות מפרוטה לאו ממונא הוא (רע"א בשם התשב"ץ), עי' דברינו רכ"ז סכ"ה ד"ה ולא קיבל (קצה"ח).

¹⁶ עי' שו"ע (ח"מ סי' שו ס"ז): טבח שעושה בחנם וניבל, וכן שולחני שאמר: יפה, ונמצא רע, וכן כל כיוצא בזה, עליהם להביא ראיה שהם מומחים, ואם לא הביאו ראיה, משלמין.

¹⁷ עי' שו"ע (ח"מ סי' יט ס"א): אחר שנשאו ונתנו בדבר מכניסים הבעלי הדיינים, וגדול שבדיינים אומר: איש פלוני

ואסור להסיקן, ואם הלכו להן ואח"כ חזרו ומכרו סתמא אם המוכר תבע ללוקח יעשו כדברי הלוקח ואם הלוקח תבע למוכר יעשו כדברי המוכר. (קסד) עלים שנוהג בהן קדו"ש (וע"ל פ"ז הט"ו ט"ז) אזלי' בהו בתר חנטת הפרי וזה קובע לענין שביעית ולענין מעשר דלא מצינו בהן שיעור אחר אבל אלו שצריכין מחשבה [כגון לולבי זרדים וחרובין ואלה ובטנים ואטדין ועלי קנים ועלי גפנים] ונכנסו מששית לשביעית מסתפק הירושלמי אם הולכין בהן אחר חנטה כיון שלא היו אז חייבין כלל שהרי בשביעית חשב עליהן בשעת לקיטה ומסיק בירושלמי שאם גדלו רובן בשביעית אין הולכין אחר חנטה וחייבין בשביעית, וסיאה ואזוב שהן ירקות וצריכין ג"כ מחשבה כנ"ל ונכנסו מששית לשביעית ואח"כ חשב עליהן לאכילה לא אזלי' בתר לקיטה אלא אחר רוב גידול לשביעית אבל למעשר הולכין אחר לקיטה. (קסה) המלקט עלי קנים ועלי גפנים לקטן למאכל בהמה יש בהן קדו"ש לעצים אין בהן קדו"ש:

ל גרסא שלנו גורס "ועצים" ולבדוק הכת".
לא עי' רמב"ם (שמיטה ויובל פ"ה ה"י): מיני כבוסים כגון בורית ואהל קדושת שביעית חלה עליהן ומכבסין בהן שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לכל צרכיכם, אבל אין מכבסין בפירות שביעית ואין עושין מהם מלוגמא שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ולא למלוגמא ולא לזילוף ולא להקיא ולא למשרה ולא לכביסה.
דרך אמונה: מיני כבוסים. היינו מינים המיוחדים לכביסה ודעת רבנו דחל עליהן קדו"ש אבל דעת רש"י דלא חל כלל קדו"ש על מיני כבוסים ומיני אדלקות [דהיינו שאין ראויין אלא להדלקה] בעיא היא בירושלמי אם נוהג בהן קדו"ש כגון ההין פקועה (נראה שעושין ממנה שמן פקועות) ובחזו"א סי' י"ג כתב דנוהג.

כגון בורית ואהל. וירעינן וגי' הגר"א לעונין. ומכבסין בהן. אבל אסור להסיק בהן לדעת רבנו וכן אסור להפסידו ולעשות בו סחורה ולא דמי לעצי הסקה שאין קדו"ש חלה עליהן כלל דהתם אין הנאתן וביעורן שוה שאין ההסקה אלא הכשר ההנאה וההנאה באה אחר שהוסקו ונשרפו אבל כביסה מתבער דרך הנאתו אלא שלא נגמרה עדיין הנאתה עד שתגמר השריה והכביסה ודעת רש"י דג"ז נקרא אין הנאתו וביעורו שוה וכנ"ל.
לכם לכל צרכיכם. והיינו הנאה כזו שהנאתו וביעורו שוה דומיא דלאכלה וכנ"ל.

אבל אין מכבסין בפירות שביעית. אפי' בדברים העומדים לצביעה ואפי' לצביעת כלי תשמיש האדם וכ"ש דברים העומדים לאכילת אדם ואפי' דרכן גם בתשמישים אלו אסורין במשרה וכביסה ומלוגמא דהוי הפסד אבל העומד למאכל בהמה עושין ממנו משרה וכבוסה ומלוגמא לצורך אדם ומאכל אדם שנפסל מאכילת אדם מותר ליתנו לבהמה ולמלוגמא, ומרן בסי' י"ג סקכ"ד מצדד לאסור מלוגמא. בפירות שביעית. ולכן אסור להסיר כתם במי סילקא או במיץ לימון.

ואין עושין ממנו מלוגמא. הוא רפואה שלועסין המאכל ונותנין אותו ע"ג המכה וכן כל כה"ג וכן איסורנית ורטיה. לזילוף. כגון יין שמזלפין ע"ג קרקע לריח טוב דהוי הפסד. להקיא. שאוכל יותר מדאי כדי שיקיא דהוי ג"כ כעין רפואה. ואם נוהג קדו"ש במיני מלוגמא עי' בבה"ל.
למשרה. לשרות פשתן ביין של שביעית.

לב עי' שו"ע (יר"ד סי' קמח ס"א): שלשה ימים לפני חגם של עובדי עבודת כוכבים אסור ליקח מהם ולמכור להם דבר המתקיים. ומותר למכור להם דבר שאינו מתקיים עד יום חגם, כגון ירקות ותבשיל. וכן אסור להשאיל ולשאול ולהלוותן (בלא רבית), ללוות מהם ולפורען וליפרע מהם מלוה בשטר או על המשכון, אבל מלוה על פה נפרעים מהם מפני שהוא כמציל מידם, ובזמן דידם תקיפה, אפילו בשטר חשיב כמציל מידם. ואם היא מלוה בריבית, אפילו במשכון חשיב כמציל מידם.

לב אלא בערבון בעלמא - פירוש, שאמר לו קבל מידי

כתיב אשר לא ישא פנים וכתוב ישא ה' פניו אליך אמר הקדוש ברוך הוא איך לא אשא להם פנים כי אני כתבתי בתורתך ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקי' עד כזית ועד כביצה, לפיכך אם היו עושים לפנים משורת הדין הרי הכתוב אומר: אמרתי עולם חסד יבנה, ומדבר זה עצמו יש ללמוד גם כן כי הרחקת החסד הוא חורבן העולם, ועוד יתב'.

כ"ח עי' שו"ע (ח"מ סי' שפו ס"א): הוב"ד לעיל הערה 51.
כ"ט וכיוצא בו. כל מיני רפואות דכיון שאינו דבר השווה לכל נפש הוי הפסד אבל מותר לכבוש מיני בשמים שכובשין לריח אף על גב שאין דרך לעשותן אלא העשירים מ"מ מקרי שוה לכל נפש אלא שאין להם אבל מלוגמא אין ראוי אלא לחולה:

אפי' לאדם. וכ"ש לבהמה:
וכל שאינו מיוחד למאכל אדם. רק לבהמה:
כגון קוצין ודרדרין הרכים. דאילו קשים לא חזי גם למאכל בהמה:

עושין מהם מלוגמא לאדם. שאין זה הפסד כיון שאין עומד אלא למאכל בהמה ועושה ממנו מלוגמא לאדם אבל לעשות ממנו מלוגמא לבהמה הוי הפסד כיון שעומד לאכילת בהמה וי"א שאוכל אדם שיבש ואין ראוי לאדם רק לבהמה והחליפו באוכל אדם אסור לעשות ממנו מלוגמא לאדם:

הרי הוא תלוי במחשבתו. בשעת לקיטה ואם ליקטן סתמא אפשר דקדוש בקדו"ש עד שיחשוב עליהן לעצים וצ"ע ודוקא מינים אלו אבל שאר דברים הצריכין מחשבה ואין שביעית חלה עליהן עד שילקטם לאכילה אין דין הפקר נוהג בהן ואף שהלוקט לוקט לאכילה דמחשבת בעלים בעינן: תלוי במחשבתו. ודוקא סיאה ואזוב וקורנית שגדלים בשדות אבל אם עלו מאליהן בחצר סתמייהו לאדם הן ולא אזלי' בתר מחשבתו:

הרי הוא כעצים. ואם ליקטן לעצים ואח"כ חשב עליהן לאכילה נמי קדשו בקדו"ש:

כעצים. ועצים אין בהן קדו"ש ולכן עצים העומדים לבנין ולעשות כלים או להסקה אפי' עצים שמדליקין להאיר או לחמם אין בהן קדו"ש ואפי' מיני עצים שהנסורת שלו יש בו ריח ג"כ אין בו קדו"ש דבטל לגבי העץ ודבר שהי' קדוש בקדו"ש מדין מאכל אדם ומאכל בהמה ונפסל ואין ראוי עכשיו אלא להסקה פקע ממנו קדו"ש ותאנים שנפסלו מאכילת אדם יש להקל לעשות מהן ספירט דלפ"ד הגר"א אם נפסל מאכילה וראוי לבהמה מותר לעשות ממנו מלוגמא לאדם וגם לפ"ד הר"ש דאסור מ"מ לעשות מהן משקה לאדם עדיף מלהאכיל לבהמה ומותר, ומיני הדלקה אם נוהג בהן קדו"ש ע"ל סקס"ב ובענין לולב אם נוהג בו קדו"ש יתבאר בפ"ח ה"א בעז"ה:

לאכילה הרי הוא כפירות. ואין עושין ממנו מלוגמא לאדם אף שדרכו בכך וכנ"ל וי"א דחייב גם בביעור דעדיף מהני דלקמן פ"ז הי"ד ואם הכניסן למאכל בהמה דינן כמאכל בהמה:

למאכל אדם ולמאכל בהמה. היינו שחשב לשניהם: שאין שולקין אותן. דמאכל בהמה אין דרך לשולקו ולכן אסור כנ"ל ה"ג ואם חישוב למלוגמא אין קדו"ש חלה עליהן חישוב לאדם וחזר וחשב לבהמה הולכין אחר מחשבה ראשונה לחומרא ואם חשב לבהמה וחזר וחשב לאדם הולכין אחר מחשבה אחרונה לחומרא וגם מותר לבשל שאין איסור שליקה אלא ע"מ להאכיל לבהמה דהוי בכלל הפסד אבל משלק לאדם אף שחשב מתחלה לבהמה. ואם מכר לחברו והמוכר חשב לאוכלין לא מהני מה שהלוקח חושב אח"כ לעצים ואין הלוקח רשאי להסיקן והדמים נתפסין בקדו"ש ואם המוכר והלוקח נחלקו שהמוכר רצה למכור דוקא לעצים כדי שלא יתפסו הדמים בקדו"ש והלוקח רצה לאוכלין אם נתן מעות ואח"כ משך אין המעות נתפסין בקדו"ש כיון דדבר תורה מעות קונות ואם משך ואח"כ נתן מעות נתפס המעות בקדו"ש [ואף דבהקפה אין נתפס [כדלקמן פ"ו ה"ח ס"ק נ"ד] כיון שנתן ע"מ לשלם מיד החמירו כאילו הן דמי שביעית] ואפי' הלוקח רוצה לחזור אח"כ ולחשוב לעצים לא מהני

שבעולם אינה חשובה אצלו כלל בערך הסחורה שצוה לקנות, ובודאי דהוי פשיעה גדולה ושינוי. וכיון שפשע זה השליח ששלח סחורה שלא צוהו ראובן, א"כ מה שנאנסה הספינה ונטבעה, היא הך מלתא תחלתו בפשיעה וסופו באונס, דאפילו למ"ד תחלתו בפשיעה וסופו ובאונס פטור, היכא שהאונס בא מחמת הפשיעה חייב, והכא האונס בא מחמת הפשיעה, כי הנה מחמת הפשיעה שפשע במה ששלח הסחורה שהיתה טעונה בספינה שלא צוהו ראובן בא האונס, שאילו היה ממתין לשלוח לו הסחורה שצוה, והיה טעונה בספינה אחרת אפשר שלא היה נארע האונס שאירע, ואם כן הדין נותן לחייב לשלוח בהפסד הנז', ועליה דידיה הדר (ש"ך v המהרש"ך), אבל אם השליח קנה, ולא נגע בזה, אז הוא ברשות המשלח לענין אונסין (ש"ך v המהרש"ך).

וקנה לו שעורי' - ואם קנאם לעצמו הריוח לעצמו כמ"ש הסמ"ע סק", וי"א דנאמן לומר לעצמי קניתי, ועיין לקמן (רמ"א סי' רצ"ב ס"ז): אם [נפקד] הרויח במעות, בין היה לו רשות להשתמש בהן או לא, אין צריך לתת מן הרויח לבעל הפקדון] וסמ"ע שם [מיירי כשגילה הנפקד דעתו דאף דאין לו רשות להשתמש, מ"מ הוא משתמש בו כדי ליקח הרויח לנפשו, אמנם אם התעסק לצורך בעל הבית, כשהרויח עוד בסתם על דעת זה נתעסק בהן, וזה אפילו אם נתעסק באיסורא, וכן אם הנפקד הלוח לגוי, שהוא בגדר פשיעה, כל זמן שהנפקד לא שילם למפקיד, אם הגוי משלם, זכה המפקיד בריבית] (רע"א).

או בהיפוך - י"א דאם נאבדו השעורים ביד השליח אף ידיע המוכר שהוא שלוחו א"י המשלח לתבוע מעותיו מהמוכר וצ"ע לדינא (רע"א).

הפסד הוא לשליח - דוקא שינוי של יוקר וזול אבל אם אירע לו אונס, והאונס לא בא מחמת השינוי שנגב ונאבד, ואין לו שום שכר להשליח מהמשלח, פטור השליח (ש"ך), וי"א שבכל אונס השליח אחראי (רע"א v האורים גדולים). וי"א כיון ששינה אינו שלוחו כלל והוי מעות הלואה אצלו וראוי להתחייב בכל אונסין (קצה"ח). אם בא השליח להמשלח אחר ששינה וקנה השעורים, ואמר להמשלח, או קבל עליך השעורין לשכר ולהפסד או אחזיר מעותיך והשעורין הן שלי לרויח ולהפסד, אין לו זכות לומר כך, ועל כרחו הן של המשלח לרויח ולשלח הפסד עד שימכרו, דכיון שקנה השעורין להמשלח, נקנין להמשלח, ועל השליח לתקן הפסד כמו בסימן קפ"ב סעיף ו', והכא נמי המקח למשלח ותיקון העיוות דהיינו הפסד להשליח (נתה"מ).

ואם היה בהם ריוח כו' - עי' לעיל קע"ו סעיף י' - י"א, דשליח ושותף המשנים ידן על התחתונה, דאם הפסידו יכול השני לומר אם לא שינית לא היה בה הפסד, ואם הרויח הרי הוא לאמצע כפי תנאם (סמ"ע). וי"א שיכול המוחזק לומר קים לי כצד שכיון ששינה חולקים ברווח (ש"ך), וי"ח שאין קנין לשליח כלל דכיון שלא קנה חטין, נעשו המעות כפקדון בידו, וכיון שקנה בשם המשלח השעורין, ודאי דהרויח הכל להמשלח, אף דהרויח ודאי בא ע"י גרמת הנפקד, ואפשר שאלה שחולקים מיירי כששינה ונתכוין לקנות אדעתא שיהיה לאמצע. וגם נראה דאפילו לדעת הש"ך מחוייב עכ"פ לסלק חצי המעות תיכף, כשרוצה לחלק בריוח (נתה"מ).

וכן אם שלחו עם סחורה כו' - עי' סי' קע"ו ס"י (סמ"ע). הרויח השניהם כו' - כששלחו למחצית שכר דאל"כ הרויח של משלח לבדו לדעת הש"ע (ש"ך).

עי' שו"ע (ח"מ סי' קע"ו ס"א): לפיכך הנותן מעות לחבירו בתורת שותפות ליקח בהם חטים לסחורה והלך וקנה שעורים, או לקנות שעורים וקנה חטים, אם פחתו פחתו לזה שעבר, ואם הותירו הותירו לאמצע (וע"ל סי' קפג ס"ה). וכן אם הלך ונשתתף עם אחר בממון השותפות, אם הפסיד הפסיד לעצמו, ואם נשתכר השכר לאמצע. אבל אם נשתתף עם אחר בממון עצמו, אם פחתו פחת לעצמו, ואם הרויח לעצמו, ואם התנו ביניהם הכל לפי התנאי. הגה: ראובן ושמעון שהיו שותפין, היה להן חוב אצל שר אחד שראובן ושמעון שותפין, והוא עשה החוב, ושמעון טוען שראובן יתבע

מקצת מעות המקח ואקנה בהן, ואם אחזור בי החזק בהן לעצמך, ולכך קראוהו ערבון (סמ"ע), א"צ לומר אם אחזור בי, רק שלשון ערבונא יקון משמע כך. ועיין בסעיף י"ז דבערבונא יקון אין חילוק בין יש בו דין חלוקה בין אין בו דין חלוקה, ועיין מ"ש שם משה"א סק"ג (נתה"מ).

אא"כ פירש שיקנה נגד הכל - אמנם יש ראשונים שחולקים, שאף אם אמר לו הלוקח הריני נותן לו מקצת המעות מדעתי לקנות בהן כולו, אפילו הכי לא קנהו אלא כנגד מעותיו, כל שלא גילה המוכר דעתו שמקנה לו בהן את כולן (סמ"ע).

ולא קנה אלא מן הגרוע כו' - כדן מי שקונה חצי שדה מחבירו סתם שנותן לו מהגרוע, כמ"ש לקמן בסוף סימן רי"ח סעיף כ' (סמ"ע).

עי' שו"ע (ח"מ סי' קצ ס"א): מכר שדהו מפני רעתה, אע"פ שהוא יוצא ונכנס ותובע שאר הדמים, קנה הכל ואין הלוקח יכול לחזור בו, שזה שתובע ורודף, לא מפני שעדיין לא גמר והקנה, אלא כדי שלא יחזור בו הלוקח. וכן הדין במוכר מטלטלים, אע"ג שמשך הלוקח הפירות והוציאן לרשותו והמוכר נכנס ויוצא על שאר הדמים לא קנה ויד החוזר בו על התחתונה כמו שנתבאר אלא אם כן מכר מפני רעת ממכרו שאז קנה הכל.

ביאור: מכר שדהו כו' - עי' ראנ"ח הובא לעיל סק" (ש"ך). אלא כדי שלא יחזור בו הלוקח - ואף על גב דאי לא עייל ונפיק אזוזי כל שכן דלא הוה מצי מיהדר בו, מ"מ הוא ירא לנפשו שמא תתגלה רעתה וידחנו בדמים, וגם לאו כל אדם דיני גמירי (סמ"ע).

אף על פי שמשך - וי"א שבמשך נגמר הקנין אף אי עייל ונפיק אזוזי (רע"א).

אא"כ מכר מפני רעת ממכרו - כל מכירות יין כמוכר מפני רעתה (פ"ת).

עי' שו"ע (ח"מ סי' קפג ס"ה): נתן מעות לשלוחו לקנות לו חטים בין לסחורה בין לאכילה, והלך וקנה לו שעורים או בהפך, אם היה בהם הפסד הוא לשליח, ואם היה בהם ריוח הוא למשלח. הגה והוא הדין אם נתן לו מעות במחצית שכר נמי דינא הכי. וכן אם שלחו עם סחורה להוליכה למקום פלוני והשליח הוליכה למקום אחר, אם הפסיד הפסד לעצמו ואם הרויח הרויח לשניהם.

נתן מעות לשלוחו כו' - כל שליח ששינה בשליחות המשלח במשל כגון ששלחו לקחת חטים ולקח שעורים והמוכר ידע שהיה שלוחו של פלוני ונאבדו השעורים דאז ודאי אף על גב דאמרינן דבטל השליחות, עכ"ז ודאי אין למשלח לתבוע מעותיו מהמוכר, שהרי המוכר יאמר הרי אני אבטל המכירה כדן וכהלכ' אבל מ"מ תן לי אתה השעורים ואני אתן לך המעות וכל זמן שלא יתנו לו שעורי' הוא או השליח לא יחזיר מעותיו (ש"ך v התורת אמת), אף על גב דשינה שליח מכל מקום אין מתכוון לקנות לעצמו ולא בעינן שידע בעל החיטים שהוא זוכה לבעל המעות מאחר שהוא מזכה לשליח והשליח מתכוון לזכות לבעל המעות, ואפילו אם עשה עבירה, ואין שליח לדבר עבירה, היינו דווקא שאין השולח חייב, אבל חלה השליחות (ש"ך v המהר"ט). ואם לא שינה השליח אלא זקפן במלוה לעצמו, וקנה בהם, הרי שם של המשלח (ש"ך v המהרש"ך), אפילו אם השליח התכוון לטובת המשלח, עם כל זה כיון ששינה השליח מדעת המשלח קי"ל שהדבר תלוי ועומד עד שיגמר הדבר, אם יבא הדבר לגמר טוב שבאה הסחורה ששולח השליח ליד בעליו, יזכה המשלח במה ששלח לו השליח. אמנם אם יארע אי זה הפסד לא שנא הפסד בשווי הדמים דהיינו שהוזלה הסחורה, לא שנא שנאבדה הסחורה שנטבעה הספינה, כיון שלא באה עדיין הסחורה ליד הבעלים אין מקום לומר שיהיה הפסד על הבעלים כיון ששינה השליח ולא שלח הסחורה שציווה, והסחורה ששלח קאי ברשותיה עד שיגיע ליד הבעלים, ואם נפסדה הפסד עליה דשליח הדר. כיון השמשלח אמר לו שיקנה לו סחורה פלונית, מסתמא אותה סחורה היתה חביבה אצלו, ואפילו היה שולח לו סחורה היותר חשובה

לאוקמי ג'כ בישראל שהשטר נכתב על שמו ואומר שפטר ומוחל לו בשמו, ואין לו נאמנות אח"כ לומר שאינו שלו, וזה מזיק בנכסיו ממש הוא, משר"ה אינו נאמן (נתה"מ), ואף על גב דאית ליה מיגו דלהד"ם, אגן סהדי דמשקר בזה, דאין אדם אומר לפטור חובותיו (ט"ז), כונת רמ"א דאם אין עדים שהחוב הוא שלו ואינו פרוע, אז נאמן לומר שצויה לפטור בשביל שהוא פרוע, וזהו עיקר החילוקים בין רישא לסיפא, דמהני ליה המיגו דלהד"מ ונאמן לומר אתה אמרת לפטורו בשביל שהוא פרוע (ט"ז), העיקר כהרמ"א, דאף אם יש עדות שלא היה פרוע, כל שאין עדות שפטרנו נאמן במיגו, ולא הוי מיגו במקום חזקה, דמי גרע מהלוה עצמו במלוה על פה שנאמן לומר מחלתו לי במיגו דפרעתי, ולא אמרינן חזקה דאין אדם מוחל חובו בחנם, משום דדרך בני אדם למחול וליתן במתנה זה לזה (פ"ת).

חייב לשלמן - כפי מה שהיו שוים למכור (ש"ך וט"ז).

ה' עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ז ה"א): כל מי שנתחייב ממון לחבירו הישראלי וכפר בו ונשבע על שקר הרי זה חייב להחזיר לו הקרן שכפר בו והוספת חומש וחייב בקרבן והוא הנקרא אשם גזלות. @

עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ז ה"ב): אחד הגוזל או העושק או הגונב או שהלוהו או שהפקיד אצלו או מצא אבדה וכחש בה או שהיתה ביניהן שותפות ונשאר לו אצלו ממון או שעשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו, כללו של דבר כל שאילו הודה חייב לשלם בדין וכפר ונשבע משלם קרן וחומש שנ' +ויקרא ה' כ"א+ וכחש בעמיתו בפקדון וכו'.

ועי' אבן האזל: כבר הקשו האחרונים על מה שסתם הרמב"ם וכתב דגם בעושק ובהלוואה חייב ק"ש ובב"מ דף מ"ח איתא דדוקא ביחד לו כלי לעשקו ולהלוואתו ונאמרו בזה תירוצים שונים, אכן כבר הקשו בתוס' דאנסת ופתית את בתי דלא שייך יחוד כלי כיון דאכתי לא נתחייב ותירצו דמיירי שיחד לו כלי לכשיעמוד בדין וקאי למ"ד אם מקנה דשלבל"ע ע"ש ובדאי הוא דוחק לאוקמי מתני' שלא כהלכה.

ונראה עפ"י דאיתא בספרי הבאתי ברפ"א וז"ל אי והשיב ושלם יכול יהי משיב ומשלם ואל תתמה שהרי הגנב משלם תשלומי כפל, אם טבח ומכר ומשלם דו"ה ת"ל גזילה גזילה הוא משלם ואין משיב ומשלם, והיינו דמקודם כתיב והשיב את הגזלה ואח"כ ושלם אותו בראשו, וקמ"ל בספרי דאינו משיב ומשלם, וא"כ ע"כ והשיב הוא כשהוא בעין ושלם כשאינו בעין, וא"כ י"ל דמה דאוקים רב חסדא כשיחד לו כלי לעשקו ולהלוואתו, היינו כדי שיהי' אפשר שיהי' דין השבה גם בעושק ותשומת יד דבאמת בעיקר קרא דוהשיב כתיב נמי עושק וע"כ צריך לאוקמי שיחד לו כלי, ולכן אמר דבתשומת יד נמי משכחת לה באופן שיהי' דין השבה ומ"מ כי אהדריה קרא לא אהדר אלא בעושק כדאיתא שם, אבל מ"מ קרבן שבועה חייב נמי גם היכי דהוא בדין ושלם והיינו כשאינו בעין, אח"כ ראיתי דבעיקר הדברים כבר כתב כן הרמב"ן בחידושו וב"מ דרב ששת אתא לאשמעינן רק שיהי' משכחת לה קרא דוהשיב אלא שלא הביא דברי הספרי ולא קרא דושלם ובדברינו לפי דברי הספרי מבואר ביותר, ואפשר כיון לזה הרמב"ן אלא שקיצר בדבריו:

עי' רמב"ם (שבועות פ"א ה"ח): שבועת הפקדון כיצד, כל מי שיש ממון חבירו בידו בין פקדון בין מלוה או שגזלו או עשקו או מצא לו אבדה ולא החזירה וכיוצא בזה ותבע ממנו ממון שיש לו בידו וכפר בו הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא תכחשו זו אזהרה לכפירת ממון, ואין לוקין על לאו זה, ואם נשבע לו על שקר על ממון שכפר בו הרי זה עובר בלאו אחר ועל זה נאמר לא תשקרו איש בעמיתו זו אזהרה לנשבע על כפירת ממון, ושבועה זו היא הנקראת שבועת הפקדון. @ עי' רמב"ם (שבועות פ"א ה"ט): ומה הוא חייב על שבועת הפקדון ששקר בה, משלם את הקרן שכפר בו עם תוספת חומש, ומקריב אשם ודאי בין שהיה מזיד בין שהיה שוגג שנאמר וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל וגו' והיה כי יחטא ואשם ולא נאמר בו ונעלם ממנו לחייב מזיד כשוגג. @

החוב לפי שהוא עשאו, וראובן אומר שמתירא מן השר שהוא דר תחתיו. הדין עם ראובן, ועיין לקמן סעיף מז סימן זה. ראובן שהלך ופטר חובות של שמעון חבירו ואומר ששמעון צוה לו לעשות, אם אמת ששמעון צוה לו, ראובן פטור אע"ג דלא א"ל על מנת לפטור. אבל אם שמעון כופר, ויש עדות שהחובות היו שלו וראובן פטר, ראובן חייב לשלמן, ואינו נאמן לומר שברשות שמעון עשה מה שעשה. אבל אם אין לשמעון עדות, ראובן נאמן במיגו שהיה יכול לומר שהחובות אינן של שמעון או שהוא לא פטרן:

ביאור: אם פתחו פתחו לזה כו' - אם שהשותף הסכים עמו ע"י כתב אחר הקנייה צריך לשלם ג"כ חצי הפחת (ש"ך), עי' מהרש"ך הובא לקמן בש"ך סי' קפג סק", וראנ"ח הובא שם סק" (ש"ך).

אם נשתתף עם אחר - עי' לעיל ס"ק (סמ"ע).

ואם התנו ביניהם - אם טען השותף השני אמת שבעת התחלת השותפות התנית עמי תנאי גמור בפני עדים, רק אח"כ בינך ובין עצמי ביטלת התנאי ואמרת לי כאשר תעשה עם חלקך כן עשה עם חלקי, וכן עשיתי. לא מהימן לומר שביטלו כל שאין אמתלא בדבר לומר שביטל (פ"ת).

חוב אצל שר אחד - הא שכתב "הוא עשה החוב", מיירי שעשה החוב בידיעת שותפו, דאי עשה שלא בידיעת שותפו ודאי דחייב לשלם כמבואר לעיל סעיף זה. או שאחר שעשה החוב בעצמו להשר הלך לדור תחתיו, דלא פשע מידי, או דמיירי אפילו היה דר תחת השר קודם ההלוואה, רק שנתחדש המורא אחר ההלוואה. אבל אם בשעת עשיית החוב כבר היה דר תחת השר והיה ירא מהשר לתבוע החוב, אין לך פושע גדול מזה, דהיה לו להודיע לחבירו בשעת עשיית החוב שהוא אינו יכול לתבועו, וכשלא הודיעו הרי הזיקו בידים להחוב, כיון שהוא ירא לתבועו וחבירו אינו יכול לתבועו, א"כ מאן יתבענו (נתה"מ).

ראובן שהלך ופטר חובות של שמעון כו' - היכא דיש לשמעון עדות שעדיין חייבים לו חובות אלו אף על גב דל"ל עדות שראובן פטרן, אין ראובן נאמן לומר ברשותך פטרתי, במגו דאי בעי אמר לא פטרתי, דהוי מגו במקום חזקה, דאנן סהדי דאין אדם מפסיד את שלו בידים. אבל אם אין עדות שעדיין חייבים לו, נאמן לומר ברשותך פטרתי, במגו דלא פטרתי, דהשתא לא הוי מגו במקום עדים דיכול להיות שהם פרועין ולכך הרשוהו לפטור, ועי' לקמן סי' שפ"ב דהיכא דהזיקו בודאי אינו נאמן לומר שברשות עשה אף על פי שיש לו מגו, ונראה דאע"ג דאין ראובן יודע אם החובות פרועים או לא מ"מ כיון דליכא עדים שאינן פרועים, נאמן לומר ברשותך פטרתי, במגו דלא פטרתי היכא דליכא עדים שפטרן. אבל אם ראובן מודה שאינן פרועים, נראה דחייב דהשתא הוי כמגו במקום חזקה, ומ"מ יכול ראובן לומר אשתבע לי שלא צויתני לפטור, דלא גרע מיש לו שטר חוב על חבירו דיכול לומר אשתבע לי שלא פרעתי (ש"ך), עי' רמ"א [אה"ע סי' צח ס"א: אם יש עדים שהפסידה או נתנה לאחרים, או שהיא מודה, צריכה לשלם ואינה נאמנת לומר שבעלה צוה לה כך. וז"ל הב"ש: בחלקת מחוקק הקשה, למה אינה נאמנת במיגו כיון דהם אינם יודעים, ולא קשה מידי אלא כל שידוע שהיה לחבירו חוב א"צ לומר שחבירו צוה לו לפטור החוב ואין אומרינן בזה מיגו דהוי כמיגו במקום עדים] ובספר כתובה [כאשר יש עדים שהחובות אינם פרועים אין מיגו, אבל לולא זה, כל זמן שכל הידיעה בא מפיו, יש לו מיגו, ואפילו נגד עד א' (רע"א), צ"ל דמיירי בחובות שבשטר דהוי כחזקה שלא נפרע מחמת השטר, ומ"מ מהני מיגו, דנגד חזקה הבאה מכח שטר מהני מיגו, היינו בשיטת הש"ך עצמו, אבל השו"ע עצמו כאן מיירי בשותפין, דהא הביא דין זה בהלכות שותפים, ומיירי שהגוי מכיר רק את הפוסט, כגון שהשטר נכתב על שמו, או בחובות בע"פ והוא בעצמו עשה החוב, ופטר בפירוש בשמו, ואומר להגוי שהוא המוחל שחוב זה הוא שלו ומוחל לו, וטוען שצויה לו ראובן לעשות כן לפטור בשמו לבד, וזה ודאי כמזיק גמור בנכסיו הוא, דמה הנאה יש לו, דהא לא יהיה לו שום קבלת טובה מהמקבל מתנה. ויכול

מ עי' רמב"ם (גניבה פ"ד ה"ב): במה דברים אמורים שנשבע קודם שישלח יד בפקדון, אבל אם שלח בו יד וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים פטור מן הכפל שכיון ששלח יד נתחייב בו וקנהו. +/השגת הראב"ד/ במה דברים אמורים שנשבע קודם שישלח יד בפקדון וכו' שכיון ששלח יד נתחייב בו וקנהו. א"א הא מילתא דלא כהלכתא היא דהא ר' יוחנן פליג עליה בהדיא דאמר הטוען טענת אבד ונשבע וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים פטור מכפל משום דיצא ידי בעלים בשבועה ראשונה אבל לא משום דנעשה עליו גזלן וקנאה אלמא אף על גב דנעשה עליו גזלן וקנאה וחייב באונסים כיון דהוא פטר נפשיה מינה בטענת גנב גנב הוא ומשלם כפל ואם טבח ומכר קודם שבועה ובאו עדים על הכל משלם ד' וה'.

מ"מ: בד"א שנשבע קודם ששלח יד וכו'. מימרא שם (דף ק"ו): דרב ששת פסק כמותו. ובהשגות א"א הא דלא כהלכתא היא וכו'. וכ"כ רבינו חננאל, ורבינו ז"ל כבר הביא המימרא בסמוך ופסקה ודעת רבינו ז"ל דלא פליגן דאע"ג דשליחות יד קודם שבועה פטור הכל מכפל לאו משום שנעשה עליו גזלן הוא אלא משום דגזירת הכתוב הוא וכדאמר התם מ"ט הכי אמר רחמנא ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו הא שלח יד פטור וכיון שכן בשטען טענת אבד ונשבע שלא שלח בו יד וחזר וטען טענת גנב ונשבע אי לאו משום דיצא ידי בעלים בשבועה ראשונה היה בדין שישלם כפל ולא הוה פטרינן ליה משום דנעשה עליו גזלן דכל שלא שלח ידו בו אכתי איתיה ברשותיה דמריה ומש"ה צריכי התם לטעמיה דיצא ידי בעלים ובגמרא הכי אמר אי מיהא לא תשמעיניה. כך נ"ל לדעת רבינו ז"ל ויש דוחין את דבריו משום דאקשי ר"נ עליה דרב ששת אלמא דלא ס"ל כוותיה וזה דעת הרשב"א ז"ל. וי"ל דר"נ לאו לאיפלוגי עליה אלא לאפוקי טעמא מיניה והא פריק רב ששת קושיא ורבי חייא בר אבא משמע התם דס"ל כוותיה ואף על גב דר' זירא דחי ליה ואתמר משמיה דרבי אלעאי כדחוויה כבר כתבתי דה"ק אי מיהא לא תשמעיניה ולא שבקי' מימרא ברירא דרב ששת משום הך טעמא.

משנה למלך: בד"א שנשבע קודם ששלח בפקדון יד כו'. מימרא בפ' הגוזל עצים. ודע דהר"ף השמיט כל הנך מימרי וכבר השיגו בעל המאור. והרמב"ן בספר המלחמות כתב דיפה כיון הר"ף שלא כתבם משום דאינו מתחייב בכפל כי אם בשבועה בב"ד ואין דיני ח"ל דנין לפי שאינן סמוכים ובנשבע חוץ לב"ד דמי ע"כ. (א"ה עיין בדברי הרב המחבר לקמן פ"ג מהל' גזלה ואבדה הלכה ה') ולפי זה יש לתמוה על הרא"ש והטור שכתבו דינים אלו כיון דלא נהיגי בזמן הזה, ואין לומר דסבירא להו דטעמיה דהר"ף משום דלא מהני תפיסה בכפל וכסברת הרמ"ה שהביאו בסי' שמ"ט, שהרי מדברי הר"ף בפרק המפקיד מוכח דסבירא ליה דלא כהרמ"ה וע"כ לומר דטעמיה דהר"ף הוא כהרמב"ן וצ"ע. ועיין במה שכתב הנ"י פ"ק דסנהדרין הביאו מרן בב"י סי' א':

מ"א שם - כלומר לא רצה לעמוד בשבועתו, וה"ה כשנשבע שבועת השומרין ושילם אח"כ קנה כל שבח דמעלמא, מיהו כשנשבע תחלה לא סגי אח"כ באמירה לחוד עד שישלם (ש"ך), וי"א דאף בנשבע סגי באומר אח"כ הריני משלם, וי"א דדווקא כשלא רצה לישבע כלל אף שאינו ברשותו בזה בעינן שילם ממש, אבל באמר בעינן שישבע תחלה שאינו ברשותו (רע"א), שומר בבעלים, כיון דהתורה פטרתו מפשיעה לא אקני ל' כפילא (רע"א).

ואח"כ הוכר הגנב - ה"ה אפילו נמצא אח"כ ולא הוכר הגנב זכה בשבח דממילא כגון ביוקרא, אלא נקט הוכר הגנב משום כפל, ואפילו נמצא אח"כ בבית השומר, כל שלא ידע השומר בשעה ששילם או שאמר הריני משלם זכה אח"כ ביוקרא (ש"ך).

כל שבח דאתי מעלמא - היינו אחר ששילם דלא כסמ"ע ס"ק, ואינו משלם כשעת הפקדון אלא כשעת התביעה, שאם היה תובעו לדינא היה מוכרח לשלם כשעת התביעה אם לא היה רוצה לישבע, דדילמא פשע עכשיו, והיכא דאיכא

י"ו עי' שו"ע (ח"מ סי' שסז ס"א): הוב"ד לעיל הערה 84. י"ז עי' שו"ע (ח"מ סי' קכא ס"ב): אפילו לא אמר לשליח: אמור לפלוני שישלח על ידך מעות שבידו, אלא אם אמר לו בפני עדים: מעות יש לי ביד פלוני לך ואמור לו שדעתך לבא לכאן ואם יתנו לך הביאם לי, ונתנם לו הלוח ונאבדו בדרך, פטור. אבל לא עשאו שליח, אלא אמר לו: יש לי מעות ביד פלוני ואינו שולחם לי אולי אינו מוציא שליח לשלחם לך והתראה אליו אולי ישלחם על ידך לי, לא הוי שליח, ואם נתנם לו ונאבדו, חייב באחריותם.

ביאור: שישלח על ידך - כל שאומר או כותב לחבירו אפילו בינו לבינו שלח לי ע"י פלוני ושלחו ונאבד, פטור הלוח אם הודה המלוה שאמר לו שלח על ידו, דאז העמיד לשליח במקומו ולא איברו סהדי אלא לשיקרא (סמ"ע). אלא אם אמר לו כו' - ר"ל שלא אמר לו שלח "על ידו", אלא אם יתנם לך "הביאם" לי, בזה צריכין דוקא שאמר לו כן בפני עדים, ואז אמרינן מדטרח וייחד עדים לזה, להכי העמידו בעדים כדי שיצא קול ששלוחו הוא ויאמין לו הלוח ויתנהו לו, נמצא שדעתו היתה שיהא שליח גמור, ומשום הכי פטור הלוח אפילו לא הזכיר לשון שליחות כלל אלא "הביאם" לי. אבל אם לא אמר לו כן בפני עדים, אפילו אמר לשליח אמור לפלוני "שישלח" לי ואם יתנם לך הביאם לי, מ"מ כיון דלא אמר לו שלח על "ידו", אין כאן שליחות גמור ולא נפטר באבידת השליח (סמ"ע וש"ך), נראה מפשט דברי הסמ"ע, שאם אמר לו שיאמר לו בשם המשלח שישלח על ידו, פטור שוב הלוח מאחריות אפילו עשאו שליח שלא בעדים, ובש"ך רצה לדחוק בדברי הסמ"ע דסובר דגם בזה בעי עדים, ואינו נכון (נתה"מ).

אלא אמר לו יש לי מעות כו' - פירוש, אפילו אם אמר לו כן בעדים לא מהני לפטור הלוח, כיון דלא אמר לו הביאם לי (סמ"ע), פי' אפילו א"ל כן בעדים לא מהני לפטור הלוח (ש"ך), דוקא נפקד ושומר פטורין כשמסרו לשומר דרגיל להפקיד, אבל לוח אפילו מסר לאשת המלוה חייב כמבואר לעיל (סי' קכ ש"ך סק"ה?) (נתה"מ).

עי' שו"ע (ח"מ סי' קכב ס"א): הוב"ד בהערה 100. י"ח עי' שו"ע (ח"מ סי' קכא ס"ב): הוב"ד לעיל הערה 97. י"ט עי' רמב"ם (גניבה פ"ד ה"ג): וכן הטוען טענת אבידה בפקדון ונשבע וחזר וטען טענת גנב ונשבע ואחר כך באו עדים פטור מן הכפל שכבר יצא הפקדון מידי הבעלים משבועה ראשונה.

לחם משנה: שכבר יצא הפקדון מיד הבעלים וכו'. קשה דלא היה לו לרבינו לומר אלא משום דקנה בשבועה ראשונה דהיינו סברת ר' חייא בר אבא בפרק הגוזל עצים דס"ל דדוקא בעומדת על אבוסה אבל שלח בה יד קנה ושבועה לא מהניא ליה כלום והביא ראייה מהך דינא דכתב רבינו וס"ל דטעמא משום דקנה בשבועה ראשונה להתחייב באונסין ומאן דדחי ואמרי לה הואיל ויצא וכו' ס"ל דהיכא דשלח בה יד וטעמא דהך דינא לא הוי אלא משום דיצא מידי בעלים וכו' וכיון דרבינו פסק דהיכא דשלח בה יד פטור ה"ל לכתוב כו' חייא בר אבא וה"ה ביקש ליישב דההוא טעמא דשכבר יצאה וכו' לא אתי הפך דינא דהיכא דשלח בה יד פטור דטעמא דשליחות יד פטור הוא מגזירת הכתוב, ועם כל זה לא נתיישב יפה, חדא דרבינו משמע דנתן טעם לשליחות יד משום דקנאו להתחייב באונסין שכ"כ שכיון ששלח יד נתחייב בו וקנאו משמע דטעמא משום דחייב באונסין דנעשה גזלן ולא כדברי ה"ה. ועוד קשה דמי הכניסו בתגר זה להניח הטעם הפשוט שאמר ר' חייא בר אבא משום דקנאו להתחייב באונסין והביא טעם הדחוי שאמר הואיל ויצא מידי בעלים וכו' ויותר היה ראוי לו להביא טעם ר' חייא בר אבא ולעולם לא הוי תיובתא דרבי זירא דרבי זירא לא דחה הדין אלא כוונתו לומר דאי משום הא לא איריא דאיכא טעמא אחרונא, אלא ש"ל בזה דרבינו כיון דראה לר' אלעאי שהביא מימרא דר"י והביא טעמא דשכבר יצא וכו' משמע דקושטא דמלתא הך טעמא עיקר דבשלמא ר' זירא אפשר דלא אמרו אלא בדרך דחייה אבל רבי אלעאי לא אמרו אלא בדרך קושטא דמלתא א"כ ודאי דהך טעמא עיקר ובשליחות יד הוא פטור משום גזירת הכתוב:

התביעה, דאפשר שעדיין ברשותו הוא וברשותו נתייקר, והוא אינו רוצה לישבע שאינה ברשותו, משו"ה יכול לומר אולי עדיין אצלך הפקדון, דכל שומר כל זמן שאינו נשבע שנאבדה חייב לשלם כשעת התביעה (נתה"מ), לא קנה הכפל רק בנמצא הגנב אחר שאמר הריני משלם, אבל אם נמצא הגנב קודם שאמר, והגנב עני ואמר השומר הריני משלם, לא מקני ליה כפילא (נתה"מ). שומר שאיבד חפץ שחייב עליו, ולא ידוע איפה נאבד, ומתי נאבד, והמחיר במקום המפקיד שונה מהמחיר במקום שהלך עמו הנפקד, אילו היו יודעים באיזה מקום נאבדו החפצים היה חייב לשלם כשויים באותו מקום, עכשיו שזה אומר כך וזה אומר כך נראה לנו שהדין עם התובעים (רע"א בשם מהר"ם).

שם - היינו כפל או שנתייקרה, וה"ה במפקיד ששילם לנפקד בעד משכון של עכו"ם שזכה בריבית של העכו"ם. ואם היה לש"ש עדים שנאנסה או לש"ח עדים שנגנבה מידו ואפילו הכי רוצה לשלם, לא מקני ליה כפילא דמתחלה לא אסיק המפקיד אדעתיה שישלם לו השומר כשיהיה לו עדים בכי האי גוונא דפטור בו ולא מקני הכפל מתחלה אדעתיה דהכי, וה"ל כמוכר לו הכפל השתא דלא מהני מטעם שאין אדם יכול למכור קנסיו, ולפ"ז אם נתייקר זוכה במה שנתייקרה דזה יכול למכור, מיהו דוקא כשעשה איזה קנין כגון משיכה וכי האי גוונא דאל"כ הא אין מעות קונות. ואם יש בש"ח עדים שפשע או בש"ש שנגנבה, אם אמרו אנו משלמים או ששלמו בלא כפיית ב"ד ג"כ לא זכה בכפל (ש"ך), תיבת משיכה הוא טעות סופר, דהיאך יכול למשוך אחר שנגנב, וכצ"ל כגון בקנין סודר, וגם צ"ל דקאי אאם נאבד והוא ברשותו, דאילו בנגנב הא אינו יכול להקנות לו בשעת תשלומין (נתה"מ).

שם - אפילו היתה עומדת באגם סמוך לגניבתה קנה השומר שבחא דמעלמא (ש"ך).

אבל לא שבח דמגופא - היינו גיזות וולדות (ש"ך), ואפילו השבח שבא אחר הגנבה לא קני כיון שבא מגופא (ש"ך), יוקרא וזולא הו"ל שבחא דמגופה, א"כ ה"ה בגיזות וולדות שבא אחר ששילם קונה השומר. ואף על גב דאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו וכיון דלא קנה קודם הגניבה היכי קנה אחר שנגנב דכבר אינו ברשותו, משום דגוף הפרה קונה למפרע משעת משיכה או סמוך לגניבה, אלא דשבחא דמגופה לא אקני היינו ששייר לעצמו גוף הפרה לשבחא דמגופה, ולא שייר לעצמו אלא עד התשלומין, וא"כ אחר ששילם ממילא של השומר הוא כיון דכבר קנה הפרה בעודו ברשותו והו"ל כאומר קנה הגוף מהיום ופירי לאחר שלשים, דאע"ג דנגנב קודם שלשים כבר קנה בעודו ברשותו. וה"ה באבידה נמי קונה סמוך לאבידה או משעת משיכה (קצה"ח).

מ"ב ע"י רמב"ם (גניבה פ"ד ה"ז): מסר שורו לשנים וטענו טענת גנב ונשבעו והודה אחד מהן והשני באו עליו עדים, שניהן משלמין את הקרן, ואם תפש בעל הפקדון את הכפל אין מוציאין מידו, וזה שהודה משלם חומש כשאר הנשבעין שבועת הפקדון שהודו מעצמן.

כסף משנה: ומפרש רבינו דקרן פשיטא לן דמשלמים בין תרווייהו וחומש נמי פשיטא לן דמשלם אותו שהודה ולא מבעייה לן אלא אם זה שבאו עליו עדים משלם חומש ועלה בתיקו ולפיכך פסק רבינו שאם תפס אין מוציאין מידו ומ"ש הטור ואינו נראה כן בגמרא הוא מדאיתא התם לעיל מההיא [בעי] רמי בר חמא ממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש או דילמא שבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש ופירש"י בעי רמי בר חמא דק"ל בפרק מרובה ממון שאין משתלם בראש דאיכא כפל בהדיה אין מוסיף חומש עכ"ל. ומשמע דבעיא דרבינא נמי בכה"ג היא דכפל פשיטא ליה דמשלם אותו שבאו עליו עדים ולא מבעייה לן אלא אם משלם חומש אותו שהודה משום דממון דאיכא כפל בהדיה אין מוסיף חומש או דילמא ה"מ בחד גברא אבל בתרי גברי חד משלם כפל וחד משלם חומש ש"ד. ורבינו אפשר שסובר דאע"ג דבעיא דרמי בר חמא בהאי גוונא היא בעיא דרבינא הויא בגוונא אחרינא אלא דאכתי קשיא לי דכיון דבעיא דרמי

עדים מתי נאבד אך אינם יודעים אם בפשיעה או לא, אינו חייב לשלם אלא כשעת האבידה, וכל שבח דיוקרא שבא אחר הגניבה הוא של נפקד, אבל שבח דיוקרא שבא אחר הפקדון עד שעת הגניבה אינו של נפקד (ש"ך), וי"א דנאמן השומר דפשע בשעת הזול, דאין זה דומה לשבועת שומרים שהרי שבועת השומרים הם רק באיזה ענין נאבד, אבל באיזה זמן נאבד אינו בכלל שבועת שומרי'. ואולם הכא לדינא יש לדון אף דהשומר היה נאמן לומר דנאבד בשעת הזול לפטור עצמו, אבל מ"מ הבעלים יכולים לטעון שמא אמת דנאבד ממך בשעת היוקר ויהיה עליך חיוב תשלומין גם על היוקר ולא נקנה לך יוקר זה. ולענין זה לקנות היוקרא להוציא מחזקת מרא קמא אין השומר נאמן. וביותר יש לדון דאם הפקיד בידו דבר ששועה סלע, וכשתבע הבעלים אותו לדין היה שוה ב' סלעים, וכשנמצא היה שוה ד' סלעים דלא זכה השומר אפילו היוקרא שלאחר התביעה, דיכולין הבעלים לטעון שמא נאבד ממך כשהיה שוה ב' סלעים והיה חיוב תשלומין עליך ב' סלעים וכיון ששלמת לי רק סלע א' הוי שילם מחצה דלא קנה כלל. ואף דהשומר טוען ברי והבעל הבית שמא, מ"מ ל"ל דאינו נאמן להוציא מחזקת מרא קמא ע"י רמ"א לעיל סי' רכג ס"ב (רע"א), וי"א דעיקר כסמ"ע, והיוקר שבא בין שעת גניבה לתשלומין ודאי לשומר, אף על גב דחייב על דרך האמת, כיון שאין השומר צריך לשלם אלא כשעת פשיעה, ואם השומר רוצה לשלם ואומר כך וכך היה שוה ובעל הבית אומר כך וכך אין זה משבועת השומרים ואינו צריך רק היסת, ואם בעל הבית אינו יודע אין נשבעין בטענת שמא, וכל שיש עדים שנאבד אפילו אין יודעין מתי נאבד נמי אינו צריך לשלם כמו שעת התביעה, כיון דאיכא עדים שנאבד דתו ליתיה לשבועה דאינו ברשותו, וכיון דרוצה לשלם ואומר שלא היה שוה בשעת הפשיעה אלא כך אינו צריך לשלם יותר, ושבועה אין לו דכמה היה שוה כיון דאינו אלא ע"י לגול שבועה, וכל זה אפילו ידוע שנתייקר קודם גניבה. ועוד כי היכי דגוף הפרה קונה ואינו חוזרת לבעלים, ודאי גוף גיזות וולדות לא גרע דכיון דמשלם דמיהן קונה הגוף כמו בשאר פקדון, דהא הוא שומר עליהם כמו בפרה עצמה. ומאחר והשומר קונה משעת גניבה או משעת משיכה א"כ התשלומין נמי אינו אלא כשעת קנייתו, אלא דס"ל דלענין יוקרא לא קנה אלא משעת תשלומין ואילך, דיוקר הו"ל שבחא דמגופה, ומש"כ במקורות דקונה היוקר קודם ששילם היינו דוקא אם היה יכול ליפטר באמת, אבל בחייב על דרך האמת ודאי כששילם כשעת גניבה שילם, שהרי הב"ד היו מכריחין אותו בהודאת האמת. וכל שאין עדים כלל וטוען שנאנסה ואומר הריני משלם ולא רצה לישבע דכל כה"ג הוא מקני ליה ואינו משלם אלא כשעת משיכה, אבל בחייב על דרך האמת היינו אם באו עדים שפשע אינו זוכה ביוקר משעת פקדון, או שהודה בעצמו שפשע ורוצה לשלם נמי צריך לשלם כשעת הפשיעה כיון שהב"ד מכריחין אותו בהודאת האמת וא"כ היה מודה שפשע בע"כ וצריך לשלם כמו שעת הפשיעה, אבל אין עדים כלל חשיב יכול למיפטר באמת, והיינו באומר שנאנסה ורוצה לשלם, דכל זמן שאין אנו יודעין שפשע בודאי חשיב יכול ליפטר באמת ואדעתא דהכי מקני ליה שבחא כשעת משיכה, ומשום דניחא ליה במאי דמשלם ואינו רוצה לישבע שישלם רק כשעת משיכה (קצה"ח, וכן רע"א בפ"ת), ויש חולקים שאם הבעל הבית היה תובע להשומר, האמת כדברי הקצה"ח, אבל הכא השומר תובע להבעל הבית וטען שזכה ביוקרא היות שפשע בשעת הזול וברשותו נתייקר, והבעל הבית טוען אולי פשעת השתא בשעת היוקר, וכיון דלא שילמת לי רק כשעת הזול ולא כשעת הפשיעה ממילא לא זכית בהיוקר, וס"ל להש"ך דהפירוש במה שאמר כשתרצה ותשלמיני, היינו מה שמגיע לי ע"פ האמת ולא מה שחייבו אותך הב"ד מחמת ספק, וכל זה באיכא עדים שמתה הבהמה או נאנסה אך אינו יודע מתי מתה, אזי א"י המפקיד לומר אולי השתא מתה, דמספק אינו יכול לחייב השומר, ומ"מ לקנות השבח יכול בעל הבית לומר אדעתא דהכי לא הקניתי לך. אבל בדליכא עדים אם נאבדה, אזי מצד הדין יכול לתבוע שישלם כשעת

רק מחיוב פלגא דיליה. והירושלמי (עיין ירושלמי שבועות פ"ה ה"א) בשוה פרוטה ע"כ טעין לשניהם, ואכמ"ל:

מג והנה הבעה"מ והמלחמות חולקין בריש ש"ש דו"ה באם הודה הגזלן להגזל ואמר לו שנותנו לו דבעה"מ סבר דהרי הוא כבר ברשות הגזל ויכול להקדישו והרמב"ן סבר דאינו יכול להקדישו וכתב המלבושי יום טוב ח"ב חח"מ סי' ו' וז' דזה פשוט דאפי' לדעת הבעה"מ מ"מ לא נפטר מאחריות אונסין, ומסתבר כדבריו דעד שהגזלן משיב גזלתו לרשות הגזל לא נפקע חיוב גזלו והבעה"מ סובר רק דכבר נעשה ברשותו כיון שאינו מסרב ליתן לו את שלו אבל נראה לי לחדש דזה דוקא בדין גזלה ממש אבל כופר בפקדון אף לשיטת הרמב"ם שביארנו דיש לו דין גזלן גמור ולא רק להתחייב באונסין כשיטת התוס', מ"מ לענין זה חלוק דין כופר בפקדון מגזלן, דגזלן כיון שהוציא הגזלה מרשות חברו לכן עד ששייב הגזלה לרשות חברו לא נפקע חיוב גזלו, אבל כופר בפקדון דכבר בארנו דאינו גזלן ממש מדאיצטריך לרבות מקרא דוכחש בה, לכן אף דנאמר דמכיון דחייבתו התורה בהשבה אלמא דהוא חייב בכל דיני גזלן מ"מ כמו דגדר השבה בגזלן הוא למקום שנטל ה"נ בכופר בפקדון מכיון שהודה בפקדון ומוכן ליתנו לבעלים, אינו מחוייב להביא הפקדון לבית הנפקד אלא הנפקד צריך לילך לקבל הפקדון, ואף לדעת הרמב"ן דסובר דאינו ברשותו של נגזל להקדישו יש לומר דכ"ז שלא קבל הפקדון אכתי ברשותו דכופר קאי לענין אונסין אם לא באופן דפשע במה שלא בא לקבל, אבל לדעת הבעה"מ דמכיון שהודה, כבר קיימא ברשות המפקיד, ורק דבגזלן כתבנו דלא פקע מיניה חיובו בשביל שהוא מחוייב להשיב לרשות הגזלן, אבל בכופר בפקדון אינו מחוייב להשיב אלא למקום שנטל.

ואחר שזכינו לזה נאמר דעכ"פ אף דמקודם שהודה כבר בטל ממנו דין שומר כיון שנעשה עליו דין גזלן ויצא הפקדון מרשות הבעלים, מ"מ עכשיו כשהודה חזר עליו חיוב השומרין כ"ז שלא החזיר הפקדון לרשות הבעלים, ולא דמי להא דבעי רבה זוטי בב"ק דק"ח היכי דנגנבה באונס והחזירם גנב לבית שומר דבעי אי כליא שמירתו או הדרא לשמירתו דהתם שפיר יש לומר דכיון דנגנבה באונס נתבטל כל חיוב השמירה כיון שכבר אינו ברשות השומר, ולכן אף כשהחזיר הגנב לא הדר חיובא עליו, אבל הכא בשביל שכפר בפקדון ונעשה גזלן לא נפקע ממנו חיובו שקבל עליו לשמור הפקדון ולהחזירו לבעליו, ולכן אף דודאי בשעה שיש לו דין גזלן לא שייך שיהי' עליו חיובי שומרין, אבל כשהודה ונעשה הפקדון ברשות הבעלים חזר עליו דין שומרין דלא הפקיע חובתו במה שכפר תחלה, ויש לומר דרבה זוטי לא מיבעי ליה אלא בנגנבה באונס, אבל בנגנבה בפשיעה והחזיר גנב לבית שומר ואח"כ הוקר הפקדון ופשע אח"כ דודאי חייב דע"י פשיעתו לא נתבטל חיובו ועכ"פ זה ודאי מסתבר דע"י כפירתו לא נתבטל חיובו כ"ז שלא קבלו הבעלים את הפקדון.

ועכשיו מיושב שפיר לפי שיטת הבעה"מ קושיית התוס' דמכיון שבאו עדים וקבל עליו את הדין נעשה כפקדון, ומ"מ לא קשה קושיית התוס' שהקשו לפי תירוצם דאמר לו בעל הפקדון יהי' לי בידך, דא"כ לא הוי חד ממונא ומה לי נטלו וחזר והפקידו מה לי אמר לו יהי' לי בידך, דזה שפיר הקשו לפי תירוצם דנעשה פקדון מחדש ברצון שניהם, אבל לפימ"ש"כ לא נעשה פקדון מחדש אלא בכח חיוב הראשון של הפקדון ודמי למה שכתב הרמב"ם בהלכה ט' דטוט"ג בפקדון של קטן אף שתבעו כשהוא גדול פטור אלמא דאזלינן בתר תחלת הפקדון, אף דגם כשנתגדל לא קבל ממנו והחזיקו בפקדון, וה"נ הכא כיון דחיוב הפקדון נמשך משעה שהפקיד אצלו לכן במה שלא לקח ממנו הפקדון לא נעשה פקדון חדש, ושפיר בעי שם בגמ' אם על חד ממונא איכא כפל וחומש, וכאן נמי משכחת לה הרבה פעמים טוט"ג ומיקרי חד ממונא ורק דילפינן מחומש דעל חד ממונא איכא הרבה כפילי, וכן באבעיא דט"א ונשבע והודה שפיר גרסינן והודה וכגירסתנו ולא כתוס' וכן הוא להדיא ברמב"ם בפ"ז מהל' שבועות הל' ט"ו והוא כדברינו דכיון שהודה נעשה שומר ובהל' ג' שלא

איפשיטא דממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש א"כ בבעיא דרבינא היאך אפשר לומר דפשיטא לן דמשלם חומש ולא מספקא לן אלא אם משלם כפל דהא כפל מוציא מידי חומש שמענו בבעיא דרמי בר חמא אבל חומש מידי כפל לא שמענו וצ"ע:

אור שמח: הנה מבורר שיטת רבינו, דמדקא בעי רב פפא (ב"ק ק"ח ע"א) תרי חומשי ותרי כפילי בחד גברא מאי כו', מי אמרינן תרי גוויי ממונא קאמר רחמנא דלא נשתלמו עילויה חד ממון, והכא חד גוונא הוי [או] דילמא תרי ממונא כו' הרי דהוי בעי למימר דכפל אחד פוטר חבירו, ומנא ידענא דכפל פוטר כפל מתשלומין, הרי ילפינן (שם ס"ה ע"ב) ושלם אותו בראשו, דממון שאינו משתלם בראש אינו מוסיף עליו חומש, ולא שמענו פטורא רק גבי חומש, ועל כרחין דכמו שכפל פוטר אותו מחומש, כן חומש פוטר אותו מכפל, ודין כפל וחומש שוין, רק דמבעי ליה אם תרי גוויי ממונא לא משלם, הא חד גוונא משלם, ופשיט דרק על תרי גוויי ממון קפיד רחמנא, ובממון שנתחייב ברישא אותו משלם, ולכן בבעיא דרמי ב"ח (שם ק"ז ע"ב) דבאו עדים קודם ונתחייב בכפל תו כי הודה אחרי זה מפטר מחומש, ובבעיא דכאן דהודה אחד קודם דנתחייב בחומש, תו הכפל הבא אחר זה אין פוטרו מהחומש שכבר נתחייב, רק הבעיא אם מפטר מכפל הבא אחרי זה דכפל וחומש שוין. ולפ"ז א"ש מה דלא מייתי דמודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור מבריייתא (שם דף ס"ה ע"א) בע"ה שטען טענת גנב בפקדון כו' אם עד שלא באו עדים הודה משלם קרן וחומש ואשם כו', דמוכח מכאן דמפטר מכפל הבא אח"כ משום מודה בקנס, ומוכח מזה כפירוש רבינו, דמפטר משום דחומש המתחייב קודם פוטרו מכפל הבא אחרי זה, דתרי גוויי ממונא אינו משלם על חד ממון, וזה מוכרח, ומצאתי להב"ח (ח"מ סימן שנ"ב) שעמד בזה, והעיר קצת מדברינו עיין שם:

והנה בתורת כהנים איכא תרי דרשות, חדא דמודה שמשלם חומש אינו משלם כפל, וחדא דמי שמשלם כפל אינו משלם חומש, ראה שמה (ויקרא חטאת פי"ג ה"ט - י"א) על פסוק דושלם אותו בראשו, בראשו משלם ואינו משלם כפל כו', וכי היכי דמיעוט השני, דמי שטוען טענת גנב ומשלם כפל אינו משלם חומש אף כי הודה, דכפל פוטרו מתשלומין, הוא הדין מי שהודה דמחויב חומש אף כי טעין טענת גנב פוטרו מכפל הבא ע"י עדים אחרי זה, יעו"ש בתו"כ דדריש על דרך קו"ח דהוינא מייתי חיוב השני בחבירו, וע"ז איכא קראי, וכמו דכפל מלבד שאינו מחייב חומש, עוד פוטר אותו מחומש, היינו כי הודה אח"כ, כן חומש, מלבד דאינו משלם כפל על הודאה לבד מקו"ח, רק פוטרו ג"כ מתשלומין של כפל הבא אחרי שנתחייב בחומש, ודברי רבינו המה דברים שנאמרו למשה בסיני, ודוק:

ולכאורה יש לומר דרבינו סבר בפרק כ"ה ממלוה (ה"ט) דשנים שלוו נעשים ערבאים זה לזה, וכי תבע לחד מצי תבע לכולה, יעוין (ח"מ) סימן ע"ז מחלוקת קדמאי בזה אם נעשה כל אחד קבלן על הכל או ערב, יעו"ש, א"כ לפי מה שבארנו לעיל פרק ג' (ה"ז) כן הכא דשנים שטענו טענת גנב אין על היותר ממחצה דין גניבה, רק דין חוב לבד, א"כ הא חומש מתחייב גם על כל חוב ממון שכפר לו אחד ממלוה או מערבות וכי"ב. א"כ הטוען טענת גנב והודה חייב חומש מכל השווי של השור, שנעשה שומר להתחייב על כולו, וכי טעין חבירו טענת גנב ובאו עדים, דנעשה כאילו הוא עצמו גנבו, אינו גנב רק על חצי שנתחייב מצד עצמו מצד חיוב שמירה דיליה, דע"ז נעשה גנב להתחייב כפל, אבל מה שנתחייב מצד שקבל עליו להתחייב בחיוב חבירו אין עליו דין גנב, דלא עדיף משנים שגנבו, רק חוב כמו מלוה דעלמא, או מצד ערבות, ואינו חייב רק בחצי כפל. וכיון שעל כל הממון איכא חיוב חומש, ועל פלגא איכא חיוב כפל, מסתברא דרק חומש פוטר הכפל, לא שהכפל מפלגא יפטור את החומש מכולו, וזה נכון. אמנם לדעתי יהיה ע"ז כמו שאמרו (כתובות מ"ב ע"ב) בטענו אנסת בתי דקן תבע ולמר קנס טבע. הוה"ד כאן מסתמא אינו תובע רק בעד חלק עצמו, ואינו משלם חומש

באותן שהיו קודם גניבה ומ"מ רבי זירא אפילו באותן שנטענה בבית גנב היה סובר שהן לבעלים והלכה כמותו כיון דללשון ראשון לא אפשר ליה לרבא לאפלוגי על הברייתא זהו דעתו ז"ל:

כסף משנה: חזרה הבהמה עצמה חוזרת לבעליה וכו'. כתבו תלמידי הרשב"א בפרק המפקיד שיש להביא ראייה לדין זה מדאמרין בפרק הגוזל קמא (דף ק"ח) גבי תבעוהו בעלים והודה הגנב וכו' או דילמא מצו אמרי ליה כי היכי דאת עבדת לן מילתא אנן נמי עבדינן לך טרחינן בתר גנבא ושקלינן אנן דידן ואת שקלת דידך מדקאמר שקלינן אנן דידן שמע מיניה דהכי דינא דכל היכא שהבהמה חוזרת הכי דינא: ^מ עי' רמב"ם (גניבה פ"ד ה"ח): בעל הפקדון שתבע את השומר ונשבע שנגנב ואחר כך הוכר הגנב ותבע השומר את הגנב והודה לו הגנב שגנב ותבע בעל הפקדון את הגנב וכפר ובאו עדים שגנב, אם באמת נשבע השומר כשטען שנגנב נפטר הגנב מן הכפל בהודייתו לשומר, ואם בשקר נשבע אין מוציאין הכפל מן הגנב, ואם תפשו הבעלים הכפל אין מוציאין מידן. תבעו הבעלים את השומר ושלם ואחר כך הוכר הגנב ותבעוהו הבעלים והודה להן שגנב ואחר כך תבעו השומר וכפר בו ובאו עדים שגנב אין מוציאין הכפל מן הגנב, ואם תפש השומר את הכפל אין מוציאין מידו, וכן הדין בתשלומי ארבעה וחמשה אם טבח הגנב או מכר.

חסר ועי' טור

^מ עי' רמב"ם (שאלה ופקדון פ"ח ה"ו): נגנב הפקדון באונס ואח"כ הוכר הגנב אחד ש"ח ואחד ש"ש עושה דין עם הגנב ואינו נשבע, קדם ונשבע ואח"כ הוכר הגנב אם ש"ח הוא רצה עומד בשבועתו רצה עושה דין עם הגנב ואם ש"ש הוא עושה עמו דין, נגנב הפקדון באונס והחזירו הגנב לבית השומר והרי הוא בהמה ומתה שם בפשיעה יש בדבר ספק אם כלתה שמירתו ונפטר או עדיין לא כלתה שמירתו לפיכך השומר פטור מלשלם ואם תפסו הבעלים אין מוציאין מידם. סליקו להו הלכות שאלה ופקדון. אור הישר הלכות שאלה ופקדון פרק ח הלכה ו

[ו] נגנב הפקדון באונס ואח"כ הוכר הגנב אחד שומר חנם ואחד שומר שכר עושה דין עם הגנב ואינו נשבע וכו'. עי' בתשובות אבקת רוכל סי' קל"ט.

נגנבה פקדון באונס והחזירו הגנב לבית השומר וכו'. עי' קצות החושן סי' רצ"ד סק"ז.

ואם תפסו הבעלים אין מוציאין מידם. עי' תקפו כהן סי' קכ"ה ובתומים קונטרס תקפו כהן שם. חסר

^מ עי' שו"ע (ח"מ סי' שסז ס"ה): הגוזל את אביו ונשבע לו ומת האב, אם אין הגזילה קיימת או נשתנית עושה חשבון עם אחיו על הקרן, ואם הגזילה קיימת חייב להוציא הגזילה עצמה מתחת ידו, לפיכך נותן הגזילה לאחיו ועושה עמהם חשבון, ויש אומרים דאינו נוטל כלום נגד הגזילה, ואם הוא עני ולא יכול לוותר חלקו, לזה מאחרים והם באים ונפרעים מחלקו. ואם אין לו אחים, שנמצא זה הגזלן לבדו הוא היורש, מוציא הגזילה מתחת ידו לבניו, ואם אין בנים לזה הבן הגזלן נותנם לבעל חובו בהלוואתו או לצדקה, הואיל ויצאה גזילה עצמה מתחת ידו נפטר אע"פ שנתנה מתנה או פרעה בחובו, והוא שיודיעם ויאמר זה גזל אבא, ויש חולקין וסבירא להו דאם אין לגזלן [אחים] (בנים) נותן לאחי אביו:

ביאור: הגוזל את אביו ונשבע לו - דוקא נשבע לו (סמ"ע). עושה חשבון עם אחיו - פירוש, כיון שאין הגזילה עוד בעין בידו, אין עליו אלא חוב לשלם לאחיו חלקם, ודי לו בזה שעושה חשבון עמהם ואומר להם, כך וכך הוא בידי ממון אבינו, קחו חלקכם מידי או טלו כל אחד מכם כסך זה מהירושה ממקום אחר יותר ממני, והמותר נחלק בשוה. משא"כ כשהגזילה עדיין בעין בידו, דאז צריך להוציא בעין מידו לקיים תורת השבה וחוזר ונוטל כדי חלקו ממקום אחר (סמ"ע).

ומ"ש על הקרן - ולא על החומש מפני שאין חומש נוהג בזמן הזה (סמ"ע).

ויש אומרים דאינו נוטל כלום - פירוש, הוא בעצמו לא

הודה שפיר כתב שיצא הפקדון מידי הבעלים.

ובמה דתמה המ"מ דלא הזכיר הרמב"ם דבקפץ ונשבע ליכא כפל, נראה דסובר הרמב"ם דר"פ פליג על רבא דפשיטא ליה דבקפץ ונשבע ליכא כפל, משום קושיית הראשונים דהא הוי חשוד על השבועה והתירוצים דמיירי בשני ב"ד או שעשה תשובה הם רק שינויי דאין סומכין ע"ז הראשונים ופשיטא דמילתא משמע דבעי בסתמא בכל גווני, ועוד דמדפשיט ר"פ מהא דמשלם הרבה חומשין דמשלם נמי הרבה כפילי מוכח נמי דדמיין זה לזה, ולכן כמו דבחומש מהני קפץ ונשבע ה"נ בכפל ואין בין זה לזה אלא דחומש הוא ע"י הודאה וכפל כשבאו עדים, והרמב"ם לשיטתו דלא מפרש בהלכה ג' שכבר יצא ידי בעלים משום שנפטרו כמו שפירשו הראשונים דא"כ מפורש כן במימרא ד"ר יוחנן דקיי"ל הכי דבשבועה דאינו מחוייב איננו מתחייב כפל אבל לפירושו לא שייך לזה ואדרבא יש עוד להוכיח מסוגיא זו דלא כרבא דלרבא למה אמר טעמא משום דקנה בשבועה ראשונה או משום דיצא מידי הבעלים תיפוק ליה דאינו מחוייב שבועה כמו שפירשו הראשונים וע"כ דבקפץ נמי חייב כפל:

^מ עי' רמב"ם (שאלה ופקדון פ"ח ה"א): המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים ונגנבו או אבדו אמר הריני משלם ואיני נשבע ונמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח או מכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם א למי שהיה הפקדון אצלו שהרי אמר אשלם, חזרה הבהמה עצמה חוזרת לבעליה היא וגזותיה וולדותיה שאין זה השומר קונה שבח הבא מגופה אלא שבח הבא מאליו, וכבר ביארנו שאין הגנב מחזיר גזות וולדות אלא לפני יאוש, נשבע השומר ולא רצה לשלם ואחר כך נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח או מכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם לבעל הפקדון, וכן השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הריני משלם ואיני נשבע ואח"כ הוכר הגנב משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה לשוכר שאילו רצה השוכר היה נשבע שנגנבה באונס ונפטר.

מגיד משנה: חזרה הבהמה עצמה וכו'. מתוך דברי רבינו ז"ל נראה שאפילו גזות וולדות שנטענה בבית גנב הם לבעלים קודם יאוש ואין נראית כן דעת שאר המפרשים ז"ל אלא לנפקד הם ולא אמרו גזות וולדות שהם לבעלים אלא אותם שנטענה בהן משעת פקדון עד שעת גניבה. ועתה אפרש הקשו בגמרא על המשנה היאך הכפל לשומר והלא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ותיירץ רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב פרתי ותרצה ותשלמנה הרי היא קנויה לך מעכשיו והקשה ר' זירא אי הכי גזותיה וולדותיה נמי פירוש יהיו לשומר אלמה תניא חוץ מגזותיה וולדותיה אלא אמר רבי זירא נעשה כאומר לו חוץ מגזותיה וולדותיה מאי פסקא שבחא דאתי מעלמא עביד איניש דמקני שבחא דגופא לא עביד דמקני איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמנה סמוך לגנבתה קנויה לך מאי בינייהו פירוש בין שני הלשונות איכא בינייהו קושיא דרבי זירא פירוש המפרשים ז"ל ללשון אחרון אין לה מקום לפי שלא היתה הקושיא אלא מגזות וולדות שהיו משעת פקדון עד שעת גניבה וללשון זה כיון שאין הבעלים מקנין לשומר הפרה אלא רגע אחד סמוך לגניבה פשיטא שלא יזכה בגזות וולדות שהיו קודם לכן אבל ללשון ראשון שאמר הרי היא קנויה לך מעכשיו היה קשה למה לא יהיה זוכה השומר בגזות וולדות משעת פקדון שהרי נתגלה הדבר למפרע שמאותה שעה היתה שלו זו היא שיטתם ז"ל ולפי שיטת רבינו נ"ל לפרש שדעת ר' זירא שאף על גזות וולדות שלאחר גניבה היה כוונת הברייתא לומר שהן לבעלים וזהו שהוצרך לומר נעשה כאומר לו חוץ מגזותיה וולדותיה ולא אמר נעשה כאומר סמוך לגנבתה קנויה לך כלשון אחרון לפי שהיה סובר שהברייתא שאמרה חוץ מגזותיה אף על הגזות שבבית גנב אמורה והטעם דשבחא דגופא לא עביד איניש דמקני ופירוש איכא בינייהו כך הוא דללשון ראשון אין לו לרבא תירוץ על קושיא דרבי זירא אבל ללשון שני אפשר לתרץ ולומר שהברייתא שאמרה חוץ מגזותיה וולדותיה אין הכוונה אלא

[ז] וכן כהן שהי' לו קרבן ה"ז בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה שנאמר ובא בכל אות נפשו ושרת, ואפי' חטאתו ואשמו הוא מקריב ומכפר ע"י עצמו והעור של קרבנו ואכילתו שלו, ואם רצה ליתן את קרבנו לכל כהן שירצה להקריבו נותן, ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן בלבד. השגת הראב"ד ועבודתו לאותו הכהן א"א לא כי אלא אכילתו ועורו של בעליו.

בגמ' בב"ק דף ק"ט תניא מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת, ומנין שעבודתה ועורה שלו ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו, הא כיצד אם הי' בעל מום נותנה לכהן שבאותה משמר ועבודתה ועורה שלו, ואם הי' זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי המשמר, ופריך היכי דמי אי דמצי עביד עבודה ועורה נמי תהוי דידי' ואי דלא מצי עביד עבודה שליח היכי מצי משוי, אמר ר"פ שיכול לעשות ע"י הדחק עבודה דכי עביד ע"י הדחק עבודה היא ומשוי שליח, אכילה דכי אכיל ע"י הדחק אכילה גסה היא משום הכי עבודתה ועורה לאנשי משמר, וכתב הכ"מ דפשוטות ד' הגמ' דפריך אי דמצי עביד עבודה ועורה ועורה נמי תהוי דידיה הוא כדעת הראב"ד דהכונה שיהי' של בעל הקרבן, אבל הרמב"ם מפרש דהכונה שתהי' של הכהן העובד. והנה שיטת הרמב"ם צריכה ביאור דבזבחים דף צ"ט איתא דמה דכתיב בקרא הכהן המחטא אותה יאכלנה זהו דראוי לחטוי חולק לאפוקי טבול יום ומחוסר כפורים ואונן. וכן כתב הרמב"ם בפ"י מה' מעה"ק הל' י"ד נאמר בעולה עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהי', ונאמר בחטאת הכהן המחטא אותה יאכלנה, ונאמר באשם הכהן אשר יכפר בו לו יהי' וכו' אין הכתוב מדבר בכל אלו אלא בראוי שהכהן הראוי לעבודה זהו שיש לו חלק לאכול וכו', אבל לענין חלוקה הכל לאנשי בית אב שמקריבין באותו היום וכו', וא"כ בקרבן של כהן שהוציא הכתוב קרבנו מזכות הבית אב מקרא דאיש את קדשיו לו יהיו למה יהיה שייך אכילת הקרבן לכהן המקריב, ולכאורה הי' אפשר לומר דזכות הבית אב הוא ג"כ משום דין הקרבת הקרבן מהבית אב שלהם וגילתה תורה בקרא דלכל בני אהרן תהי' דכל הבית אב יחלקו בכל הקרבנות משום עבודת הבית אב, אבל כאן דאין להבית אב זכות בהקרבן נשאר זכות אכילת הקרבן לכהן העובד מפשטא דכל הני קראי דהקרבן שייך לכהן העובד, רק דקרא דלכל בני אהרן תהי' מפי'ק מזכות כהן העובד לבד היכי דאיכא זכות בית אב. אבל באמת קשה טובא דא"א לומר דיש דין זכות באכילת הקרבן לכהן העובד דא"כ אם הי' זקן או חולה שיכול לעבוד ע"י הדחק דיכול לעשות שליח לעבודה, ומ"מ אמרינן דאכילת הקרבן שייך לאנשי משמר ואמאי אינו שייך לכהן העובד, דבשלמא אי אמרינן דכל זכות הקרבן בקרבן של כהן להפקיע מזכות המשמר הוא לבעל הקרבן וכהן העובד אם יבוא ליטול הוא רק מכחו, בזה שפיר אמרינן דאם אינו יכול לעבוד ולאכול אלא ע"י הדחק, דבאכילה א"א ע"י הדחק, לכן אין לבעל הקרבן זכות אכילה ונשאר הזכות להמשמר, אבל אם נימא דעיקר זכות אכילה שייך לכהן העובד, א"כ א"צ כהן העובד כלל לבוא משום זכותו של בעל הקרבן, אלא דממילא כיון שהוא עובד שייך לו זכות אכילה, והיה אפשר עוד לומר דכיון דבעל הקרבן אינו יכול לאכול אין לו זכות להפקיע זכות המשמר מאכילת הקרבן, אבל עכ"פ הא מזה ראי' דזכות המשמר והבית אב בהקרבן אינו משום עבודת הקרבן דהא כאן אין להם זכות העבודה ומ"מ נשאר להם זכות אכילת הקרבן, וכיון דזכות הבית אב אינו משום הקרבתם אלא דעיקר דין אכילת הקרבנות ועורותיהם שייך להמשמר, א"כ כשהוציא הכתוב קרבנו של כהן מזכות המשמר מקרא דאיש את קדשיו לו יהיו הא אינו בעיקר משום עבודתו דזכה מקרא דושרת, אלא דהוא דין אחר שהקרבן שייך לו, ומשום זה הוצרכה הברייתא לומר דעבודתו ועורו שלו מקרא דאיש את קדשיו דמקרא דושרת לא הוי דיעינן אלא דיש לו זכות עבודה ולא זכות באכילת הקרבן ועורו, וא"כ כשנתן הכהן בעל הקרבן לכהן אחר במה זכה האחר באכילת הקרבן ועורו כיון

יטול מהן, אלא המלוה יטול אם הגזלן עני כדמסיק (סמ"ע). ואם הוא עני ולא יוכל כו' - מ"ש לוח, ר"ל לוח כדי שיעור שעלה על חלקו מדמי הגזילה, ומחזיק דמי הלואה בידו, והמלוה חוזר ונוטל מיד האחים כדי חלקו, ושאר ב' חלקים ישארו ביד אחיו שהרי הוא. חלקו, ועל דעת כן נתן הגזלן לידם. אבל המחבר פירשו מ"ש "ואם אין לו כו", ר"ל שאין לו אחים ולא בנים, אזי לוח מאחרים כדי כל הגזילה ומחזיק המעות לעצמו, והבעל חוב בא ויפרע מידו ומוציא מידו כל הגזילה, ויצא ידי השבה בזה, הואיל והגזילה עכ"פ יצאה מתחת ידו. וכ"ש אם כבר בחיי אביו נתחייב זה הגזלן לאחרים, שיוצא בזה במה שפורע לבע"ח בהגזילה, כיון שאין לו בנים ולא אחים. ונלמד מדבריו דס"ל דאין צריך להשיב הגזילה בעינה לשאר יורשיו זולת אחיו ובניו, משא"כ לפירוש הרמ"א דלעולם צריך להשיב הגזילה או כדי דמי הגזילה ליורשי אביו, הקרוב קרוב קודם. אלא דמחולקים המה בזה, דכשמחזיר הגזילה לאחי אביו וכ"ש להרחוקים יותר, אז לוח הגזלן מהמלוה כדי כל הגזילה וחוזר המלוה ונפרע מאותן קרובים שהשיב להן הגזילה, כיון שהוא לבדו היורש לאביו ולא אותן קרוביו. משא"כ כשיש לגזלן אחים שהן יורשים דאביו כמוהו, דאינו לוח ונפרע אלא כדי חלקו וכנ"ל (סמ"ע). או לצדקה - גם לשיטת הרמ"א דס"ל דכשמחזיר לצדקה כדי לצאת ידי השבה, והיינו כשאין יורש בנמצא שידוע להנגזל כי אם במרחקים, דאזי יכול ללוות מאחר קודם שיתננו לצדקה ויחזור המלוה לגבות מהצדקה על דרך שנתבאר לעיל סוף סימן קי"ז סעיף ז' בהג"ה (סמ"ע).

ויש חולקין וסבירא להו דאם אין לגזלן בנים נותן לאחי אביו - כן הוא בספרים ישנים, ונוסח זה נראה דאינו נכון, אלא ה"ג, ואם אין לגזלן אחים נותן לאחי אביו (סמ"ע). מ"ע רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"ט): כהן שגזל גר שאין לו יורשים ונשבע לו ומת הגר לא זכה זה בגזלה שתחת ידו אלא יוציא מתחת ידו לכל אחיו הכהנים בני המשמרה. הלכה למשה: וכתב מהרש"ל סוף סי' ס"ד דכמו ששדה אחוזה אם לקח הכהן מהגזבר והמשמר של היובל שלו בודאי נוטל חלקו אף בגזל הגר אם הוא כהן והוא במשמרתו נוטל חלקו וכו' יע"ש אבל בס' תורת חיים הוכיח דמתחלקת לאחיו הכהנים ואינו נוטל חלק עמהם יע"ש ובספר פרחי כהונה ושאר המפרשים ומדברי רבינו ז"ל דגרס הכא ובפ"ד מהלכות ערכין ומתחלקת לכל אחיו הכהנים נראה כדברי מהרש"ל ז"ל.

מ"ע רמב"ם (כלי המקדש פ"ד ה"ז): וכן כהן שהיה לו קרבן ה"ז בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה שנאמר ובא ומכפר ע"י עצמו והעור של קרבנו ואכילתו שלו, ואם רצה ליתן את קרבנו לכל כהן שירצה להקריבו נותן ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן בלבד שנתן לו. [ראב"ד] ועבודתו לאותו הכהן. א"א לא כי אלא אכילתו ועורו של בעליו. +

כסף משנה הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה ז [ז] ומ"ש וכן כהן שהיה לו קרבן ה"ז בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה וכו' והעור של קרבנו ואכילתו שלו. כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבינו והיא גירסת סמ"ג והדין בס"פ הגוזל עצים (דף ק"ט): תנו רבנן מניין לכהן שבא ומקריב קרבנות בכל עת ובכל שעה שירצה ת"ל ובא בכל אות נפשו ושרת ומניין שעבודתה ועורה שלו ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו ופירש"י עבודתה שער עבודתה דהיינו בשרה. וכתב הראב"ד ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן בלבד שנתן לו א"א לא כי אלא אכילתו ועורו של בעליו עכ"ל. ופשטא דגמרא כדברי הראב"ד דקאמר גבי היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה אי דמצי עביד עבודה ועורה נמי תהוי דידיה משמע תהוי דידיה דבעל הקרבן קאמר הרי דכי משוי שליח עבודתה ועורה של בעל הקרבן אבל רבינו מפרש דכי קאמר תהוי דידיה לאו אבעליו קאי אלא אכל כהן שירצה דקתני קאי דהיינו שליח. ומ"ש ואפילו חטאתו מקריב ומכפר ע"י עצמו. בפרק אלו מנחות (דף ע"ד) יליף לה מקרא: אבן האזל הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה ז

בעל מום נותן קרבנו לאנשי משמר והעורר שלהם, היה זקן או חולה שיכול לעבוד ע"י הדחק נותן קרבנו לכל כהן שירצה והעורר והעבודה לאנשי משמר, ואם אינו יכול לעבוד כלל הרי הקרבן כלו לאנשי משמר.

כסף משנה הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה ח

[ח] ומ"ש היה הכהן בעל הקרבן בעל מום וכו' שם בבביתא הנזכרת מסיים בה אם היה בעל מום נותנה לכהן שבאותה משמר ועבודתה ועורה שלו ומדברי רש"י נראה שהוא גורס נותנה לאנשי משמר וכן נראה מדברי רבינו ופירש"י אם היה בעל מום ראוי לאכול ואינו ראוי להקריב אין ראוי לעשות שליח להקריבה כל מי שירצה אלא נותנה לבני המשמר והואיל והוא ראוי לאכילה קרינן ביה ואיש את קדשיו לפיכך עבודתה ועורה שלו לישנא אחרינא גרסינן עבודתה ועורה לאנשי המשמר כיון דהם הקריבוהו עכ"ל. ורבינו גורס כלשון הזה. ומ"ש היה זקן או חולה שיכול לעבוד ע"י הדחק נותן קרבנו לכל כהן שירצה וכו'. שם אם היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה ועבודתה ועורה לאנשי משמר האי זקן או חולה היכי דמי אי דמצי עביד עבודה עבודתה ועורה נמי תיהוי ידיה ואי דלא מצי עביד עבודה שליח היכי משוי אמר רב פפא שיכול לעשות ע"י הדחק עבודה [דכי עביד ע"י הדחק עבודה] היא משוי שליח אכילה דכי אכיל ע"י הדחק אכילה גסה היא ואכילה גסה לאו כלום היא מש"ה עבודתה ועורה לאנשי משמר:

אור שמח הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה ח

[ח] נותן לכל כהן שירצה:

נ"ב, פירוש אף אם אינו מן המשמר. ושם ואם אינו יכול כו', נ"ב יעוין תוס' יומא (דף י"ט ע"ב) סד"ה מי איכא מידי, דנפ"מ אי אמר בעל הקרבן לא בעינא כו' ובתוס' קידושין (כ"ג ע"ב ד"ה דאמר) ומהרש"א שם ודוק, ולענין כהנים של אותו משמר אם ביד הבעלים לברור כהן מהם יעוין משל"מ פ"ד מתמידין ומוספין שהדבר תלוי בדעת הבעלים כו', יתנו אותו להקריב, יעו"ש:

מטה אפרים הלכות כלי המקדש פרק ד הלכה ח

[ח] היה הכהן בעל הקרבן בעל מום נותן קרבנו לאנשי משמר והעורר שלהם וכו'. כתב מרן כ"מ ז"ל בס"פ הגוזל בבביתא אם היה בעל מום וכו' ועבודתה ועורה שלו ומדברי רש"י ז"ל נראה שהוא גורס וכו' לישנא אחרינא גרסינן עבודתה ועורה לאנשי משמר כיון דהם הקריבוהו [ורבינו] גורס כלשון הזה עכ"ל וקשיא לי טובא דא"כ היה לו לרבינו לאשמועינן דכל הקרבן כולו לאנשי משמר וכגירסת רש"י ז"ל שכתב ועבודתה ועורה לאנשי משמר דהיינו בשרה ואלו רבינו כתב והעורר שלהם דמשמע דוקא העורר מיהו בשרה הויא לבעלים וא"כ מילתיה דרבינו הויא דלא כמאן אם לא שנאמר דט"ס נפל וצ"ל והעורר והבשר שלהם וצ"ע.

²⁰ עי' רמב"ם (ביאת המקדש פ"ב ה"ו): אם כן מפני מה נשנית אזהרה זו בכהן גדול, שכהן הדיוט שהיה במקדש בעבודתו ושמע שמת לו מת שהוא חייב להתאבל עליו אף על פי שאינו יוצא מן המקדש אינו עובד מפני שהוא אונן ואם עבד והוא אונן של תורה חילל עבודתו בין בקרבן יחיד בין בקרבן ציבור, אבל כ"ג עובד כשהוא אונן שנאמר ומן המקדש לא יצא ולא יחלל כלומר ישב ויעבוד עבודה שהיה עוסק בה ואינה מתחללת. [ראב"ד] אף על פי שאינו יוצא. א"א וכיון שהוא חייב להתאבל עליו למה אינו יוצא ודאי יוצא ומטמא בעל כרחו. +

כסף משנה הלכות ביאת המקדש פרק ב הלכה ו

[ו] אם כן מפני מה נשנית אזהרה זו בכ"ג וכו'. בר"פ כל הזבחים (דף כ"ח) אונן [דפסול] מנ"ל דכתיב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר שלא יצא חילל ופירש"י ומן המקדש וגו' לעיל מיניה כתיב לאביו ולאמו לא יטמא ובכהן גדול משתעי וסמיק ליה ומן המקדש וגו' כלומר אף ביום שמתו אביו ואמו אין צריך לצאת מן המקדש אלא עומד ומקריב ולא יחלל שאין הקדשים מתחללין בכך הא הדיוט שלא יצא ועבד חילל עכ"ל. ויש לדקדק בדברי רבינו שכתב שאפילו כהן הדיוט שיצא מן המקדש בשעת עבודה חייב מיתה משמע

דמה שהופקע זכות הבית אב אינו משום זכות העבודה וראי' מזקן או חולה וכו"ל.

ונראה לבאר שיטתו של הרמב"ם דסובר דאף דודאי דקרא דאיש את קדשיו לו יהיו נלמד ממנו דין מסויים בזכות אכילת הקרבן ועוררו מ"מ אינו למוד פרטי אלא דהוא כללי דהקרבן שייך לו וממילא אכילתו ועוררו שלו, משום דזה הא ודאי דעיקר זכות אכילת הקרבן א"א שיהי' שייך להכהן בשביל שהוא בעל הקרבן דבק"ק כמו חטאות ואשמות ודאי משולחן גבוה קא זכו וכיון דכתיב בקרא איש את קדשיו לו יהיו דבשביל שהקרבן שלו לכן אכילתו ועוררו שלו, וקשה דאיזה טעם הוא דודאי א"א שיהי' לבעל הקרבן זכות באכילתו בשביל זה שהממון שלו, ולכן ע"כ צריך לומר דקרא מגלה דמפקיע כל הקרבן מזכות המשמר שיהי' לבעל הקרבן זכות באכילתו של המשמר, דכמו שיש להמשמר זכות בכל הקרבנות בין בעבודתן בין באכילתן ה"נ כאן בכהן בעל הקרבן שייך לו הקרבן ושממילא שייך לו אכילתו ועוררו, ומשום זה הוצרכנו לקרא דאיש את קדשיו משום דמקרא דושרת הו"א דלא ריבתה תורה אלא שיש לו זכות לעבוד, ובהך קרא גילתה דעיקר הקרבן שייך לו, ומבואר דזה עכ"פ א"א שיהי' לבעל הקרבן זכות באכילת הקרבן אם אינו עובד דאין טעם ליתן לו אכילתו בשביל זה שהוא בעל הקרבן, כיון דמשולחן גבוה קא זכו, והא אין לו דין מסויים ליתן לו מתנות כהונה וזכות אכילת קרבנות, ולכן ע"כ משום שיש לו זכות בכל הקרבן ועבודתו שייך לו לכן גם אכילתו ועוררו שלו, אבל זה הא ודאי שאם יאמר שעבודת הקרבן יעבוד המשמר והוא יטול אכילתו ועוררו דאין לו זכות בזה, ולכן ה"נ אם יתן לכהן אחר לעבוד אין טעם ליתן לו אכילת הקרבן ולכן ע"כ דהכהן האחר העובד זוכה באכילת הקרבן, ולא משום שהוא כהן העובד דא"כ הי' זוכה גם כשבעל הקרבן הוא זקן או חולה, אלא מה דזוכה הכהן האחר הוא משום דין שליחות דהכהן בעל הקרבן מסר לו כל זכותו וכחו בהקרבן, ולכן בזקן או חולה דלבעל הקרבן ליכא זכות אכילה, נשאר זכות אכילה להמשמר.

והנה בהא דתניא אם הי' בעל מום נותנה לכהן שבאותו משמר ועבודתה ועורה שלו, פירש"י אם הי' בעל מום ראוי לאכול ואין ראוי להקריב אין יכול לעשות שליח להקריבה מי שירצה, אלא נותנה לבני המשמר, והואיל והוא ראוי לאכילה קרינא ביה ואיש את קדשיו לפיכך עבודה ועורה שלו, לשון אחר גרסינן עבודה ועורה לאנשי משמר כיון דהם הקריבוהו, והרמב"ם פסק בהל' ח' דנותן קרבנו לאנשי משמר והעורר שלהם והוא כגירסת לשון ב', והראב"ד לא השיג עליו בזה, ומוכח דגם דעתו כן דבעל מום אף דיש לו זכות אכילה כאחד מבני המשמר, מ"מ אם הוא בעל הקרבן כיון דאינו עובד אין לו זכות מדין ואיש את קדשיו, משום דעל זכות אכילה לחוד לא ילפינן מדין ואיש את קדשיו אלא דוקא היכי דאנו יכולין לומר דכל הקרבן שייך לו, ומ"מ בכהן בעל הקרבן שיכול לעבוד ונותן לאחר לעבוד בזה סובר הראב"ד דלא אבד את זכותו כיון דכבר קרינן ב' ואיש את קדשיו, א"כ יש לו זכות גמור בין בעבודה בין באכילתו ועוררו, ולכן לא הפסיד זכות אכילתו ועוררו בשביל שנתן לאחר לעבוד, והרמב"ם סובר דזה א"א להתחלק דא"א שיהי' לו זכות אכילתו ועוררו א"כ הוא עובד בהקרבן, וכמו שבארנו ולכן אם אינו עובד הי' מן הדין שיהי' למשמר ורק דיכול למסור לאחר כל הקרבן מדין שליחות וכו"ל.

ולפ"ז מבואר דעיקר יסודו של הרמב"ם במה דסובר דאכילתו ועוררו הוא של הכהן העובד נלמד משיטתו בדין בעל מום דחזינן דזכות אכילתו ועוררו לחוד לא מהני בלא עבודה, אלא דאינו מפרש כפירש"י בטעמא ללשון ב' דמשו"ה הוא למשמר שהם הקריבוהו, אלא דטעמא בשביל שהוא לא הקריב וממילא נשאר זכות המשמר וכמו בזקן או חולה שלא הקריבוהו, והרמב"ם אינו מחלק בין בעל מום שלא הי' לו זכות עבודה, לכהן כשר שהי' לו זכות עבודה, אלא דעכ"פ כיון שאינו עובד א"א שיהי' לו זכות אכילה ועוררו לבד, וע"כ דהוא מוסר כל זכותו לכהן העובד כו"ל.

²¹ עי' רמב"ם (כלי המקדש פ"ד ה"ח): היה הכהן בעל הקרבן

הפוכות דהיכא דלא היה עסוק בעבודה דלרבי יוסי אינו עובד מדין תורה לר"י עובד מדין תורה והיכא דהיה עסוק בעבודה דלרבי יוסי עובד אף מדרבנן ולרבי יהודה אינו עובד מדרבנן ולר"י ע"כ אית ליה דאף אם לא היה עסוק עובד מדין תורה דאי לא תימא הכי תיקשי ליה היכי קאמר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו כו' ואם תמות אשתו היכי עביד עבודה ואם איסור התחלת עבודה הוא מדין תורה אין לחלק בין יום הצום לשאר ימים וכמבואר וכיון שהוכחנו דלרבי יהודה לעולם ליכא איסור עבודה מדין תורה אף אם לא היה עסוק בה פשיטא דאף רבי יוסי מודה בזה וכמו שכתבנו ומ"ש רבינו בפ"ד מהלכות כלי המקדש דין ' היה הקרבן של כהן גדול והיה אונן נותנו לכל כהן שירצה כו' לא תיקשי למה שכתבנו דאף אם נאמר דלהתחיל בעבודה אסור כיון דאין איסורו כי אם מדרבנן אפשר דמצי משוי שליח דע"כ לא אמרינן דבמלתא דלא מצי עביד לא משוי שליח אלא באיסורי דאורייתא אבל בדרבנן משוי שליח. אך אעיקרא דדינא מה שכתבתי נראה דליתא אלא אף להתחיל שרי ודברי רבינו הכי מפרשן דכלפי שבכהן הדיוט פסק שאם הניח העבודה ויצא שחייב מיתה וגם כן פסק שהוא לא יגמרנה אלא שיעמוד שם עד שיגמרנה אחר לפי שאם גמרה הוא חייב מיתה כלפי זה פסק בכ"ג שיגמרנה והוא מחוייב לגומרנה אבל להתחיל בעבודה ליכא חיוב אבל לעולם שאם רצה להתחיל בעבודה שהרשות בידו. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר פ"ב מהלכות רוצח דין ב' אי שייך אין שליח לדבר עבירה במידי דרבנן יע"ש):

והיה נ"ל דכהן שגירש את אשתו ע"מ שילך למקום פלוני ומתה אשתו קודם שיקיים התנאי אף שחל עליו אנינות מ"מ אם הלך אח"כ וקיים תנאו שהיא מגורשת למפרע משעה ראשונה דאין כאן אנינות כלל ומותר לאכול בקדשים ולעבוד. הן אמת שראיתי בפ"ק דיומא (דף י"ד) דאמרינן וכה"ג מי חיילא עליה אנינות והא מיגרשא נהי דאנינות לא חיילא עליה איטרודי מי לא מיטרוד. ופירש"י ובקדשים בעינן שמחה וגדולה דכתיב לך נתתים למשחה כדרך שהמלכים אוכלים ולא מצאתי בשום מקום שטירדא תעכב מלאכול בקדשים וליכא למימר שדין זה הוא דוקא אליבא דר"י ורבנן פליגי עליה דהא בגמרא הקשו לר"י מדידיה אדידיה משמע דפשיטא ליה לסתמא דש"ס דטירדא מעכב מלאכול בקדשים וזה פשוט שם וכעת ספרי אינם אתי והדבר צריך אצלי תלמוד. (א"ה עיין בתוס' ישנים). ונ"ל דאף משוח שעבר אם הקריב אונן לא חילל וכ"כ רש"י בפ"ג דהוריות (דף י"ב) דכ"ג מקריב אונן בין מרובה בגדים בין ראשון שחוזר לעבודה ואפי' שני וכו'. ואף על גב דהתם קיימינן אליבא דר"ש דס"ל כר"מ דשני כל מצות כהונה עליו ומשמש בח' בגדים וכל עבודת יום הכפורים כשרה בו ואנן קי"ל כרבי יוסי דפליג עליה וס"ל דשני אינו עובד ככ"ג וכמו שפסק רבינו בפ"א מהלכות עבודת יום הכפורים. מ"מ לענין דין זה דאונן נראה דאם עבר ועבד בח' בגדים כשהוא אונן דעבודתו כשרה דהא מה שאינו עובד ככ"ג אינו אלא משום גזירה דרבנן משום איבה וכיון דליכא איסור מן התורה נ"ל דלא חילל ועבודתו כשרה. (א"ה עיין לעיל פ"ב מהלכות כלי המקדש סוף דין ג'):

²² עי' רמב"ם (ביאת המקדש פ"ב ה"ח): ואף על פי שכהן גדול עובד אונן אסור לאכול בקדשים שנאמר ואלכלתי חטאת היום כו'.

הנה פליגי ר' יהודה ורבנן (זבחים ק' ע"ב) אם אנינות לילה הוי דבר תורה או לא, דר"י סובר הן היום, אני ביום אסור ולילה מותר, ולדורות בין ביום בין בלילה אסור, ומפרש אחרי זה (שם ק"א ע"א) דאמר שמא לא שמעת אלא בלילה, דאי ביום קו"ח ממעשר הקל, ומה מעשר הקל אמרה תורה לא

שהטעם מפני שנראה כמזלזל העבודה אם יניחנה מפני ששמע שמת לו מת ויצא נראה שגומר עבודתו ואח"כ יצא שהרי כתב שאינו מוזהר מלצאת אלא בשעת עבודה בלבד ואח"כ כתב שכהן הדיוט שהיה במקדש בעבודתו ושמע שמת לו מת אינו עובד נראה שמיד ששמע מפסיק ומסלק ידו מעבודתו ומאחר שאסור לגמור עבודתו למה אסור לו לצאת מיד דכך לי שעת עבודה כיון שאינו יכול לעבוד כמו שלא בשעת עבודה ונ"ל שאע"פ שאינו יכול לגמור עבודתו אם יצא קודם שתגמר העבודה ע"י אחר נראה כמזלזל בעבודה ועי"ל שאם היה מותר לו להפסיק עבודתו ולצאת כששמע שמת לו מת איכא למיחש שמא כשיפסיק העבודה ויצא בבהלה תהיה העבודה בטלה מאין מתעסק בה עד שיתעוררו שאר הכהנים לבא לגמור ואין לך זלזול גדול מזה ולפיכך אסרה לו לצאת עד שתגמר העבודה ע"י אחר:

כתב הראב"ד אף על פי שאינו יוצא א"א וכיון שהוא חייב להתאבל עליו וכו'. ואיני רואה כאן השגה שלא כתב רבינו שאסור לו לצאת אלא בשעת עבודה בלבד ואחר גמר עבודה יצא ויטמא:

ומה שכתב ואם עבד והוא אונן של תורה חילל עבודתו וכו'. בס"פ הנשרפין (דף פ"ד) תניא דאונן אסור לעבוד ואמרינן בגמרא מנ"ל דכתיב ומן המקדש לא יצא [ולא יחלל] הא אחר שלא יצא חילל ופירש"י ומן המקדש לא יצא כלומר אף על פי שמתו אביו ואמו אין צריך לצאת מן המקדש שאם יעבוד לא יחלל הא כהן אחר שלא יצא חילל. וברפ"ב דזבחים (דף ט"ו) נמי תנן דאונן שקיבל פסל ויליף לה מהאי קרא ומקראי אחריני ומייתי לה בק"ו. ומ"ש בין בקרבן יחיד בין בקרבן צבור. הכי אסיקנא ברפ"ב דזבחים שם. ומ"ש אבל כ"ג עובד כשהוא אונן שנאמר ומן המקדש לא יצא ולא יחלל וכו'. וכבר נתבאר בסמוך ובפ"ק דיומא (דף י"ג): תניא היה עומד ומקריב [ע"ג המזבח] ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויצא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר יגמור ופי' התוספות דבכהן גדול מיירי וכן דעת רבינו:

משנה למלך הלכות ביאת המקדש פרק ב הלכה ו
[ו] אבל כ"ג עובד כשהוא אונן וכו'. מפשט דברי רבינו נראה דאף כ"ג אינו מתחיל בעבודה אלא אם התחיל גומר וזהו הפרש שיש בין כ"ג להדיוט דהדיוט אף שהתחיל אינו גומר אבל כ"ג גומר אבל להתחיל עבודה אף כ"ג אינו מתחיל וברייתא דפ"ק דיומא (דף י"ג) דתניא היה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר יגמור וברייתא זו בכ"ג איירי וכמו שכתבו התוס' שם וק"ל כרבי יוסי ולפי מה שכתבנו דייקי דברי רבי יוסי דקאמר יגמור דמשמע דוקא אם התחיל יגמור אבל להתחיל לא. הן אמת שראיתי לתוס' שם שכתבו דלכאורה משמע היה עומד ומקריב אף על גב דאכתי לא התחיל בעבודה אלא עבודה בידו כו' ע"כ. ולפי דברי התוס' הללו מאי דקאמר רבי יוסי יגמור הכוונה היא דכיון שכבר העבודה בידו אף שלא התחיל בה יגמרנה ובא למעט שאם לא היתה בידו עבודה לא יקחנה מחדש ואפשר להעמיד פי' זה בדברי רבינו ומאי דקאמר שהיה עוסק בה אין הכוונה שהתחיל בעבודה אלא הכוונה היא שהיה עוסק בה להתחיל בעבודה כגון שלקח המזרק לקבל הדם אף שעדיין לא התחיל לקבל אבל לעולם שאם לא לקח המזרק אינו יכול לקבל הדם וכעת אין ספרי אתי להעמיק ולעיין בדינים אלו. עוד אני מסתפק בזה אי טעמא דאמרינן דאם לא היה עסוק בעבודה כלל דאינו מתחיל בעבודה אליבא דכ"ע אם הוא מן הדין או דילמא מדין תורה אליבא דכ"ע אף אם לא היה עסוק בעבודה מתחיל וגו' אך מדרבנן פליגי דרבי יהודה סבר דמדרבנן אסור אף אם כבר היה עסוק בעבודה גזירה אטו אכילה ורבי יוסי סבר דלא גזרו אלא היכא דלא היה עסוק בעבודה כלל דלא יתחיל אבל אם כבר היה עסוק לא גזרו משום דאיכא בזיון קדשים ונראה דאליבא דכ"ע מדין תורה אף אם לא היה עסוק בעבודה מתחיל וגומר דאי אמרינן דלרבי יוסי אם לא היה עסוק מדין תורה אינו מתחיל פשיטא דרבי יהודה נמי מודה בזה דלא מצינו להם מחלוקת בזה ואין לומר שיהיו סברות

הגר שאין לו יורשים ונשבע לו ומת הגר הרי זה חייב לשלם הקרן וחומש לכהנים של אותו משמר ומביא אשמו ואח"כ יתכפר לו.

השגת הראב"ד: כשהודה בינתים וכו'. א"א ואפי' (לא) הודה בינתים אם לא זקפן עליו במלוה הכל לכהנים דלא איתמר בשמעתין הכי אלא לר' יוסי הגלילי אבל לר"ע כי לא זקפן לכהנים הוי עכ"ל.

כתב המ"מ וז"ל ובאמת הסוגיא האמורה שם לדעת ריה"ג הוא כדאמרין מכלל דריה"ג וכו' אלא גזל הגר דקאמר רחמנא נתינה לכהנים וכו' ויראה לי דלר"ע ל"ש זקפן ל"ש לא זקפן בהוצאת גזלה מתחת ידו סגי אף על פי שאינה נותנה לכהנים והא דפריך לריה"ג משום דלדידיה מפרש טפי דאמר זכה הלה במה שבידו וכו' ונקט בברייתא זקפן להודיעך כחו דר"ע דאפי' זקפן בעי להוציא גזלה מתחת ידו ועל דרך זה כתב הרב למעלה זקפן זה נ"ל ועוד צ"ע, עכ"ל, והנה מה שכתב המ"מ דהסוגיא הוא לדעת ריה"ג כן הוא לפירש"י דפי' בהא דאמר מכלל וכו' אפי' לא זקפו לרבא פרכינן ולהדיא דמפרש דהא דאמר אלא גזל הגר וכו' הוא סיומא דקושיא דפריך לרבא לדעת ריה"ג וכן כתבו התוס' דה"ה דהר"מ למיפך בתחלת סוגיא כי קאמר ריה"ג ל"ש לנפשיה וכו'. אבל באמת הדברים מבוארים בסוגיא כדעת הרמב"ם דהא לר' יוחנן דמשני הא ריה"ג הא ר"ע ואמר להדיא דזקפן במלוה הוא לרבנותא דר"ע, אבל עכ"פ לר"ע נמי ל"ש זקפן ל"ש לא זקפן א"צ אלא להוציא גזלה מתח"י, אבל אינו נותנה לכהנים וכן הוא לרבא דסבר נמי דזקפן לאו דוקא כדפירש"י אכן נראה דאפשר לפרש דמה דאמר מכלל זהו סיומא דמילתא דרבא דאמר כי אמר ר"ע דלא מצי מחיל לנפשיה אבל לאחרים מצי מחיל וזהו מתני' דמחל לו על הקרן, ומוכח מזה דזקפן במלוה אינו מחילה וזהו דמסיים מכלל דריה"ג סבר אפי' לנפשיה מצי מחיל והיינו כיון דזקפן לא מיקרי מחילה כיון דלאחרים סבר ר"ע נמי דמצי מחיל, ומה דפריך בגמ' אלא גזל הגר דקאמר רחמנא נתינה לכהנים זהו סוף הסוגיא והוא קושיא לדברי הכל בין לריה"ג בין לר"ע דר"ע נמי לא אמר דצריך נתינה לכהנים.

אכן דברי הרמב"ם אכתי אינם מיושבים דלא משמע בדבריו דזקף במלוה הוא לרבנותא ומפשטות דבריו משמע דיש חילוק בין זקפן ללא זקפן ומ"מ לא הזכיר לנו איך הוא דינא בלא זקפן, ונראה דסובר דזקפן מועיל דבאמת כבר נעשה מלוה ומ"מ סבר ר"ע דכיון דעכ"פ לא מחלן לגמרי אכתי לא קיים מצות השבת האשם. ולכן הוא מחויב להוציא גזלה מתחת ידו. ורק דהנ"מ בין זקפן ללא זקפן הוא בדין זכות בהגזלה דהיינו דזקפן דכבר נעשה מלוה אז ודאי זכה הגזלן בגזלה כיון דכבר נעשה מלוה אלא דמ"מ צריך להוציא מתחת ידו. אבל לא זקפן אכתי דין גזלה קיימת ומחוייב מעיקר דין השבת גזלה להוציא גזלה מתחת ידו אלא דמ"מ ליכא בזה דין השבת לכהנים כיון דכבר נתחייב להשיב להגר בעצמו דדוקא היכי דלא הודה אלא לאחר מיתת הגר דעתה נתחייב בהשבת האשם אז אמרינן דזכה השם ונתנו לכהנים אבל בנתחייב להגר ליכא דין השבת לכהנים אלא לכל מי מישראל שיישיב הוי השבת גזלה, ונמצא דבאמת להלכה אין שום נ"מ בין זקפן ללא זקפן, כיון דגם בזקפן צריך להוציא גזלה מתח"י ומ"מ נקט זקפן דוקא דאז הוי רבותא במה דצריך להוציא גזלה מתח"י אף שזכה בגזלה אבל לא זקפן פשוט הוא דמחוייב להוציא גזלה מתחת ידו דלא זכה כלל:

ועי' רמב"ם (גז'א פ"ח ה"ה): הוב"ד לעיל הערה 142

11 עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"א): נתן הגזלן את הכסף לאנשי משמר ג ומת קודם כפרה אין יורשי הגזלן יכולין להוציא מיד הכהנים שנ' + במדבר ה' + איש אשר יתן לכהן לו יהיה, ואפילו היה הגזלן קטן שאין מתנתו מתנה אין יורשיו מוציאין מיד הכהנים.

שו"ת הרדב"ז (ללשונות הרמב"ם) הלכות גזלה ואבדה

פרק ח

הלכה יא

[יא] עוד שאלת על מה שכתב ואפי' היה הגזלן קטן שאין

אכלתי באוני כו', והדברים מפליאים, דלר"י גם בלילה אסור אונן מן התורה, ועמדו ע"ז בתוס' (שם ד"ה דאי). והנראה דבאמת הא דאנינות לילה פליגי אם הוי דבר תורה או לא זה דוקא במת ביום, ואם אחר זה בלילה נוהג אנינות פליגי, אבל במת בלילה ודאי דבלילה נוהג אנינות, תדע דכל עיקר דאנינות הוא בפסח ופסח נאכל רק בלילה, והאריכו התוס' בשם ר"י בריש פרק הערל (יבמות ע' ע"ב ד"ה אי מה פסח אונן), וטעמא דתופס לילו נראה דבקדשים הלילה הולך אחר היום ומיקרי ביום זבחו כי נאכל בלילה, וכמו דצריך קרא באותו ואת בנו (חולין פ"ג ע"א) דלא נימא דיום דקדשים אמר, והלילה הולך אחר היום לכן כתיב יום אחד, וכיון שכן מעשר שני דאמר דחולין הוי לכו"ע, וא"כ לגבי דידיה לא אזלי הלילה אחרי היום רק לענין פסח דגמרינן בגז"ש דממנו בריש פרק הערל (יבמות ע' ע"ב) ילפינן לאסור לילו עמו, וא"כ שפיר אמרה דאימת התירה תורה דוקא ביום, הא בלילה לא גרע ממעשר, ורק כמו דהקילה התורה גבי כ"ג להקריב אונן כן התירה תורה במלואים לאכול מה דאסור מדין קדשים, אבל מה דבמעשר אסור לא התירה תורה גם במלואים, ודוק. ולפ"ז נראה קצת דר"י ור"ש פליגי אם דון מינה ומינה, והוי כמו מעשר, ולזה דון מינה ואוקי באתרא, וכמו קדשים שהלילה הולך אחרי יום דמיקרי ביום זבחו, ור' יהושע ור"א פליגי בזה בהעור והרוטב (חולין ק"ב ע"ב) דר"י סובר דון מינה ואוקי באתרא והלכה כמותו, אולם רבי סובר בסוף פרק כל התדיר (זבחים צ"א ע"ב) דון מינה ואוקי באתרא, וסבר כאן דאנינות לילה דרבנן, אלמא דלאו בהא תליא, וגם בפלוגתא דדון מינה ומינה איכא סתירות להלכה, ואכמ"ל בזה, ועיין (ריש) [שלהי] פרק היה קורא (ברכות טז, ב) ודוק: והנה שם בסוגיא (זבחים ק' ע"א) אמר אביי דהיכי דמת קודם חצות דחלה אנינות ברישא לא מייתי פסח, דכשהוא שלם ולא כשהוא חסר, אבל היכי דמת אחר חצות דלא חלה אנינות מביא פסחו, ובזה שנינו דאונן בלילה אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים, תדע שהרי אמרו (פסחים צ"א ע"ב) אונן טובל ואוכל פסחו לערב, דלא העמידו דבריהם במקום כרת, והוא תימה, כיון דלא חל אנינות עליה תו גם לענין אכילה לא חלה עליו, דאם תאמר דאינו אוכל א"כ בלילה לא יאכל מן התורה, ותו אינו ראוי לשלוח קרבנו ולהקריב פסחו ביום, דגברא דחזי לאכילה בעי, והוי כחולה וזקן, כיון דאינו ראוי לאכול מן התורה, וערש"י (זבחים שם ד"ה אביי) מה שתירץ ע"ז. ולדעתי יתכן דכל ענין אנינות איננה ברגל, ובודאי משלח קרבנותיו ברגל, ומביא עולת ראיה וחגיגה, וכן אנו רואים דלשאר דברים דסברי הקדמונים דהוי דבר תורה ברגל אינו נוהג, ומשלח קרבנותיו ג"כ, דהוי שלם, אבל לענין הקרבה לעבוד עבודה ולאכול בקדשים ודאי אין חילוק בין רגל לשאר ימים, וכהן גדול דאמר ריש פרק אלו מגלחין (מו"ק י"ד ע"ב) דכולי שתא כרגל דמי אסור לאכול בקדשים [ודברי התוספות ר"ד שם תמוהים, דפסיקא ליה דאונן מותר לאכול בקדשים ברגל עיין שם] וכן ילפינן דאסור לאכול אונן בפסח, אף דהוא ברגל, לכן אף דלא חלה אנינות, אם חלה עליו חובת פסח זהו לענין שילוח הקרבן, אבל לא לענין אכילה, דתמיד אסור לאכול בקדשים אף ברגל, לא שייך זה לומר דחלה עליו חובת פסח ברישא, וזה ברור ופשוט, דכיון דשילוח הקרבן יליף משלמים כשהוא שלם ולא כשהוא חסר, זה לא שייך ברגל, וכן אם חלה עליו חובת פסח ברישא תו לא נפטר בטרדת האנינות מעשיית הפסח, אבל באכילת קדשים אסור, ודוק בכ"ז:

12 עי' רמב"ם (גז'א פ"ח ה"ד): וכן הגוזל את הגר ונשבע לו וחזר והודה לו וזקף עליו הכל מלוה ואחר כך מת הגר אף על פי שזכה בגזלה חייב להוציא מתחת ידו. +/השגת הראב"ד/ וכן הגוזל את הגר וכו' אף על פי שזכה בגזלה חייב להוציא מתחת ידו. א"א כר' עקיבא /בבא קמא/ (קט).

אבן האזל הלכות גזלה ואבדה פרק ח הלכה ד

[ד - ה] וכן הגוזל את הגר ונשבע לו וחזר והודה לו וזקף

עליו הכל מלוה ואח"כ מת הגר אף על פי שזכה בגזלה חייב להוציא מתחת ידו, בד"א כשהודה בינתים אבל אם גזל את

פסול אז ינתן אשם שני לידעיה. והקשו בגמ' דמאחר דאשם זה שקדמו בני יהויריב והקריבוהו פסול הוא היכי קתני וזכו הללו במה שבידם דמשמע שאף יהויריב זכה באיזה דבר והלא כיון דפסול הוא לא חזי ותיצרו לעוררו:

תו אמרי' התם אמר רבי לדברי ר"י אם קיים אשם יחזיר אשם אצל כסף והקשו והא ר"י יחזיר כסף אצל אשם אית ליה ותיצרו דהב"ע כגון דנפק משמרתו דיהויריב ולא תבעו והא קמ"ל דאחולי אחלו גבייהו ע"כ. תו אמרי' התם אמר רבי לדברי ר"י אם קיים אשם יחזיר כסף אצל אשם והקשו פשיטא הכי אית ליה לר"י ותיצרו הב"ע כגון דנפק משמר דהני ודהני ולא תבעו מהו דתימה אחול גבי הדדי קמ"ל דאמרינן להו להדרו ברישא ע"כ. ופירש"י כגון דנפיק משמרת דהני ודהני ולא תבעו בני יהויריב את הכסף במשמרתם ואצטריך לאשמועינן דלא תימא טעמא דר"י בדתבעו בני יהויריב בעוד משמרתם קיימת שיחזיר אבל היכא דלא תבעו אחלו לבני ידעיה קמ"ל דכיון דבני ידעיה נמי לא תבעו לאשם במשמרתם יחזיר כסף אצל אשם ויקריבוהו בני יהויריב כשיחזור שבת משמרתם ע"כ. ועתה נבאר כל הפרטים אחד לאחד. א' היכא דנתן הכסף בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן האשם לידעיה במשמרתו בזה לא נחלק אדם דכל אחד ואחד זכה בשלו וכדתנן במתני'. ב' ואם נתן הכסף בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן האשם לידעיה במשמרת יהויריב אליבא דכ"ע יחזור האשם ליהויריב וזה פשוט. ג' ואם נתן האשם בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן הכסף לידעיה במשמרתו אליבא דכ"ע יחזור האשם לידעיה משום דקנסינן ליהויריב שקבל האשם קודם הכסף. ד' ואם נתן האשם בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן הכסף משמרת יהויריב בזה נחלק ר"י ורבנן דרבנן קנסי ליהויריב משום דקבל האשם מקמי כסף ומש"ה אמרו דיחזור אשם אצל כסף ור"י קניס לידעיה משום דקבל כסף במשמרת שאינה שלו ומש"ה אמר דיחזור כסף אצל אשם. ה' ואם עברה משמרת יהויריב ולא תבע הכסף אף ר"י מודה שיקריבו אותו בני ידעיה משום דכיון דלא תבעו אחולי גבייהו וכדאייתא בבבביתא. ונראה דאם תבעו בני יהויריב הכסף מבני ידעיה ולא השגיחו בהם בני ידעיה ובין כך ובין כך עברה משמרת בני יהויריב דלא הפסידו זכותם בני יהויריב שהרי תבעו ולא השגיחו בהם ודוקא היכא דלא תבעו הוא דאמרי' דאחולי אחילו גבייהו, ודין זה לא מצאתי אותו מבואר ואני מסתפק את"ל כמ"ש דאם תבעו בני יהויריב דלא הפסידו זכותם אף שעברה משמרתם ויחזור הכסף אצל אשם באיזה זמן יקריבו אותו בני יהויריב מי אמרינן שימתינו בני יהויריב עד שתבא שבת משמרתם דומיא דמ"ש רש"י היכא דנפיק משמרת דהני ודהני או דלמא שאני התם משום דאמר משמרת הבא אחר ידעיה ליהויריב אין אני מניחך לעבוד במשמרתי אבל הכא ידעיה פשע במה שלקח הכסף במשמרת יהויריב ותבע ממנו הכסף יהויריב כדי להתקרב האשם במשמרתו ולא השגיח בו ידעיה אפשר דמצי יהויריב להקריב האשם לאחר שיקבל הכסף אף במשמרת ידעיה, ואף דין זה לא מצאתי אותו בפירוש אך הסברא נוטה לזה. ו' והיכא דנפיק משמרת דהני ודהני אמרי' בבבביתא דיחזרו בני יהויריב ויקריבו אותו בשבת משמרתם ואף על גב דכיון דנפיק משמרת דיהויריב ולא תבעו מחלו לידעיה מ"מ כיון שגם ידעיה לא תבעו במשמרתו יחזור כסף אצל אשם. ודברי רש"י בדין זה צריכינן ישוב שכתב דלא תימא טעמא דר"י כו' דמשמע דזה אינו טעם ר"י ולפי האמת היכא דלא תבעי הני יהויריב מחלו לבני ידעיה. ויש להסתפק אליבא דרבנן דיחזור אשם אצל כסף היכא דנפק משמרה דהני ודהני אי אמרי' שמחלו בני ידעיה ליהויריב ויחזור הכסף אצל אשם ויקריבו אותו בני יהויריב בשבת משמרתם. ונראה דאליבא דרבנן לא שייך מחילה דדוקא לר"י שהקנס הוא לידעיה לפי שקבל הכסף במשמרת יהויריב נמצא דבשביל כבוד יהויריב קנסו לידעיה ומש"ה היכא דנפיק משמר דיהויריב אמרי' דאחלו בני יהויריב וזה פשוט. וכן בחלוקה השני שכתבנו דהיינו שנתן הכסף בתחלה ליהויריב וחזר ונתן האשם לידעיה

מתנתו מתנה אין היורשין מוציאים מיד הכהנים. וקשיא לך הלא אין האשם לכהנים אלא א"כ גזל ונשבע והודה ואין מוסרין שבועה לקטן:

תשובה איכא לאוקמה כגון שקפץ ונשבע וכן אתה צריך לומר לעיל אבל אם היה הגר קטן אין אתה צריך לחזור עליו אלא חזקתו שאין לו יורשים ע"כ. והלא אין נשבעין על טענת קטן אלא כגון שקפץ ונשבע ודוחק הוא לומר שאם קפץ הקטן ונשבע שתהיה שבועתו מחייבת קרן וחומש ואשם הילכך הנכון דהכא איירי כגון שגזל אביו את הגר ונשבע לו ואח"כ הודה ומת קודם שנתן ונתן בנו של הגזלן הכסף לאנשי משמר ומת אין היורשין מוציאים מיד הכהנים והא דקרי ליה גזלן משום דגזלת אביו אצלו והך דלעיל נמי איכא לפרושי כגון שהשביעו אביו של זה הגר הקטן ומת אין אתה צריך לחזר אחריו אלא חזקתו שאין לו יורשים ואפי' נשא אביו ישראלית אין לו יורשין קרינן ביה שאין ירושה אלא מצד האב ולא מצד האם:

י"ה עי' רמב"ם (גזלה ואבדה פ"ח ה"יב): נתן את הכסף לאחת מן המשמרות ואת האשם למשמרה זו שהיא שבתה יחזיר הכסף אצל האשם לאנשי המשמרה הקבועה, שהמשמרה שלקחה כסף בלא שבתה לא זכת ומוציאין מידה. משנה למלך הלכות גזלה ואבדה פרק ח הלכה יב

[יב] נתן את הכסף לאחת מן המשמרות וכו'. בפ' הגוזל קמא (דף ק"י) תנן נתן הכסף ליהויריב ואשם לידעיה יצא אשם ליהויריב וכסף לידעיה אם קיים האשם יקריבוהו בני ידעיה ואם לאו יחזור ויביא אשם אחר שהמביא גזלו עד שלא הביא אשמו יצא הביא אשמו עד שלא הביא גזלו לא יצא ע"כ. ומתני' מיירי כשנתן לכל אחד ואחד במשמרתו אלא שאם נתן הכסף בתחלה ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן האשם לידעיה במשמרתו יצא וזכה כל אחד בשלו כלומר דזכה יהויריב בכסף וידעיה זכה באשם ומקריב אותו אך אם נתן בתחלה האשם ליהויריב במשמרתו וחזר ונתן הכסף במשמרתו אז הדין הוא שאם קיים האשם שיקריבוהו בני ידעיה לפי שיהויריב עשה שלא כדין שקבל האשם קודם שקיבל הכסף ואם כבר הקריבוהו בני יהויריב אמרינן דיחזור הגזלן ויביא אשם אחר משום דלא יצא באשם ראשון שהקריבו בני יהויריב לפי שהקריבוהו קודם נתינת הכסף. והנה במתני' ליכא פלוגתא אך בגמ' ת"ר נתן אשם ליהויריב וכסף לידעיה יחזיר כסף אצל אשם דברי ר"י וחכ"א יחזיר אשם אצל כסף ושאלו בגמ' היכי דמי אילימא דיהיב ליה אשם ליהויריב במשמרתו דיהויריב וכסף לידעיה במשמרתו דידעיה זה זכה בשלו וזה זכה בשלו. הנה קושיא זו היא לר"י דלרבנן ניחא דטעמייהו דרבנן דאמרי דיחזיר אשם אצל כסף משום דקנסוהו ליהויריב דקביל אשם מקמי כסף וכדתנן במתניתין אך לר"י קשה דנהי דלא קניס ליהויריב מ"מ לידעיה אמאי קניס והלא ידעיה לא עשה שלא כדין ותיצרו דהב"ע דיהיב אשם ליהויריב במשמרתו דיהויריב וכסף לידעיה במשמרתו דיהויריב שגם ידעיה עשה שלא כדין שקבל הכסף בזמן משמרת יהויריב ובהא פליגי ר"י וחכמים דחכמים ס"ל דאף שכולם עשו שלא כדין טפי איכא למקנסיה ליהויריב שקבל אשם קודם נתינת הכסף ומש"ה אמרו דיחזיר אשם אצל כסף ור"י סובר דטפי איכא למיקנסיה לידעיה שקבל הכסף בעוד משמרת יהויריב קיימת ומש"ה אמר דיחזיר כסף אצל אשם אך היכא דיהיב לכל אחד במשמרתו בזה לא נחלקו דלכ"ע אם נתן הכסף בתחלה זה זכה בשלו וזה זכה בשלו ואם נתן האשם בתחלה יחזיר האשם אצל כסף וכדתנן במתני' משום דקנסינן ליה ליהויריב דקביל אשם מקמי כסף וזהו דר"י לא נחלק במתני' כי אם בבבביתא:

תו אמרי' בגמרא אמר רבי לדברי ר"י אם קדמו בני יהויריב והקריבו את האשם יחזור ויביא אשם אחר ויקריבו בני ידעיה וזכו הללו במה שבידן ע"כ. כלומר דאף דקניס ר"י לידעיה זהו בעוד האשם קיים שיכולין בני יהויריב להקריבו בהכשר דהיינו שיחזיר הכסף אצל אשם אבל אם קדמו בני יהויריב והקריבוהו בפסול דק"ל דאשם הבא קודם הכסף

יהויריב מחלו לבני ידעיה. ויש להסתפק אליבא דרבנן דיחזור
אשם אצל כסף היכא דנפק משמרה דהני ודהני אי אמרי'
שמחלו בני ידעיה ליהויריב ויחזור הכסף אצל אשם ויקריבו
אותו בני יהויריב בשבת משמרתם. ונראה דאליבא דרבנן לא
שייך מחילה דדוקא לר"י שהקנס הוא לידעיה לפי שקבל
הכסף במשמרת יהויריב נמצא דבשביל כבוד יהויריב קנסו
לידעיה ומש"ה היכא דנפיק משמר דיהויריב אמרי' דאחלו
בני יהויריב וזה פשוט. וכן בחלוקה השני שכתבנו דהיינו
שנתן הכסף בתחלה ליהויריב וחזר ונתן האשם לידעיה
במשמרת יהויריב שכתבנו דלכ"ע יחזור אשם אצל כסף לא
שייך התם מחילה ואף אי נפיק משמרת יהויריב ולא תבע לא
אמרי' דיחזור כסף אצל אשם משום דבמציאות זה שתיים רעו
עשו בני ידעיה, הא' שקבלו אשם שלא במשמרתם, וזאת
שנית שקבלו אשם מקמי כסף נהי שהא' ניתן למחילה הב'
לא ניתן למחילה וכמ"ש. ודע שזה שכתבנו בחלוקה הב'
שקבל יהויריב הכסף לאו דוקא דה"ה אם קבל הכסף והאשם
ידעיה במשמר יהויריב דאמרי' דיחזור הכל אצל משמרתם
ומיהו כפי מ"ש נראה דנפקא לענין דינא בין שני הנדונים
להיכא דעברה משמרת יהויריב ולא תבע דבחלוקה שכתבנו
לא מהני מחילה כיון שקבל ידעיה אשם בלא כסף אך בחלוקה
הב' שקבלו הכל נהי דאמרי' דיחזור הכל מיהו נראה דאם
עברה משמרת יהויריב דמהני מחילה ויריבו בני ידעיה כיון
שכל טעותם של בני ידעיה אינו אלא שקבלו במשמרת
שאינה שלהם וכבר כתבנו דלדבר הזה מהני מחילה. ז' ודע
שאני מסתפק היכא דזכה משמרה אחת באיזה דבר ולא
הקריב במשמרתו אי מצי להקריבה במשמרה אחרת כיון
שכבר זכה באותו דבר בעודנו עומד במשמרתו א"ד צריך
להמתין עד שיבא שבת משמרתם ומיהו לומר שיקריבו אותו
המשמרה שבאה מטעם מחילה נראה דליתא דלא שייך
מחילה אלא היכא דזכתה המשמרה האחרת באיזה דבר שלא
במשמרתם והיה מן הראוי שיתבעו בני המשמרה הא'
הדבר אז הוא דאיכא אומדנא מדלא תבעו מחלו אך היכא
דלא זכו בני המשמרה הב' בשום דבר ליכא למימר משום
דלא הקריבו במשמרתם שהפסידו זכותם. וראיה לדבר
מדקאמר רבי דלדברי ר"י אם עברה משמרת יהויריב דיבא
אשם אצל כסף מטעם מחילה ואם איתא לישמעין רבותא
דאפי' אם לא זכה ידעיה בשום דבר אם עברה משמרת
יהויריב דזכה ידעיה באשם מטעם מחילה. ומיהו עדין יש
לדחות ראיה זו דלעולם דמהני מחילה אפי' היכא דלא זכה
ידעיה בשום דבר ורבי חדושה אתא לאשמועינן דסד"א כיון
דידעיה עשה שלא כדין שקבל הכסף שלא במשמרתו דלא
יועיל מחילה מעין מ"ש לעיל דהיכא דטעה וקבל האשם
קודם הכסף דלא מהני מחילה קמ"ל רבי דלא אלא דמהני
מחילה וכ"ש היכא דלא פשע ידעיה בשום דבר דמהני מחילה.
ומיהו הצד הא' נ"ל יותר. והספק הא' שנסתפקנו אם צריכין
להמתין עד שבת משמרתם נראה שדין זה נפשט מהחלוקה
הששית שכתבנו דהיינו היכא דנפקי הני והני שכתב רש"י
שימתינו עד שבת משמרתם. ומ"מ הדין עצמו שכתב רש"י
לא ידעתי מנ"ל דכל כהן שזכה באיזה קרבן דאף שעברה שבת
משמרתו שייכול להקריב באיזו משמר שרוצה דהא ק"ל דכל
כהן שיש לו איזה קרבן להקריב דמקריבו בכל זמן שירצה
ועבודתו ועורו שלו וא"כ ה"נ כיון דזכה בשלו אף שלא
הקריבו במשמרתו אמאי לא יקריבו באיזה משמר שירצה:

במשמרת יהויריב שכתבנו דלכ"ע יחזור אשם אצל כסף לא
שייך התם מחילה ואף אי נפיק משמרת יהויריב ולא תבע לא
אמרי' דיחזור כסף אצל אשם משום דבמציאות זה שתיים רעו
עשו בני ידעיה, הא' שקבלו אשם שלא במשמרתם, וזאת
שנית שקבלו אשם מקמי כסף נהי שהא' ניתן למחילה הב'
לא ניתן למחילה וכמ"ש. ודע שזה שכתבנו בחלוקה הב'
שקבל יהויריב הכסף לאו דוקא דה"ה אם קבל הכסף והאשם
ידעיה במשמר יהויריב דאמרי' דיחזור הכל אצל משמרתם
ומיהו כפי מ"ש נראה דנפקא לענין דינא בין שני הנדונים
להיכא דעברה משמרת יהויריב ולא תבע דבחלוקה שכתבנו
לא מהני מחילה כיון שקבל ידעיה אשם בלא כסף אך בחלוקה
הב' שקבלו הכל נהי דאמרי' דיחזור הכל מיהו נראה דאם
עברה משמרת יהויריב דמהני מחילה ויריבו בני ידעיה כיון
שכל טעותם של בני ידעיה אינו אלא שקבלו במשמרת
שאינה שלהם וכבר כתבנו דלדבר הזה מהני מחילה. ז' ודע
שאני מסתפק היכא דזכה משמרה אחת באיזה דבר ולא
הקריב במשמרתו אי מצי להקריבה במשמרה אחרת כיון
שכבר זכה באותו דבר בעודנו עומד במשמרתו א"ד צריך
להמתין עד שיבא שבת משמרתם ומיהו לומר שיקריבו אותו
המשמרה שבאה מטעם מחילה נראה דליתא דלא שייך
מחילה אלא היכא דזכתה המשמרה האחרת באיזה דבר שלא
במשמרתם והיה מן הראוי שיתבעו בני המשמרה הא'
הדבר אז הוא דאיכא אומדנא מדלא תבעו מחלו אך היכא
דלא זכו בני המשמרה הב' בשום דבר ליכא למימר משום
דלא הקריבו במשמרתם שהפסידו זכותם. וראיה לדבר
מדקאמר רבי דלדברי ר"י אם עברה משמרת יהויריב דיבא
אשם אצל כסף מטעם מחילה ואם איתא לישמעין רבותא
דאפי' אם לא זכה ידעיה בשום דבר אם עברה משמרת
יהויריב דזכה ידעיה באשם מטעם מחילה. ומיהו עדין יש
לדחות ראיה זו דלעולם דמהני מחילה אפי' היכא דלא זכה
ידעיה בשום דבר ורבי חדושה אתא לאשמועינן דסד"א כיון
דידעיה עשה שלא כדין שקבל הכסף שלא במשמרתו דלא
יועיל מחילה מעין מ"ש לעיל דהיכא דטעה וקבל האשם
קודם הכסף דלא מהני מחילה קמ"ל רבי דלא אלא דמהני
מחילה וכ"ש היכא דלא פשע ידעיה בשום דבר דמהני מחילה.
ומיהו הצד הא' נ"ל יותר. והספק הא' שנסתפקנו אם צריכין
להמתין עד שבת משמרתם נראה שדין זה נפשט מהחלוקה
הששית שכתבנו דהיינו היכא דנפקי הני והני שכתב רש"י
שימתינו עד שבת משמרתם. ומ"מ הדין עצמו שכתב רש"י
לא ידעתי מנ"ל דכל כהן שזכה באיזה קרבן דאף שעברה שבת
משמרתו שייכול להקריב באיזו משמר שרוצה דהא ק"ל דכל
כהן שיש לו איזה קרבן להקריב דמקריבו בכל זמן שירצה
ועבודתו ועורו שלו וא"כ ה"נ כיון דזכה בשלו אף שלא
הקריבו במשמרתו אמאי לא יקריבו באיזה משמר שירצה: